กฎแห่งกรรม

ท.เลียงพิบูลย์ • เล่ม ๔

หนังสือชุดกฎแห่งกรรมม ๒๗ เล่ม

ติดต่อหรือส่งธนาณัติได้ที่

นางสุรีย์ กิรานนท์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ท.เลียงพิบูลย์

ภายในสถานีวิทยุทหารอากาศ ๐๑ มีนบุรี

เขตมีนบุรี กทม. ๑๐๕๑๐

ธนาณัติสั่งจ่าย ป.ณ.มีนบุรี

โทร ๐๒-๙๑๔๖๕๑๗

๐๖-๙๐๕๓๑๗๑

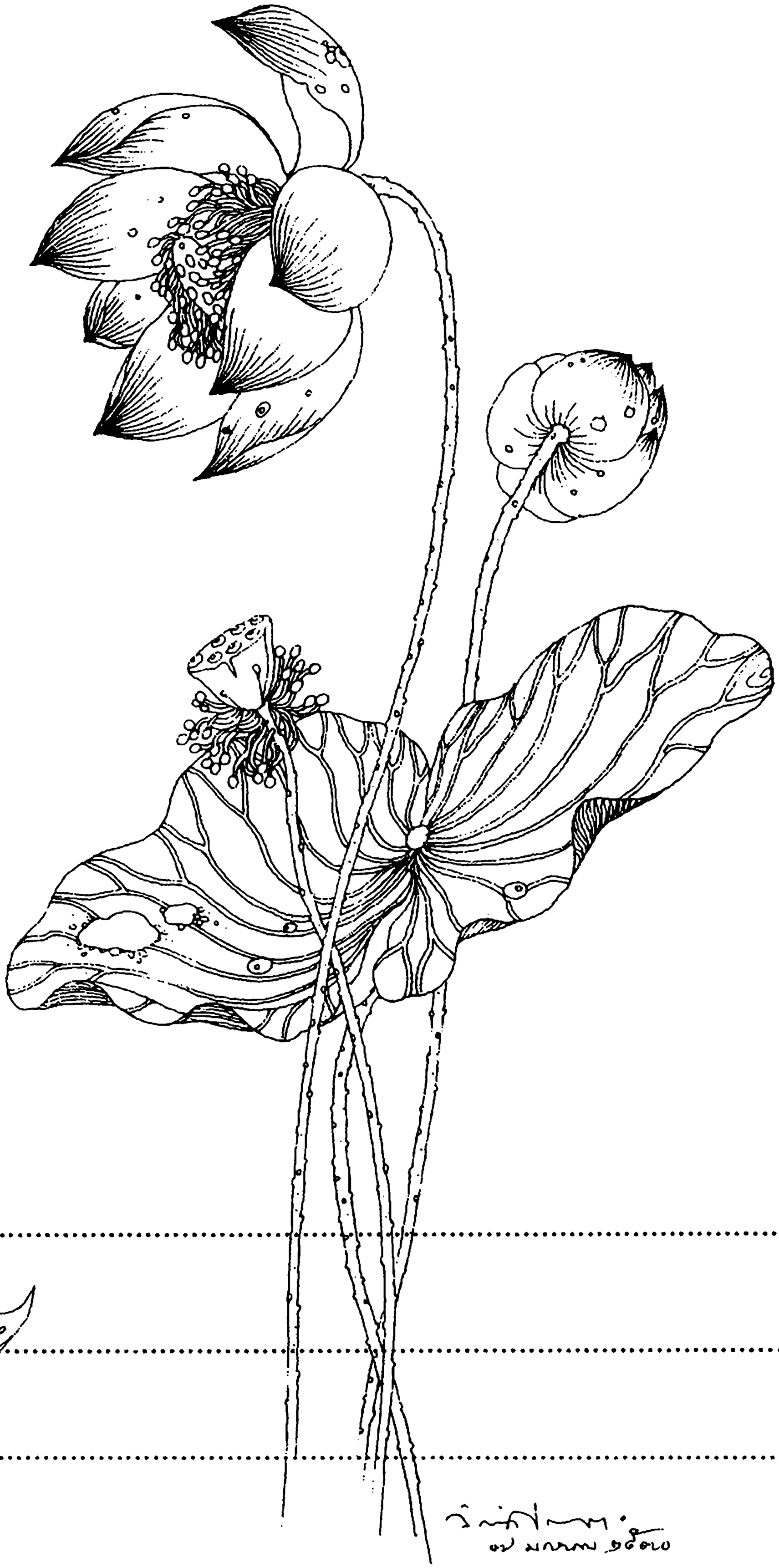

แต่.....

.....

จาก.....

.....

กฎแห่งกรรม

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ท.เลียงพิบูลย์ ● เล่ม ๔

ISBN ๙๗๔-๘๙๐๑๓-๓-๕

กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

เอื้อเฟื้อภาพปกโดย อาจารย์จักรพันธุ์ โปษยกฤต
เอื้อเฟื้อพิสจน์อักษร : อมรดารา แจ่มสว่าง
สุรีย์ กิรานนท์

พิมพ์ที่ อักษรสยามการพิมพ์
๑๑๓๗/๑ ซอย สน.บางเสาธง ถนนคลองบางกอกใหญ่
จรัญสนิทวงศ์ ๑๓ แขวงคูหาสวรรค์ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐
โทร. ๐-๒๔๑๐-๘๗๑๙, ๐-๒๔๑๐-๘๗๙๕-๖ โทรสาร ๐-๒๔๑๐-๗๘๑๓
นายอรุณ รุ่งรุจิโรจน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๔๗

สิทธิการพิมพ์หนังสือ "กฎแห่งกรรม" นี้
ได้รับอนุญาติจาก พลเรือเอก ทวีชัย เลียงพิบูลย์
ทายาท คุณ ท.เลียงพิบูลย์ เมื่อกรกฎาคม ๒๕๔๖

รายรับจากการสนับสนุนค่าพิมพ์หนังสือนี้ จะใช้
เพื่อสมทบพิมพ์หนังลือ “กฎแห่งกรรม”
เล่มต่อๆไป และแบ่งไปช่วยเหลือการศึกษา
โรงเรียนที่ขาดแคลน ตามสมควร

คำนำ

หนังสือชุด “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือ “กฎแห่งกรรม” นี้ ข้าพเจ้าได้เริ่มเขียนขึ้นพิมพ์แจกการกุศลครั้งแรกในงานทอดกฐินที่วัดประสบสุข ในจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับจดหมายชมเชยสนับสนุนฉบับแรกของท่านเจ้าคุณสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน (ในเวลานั้นท่านยังมีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมวโรดม) ท่านให้เป็นกำลังใจแก่ข้าพเจ้ามาก และ ฯพณฯ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ม.ล. ปิ่น มาลากุล ก็ได้ให้ความสนใจให้ความสนับสนุนหนังสือชุดนี้ ได้กรุณาช่วยตรวจแก้บทละครที่ข้าพเจ้าไม่มีความรู้ให้สมบูรณ์ตามแบบ นับว่าเป็นพระคุณแก่ข้าพเจ้าอย่างสูง ทางคุรุสภาท่านอาจารย์เจริญ ไชยชนะ ได้มาขออนุญาตจัดพิมพ์ตามที่คณะกรรมการตกลงขอพิมพ์ เวลานั้นมีรวมทั้งหมด ๒๑ เรื่อง ข้าพเจ้ามองเห็นประโยชน์ว่า หนังสือชุดนี้จะเผยแพร่กว้างออกไปสู่ประชาชนก็ยินดี

ต่อมาในต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๐ ท่านอาจารย์เจริญ ไชยชนะ ได้มาแจ้งว่าทางคณะกรรมการดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือชุดภาษาไทยของคุรุสภา ซึ่งมี ฯพณฯ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน มีความประสงค์มีผู้สนใจกันมากจดหมายมาถามถึงร้านจำหน่ายที่พอจะหาซื้อได้ และบอกว่าได้พยายามหาหนังสือชุดนี้ทั้งหมดแต่หาไม่ได้ นอกจากจะได้รับแจกในงานกุศล และงานมงคลเป็นปลีกย่อยเท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดรวบรวมทั้งหมด เพราะหนังสือชุดนี้ข้าพเจ้าไม่สงวนสิทธิ์ในการกุศล แต่สงวนลิขสิทธิ์

ในการค้า เมื่อท่านอาจารย์เจริญ ไชยชนะ ท่านเป็นผู้ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือผู้หนึ่งได้เป็นผู้แทนคุรุสภามาขอจัดพิมพ์ ข้าพเจ้าก็ได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ ข้าพเจ้าขอบพระคุณที่ท่านได้ให้เกียรติอันสูงและสนใจให้ความสนับสนุนในหนังสือชุดนี้ตลอดมา ทำให้เป็นที่สนใจแก่ผู้อ่านอย่างกว้างขวาง คิดว่าคงเป็นประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังไม่มากก็น้อย หากหนังสือชุดนี้เกิดเป็นบุญกุศล ข้าพเจ้าก็ขอแผ่ให้ท่านที่ได้กรุณาช่วยเผยแพร่ทั่วทุกท่านเทอญ

ท. เลียงพิบูลย์

(ท.เลียงพิบูลย์)

สารบัญ

เรื่องที่ ๓๑ สายโลหิต.....๑
เรื่องที่ ๓๒ เข้าพรรษา.....๒๑
เรื่องที่ ๓๓ ผู้เห็นไกล.....๒๗
เรื่องที่ ๓๔ ความกรุณาปรานี.....๔๙
เรื่องที่ ๓๕ กีฬาที่ผิดศีล.....๖๑
เรื่องที่ ๓๖ สวรรค์ของคนบาป.....๘๗
เรื่องที่ ๓๗ เด็กข้างถนน.....๑๓๒

เรื่องที่ ๓๑

สายโลหิต

เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ก่อนถึงวันสงกรานต์ เย็นวันหนึ่งบุตรชายข้าพเจ้าได้เดินเข้ามาในห้อง ซึ่งเป็นเวลาที่ข้าพเจ้ากำลังทำงาน ในเวลานั้นแกยังอยู่ในวัยเรียน ตามธรรมดามักจะอยู่หอพักนักศึกษาแพทย์ที่โรงพยาบาล กลับมาบ้านบางครั้งไม่บ่อยนัก ข้าพเจ้าเงยหน้าขึ้นมองดูแกแล้วถามว่า

"เธอมีธุระกับพ่อหรือ ?"

แกตอบว่า "มีครับ ผมมาขออนุญาตไปเที่ยวสงกรานต์เชียงใหม่ ผมจะไปพรุ่งนี้เช้านะพ่อ"

ข้าพเจ้ามองดูแกแล้วถามว่า "เธอจะไปรถไฟหรือรถยนต์ หรือไปกับพวกที่เขานำเที่ยว แล้วไปกับใครบ้าง"

การที่ข้าพเจ้าถามเช่นนี้ ก็เพราะไม่เคยรู้ล่วงหน้ามาก่อนว่าหลังจากสอบปลายปีแล้ว แกจะนัดกับพวกเพื่อนไปเที่ยวสงกรานต์เชียงใหม่ แกตอบว่า

"ผมจะเอารถของเพื่อนขับไปกันเอง เรานัดกันแล้วว่าจะออกจากกรุงเทพฯ พรุ่งนี้แต่เช้า เอารถ.....ไป"

แล้วแกก็บอกชื่อเพื่อนที่จะเดินร่วมทางไปจำนวน ๕ คน

เมื่อข้าพเจ้าทราบเช่นนั้นรู้สึกไม่สบายใจขึ้นมา เพราะการเดิน

ทางไกลด้วยรถยนต์ถึงเชียงใหม่เวลานั้นยังไม่เหมาะสม เพื่อนที่ร่วมทางไปก็เป็นเพื่อนร่วมศึกษาอยู่ในวัยเดียวกัน และรถที่จะขับไปอยู่ในสภาพไม่เหมาะสมกับคนขับวัยรุ่น และไม่เหมาะในการไต่เขา เพราะเป็นรถช่วงสั้นนับว่าเป็นการเสี่ยงภัยอันตรายมาก ทางสายนี้ข้าพเจ้าเคยไปมาแล้วโดยทางรถยนต์ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๙๖ ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้ร่วมไปกับคุณสนิท โชติกเสถียร และเพื่อนๆ แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านพ้นมานานแล้วก็ดี ข้าพเจ้ายังจำเหตุการณ์ครั้งนั้นมิอาจลืมได้

หวนนึกย้อนหลังเมื่อนำรถไปในครั้งนั้น เราออกจากกรุงเทพฯ แต่เช้า ตลอดทางผ่านหลายจังหวัด ทางส่วนมากเรียบร้อยสะดวก จะมีที่จังหวัดตากบางตอนไม่เรียบร้อยมีฝุ่นมาก แต่พอเข้าเขตอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นตอนที่ต้องระวังมาก เพราะเป็นทางขึ้นเขาติดต่อในเขตอำเภอลี้ จังหวัดนครลำพูน ทางการได้ตัดทางถนนขึ้นเขาเพิ่งสร้างเสร็จใหม่ๆ ยังไม่เปิดให้รถผ่านทั่วไป เราต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงแผ่นดิน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะผ่านได้ โชคดีที่เราได้รับอนุญาตให้ผ่าน เมื่อเรามาถึงเชิงเขาทางขึ้น เราก็มองเห็นป้ายเตือนให้ระวังอันตรายก่อนขึ้น เราต้องตรวจดูกำลังของเครื่องยนต์ ดูน้ำมัน ดูน้ำ ตรวจห้ามล้อ ดูยางทั้งสี่ข้างให้เรียบร้อยก่อน เราต้องใช้เกจ์วัดลมตรวจดูลมทุกๆ ล้อ เมื่อเห็นลมมากยางแข็งก็ปล่อยให้ลมออกยางอ่อนตัวลงบ้าง เมื่อเห็นทุกอย่างเรียบร้อย เราจึงขับขึ้นเขาโดยระมัดระวัง เราต้องประสบทางที่ชันและแคบมาก พอเร่งเครื่องรถก็เชิดหน้าขึ้นไป รถยังไม่ทันตั้งตัวดี ก็ต้องหักพวงมาลัยเลี้ยวโค้งขึ้นลง เพราะทางคดเป็นข้อศอกคดเคี้ยวไต่ขึ้นตามไหล่เขา ใช้กำลังเกียร์หนึ่งเกียร์สองตลอดเวลา เครื่องยนต์ก็ต้องทำงานหนักจนเครื่องร้อน น้ำในหม้อพลุ่งเดือดเป็นไอ ถ้ารถกำลังไม่พอหรือห้ามล้อไม่ดีก็เกิดอันตรายได้ง่าย รถยนต์ของคุณสนิทคัน

นั้นยังใหม่มาก ออกจากห้างใช้ได้ไม่นานก็นำไปเที่ยวเชียงใหม่ และเป็นรถที่เกาะจับถนนไม่ค่อยว่างง่าย เวลาขึ้นเขาเจ้าของเป็นผู้ขับ คุณสนิทได้ผ่านการขับรถส่วนตัวมาอย่างชำนาญ ย่อมประกันได้ว่ามีความคิดสุขุม เป็นผู้ที่รอบคอบไม่ประมาท จะทำสิ่งใดต้องคิดก่อน และไม่ยอมตัดสินใจในการเสี่ยงภัยใดๆ ที่เห็นว่าเกิดอันตรายได้ง่าย แม้กระนั้นระยะขึ้นเขาเป็นทางอันตราย คุณสนิทต้องจับพวงมาลัยแน่น นั่งตัวตรง สายตาจ้องมองไปข้างหน้า ตาแทบจะไม่กระพริบอยู่ตลอดเวลา จนเหงื่อกาฬแตกทั้งที่บนเขามีอากาศเยือกเย็น เครื่องยนต์เดินเร็วแต่รถแล่นช้าเพราะใช้เกียร์หนึ่งสองเป็นกำลังตลอดเวลา นอกจากเสียงเครื่องยนต์ดังกลบหมดแล้วก็ไม่มีเสียงอื่นมารบกวน เพราะป่าเขานี้เป็นที่เงียบสงัดวังเวง เราต่างนั่งนิ่งแทบไม่กระดุกกระดิกตัว ไม่มีใครพูดจาอะไรกันเลย เพราะเราต่างรู้สึกว่าเราหายใจไม่ค่อยทั่วท้อง นั่งมองจากรถไปจะเห็นยอดไม้ต้นใหญ่อยู่เบื้องล่าง ต่ำกว่าทางที่ผ่านเป็นชั้นๆ ผู้ที่มีประสาทอ่อนไม่กล้ามองจากรถยนต์ลงไป จะเห็นว่าคล้ายรถยนต์กำลังไต่อยู่บนขอบเหว มองไม่ค่อยจะเห็นขอบถนน ทางข้างริมเขาพอจะไว้ใจได้ เหมือนรถลอยอยู่บนอากาศ ทำให้ใจเต้นหวาดเสียว ถ้ามองดูนานๆ คงจะเป็นลม ข้าพเจ้านั่งอยู่ทางข้างริมเหว รู้สึกว่าเวลาที่ผ่านไปอย่างทรมานนานกว่าธรรมดามาก แต่พอรถแล่นลงมาถึงเชิงเขาเข้าสู่ทางที่ราบ เราต่างก็ดีใจค่อยหายใจทั่วท้องที่ได้พ้นทางหวาดเสียว บางคนก็ร้องไชโยเพราะความดีใจ ต่างหันหน้าเข้ามาพูดจาถึงความรู้สึกเมื่อรถกำลังผ่านทางเหมือนอยู่กลางอากาศแล้ว บางท่านก็บอกว่ามองลงดูเหวทีไร มือเท้าอ่อนจะเป็นลมให้ได้หัวใจมันจะหยุดเต้น แล้วเราต่างก็ยิ้มแย้มหัวเราะกันได้ เพราะเวลารถแล่นอยู่บนเขา เราต่างเป็นใบ้ไม่ยอมพูดกันเลย เราหยุดรถเชิงเขาใกล้ๆ ทางน้ำไหล ใช้น้ำลูบหน้า ลูบเหงื่อไคลที่ออกมาเมื่อรถแล่นอยู่บนเขา เราคิดว่าเราได้พ้นทางวิบากทรมานแล้วและต่อไป

คงจะเป็นที่ราบ เมื่อพักจิตใจให้ปรกติและพักรถเติมน้ำมันได้เวลาพอสมควร เราก็เริ่มขึ้นรถเดินทางกันต่อไป แต่เราเข้าใจผิดที่คิดว่าหมดทางลำบากอันตราย เพราะว่าเมื่อเราลงที่ราบขับรถต่อไปไม่ไกลนัก เราก็เริ่มพบกับทางขึ้นเขาต่อไปอีกสองลูก ความวิบากก็ไม่แพ้เขาที่ผ่านมาแล้ว

การไปครั้งนั้นทั้งรถอยู่ในสภาพดี ผู้ขับก็ระมัดระวังไม่ประมาททั้งไปและกลับจึงปลอดภัยตลอดทาง แต่เวลากลับจากเชียงใหม่นั้นเราไม่ยอมเดินทางเก่า อุตส่าห์เดินทางอ้อมไปทางอำเภอฝางไปทางเชียงราย แม้ว่าจะเป็นทางไกลกว่ากันมากแต่เป็นทางปลอดภัยกว่าและพักแรมที่อำเภอพะเยา แล้วก็ผ่านเข้านครลำปาง ในครั้งนั้นมีรถยนต์ส่วนบุคคลจำนวนไม่น้อยที่ไปถึงเชียงใหม่แล้ว เมื่อจะกลับไม่ยอมกลับทางเก่า ได้เอารถเข้าคิวส่งขึ้นบรรทุกรถไฟกลับกรุงเทพฯ เพราะรถไฟไม่พอที่จะบรรทุกรถยนต์ จึงคอยคิวเป็นเวลาแรมเดือน นี่เป็นเหตุการณ์ที่ข้าพเจ้าได้เดินทางในครั้งนั้น แต่บัดนี้ได้ทราบว่าทางการได้จัดขยายเขตถนนบนเขาในระยะอันตรายให้กว้างใหญ่ออกไปมากแล้ว คงจะไม่หวาดเสียวเหมือนครั้งก่อน แต่ข้าพเจ้าอดเป็นห่วงไม่ได้

บัดนี้ บุตรข้าพเจ้าและเพื่อนๆ กำลังจะเดินทางขึ้นไปเช่นเดียวกัน ผิดแต่การไปครั้งนี้ล้วนแต่วัยรุ่นคะนองทั้งสิ้น หากว่าข้าพเจ้าไม่เคยผ่านการขึ้นเขาลงห้วย ไม่เคยพบเคยเห็นมาก่อน เพราะไม่รู้ไม่เห็น ความกังวลเป็นห่วงก็คงไม่มี นอกนั้นยังเคยได้ทราบข่าวว่า มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นกับรถยนต์บ่อยๆ และมีผู้บาดเจ็บล้มตายเสมอ สิ่งเหล่านี้เกิดจากความประมาท พระท่านจึงสอนว่า **การประมาท** คือ **ทางไปสู่ความตาย** คนอื่นคงเข้าใจว่าข้าพเจ้าอาจคิดมากไปเองก็ได้ บุตรชายข้าพเจ้าคงคิดว่าข้าพเจ้าห่วงไม่เข้าเรื่อง แต่ข้าพเจ้าได้พยายามชี้แจงตักเตือนตามหน้าที่ของพ่อ ข้าพเจ้าให้ความเห็นว่า

“ไปทางรถไฟดีกว่า หรือไม่ก็เปลี่ยนรถชนิดอื่นเพราะรถที่จะขับไปนั้น ช่วงมันสั้นวิ่งเร็วๆ ไม่ระวังมันอาจพลิกลงถนนได้ง่าย มันไม่เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ในวัยร่นวัยคะนอง เอาแต่ความสนุกสนาน ย่อมขาดความระมัดระวัง ทำให้ความประมาทเกิดขึ้นง่าย”

บุตรชายข้าพเจ้าตอบว่า “พวกผมเตรียมไว้ทุกอย่างเรียบร้อย เปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ เราจะผลัดกันขับ จะขับอย่างระมัดระวังไม่ประมาท พ่อไม่ต้องเป็นห่วงพวกผม ผมรักษาตัวได้ไม่ต้องวิตกกังวล”

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า “จริง! พ่อไม่ควรจะเป็นห่วง เพราะพวกเธอไปหาความสำราญสนุกสนานเพลิดเพลิน สรวลเสเฮฮาไปตามภาษาคนหนุ่ม ความสนุกสบายเป็นของพวกเธอ พ่อแม่ไม่รู้ไม่เห็นไม่เกี่ยว แต่ถ้าเธอเกิดทุกข์ยากลำบาก หรือเกิดอุบัติเหตุขึ้นมา พ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่จะร่วมรับทุกข์ไปกับเธอด้วย แม้จะไม่ได้ร่วมเจ็บป่วยในทางร่างกาย แต่ก็ได้รับความทุกข์ในส่วนลึกทางจิตใจ พ่อก็รู้ว่าการห้ามไม่ให้เธอไปคงไม่สำเร็จ เพราะที่เธอมาขออนุญาตนั้น ถ้าพูดให้ถูกตรงความจริง ก็เพียงแต่บอกให้รู้ว่าเธอจะไปเที่ยวเท่านั้น เธอคิดว่าอย่างไรพ่อก็ต้องให้เธอไปเพราะเธอโตพอแล้ว เธอไม่สนใจในการตักเตือนห้ามปราม หรืออาจไม่ฟังไม่สนใจหาเหตุผล คิดแต่จะไปให้ได้เท่านั้น ชีวิตพ่อเคยผ่านเป็นเด็กและวัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ ตลอดจนมีครอบครัวและมีบุตรต้องรับผิดชอบ จึงรู้สึกในจิตใจว่า เด็กมีอายุอยู่ในวัยนี้และสมัยปัจจุบันนี้ ส่วนมากชอบแต่หาความสนุกสนานสะดวกสบาย ชอบทำในสิ่งที่ตนพอใจเป็นใหญ่ตามใจตัวเอง ถ้าใครขัดขวางห้ามปรามขัดใจ ก็จะน้อยอกน้อยใจ คิดสั้นทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่เคยนึกถึงอกของพ่อแม่ที่ทะนุถนอมเลี้ยงดูจนเติบใหญ่ การห้ามปรามขัดขวางก็เพราะรักลูก จึงเป็นห่วงเป็นทุกข์เป็นร้อนกังวล เด็กย่อมมองไม่เห็นอกของพ่อแม่เพราะเอาแต่ใจตัวเองด้วยความดื้อดัน แต่เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นก็จะนึกถึงคำตักเตือน มันก็สายเกินแก้ไขเสียแล้ว

แต่เมื่อเธอเห็นว่าจะไปให้ได้ พ่อก็ไม่มีทางอื่นนอกจากตามใจเพราะเธอโตพอแล้ว ขอให้เธอตักเตือนเพื่อนๆ ที่ไปด้วยกันทุกคน “อย่าประมาทเป็นอันขาด ให้ระมัดระวังให้ดี”

ในคืนวันนั้น ข้าพเจ้านอนไม่หลับ อดระลึกถึงเรื่องในอดีตเสียมิได้ การระลึกถึงเรื่องในอดีตคิดแล้วไม่ผิดจากการระลึกชาติ จะผิดกันก็เพียงไม่ใช่ระลึกชาติก่อน แต่เป็นระลึกเรื่องอดีตในชาตินี้ เมื่อครั้งอยู่ในวัยเด็กวัยรุ่น เมื่อครั้งข้าพเจ้าเป็นเด็ก ข้าพเจ้าก็เคยอวดดีกับผู้ใหญ่มาแล้ว ข้าพเจ้าต้องนำมาคิด ข้าพเจ้ายังจำเรื่องความอวดดีของข้าพเจ้าได้ แม้ว่าเรื่องเกิดขึ้นในครั้งนั้นจะไม่ร้ายแรงหรือสำคัญนัก แต่ชี้ให้เห็นโทษที่ไม่เชื่อฟังคำของผู้ใหญ่ที่ผ่านชีวิตมาก่อนได้ดี

เรื่องมีว่า ทางตำบลที่ข้าพเจ้าอยู่นั้นมีประเพณีปั้นข้าวคาถาพันที่วัดในวันออกพรรษาประจำปี เป็นงานที่สนุกสนานสำหรับหนุ่มสาวยิ่งนัก ทางวัดจัดประทีปโคมไฟสว่างไสว ตกแต่งสถานที่สวยงาม มีผู้คนอยู่ตลอดรุ่ง มีการทำบุญถวายข้าวพระตอนฟ้าสาง แต่ชาวบ้านต้องไปแต่เวลาตี ๓ ตี ๔ และช่วยจัดหาสิ่งของอย่างละพัน กล้วย อ้อย ส้มและผลไม้อื่นๆ ไม้ดอกอย่างละพันเช่นเดียวกันเตรียมไว้ก่อน เวลานั้นมีผู้ใหญ่คนหนึ่งที่ข้าพเจ้าคุ้นเคยนับถือ เรียกแกว่า “น้า” นำหน้าชื่อ ได้นำดอกบัวเผื่อน บัวผัน เป็นจำนวนพันมาร่วมถวายทุกๆ ปีเป็นประจำ แต่แกไม่ได้ซื้อหามาจากตลาดหรือที่อื่น แกไปเก็บมาจากท้องนาหรือหนองน้ำ ในปีนั้นข้าพเจ้าอยากจะขอติดตามไปเก็บดอกบัวและไปเที่ยวด้วย พร้อมกับเพื่อนอีก ๒ คน คนหนึ่งโตหน่อยอีกคนหนึ่งรุ่นเดียวกัน และผู้ใหญ่ก็ไม่ขัดข้อง ยินดีให้ร่วมทางไปด้วย เช้าวันนั้นเราต่างเตรียมข้าวห่อใบบัวไปด้วย ผู้ใหญ่พาเราเดินออกทางหลังวัด พอพ้นเขตวัดก็ออกท้องทุ่ง เรามองเห็นท้องนาทุ่งกว้างใหญ่ไพศาล ต้นข้าวเขียวชอุ่มสุดสายตา เห็นทิวไม้

ชายป่าไกลลิบลางๆ คล้ายสีเมฆบนท้องฟ้าสีเข้มๆ อยู่ทางขอบฟ้า มองดูงดงามตามธรรมชาติ ท้องฟ้าสดใส อากาศในยามเช้าทำให้เดินไม่รู้จักเหนื่อย จิตใจสบาย เราต้องเดินตามคันนาวกไปวนมา เพราะในนามีน้ำมีต้นข้าวเขียวชอุ่ม ถ้าเป็นหน้าแล้งจะเดินตัดทุ่งย่นระยะทางได้มาก เราพบฟองหวอดปลากัดในนาข้างทางเดิน ปลากัดพวกนี้ตามปรกติเขาเรียกลูกป่าเพื่อวางไข่ ข้างๆ ริมคันนามีน้ำใสและมีต้นข้าวเขียวชอุ่ม ข้าพเจ้ากับเพื่อนอดที่จะก้มลงใช้มือช้อนเล่นไม่ได้ ทั้งๆ ที่รู้ว่าการช้อนด้วยมือนั้นไม่เคยได้ปลาสักครั้ง เพียงแต่กวนมันเล่นสนุกๆ ตามความพอใจความคะนองตามนิสัยเด็ก พอน้ำขุ่นปลาก็ว่ายน้ำหนีไปซุกซ่อน เราลุกขึ้นเดินต่อไปวิ่งบ้างเดินบ้างตามผู้ใหญ่ที่เดินไปข้างหน้าอย่างสนุกสนาน เพราะนานๆ จะได้มีโอกาสออกมาเที่ยวท้องไร่ ท้องนาไกลๆ สักครั้ง

ผ่านวัดที่อยู่กลางทุ่งมองดูคล้ายๆ เกาะอยู่กลางทะเล มีต้นข้าวเขียวชอุ่มคล้ายน้ำทะเลล้อมรอบ เห็นหลังคาโบสถ์เหลืองอร่าม มุงด้วยกระเบื้องเคลือบเหลืองเขียว และศาลาคล้ายกับขึ้นกลางดงไผ่และต้นไม้ที่สูงใหญ่ เมื่อเดินเข้าไปใกล้ก็มองเห็นชื่อของวัดติดอยู่บนศาลาพักร้อนก่อนจะเข้าไปในเขตวัด แต่เราผ่านไปมิได้แวะ ความจริงการเดินทางครั้งนี้แม้ว่าไกลสักหน่อย แต่เป็นที่สนุกสนานเพลิดเพลินดี หลังจากผ่านวัดไผ่ล้อมมานานพอสมควรก็มองเห็นนาว่าง ไม่ได้ปลูกข้าว คงมีหญ้าน้ำขึ้นพอสมควร เรามองเห็นดอกบัวเผื่อน บัวผันขึ้นอยู่กลางนามากมายชูดอกไสวสวยงามยิ่งนัก ข้าพเจ้ามองด้วยความตื่นตาตื่นใจ เพราะไม่เคยเห็นภาพที่สวยงามเช่นนี้มาก่อน ครั้นมองดูผู้ใหญ่ที่เดินนำหน้าไปไกลแล้ว เพราะเรามัวไถลช้อนปลาเล่นจึงเดินตามไม่ทัน แต่ก็ไม่เห็นผู้ใหญ่สนใจหยุดเก็บดอกบัวคงเดินเลยไป ข้าพเจ้าจึงตะโกนบอกว่า

“โน่น ดอกบัวเยอะแยะที่กลางนา”

เสียงผู้ใหญ่ตะโกนตอบว่า “ยังไม่ถึง ไม่ใช่ที่นี่ เดินต่อไปก่อน”

ข้าพเจ้าคิดในใจว่า เดินมาออกไกล เมื่อมาพบดอกบัวสวยงามอย่างนี้แล้วยังไม่ใช่ นี่จะเดินไปถึงไหนกัน คิดว่าเราเก็บบัวเล่นน้ำที่นี่ดีกว่า เมื่อคิดดังนั้นจึงชวนเพื่อนที่เดินรั้งท้ายด้วยกันว่า

“เราบุกลงไปเก็บดอกบัวดีกว่า”

ส่วนเพื่อนรุ่นโตอีกคน เดินตามผู้ใหญ่ไปไม่ยอมห่าง ข้าพเจ้าจึงนำหน้าบุกลงไปจากคันนาลุยลงไปในน้ำ เก็บดอกบัวอย่างสนุกสนานเบิกบานใจยิ่งนัก เมื่อผู้ใหญ่ได้ยินเสียงลุยน้ำก็หยุดหันหลังมาดุ พลางป้องปากตะโกนร้องห้ามว่า

“อย่าลงไป อย่าลงไป ระวังประเดี๋ยวจมน้ำตาย”

แต่ข้าพเจ้าเกิดสนุกเสียแล้ว ไม่ยอมฟังเสียง ไม่สนใจในคำตะโกนห้ามของผู้ใหญ่ คิดว่าน้ำในนาตื้นๆ จะจมน้ำตายได้อย่างไร อย่ามาหลอกเด็กเลยไม่ได้กินเสียละ ด้วยความอวดดีมุ่งหน้าตะลุยไปอย่างสนกสนาน ทำเป็นไม่ได้ยิน ไม่รู้ไม่ชี้ ไม่ยอมฟังเสียงผู้ใหญ่

ก่อนที่จะถึงดอกบัวก็เห็นน้ำขุ่นๆ ไม่มีต้นไม้น้ำเช่นผักพังพวยขึ้นเหมือนที่อื่น แต่ไม่นึกระแวงว่าน้ำลึกด้วยความประมาท วิ่งไปอย่างไม่ยั้ง เท้าหน้าเหยียบพลาดลึกลงไปไม่ถึงดินใต้น้ำ เสียหลักคะมำลงไปในน้ำจมดิ่งลงไป ข้าพเจ้าตกใจเพราะไม่ทันระวังตัว กลัวจนตาเหลือก ใช้มือตะเกียกตะกาย แต่ไม่ทำให้ตัวลอยเพราะยังว่ายน้ำไม่เป็น น้ำเข้าทางจมูก ปาก จนแสบตา แสบคอ อึดอัดหายใจไม่ออก ใช้มือไขว่คว้าอยู่ในน้ำเพื่อหาอะไรเกาะแต่หมดหวัง เพราะตัวกำลังจะจมมิดลงไปใต้น้ำลึกลงทุกที รู้สึกว่าจะหมดลมหายใจและหมดแรงหมดกำลังอยู่แล้ว เคราะห์ดีที่ผู้ใหญ่มองเห็นเหตุการณ์ จึงรีบให้เพื่อนคนโตหน่อยซึ่งเป็นคนว่ายน้ำเก่ง รีบวิ่งตะลุยลงมาจากคันนา ครั้นถึงก็กระโจนจิกผมคว้าตัวข้าพเจ้าขึ้นมาพ้นจากน้ำ ไม่ทันจะขาดใจ น้ำยัง

ไม่เข้าเต็มท้อง พวกเพื่อนๆ พากันนั่งที่คันนาหัวเราะด้วยความขบขัน ข้าพเจ้าหัวเราะไม่ออก ผู้ใหญ่คงนึกชังน้ำหน้าข้าพเจ้าที่หัวดื้อ และยังไม่หายตื่นเต้น ผู้ใหญ่จึงพูดว่า

"ตะโกนบอกแล้วว่าอย่าลงไปก็ไม่เชื่อ นาร้างแปลงนี้นอกจากบางตอนลึกเป็นหล่มครึ่งนาครึ่งหนองแล้ว ยังมีงูเห่าชุกชุมมาก เขาจึงไม่ได้ทำนาทิ้งร้างไว้ นี่ก็เกือบจะเป็นผีเฝ้าทุ่งอยู่แล้ว ถ้าช่วยไว้ไม่ทัน ถ้าเกิดจมน้ำตาย น้าไม่รู้ว่าจะเอาหน้าไปบอกกับพ่อแม่เธอว่าอย่างไรดี เขาคงพากันว่าน้าไม่ช่วยเอาใจใส่ดูแล จำเอาไว้นะต่อไปอย่าอวดดีอวดรู้ น้าเคยผ่านทางนี้มามากแล้ว มีอะไรที่ไหนน้ารู้หมด ถ้าเขาห้ามก็เชื่อไว้บ้าง มันมีแต่ผลดี ผลเสียไม่มี"

ข้าพเจ้านิ่งฟังผู้ใหญ่มิได้พูดโต้เถียงอะไร เพราะรู้ว่าตนมีความผิด เมื่อเรานั่งพักพอข้าพเจ้าหายตื่นเต้นตกใจแล้ว เราก็เริ่มเดินทางต่อไปใหม่ ความอวดดีต่างๆ ในตัวข้าพเจ้าหายไปหมด เดินตามผู้ใหญ่ไปด้วยท่าทางอันสงบ

จากที่นั่น เราเดินไปไม่นานนักก็พบหนองน้ำติดต่อกับนา ทำเป็นแปลงที่กว้างใหญ่มีดอกบัวเผื่อน บัวผันมากมายกว่าที่นาร้าง ที่ข้าพเจ้าได้บุกตะลุยลงไปนั้นหลายสิบเท่า เพียงแต่เรานั่งเก็บข้างๆ ริมคันนา หรือเดินเลาะคันนาก็สามารถเก็บได้เป็นพันๆ ตามต้องการโดยไม่ต้องบุกไปให้ลำบาก

นี่เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ได้ผ่านพ้นมาแล้ว ในเวลานั้นข้าพเจ้ายังไม่คิดอะไรมากนัก ต่อมาจึงคิดได้ว่าอวดดี และผลก็คือเกือบจมน้ำตาย เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังจำได้ว่าตัวเราเองก็เกือบจมน้ำตาย เพราะไม่เชื่อผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้หวังดี มันเป็นบทเรียนและเหตุผลที่ควรคิด

ฉะนั้น ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าจะเดินทางไปจังหวัดไหน หรือประเทศใดที่ไม่เคยไป ข้าพเจ้ามักหาโอกาสศึกษาภูมิประเทศ และสิ่งจำเป็น

ที่ควรรู้จากผู้ที่เคยผ่านมาแล้ว อย่างน้อยเราก็ได้รับความสว่างและความรู้ได้บ้าง ดีกว่าเดาสุ่มไม่รู้เลย

ข้าพเจ้าเคยพบเรื่องขำๆ เป็นตัวอย่างหลายเรื่อง ที่ควรจะนำมาเล่าสู่กันฟัง

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านพ้นไปแล้ว ข้าพเจ้าเดินทางขึ้นไปพักที่เชียงใหม่ วันหนึ่งขณะที่กำลังจะผ่านธนาคาร.....ซึ่งอยู่ใกล้สถานีรถไฟ เห็นชายผู้หนึ่งกำลังพูดโต้เถียงกับคนขับสามล้อ ข้าพเจ้าจำได้ว่าเป็นเพื่อนจึงเข้าไปดูว่าเขาพูดอะไรกัน เพื่อนผู้นั้นหันมาพบข้าพเจ้าก็ดีใจ ร้องทักว่า

“เฮ้ย! นี่มายังไง ไปยังไง จึงได้พบกันได้”

ข้าพเจ้าบอกว่า “โลกมันกลม หนีหน้ากันไม่พ้น”

เพื่อนผู้นั้นบอกว่า “พบลื้อก็ดีแล้ว ช่วยตัดสินดูซิว่าจะให้อั๊วทำอย่างไรดี”

ข้าพเจ้าย้อนถามว่า “จะให้ตัดสินเรื่องอะไร บอกให้รู้เรื่องซิ” เพื่อนหัวเราะแล้วพูดว่า “เรื่องมันไม่มีอะไรมากนัก คือว่าอั๊วลงจากรถไฟ พบนายสามล้อคันนี้ตกลงราคาว่าจะมาที่ธนาคาร.....นี้ อั๊วขึ้นนั่งยังไม่ทันจะขยับตัวให้สบายเลย เขาก็หยุดบอกว่าถึงแล้ว อั๊วต้องร้องว้า! นี่มันแค่นี้เอง ไม่สมราคาเลย ลื้อคิดดูซิว่า อั๊วควรจะจ่ายให้เท่าไหร่”

จากนั้น แกก็ระบายให้ข้าพเจ้าฟังอย่างเจ็บใจ ข้าพเจ้าฟังแล้วก็อดหัวเราะไม่ได้ จึงพูดว่า

“แต่ถ้าพูดถึงระยะทางแล้วมันก็ใกล้ๆ เราขึ้นนั่งไม่ได้พูดตกลงราคาอะไร เราจ่ายให้ตามสมควรมันก็ยุติธรรมดี แต่นี่เราไม่ได้พูดถึงระยะใกล้หรือไกลเหมาให้มาส่งนี่ เป็นราคาตายตัวที่เราตกลงสมยอมกันแล้ว ใกล้หรือไกลมันไม่ใช่เหตุผลที่จะนำขึ้นมาพูดกันอีก เพราะฉะนั้น อั๊วขอตัดสินให้ลื้อจ่ายให้เขาตามที่ตกลงกันไว้”

เพื่อนผู้นั้นหัวเราะขำตัวเอง เอามือตบหลังข้าพเจ้าแล้วพูดว่า “ตกลงตามที่ตัดสิน ลื้อพูดถูก อั๊วจะซื้อความรู้ไว้เป็นบทเรียนต่อไป อั๊วยอมเป็นหม” พูดแล้วก็หัวเราะอย่างขบขัน พลางนับเงินให้สามล้อนั้นตามจำนวนที่ตกลง สามล้อคันนั้นน้อมตัวลงรับเงินอย่างยิ้มแย้มแล้วพูดว่า

“ท่านยุติธรรมดีครับ ผมขอบคุณ”

ข้าพเจ้าได้ยินสำเนียงคนขับสามล้อพูดก็รู้ทันที นึกสงสัยอยู่ก่อนแล้วว่าคงไม่ใช่คนในเมือง จึงถามว่า

“น้องชายมาจากไหน จึงได้มาขี่สามล้อที่นี่”

เสียงชายคนขับสามล้อพูดอย่างภูมิใจว่า “ผมก็มาจากกรุงเทพฯ เหมือนกันครับ และหากินทางขับสามล้อตั้งแต่ปากน้ำโพ พิษณุโลก สุโขทัยและอุตรดิตถ์มาจนถึงเชียงใหม่นี่แหละครับ”

ข้าพเจ้ากับเพื่อนมองดูหน้ากันแล้วก็หัวเราะขันตัวเอง ข้าพเจ้านึกในใจว่า แกคงไปเที่ยวโก่งราคาผู้โดยสารเช่นนี้ จึงอยู่ที่ไหนไม่ทน

แล้วข้าพเจ้าก็พูดสัพยอกเพื่อนว่า “นี่ ทีหน้าทีหลังจะไปไหนที่เราไม่เคยไปละก็ ถามคนที่เคยผ่านเสียก่อนนะ จะได้ไม่ต้องหาคนตัดสินเช่นนี้อีก” แล้วเราก็หัวเราะกันอีกครั้งอย่างสนุกสนาน

และอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าได้สนทนากับท่านสุภาพบุรุษซึ่งได้ผ่านต่างประเทศมามากมาย ได้เล่าให้ฟังว่า

ครั้งหนึ่งไปยุโรป ได้เห็นโฆษณาโรงแรมแห่งหนึ่งว่า มีห้องน้ำ ห้องส้วม และโทรศัพท์ในห้องทุกอย่างสะดวกสบาย ท่านผู้นั้นจึงตกลงเลือกเอาโรงแรมนั้นเป็นที่พักแรม ครั้นขนของเข้าไปอยู่ในห้องแล้ว แทนที่จะพบห้องน้ำ ห้องส้วม และโทรศัพท์รวมอยู่ในห้องพัก ต้องผิดหวัง เพราะทุกอย่างไม่มีในห้อง จะไปห้องน้ำก็ต้องออกจากห้องพักไปอีกไกล จะไปโทรศัพท์ก็ต้องลงบันไดมาที่เคาน์เตอร์ จึงต่อว่าผู้จัดการโรงแรม ผู้จัดการหัวเราะ แล้วบอกอย่างหน้าตาเฉยว่า

กฎแห่งกรรม

"จริง เราโฆษณาโรงแรมอย่างนั้น แต่ว่ายังไม่ใช่ปัจจุบันนี้ นี่เป็นโครงการอีกสองปีข้างหน้า เมื่อถึงเวลานั้น ท่านมาจะพบทุกอย่างเรียบร้อยเหมือนอย่างโฆษณา" มันเป็นเรื่องตลก แต่ผู้เข้าพักหัวเราะไม่ออก

บัดนี้ ลองพิจารณามองดูเหตุผลว่า ทำไมเราทุกคนที่เป็นพ่อแม่ต้องเป็นห่วง ต้องเป็นกังวล เฉพาะแต่ลูกของตัวเองมากกว่าลูกของคนอื่น ทำไมจึงไม่เที่ยวไปเป็นห่วงลูกคนอื่น เป็นเรื่องของจิตใจและความรู้สึก เห็นจะเป็นเพราะเราเคยอุ้มชูเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมเอ็นดูรักใคร่ ตั้งแต่เล็กจนเติบใหญ่ด้วยความใกล้ชิดตลอดมาเป็นสื่ออันหนึ่ง จากนั้นแล้วก็มีสัญชาตญาณที่อยู่ในส่วนลึกของหัวใจ เหมือนสายใยอันลึกลับผูกพันทางจิตใจให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นถือมั่นถึงกันว่าผู้นี้เป็นพ่อ ผู้นั้นเป็นแม่ และเป็นลูกเป็นหลาน เป็นพี่เป็นน้อง เป็นญาติในความรู้สึกซึ่งมีสัมพันธ์ทางจิตใจเป็นส่วนสำคัญ แม้แต่สัตว์ก็ยังมีสัญชาตญาณให้รู้ว่าตัวไหนเป็นเลือดเนื้อของตน ฉะนั้น ฝ่ายใดมีเหตุการณ์เกิดขึ้นย่อมกระทบกระเทือนถึงจิตใจอีกฝ่ายหนึ่ง จิตผูกโยงถึงกัน แล้วแต่จะสนิทสนมมากน้อยเพียงไรเท่านั้น โดยเฉพาะความรักใคร่อย่างลึกซึ้งที่พ่อแม่มีต่อลูก สูงสุดกว่าความรักทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือมนุษย์ก็เช่นกัน

คืนนั้น ข้าพเจ้าคิดแต่เพียงว่า ทำอย่างไรข้าพเจ้าถึงจะตัดความกังวลเป็นห่วงให้หมดจากจิตใจ เพราะความกังวลความห่วงใยเป็นความวิตกที่ทำให้เกิดความทุกข์ร้อน ทำให้เกิดโทษอย่างเดียว จะไม่เกิดประโยชน์กับผู้มีทุกข์ เพราะความทุกข์ร้อนไม่ได้ช่วยให้อะไรดีขึ้น และทำไมเราไม่คิดแก้ไขทางใจตัดให้มันหมดกังวลเสียล่ะ นี่เป็นคำพูดง่ายๆ แต่ทำยาก เพราะคำพูดเช่นนี้มันตัน เพราะทางโลกผู้อยู่ในกิเลสย่อมมองไม่เห็นทาง ไม่ทะลุปรุโปร่งที่จะทำสำเร็จได้ ถ้าเราฝึกจิตทำให้หมดความห่วงกังวล เราก็จะพ้นความทุกข์ทางใจและ

อยู่เป็นปรกติสุข ไม่ว่าจะทราบข่าวร้ายหรือดี ก็ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ วางจิตให้อยู่กลางๆ ก็เห็นมีแต่ทางพระศาสนา นำหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแก้เหตุการณ์ทางจิตใจในครั้งนี้ แม้ว่าข้าพเจ้ายังเข้าไม่ถึงธรรม แต่ก็อาจยกเอาบางตอนซึ่งเป็นหลักคำสอนที่เหมาะสมกับเหตุการณ์มาแก้ไข กำจัดความทุกข์ให้พ้นไปได้เป็นครั้งคราว ก็ยังดีกว่าปล่อยให้ทุกข์มันเกาะจิตใจโดยไม่คิดแก้ไขอะไรเลย พระธรรมคำสอนย่อมมีหลักแก้ทุกข์ได้ทุกอย่าง ถ้าเราได้มีโอกาสใช้สติปัญญาพิจารณา คำสอนที่ไม่ให้จริงจังกับชีวิตสังขารร่างกายที่ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น เป็นตัวเป็นตน ไม่มีอะไรจะเป็นของยั่งยืนถาวร ทุกสิ่งเกิดขึ้นมาแล้วก็ต้องดับตามกาลเวลา เมื่อจิตดับสังขารก็จะเปื่อยเน่าผุพังไม่มีอะไรเหลือเป็นแก่นสาร ทำให้ข้าพเจ้าใช้สติความรู้สึกนึกคิดพิจารณา แม้ตัวของเราเอง วันหนึ่งข้างหน้าก็จะต้องผ่านสู่จุดแตกดับสูญสิ้นลงไป ไม่มีอะไรเหลือเป็นตัวเป็นตน เหมือนปู่ ย่า ตา ยาย บุพการีต้นตระกูลของเรา ที่เกิดมาแล้วต้องดับสูญ เกิดแล้วก็ดับมากมายนับไม่ถ้วน ทุกท่านได้สูญสิ้นไปตลอดมาจนถึงเราปัจจุบันนี้ ไม่ช้าตัวเราก็จะสูญสิ้นไป ลูก หลาน เหลน ก็จะมีชีวิตเพื่อดับสูญต่อๆ กันไปไม่มีที่สิ้นสุด ทำไมเราจึงต้องเอาเวลาที่มีชีวิตอยู่ มาเป็นทุกข์เป็นห่วงเป็นกังวลใจ ทุกสิ่งเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นไปตามกาลเวลา การเป็นทุกข์เป็นร้อนไม่ได้ช่วยอะไรให้ดีขึ้น มันกลับทำให้จิตใจผูกพันกับกิเลสเศร้าหมอง ทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ไม่มีใครจะหนีกฎแห่งกรรมไปได้ ไม่มีใครจะช่วยเราพ้นทุกข์ไปได้ ตัวเราต้องช่วยตัวเอง เมื่อคิดพิจารณาทบทวนดมลเหตผลในสัจธรรมอันนี้แล้ว ทำให้รู้สึกปลอดโปร่งเป็นแสงสว่างทางจิตใจ ทำลายความวิตกกังวลใจเป็นทุกข์เป็นร้อน ความยึดมั่นจริงจังกับชีวิตก็ค่อยๆ คลายลง คิดตัดใจได้ไม่จริงจังกับชีวิต ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวตนของเรา เพราะทุกอย่างย่อมสูญสิ้นไปตามกาลสมัย ชีวิตไม่มีอะไรแน่นอน ไม่

กฎแห่งกรรม

วิตกทุกข์ร้อนเป็นกังวลจิตใจ อยู่ในขั้นปรกติ แม้จะได้รับข่าวร้าย ข่าวดี ก็ไม่ทำให้จิตใจหวั่นไหว รู้สึกเหมือนว่าจิตใจอยู่เหนือเกินกว่าความทุกข์จะเอื้อมถึง กิเลสเป็นเครื่องเศร้าหมองก็เบาบางลง แม้จะรู้ว่าความรู้สึกเช่นนี้จะไม่ยั่งยืนถาวร ได้สติชั่วระยะสั้น ก็พอจะแก้ไขเหตุการณ์ปัจจุบันให้บรรเทาความกระวนกระวายใจลงได้ ถ้าเรามีโอกาสคอยใช้สติพิจารณาชำระจิตใจอยู่เสมอ ไม่ให้กิเลสตัณหาพอกพูนเกาะได้ เราก็คงได้กำจัดกิเลสให้เบาบางลงได้ แม้จะไม่หมด ความวิตกทุกข์ร้อนกังวลก็ย่อมผ่อนคลายหายไป จิตก็อยู่ในขั้นสงบ

ร่งเช้า ข้าพเจ้าได้ทราบว่าบตรชายได้เดินทางออกจากกรงเทพฯ ไปแล้ว จึงพูดกับภรรยาของข้าพเจ้าว่า

“การไปเที่ยวของลูกชายครั้งนี้ เราต้องเตรียมจิตใจให้ดี ถ้าได้ข่าวดีข่าวร้ายประการใด ก็อย่าไปเสียใจ ดีใจ ทำจิตใจให้อยู่กลางๆ เป็นปรกติ”

ภรรยาข้าพเจ้าพูดว่า “ก็คุณห้ามเขาแล้วและชี้แจงอธิบายเหตุผลเช่นนี้แล้ว เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นก็เป็นเรื่องของเขา เพราะเราทำดีที่สุดแล้ว”

ข้าพเจ้าได้ยินคำพูดเช่นนี้ก็เบาใจ เพราะถ้าพูดอะไรมากกว่านี้ เขาจะหาว่าพูดเป็นลางร้าย ต่อจากนั้นความกังวลก็หมดสิ้นไป จิตก็เป็นปรกติ

เหตุการณ์ทางด้านลูกชายข้าพเจ้า ทราบภายหลังว่าหลังจากเที่ยวในงานสงกรานต์ ตลอดเวลางานมีความสนุกสนานเพลิดเพลินตามวัยที่พวกคนหน่มจะหาได้ พองานวันสงกรานต์ผ่านไปแล้วก็ออกเดินทางจากเชียงใหม่ เมื่อเช้ามืดเวลา ๕.๐๐ น. ของวันที่ ๑๖ เมษายน เวลาสายประมาณ ๘.๐๐ น รถถึงอำเภอลี้ ต่างชวนกันหยุดพักหาอาหารเช้ารองท้อง แล้วเริ่มออกเดินทางต่อไปได้ประมาณ ๒๑ กิโลเมตร จึงมาถึงหมู่บ้านห้วยหญ้าไทร ตำบลดงดำประมาณ

๙.๐๐ น.เศษ รถเริ่มขึ้นเนินเขาเป็นทางโค้ง รู้สึกสลักเพลาล้อหน้าหลวมล้อหน้าสั่นสะเทือน พวงมาลัยสั่นไม่อยู่ในอำนาจของผู้ขับ รถหมนจะชนภเขาข้างทาง ความตกใจได้เหยียบห้ามล้อเต็มที่ รถหมนรอบตัว ท้ายรถสะบัด ทำให้เพื่อนทั้ง ๕ คนไม่ทันรู้ตัวถูกเหวี่ยงตกลงจากรถ ฟกช้ำถลอกขัดยอกไปตามๆ กัน มากบ้างน้อยบ้าง แล้วรถก็แฉลบตกลงไปข้างทางพลิกคว่ำกลิ้งลงไปหลายทอด แต่เครื่องก็ไม่หยุดจนไปปะทะชนต้นไม้ค้างอยู่เครื่องจึงหยุด บุตรของข้าพเจ้าคนเดียวที่ติดอยู่ในรถตลอดเวลา กลิ้งตกลงไปค้างอยู่กับต้นไม้ด้วย เมื่อรถหยุดแล้วพวกเพื่อนๆ วิ่งโขยกเขยกลงไปดู และช่วยกันพยุงคนเจ็บออกมาจากรถ ซึ่งเวลานั้นปรากฏว่าขาหัก กระดูกขาท่อนบนเหนือเข่าข้างซ้ายขึ้นไปหัก กระดูกแทงโผล่ออกมานอกเนื้อ เนื่องจากเข่ากระแทกกับพวงมาลัยรถขณะที่กลิ้งตกลงไป เลือดไหลออกมาไม่หยุด พวกเพื่อนๆ ได้ช่วยกันเอาเสื้อยืดมาซับเลือด เสื้อยืดเสื้อกล้าม ๖ ตัวโชกไปด้วยเลือดคล้ายชุบในอ่าง แต่โชคดีที่บังเอิญผู้ใหญ่แป้ง อกป้อม ผู้ใหญ่หมู่บ้านที่ ๔ ตำบลดงดำ กลับจากการพาลูกบ้านไปทำบุญ ผ่านมาเห็นเหตุการณ์ต่างช่วยกันไปตัดไม้และจัดการทำเฝือกจัดการช่วยกันเข้าเฝือกชั่วคราว เนื่องจากเลือดออกมากเกินไป ไม่ช้าคนป่วยก็หมดสติ ปัญหาที่หนักใจของพวกเพื่อนๆ และชาวบ้านที่มาช่วยเหลือนั้นก็คือ ทำอย่างไรที่จะนำคนป่วยให้ไปถึงโรงพยาบาลได้เร็วที่สุด ซึ่งมองไม่เห็นทางใดที่จะนำคนป่วยไปได้ตามใจนึก เพราะโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุดคือโรงพยาบาลเมืองลำปาง ซึ่งอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร ซึ่งเป็นทางไม่ใช่ใกล้ๆ ถ้าจะนำคนป่วยไปก็ต้องใช้เวลาหลายชั่วโมงกว่าจะถึง เพราะทางไม่สู้จะดีนักรถคงจะวิ่งเร็วไม่ได้ เนื่องจากกระเทือนคนป่วย ข้อสำคัญที่สุดอยู่ที่จะหารถยนต์ที่ไหนพาคนไข้ไป ต้องหาให้ได้เร็วที่สุด ถ้าช้าเลือดออกมากก็จะหมดกำลังซึ่งจะเป็นอันตราย กลางป่ากลางดงเช่นนี้จะหารถได้

ที่ไหน ถ้ามี รถใครเขาจะยินดีที่จะรับภาระอันหนักเช่นนี้ การหาคนเสียสละย่อมหาได้ยาก ระยะเวลาคอยความหวังอันเลื่อนลอยไม่มีจุดแน่นอนนั้น มีรถส่วนตัวขึ้นไปเที่ยวสงกรานต์กำลังเดินทางกลับ ด้วยกิริยาร่าเริงสนุกสนานมาตลอดทางประมาณ ๓-๔ คัน ไม่มีรถคันใดสนใจที่จะให้ความช่วยเหลือ

เจ้าของรถที่ผ่านมาเมื่อเห็นเหตุการณ์เช่นนั้น กลัวจะถูกขอร้องให้ช่วยเหลือก็รีบเร่งน้ำมันผ่านไปโดยเร็ว ส่วนมากเป็นหนุ่มๆ สาวๆ แต่ก็น่าเห็นใจ เพราะถ้ามีผู้ใดยื่นมือเข้ามาช่วย ก็หมายความว่าจะต้องเสียเวลาไปถึงเมืองลำปาง เสียทั้งเวลาเป็นวันๆ และค่าน้ำมัน เสียเวลาพักแรมที่ลำปาง ต่างก็ไม่สมัครใจเอาบุญเพื่อนำคนป่วยอาการหนักเช่นนี้ไปด้วย อย่าว่าแต่ต้องย้อนกลับไปลำปางเลย แม้แต่ทางผ่านก็ยากจะหาคนเห็นใจให้อาศัยไปด้วย เพราะต่างไม่ประสงค์ที่จะนำคนป่วยหนักไปในรถ ทำให้เปรอะเปื้อนเลือดโดยไม่จำเป็น และทั้งมีที่จำกัดไม่มีที่เหลือจะรับคนอีก ไม่มีใครยอมเสียสละที่ตนจะต้องรับความลำบาก เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ แม้ท่านผู้นั้นจะมีจิตใจเมตตากรุณาก็ไม่สามารถที่จะช่วยได้ เพราะไม่มีใครยอมเอามือไปซุกหีบ นี่แหละชีวิตของสัตว์โลก ความประมาทย่อมจะประสบเหตุการณ์อันไม่เคยคิดฝัน ไม่มีสิ่งใดที่เที่ยงแท้แน่นอน ย่อมเปลี่ยนแปลงผันแปรไปได้ เช่น บุตรชายของข้าพเจ้าและเพื่อนๆ กำลังสนุกสนานร่าเริง สรวลเสเฮฮาด้วยจิตใจเบิกบาน แต่แล้วทันใดนั้นเหตุการณ์ก็เปลี่ยนแปลงไป พลิกหน้ามือเป็นหลังมือ ความสนุกสนานหายไปสิ้นคล้ายกับแสงสว่างของความสนุกสนานดับวูบลงทันที มีแต่ความมืดเข้ามาแทนความทุกข์ยากลำบากเข้ามาสู่ทางจิตใจและร่างกาย มากน้อยตามความรู้สึกของแต่ละบุคคล

บัดนี้ ทุกคนกำลังรอคอยความหวังที่ยังมองไม่เห็น เพราะทางป่าเขาที่ห่างไกลจากเมืองเช่นนี้ มองไม่เห็นทางใดที่จะดีกว่ารอ

คอยโชคชะตา เวลาผ่านไปเป็นชั่วโมงๆ ซึ่งความหวังและชีวิตของคนป่วยขึ้นอยู่กับความกรุณาของผู้ใจบุญที่จะผ่านมานั้น ยังมองไม่เห็นความทุกข์ร้อนความกระวนกระวายใจเกิดขึ้นแก่เพื่อนทุกคนของคนป่วย และชาวบ้านป่าที่มาช่วยเหลือ เพราะไม่มีความหวังทางใดอีกแล้ว โชคชะตายังไม่ถึงที่อับจน บังเอิญรถยนต์ของหน่วยปราบปรามไข้มาเลเรียผ่านมาสองคัน คันหนึ่งมุ่งหน้าจะไปจังหวัดแพร่ อีกคันหนึ่งมุ่งไปจังหวัดตาก หน่วยปราบปรามไข้มาเลเรียผ่านมาเห็นเข้าก็หยุดรถถามถึงเหตุการณ์ เมื่อทราบแล้วทุกคนก็เต็มใจช่วยเหลือจัดการนำคนไข้และพวกเพื่อนขึ้นรถ ก่อนที่จะขึ้นรถ พวกเพื่อนๆของผู้ป่วยได้ฝากสิ่งของหีบห่อและรถยนต์ ให้อยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่บ้านตำบลดงดำ เพราะการล่าช้าหมายถึงความเป็นความตายของคนป่วยที่ขึ้นอยู่กับเวลาที่จะไปให้ถึงโรงพยาบาล แล้วรถยนต์หน่วยปราบปรามไข้มาเลเรียไม่ยอมให้เสียเวลา รีบมุ่งหน้าเดินทางกลับย้อนขึ้นไปเมืองนครลำปาง เพื่อส่งคนไข้ที่โรงพยาบาลให้ทันเวลา และทราบว่ารถหน่วยปราบปรามไข้มาเลเรียนั้น ต้องเสียเวลาค้างแรมที่ลำปางหนึ่งคืนเพราะไปถึงลำปางเป็นเวลาบ่ายมากแล้ว รุ่งขึ้นจึงได้ออกเดินทางย้อนกลับลงมาจังหวัดแพร่ นับว่าเป็นการเสียสละเวลาครั้งใหญ่ และนับว่าเป็นโชคดีของคนป่วยที่ยังมาทันเวลาไม่สายเกินไป ข้าพเจ้าอดที่จะขอบคุณท่านที่มีชื่อในหน่วยปราบปรามไข้มาเลเรียหน่วยนั้นเสียมิได้

เมื่อรถส่งคนป่วยถึงโรงพยาบาลเมืองลำปาง โชคได้ช่วยอีกครั้งหนึ่งคือ บังเอิญมีนายแพทย์จำนวนหลายท่านไปราชการทางภาคเหนือ เช่นศาสตราจารย์นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ และนายแพทย์อื่นๆ อีกหลายท่าน กำลังประชุมอยู่ที่โรงพยาบาลเมืองลำปาง และมีนายแพทย์คง สุวรรณรัตน์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเลิดสิน ท่านผู้นี้เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคกระดูก พร้อมด้วยผู้อำนวยการโรงพยาบาล

ลำปางต่างลงมือจัดการช่วยเหลือ รีบปฐมพยาบาลทันที ก่อนอื่นก็คือให้เลือดผู้ป่วยเพราะเสียเลือดมาก แต่ทางโรงพยาบาลมีเลือดอยู่เพียงขวดเดียว และบังเอิญเป็นเลือด Group O ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับของผู้ป่วย มิฉะนั้น จะต้องลำบากที่จะหาเลือดตามบุคคล กว่าจะได้เลือดชนิดเดียวกันคงเสียเวลานาน เหตุการณ์ทุกอย่างดูช่างบังเอิญเหมาะทุกสิ่งทุกอย่าง คนป่วยยังต้องพักรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลนี้ต่อไป ส่วนพวกเพื่อนๆ นั้นเจ็บเพียงเล็กน้อยจึงกลับกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟ ส่วนรถยนต์ที่ตกเขานั้นได้โทรเลขไปให้คุณประมวล จิลลานนท์ ขณะนั้นเป็นนายอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันเป็นปลัดจังหวัดนครลำพูน) ให้ช่วยเหลือจัดส่งรถยนต์ที่เสียหายมาทางรถไฟเข้ามาซ่อมแซมที่กรุงเทพฯ

เรื่องทางบ้านข้าพเจ้านั้น บ่ายวันหนึ่งเพื่อนบุตรชายซึ่งศึกษาสถาบันเดียวกัน ได้มาที่บ้านพบกับภรรยาข้าพเจ้าซึ่งนั่งอยู่ในห้องรับแขก รู้สึกว่าผู้มาหาไม่ทราบจะเริ่มต้นพูดอย่างไร ที่จะไม่ทำให้ภรรยาของข้าพเจ้าตื่นเต้นตกใจ ในการบอกเรื่องอุบัติเหตุร้ายแรงเช่นนี้ รู้สึกอึดอัดน่านพอสมควร จึงค่อยๆ ระบายบอกเรื่องอุบัติเหตุรถคว่ำในระหว่างเดินทางกลับกรุงเทพฯ เหตุครั้งนี้ทำให้บุตรชายข้าพเจ้าขาหัก ต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลลำปาง ครั้งแรกเมื่อมารดาของผู้ป่วยได้ยินรู้สึกตกใจ เกิดทุกข์แล่นสู่จิตใจ ซึ่งเป็นธรรมดาของหญิงผู้เป็นแม่ที่รักลูก แต่ไม่ช้าก็รีบระงับให้จิตใจเป็นปรกติ เพราะเคยศึกษาธรรมมาแล้ว จึงทำให้ทุกข์มากกลายเป็นทุกข์น้อย ส่วนข้าพเจ้านั้นได้เตรียมจิตใจไว้ต้อนรับเหตุการณ์แต่ต้นแล้ว ว่าจะไม่เสียใจและดีใจ คิดว่าเป็นธรรมดา ฉะนั้น จึงไม่มีความรู้สึกอะไรที่ผิดปรกติขึ้นมา คล้ายกับว่าข่าวนี้เป็นข่าวอุบัติเหตุทั่วๆ ไป มีความรู้สึกเพียงเล็กน้อย ภายหลังจากภรรยาข้าพเจ้าได้ทราบข่าวนี้แล้ว ก็เดินทางขึ้นไปนครลำปางพร้อมกับญาติ ไม่ช้าก็ได้นำคนไข้ลงมารักษาพยาบาล

ที่กรุงเทพฯ

การที่ข้าพเจ้าได้เขียนเรื่องนี้ขึ้น ข้อแรกก็อยากจะชี้ให้เห็นหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ย่อมเป็นที่พึ่งของมนุษย์ที่นำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง เมื่อได้พิจารณาใช้ให้ถูกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ย่อมจะเห็นผลที่ช่วยให้เราพ้นทุกข์ไปได้ ไม่ว่าทุกข์นั้นจะใหญ่น้อยเพียงไร ความรู้สึกของข้าพเจ้านั้นแม้ว่าจะทำจิตใจปัดทุกข์ได้เพียงชั่วคราวก็ดี เพราะข้าพเจ้ายังมีกิเลสเป็นเครื่องเศร้าหมองอีกมาก หากว่าได้มีโอกาสคอยฝึกจิตไม่ให้หลงวนเวียนอยู่ในกองกิเลส คอยปฏิบัตินานเข้าก็คงจะกำจัดกิเลสให้น้อยลงได้ต่อไป แม้ข้าพเจ้าจะรู้ตัวว่ายังห่างไกลต่อการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสาร แต่ก็ยังภูมิใจที่ได้เกิดมาอยู่ในศาสนาอันแท้จริง และข้อหลังก็อยากจะชี้ให้เห็นถึงจิตใจของบุคคลผู้เสียสละด้วยเป็นผู้มีคุณธรรมสูง เช่นหน่วยปราบปรามไข้มาเลเรีย ได้ทำทุกสิ่งเพื่อจะนำคนป่วยให้ถึงโรงพยาบาลที่เมืองนครลำปางให้ได้ทันเวลา ก่อนที่เลือดจะออกหมดร่างกายของคนไข้ นับว่าเป็นกุศลอันล้ำเลิศกว่าบุญกุศลธรรมดา และขอขอบคุณท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ และนายแพทย์ทั้งหลาย และนายแพทย์คง สุวรรณรัตน์ นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคกระดูก และนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครลำปาง ทั้งนายแพทย์และนางพยาบาลผู้ช่วยเหลือทางโรงพยาบาลนครลำปางได้กรุณารักษาด้วยความเอาใจใส่ดียิ่งเป็นคุณธรรมอันสูง ซึ่งไม่สามารถจะลืมได้

สำหรับผู้ใหญ่เป้ง อกป้อม พร้อมทั้งลูกบ้านหมู่ที่ ๔ บ้านห้วยหญ้าไทร ตำบลดงดำ อำเภอลี้ (เวลานี้ผู้ใหญ่เป้งได้ลาออกจากหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านแล้ว) ทุกคนได้ช่วยเหลือด้วยความยินดีและเต็มใจ แม้ว่าจะอยู่ห่างจากตัวอำเภอและจังหวัด เป็นหมู่บ้านป่าเขา แต่จิตใจเจริญด้วยคุณธรรมอันสูงยิ่ง รู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็น

กฎแห่งกรรม

คนดีคิดแต่จะช่วยผู้อื่นในยามเจ็บป่วยทุกข์ยาก ไม่หวังสิ่งใดเป็นเครื่องตอบแทน ปรารถนาแต่จะรับใช้ ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้ตนเองได้รับความสุขทางใจ เมื่อรถยนต์ได้ส่งขึ้นรถไฟมาถึงกรุงเทพฯ ทุกสิ่งทุกอย่างในหีบห่อทั้งเสื้อผ้าเครื่องใช้และสิ่งของ ซึ่งต่างคนต่างซื้อเพื่อจะนำมาฝากคนกรุงเทพฯ ทุกอย่างทุกชิ้นได้ถูกเก็บรวบรวมไว้ครบถ้วนโดยเรียบร้อย มิได้มีสิ่งใดที่สูญหายไปเลย คุณธรรมอันสูงของชาวบ้านป่าเขาอันนี้ ย่อมจะลืมเสียมิได้

และในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าได้รับความกรุณาจากคุณลิสต์สิทธิ์ สังกราณต์ ปลัดอำเภอลี้ ที่ได้ส่งข่าวมาให้ในครั้งนี้ ขอขอบคุณทุกๆ ท่านมากในที่นี้ด้วย

เรื่องที่ ๓๒

เข้าพรรษา

ก่อนที่จะถึงวันเข้าพรรษาปีนี้ (๒๕๐๖) ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะพยายามใช้เวลา ๓ เดือนให้ได้ประโยชน์ จะไม่ยอมให้เวลาผ่านไปโดยไม่ได้ทำสิ่งใดให้เป็นคุณประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เพราะข้าพเจ้าเคยได้ปรับปรุงทางจิตใจในเทศกาลเข้าพรรษามาแล้ว คราวนี้ตั้งใจว่าจะใช้เวลาสามเดือนในฤดูเข้าพรรษาพิจารณาดูตนเองว่า ยังมีสิ่งใดบกพร่องอยู่ก็จะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้น ใช้เวลาพิจารณาพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาในสิ่งที่ดีงามเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมในชีวิตฆราวาส เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว และเพื่อการดำเนินชีวิตต่อไปให้สมกับมิเสียแรงที่ได้เกิดมาในร่มโพธิ์ร่มไทรของพระพุทธศาสนา อย่างน้อยก็คงได้มีโอกาสใช้เวลาสามเดือนปลดเปลื้องกิเลสที่หนาแน่นให้ค่อยเบาบางลงบ้าง ก็จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง

ก่อนเข้าพรรษา ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบท่านผู้หนึ่ง เป็นผู้ที่สนใจและติดตามหนังสือของข้าพเจ้าตลอดมา ท่านผู้นั้นถามข้าพเจ้าว่า “เข้าพรรษาปีนี้ จะปฏิบัติอะไรต่อไปที่เป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างที่ดี เพราะการงดดื่มเหล้าตลอดเทศกาลเข้าพรรษาปีก่อนๆ นั้นได้ผลดีแก่ตัวผมมาก เมื่อพิจารณาดูแล้วก็ได้ผลทันตาเห็น คือ

ไม่ต้องเสียเงินซื้อเหล้าดื่มอย่างน้อยก็สามเดือน ไม่ต้องเมาเปะปะอย่างหัวราน้ำ บางเวลาก็เปียกฝนกลับบ้านเวลาดึกๆ สุขภาพก็ดีขึ้น เพราะกินข้าวเย็นตรงเวลา มีเวลานอนพักผ่อนได้เพียงพอ มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดลูกเมียมากขึ้น และเดี๋ยวนี้เรื่องเหล้าไม่ต้องเป็นห่วงแล้ว ผมเลิกเด็ดขาด ไม่ว่าเข้าพรรษาหรือออกพรรษาตลอดไป ฉะนั้น ผมจึงอยากถามว่า เข้าพรรษาปีนี้คุณจะมีอะไรที่เป็นประโยชน์แนะนำบ้าง ถ้าจะบอกว่าตลอด ๓ เดือนให้ถือศีล ๕ ทำบุญทำทานใส่บาตร ฟังเทศน์ฟังธรรม ก็ไม่ต้องพูดเพราะผมปฏิบัติอยู่แล้ว อยากจะทราบว่าคุณจะมีอะไรเป็นพิเศษเท่านั้น”

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า “ก่อนอื่นผมรู้สึกยินดีมากที่ทราบว่า คุณเลิกเป็นทาสของน้ำเมาได้ และเห็นประโยชน์ของการเข้าพรรษาว่าเป็นเวลาที่ศักดิ์สิทธิ์ พอที่จะปรับปรุงจิตใจไปสู่ทางดีได้

ความจริงการอดเหล้าตลอดพรรษานั้น มีมาแต่ครั้งโบราณแล้ว แต่ท่านเหล่านั้นส่วนมากได้แต่หยุดดื่มเหล้าเฉยๆ บางท่านเห็นคนอื่นหยุด ตัวก็หยุดบ้าง มิได้ใช้เวลาเข้าพรรษา ๓ เดือนนั้น พิจารณาดูถึงแก่นโทษเครื่องดองของเมาว่ามีอะไรบ้าง ผมได้ทราบว่าคุณได้หยุดดื่มในระยะเข้าพรรษาสามเดือน คุณได้ใช้เวลาศึกษาพิจารณาดูคุณและโทษของสุรานั้น ว่ามีอะไรดีมีอะไรชั่ว แต่แล้วยังไม่ทันออกพรรษาคุณก็คิดได้ ว่าโทษของน้ำเมามากมายเพียงไรและตัดสินใจเลิกดื่มอย่างเด็ดขาด มีคนอีกเป็นจำนวนมากที่ถึงเวลาเข้าพรรษาก็หยุดดื่มเพื่อถวายพระ ๓ เดือน เวลาไม่ดื่มไม่เมาก็ไม่ได้ใช้เวลาอันมีค่าพิจารณาดคุณและโทษของน้ำเมา กลับคิดเร่งเวลาว่าเมื่อไหร่จะออกพรรษาสักทีนะ ดูมันนานจริงๆ บางท่านยังไม่ทันสามเดือน ก็ทนไม่ไหว แหวกพรรษาออกมาดื่มอย่างหัวราน้ำ บางท่านก็อดทนจนถึงวันออกพรรษาได้ พอวันออกพรรษาก็เริ่มดื่มเพื่อให้สมกับความอยากที่อดมาถึง ๓ เดือน เลยดื่มฉลองเป็นการใหญ่ถึงกับเพื่อนต้อง

ช่วยกันหามกลับบ้าน ส่วนคุณนั้นผมขอชมว่าได้ชนะใจตนเองที่เลิกได้เด็ดขาด นับว่าหาได้ยากควรจะเป็นเยี่ยงอย่างที่ดี" เมื่อข้าพเจ้าพูดจบ ท่านผู้นั้นก็หัวเราะอย่างภูมิใจแล้วพูดว่า

"แต่ผมก็ต้องขอขอบใจหนังสือชุด "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" เมื่ออ่านแล้วทำให้ได้ข้อคิดหลายอย่างที่ควรปฏิบัติ จึงได้เกิดผล นับว่าเป็นกุศลอย่างหนึ่ง สำหรับเข้าพรรษาปีนี้ คุณมีอะไรที่เป็นประโยชน์ทางจิตใจ และเป็นความสุขทางครอบครัวจะแนะนำบ้าง คุณยังไม่ได้บอกผมเลย"

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า "ขอโทษ ผมเองก็ไม่มีอะไรแนะนำหรอกครับ สำหรับตัวผมเองตั้งใจคิดไว้ว่า ในระยะเข้าพรรษา ๓ เดือนนี้จะฝึกจิต เมื่อมีโทสะจากการยั่วเย้าใดๆ ก็ดี ผมก็ตั้งมั่นในใจว่าจะไม่โกรธ เราต้องตั้งสติระงับใจไว้ไม่ยอมลืมตัว เรานึกไว้เสมอว่า ไม่โกรธไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ดี เราจะไม่โกรธตลอดเข้าพรรษา ๓ เดือน เราขอทดสอบจิตใจในระยะเข้าพรรษาก่อน เพราะความโกรธซึ่งเกิดจากโทสะจริตนั้นไม่เคยให้คุณแก่ใครเลย มีแต่ให้โทษฝ่ายเดียว เพราะเวลาโกรธคนเราลืมทุกสิ่งทุกอย่างแม้แต่ตัวเอง อำนาจของความโกรธนั้นทำลายได้ทุกอย่าง เหมือนคนบ้าขาดสติ แม้แต่ผู้มีพระคุณเพื่อนฝูงที่รักใคร่ เจ้านายหรือผู้ที่เคารพนับถือก็อาจฆ่าได้ เมื่อรู้สึกตัวได้สติหายโกรธ ทุกอย่างก็สายไป ความโกรธนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งฆาตกรรม ติดตามด้วยการเป็นศัตรู ความอาฆาต และการคิดประทุษร้าย แม้แต่สามีภรรยาเมื่อโกรธขึ้นมา ก็อาจถึงแตกหักหย่าร้างแยกทางกันเดินได้ ความโกรธเป็นศัตรร้ายกาจที่สุดของมนุษย์เมื่อความโกรธเกิดขึ้น จิตใจก็เหี้ยมโหด ตกเป็นทาสของความโกรธไม่รู้สึกผิดชอบ ความโกรธได้ทำลายอนาคตของบุคคลที่จะรุ่งเรืองต่อไปภายหน้าให้อับเฉา สูญสิ้นความหวังทุกสิ่งทุกอย่าง มีตัวอย่างมากมายทุกยุคทุกสมัยแล้ว และมีไม่น้อยที่ต้องสูญเสียอิสรภาพต้อง

เข้าไปรับโทษอยู่ในเรือนจำ เนื่องจากเป็นทาสของความโกรธเป็นต้นเหตุ เมื่อพูดถึงต้นเหตุของความโกรธก็มากมายนับไม่หมด” ท่านผู้นั้นฟังแล้วก็นิ่งคิดอยู่ครู่หนึ่ง จึงพูดขึ้นว่า

“เรื่องโกรธมันเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ทุกคนเมื่อรู้โทษของความโกรธแล้วก็รู้สึกเกลียดขึ้นมาทันที แต่ก็ไม่สามารถหนีพ้นความโกรธไปได้ เพียงแต่ระงับความโกรธได้เพียง ๓ เดือนในระยะเข้าพรรษาก็นับว่าเป็นบุญกุศลแล้ว” ท่านผู้นั้นพูดแล้วก็แสดงความหนักใจ

ข้าพเจ้าพูดขึ้นว่า “ถ้าเราเพียงแต่นึก มันก็รู้สึกว่ายากลำบาก แต่ถ้าเราปฏิบัติโดยไม่มีใจท้อถอย มีความอดทน ก็มีช่องทางง่ายเข้า แต่ต้องใช้ความอดทน เสียสละ ให้อภัย จิตใจหนักแน่น สิ่งเหล่านี้ถ้าเราผ่านไปได้ก็คงไม่มีอะไรยากแน่ นี่เป็นแต่เพียงข้อเดียวในจำนวนหลายข้อ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญตัดกิเลสเหล่านี้ได้สิ้น แต่เราเอาแต่เพียงเริ่มระงับโทสะเพียงข้อเดียวก่อนเท่านั้น ถ้าไม่สามารถชนะใจแล้ว เราจะทำอะไรที่จะก้าวหน้าต่อไปสู่จุดอื่นๆ ได้อย่างไร”

ท่านผู้นั้นนิ่งนึกสักครู่หนึ่ง จึงพูดว่า “ดีแน่ ผมเห็นด้วย ผมเชื่อแน่ ถ้าเรามีความอดทนเสียสละ ให้อภัยไม่ท้อถอย คงประสบความสำเร็จบ้างไม่มากก็น้อย ต้องลองดูถ้าชนะความโกรธได้ ก็ตัดความทุกข์ยากออกไปได้มากทีเดียว เท่ากับยกภูเขาทุกข์ออกจากอก โดยเฉพาะตัวผมเองรู้สึกว่าจะได้ประโยชน์มาก เพราะรู้สึกตัวเหมือนกันว่าเป็นคนเจ้าอารมณ์ เวลาเช้าๆ ต้องมีเรื่องทำให้อารมณ์เสีย ดุกันทุกวัน คนนั้นทำอย่างนั้นไม่ถูกใจ คนนี้ขี้เกียจตื่นนอนสายงานไม่ชอบทำ คนโน้นไปไหนชอบไถล ต้องดุบ่นกันไม่หยุดปาก บางครั้งรู้สึกตัวว่าอารมณ์ฉุนเฉียวขี้บ่นมากไปจนลืมตัว บางครั้งก็บ่นโดยไม่มีเหตุผล รู้สึกว่าจะติดเป็นนิสัย ตัวเองก็รู้สึกว่าไม่ดีเหมือนกัน ดูเหมือนจะเป็นเวรเพราะเมื่อก่อนเคยว่าคนแก่ขี้บ่น บัดนี้ได้แก่ตัวเอง

แล้ว เด็กๆ ที่ถูกบ่นก็คงรำคาญ เหมือนสมัยผมเป็นเด็กถูกคุณย่าคุณยายบ่น เราก็รำคาญเต็มที แต่เราก็ต้องอดทนเพราะท่านเป็นญาติผู้ใหญ่ เราจึงไม่กล้าพูดต่อหน้า ลับหลังท่านเราก็ระบายกันตามพี่ๆ น้องๆ และช่วยกันหาชื่อให้ว่า คุณยายปากปลาร้า คุณย่าปากมาก ตามภาษาเด็กที่ยังไม่รู้ผิดชอบ บัดนี้มาได้กับตัวเองแต่ก็ยังไม่เคยคิดที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น เมื่อคุณมาแนะขึ้นก็ทำให้คิดได้ เข้าพรรษาปีนี้ผมจะยึดหลักไว้ในใจว่า จะไม่โกรธ จะไม่เป็นคนขี้บ่น ถ้าเด็กๆ ผิดถูกก็จะชี้แจงเหตุผล เพราะรู้เหมือนกันว่าการบ่นไม่เคยทำให้คนถูกบ่นดีขึ้นเลย เพราะการบ่นไม่ใช่การสั่งสอน เป็นการระบายอารมณ์ การชี้แจงเหตุผลสั่งสอนเท่านั้นจึงจะทำให้เด็กเข้าใจและดีขึ้น

และอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผมมีอารมณ์เสียก็คือ การขับรถในท้องถนน ในเวลานี้คุณก็คงเห็นแล้ว มีถนนหลายสายที่รถติดแทบทุกวัน แต่การติดเพราะรถมากก็เป็นธรรมดา ถ้าเรารักษาระเบียบตามกฎข้อบังคับด้วยกันทุกคน โดยรักษาเส้นทางการเดินซ้ายของตัวไว้ไม่ให้ล้ำไปกินขวา การที่รถติดเป็นระเบียบ ไม่นานก็คงระบายไปได้สะดวก ที่อารมณ์เสียก็เพราะเราเป็นคนรักษาระเบียบ แต่ยังมีคนที่เห็นแก่ตัวไม่น้อยที่ชอบแย่งแซงขึ้นหน้า บางครั้งก็ตัดหน้าเพื่อแซงขึ้นระยะใกล้ๆ เป็นเรื่องที่กวนประสาทที่สุด ถ้าเขาต้องการแซงแล้วจะผิดถูกอย่างไรไม่เข้าใจ ขอให้ได้แซงขึ้นหน้าไปให้ถึงก่อนคนอื่น ใครจะว่าอย่างไรใครจะมาก่อนมาหลัง รถติดจอดคอยนานเท่าใดไม่สำคัญ เขาต้องแซงไปก่อนให้ได้ ทั้งๆ ที่ถนนสายนั้นไม่ใช่ให้รถเดินทางเดียว ผมเองบางครั้งก็รับว่าผมก็เคยโกรธ เพราะที่ใดไม่มีเจ้าหน้าที่ควบคุมให้ทั่วถึง พวกที่เห็นแก่ตัวก็วิ่งแซงผิดทางไป ที่สุดก็ไปติดอยู่ข้างหน้าจอดผิดทางล้ำขวาจนเต็มถนน เพราะทางซีกซ้ายรถที่เป็นระเบียบเขาจอดอยู่แล้วไม่มีทางจะแซงเข้าไป เมื่อรถมาออหน้ากันทั้งสองทางซึ่งต่างก็มีคนเห็นแก่ตัวเดินผิดทาง รถจะมาทางขวาก็มาไม่ได้ รถที่

จะไปทางซ้ายก็ไปไม่ได้เพราะไม่มีทางจะเดิน การติดเพราะพวกเห็นแก่ตัวนั้นเป็นสิ่งที่น่าเวียนหัว ติดเพราะผิดทางนี้ต้องเสียเวลามากมายกว่าตัดธรรมดาหลายระเบียบ ต้องรอจนกว่าเจ้าพนักงานจราจรมาจัดการจึงจะผ่านไปได้ หากต่างคนรักษาระเบียบเดินชิดซ้ายตามทางของตน ไม่แย่งแซงขึ้นหน้า เมื่อรถติดใครมาก่อนไปก่อน ใครมาทีหลังต่อท้าย ไม่มีใครแย่งขึ้นหน้า มีมารยาทเคารพกฎในการขับรถในท้องถนนหลวง โรคปวดหัว โรคประสาท โรคอารมณ์เสีย ที่เกิดขึ้นจากท้องถนนหลวงทั้งผู้ขับขี่และเจ้าพนักงานก็จะเบาบางลง การแนะว่าไม่โกรธในระยะสามเดือนคงจะได้ผลดี ตลอดเข้าพรรษาจะทำใจให้สงบ ผมจะถือหลักนี้ให้มั่นคง ความโกรธคงจะเบาบางลงบ้าง แม้จะไม่หมดเลยทีเดียว ดีกว่าไม่ได้ทำอะไร ปล่อยเวลาเข้าพรรษาซึ่งเป็นวันสำคัญให้ผ่านพ้นไป ความชราก็เพิ่มจำนวนขึ้นอีกพรรษาหนึ่ง”

ข้าพเจ้าคิดในใจว่า ท่านผู้นี้ยังรู้สึกตัวว่าเป็นผู้ที่มีอารมณ์โกรธซึ่งมีอยู่ในตัวว่าเป็นของไม่ดี จึงอยากจะปรับปรุงแก้ไขจิตใจใหม่ โดยใช้เวลาเข้าพรรษา ๓ เดือน ซึ่งท่านผู้นี้ก็เคยชนะใจในการไม่ดื่มน้ำเมามาแล้ว และอยากจะภาวนาให้ท่านชนะโทสะ โดยไม่โกรธภายในระยะเข้าพรรษา ๓ เดือนนี้ ดังที่ชนะสิ่งอื่นมาแล้ว และคิดว่าหลายท่านคงมีความนึกคิดเช่นกันว่า การชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธนั้น มันเป็นเรื่องใหญ่แต่ก็ไม่พ้นความสามารถของกำลังใจที่จะเอาชนะได้ พระอรหันต์ท่านได้ชนะแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง ท่านก็อยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง เหนือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เราไม่สามารถจะชนะทกอย่าง แต่ขอชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธอย่างเดียวเท่านั้น แม้จะไม่ชนะอย่างเด็ดขาด ก็คงจะเบาบางไม่เป็นคนโกรธง่ายลงบ้าง

เรื่องที่ ๓๓

ผู้เห็นไกล

ค่ำวันหนึ่งในต้น พ.ศ. ๒๕๐๖ ข้าพเจ้าได้ไปในงานเลี้ยงอาหารเนื่องในงานสมรส ซึ่งเผอิญข้าพเจ้าได้รู้จักกับผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ทั้งมีความสนิทสนมกันมาก การจัดเลี้ยงอาหารค่ำฉลองงานสมรสครั้งนี้ ได้จัดให้มีขึ้นในบริเวณบ้านเจ้าบ่าว เมื่อข้าพเจ้าไปถึงเป็นเวลาจวน ๑๙.๐๐ น. ในเขตบ้านตกแต่งโคมไฟรอบสนามสว่างไสวด้วยแสงไฟหลากสีงดงาม มีโต๊ะอาหารจีนเตรียมไว้จำนวนมากมายตั้งเรียงรายเกือบเต็มสนาม ข้างตึกใหญ่มีเวทีกำลังบรรเลงดนตรี โดยวงที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักเพลงทั่วไป มีนักร้องสาวสวยเสียงทองกำลังร้องเพลงที่กำลังอยู่ในความนิยมของประชาชน เวลาที่ไปถึงนั้นยังไม่ได้เริ่มจัดตั้งอาหาร แขกรับเชิญยังไม่มากนัก จึงได้มีโอกาสพบเพื่อนฝูงหลายรุ่นในงานคราวนี้ ต่างทักทายปราศรัยด้วยความคุ้นเคย ตามธรรมดาที่นานๆ จะได้มีโอกาสพบกันสักครั้งหนึ่ง คืนนั้นข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบเพื่อนร่นน้อง ซึ่งเป็นญาติทางฝ่ายเจ้าบ่าว ได้มาในงานนี้พร้อมทั้งภรรยาและบุตรสาวบุตรชายกำลังอยู่ในวัยรุ่น เราไม่ได้พบกันมานาน เมื่อได้มาพบกันต่างก็มีความรู้สึกยินดีและถามถึงทุกข์สุข และเพื่อนผู้นั้นก็เรียกบุตรชายหญิงเข้ามาแนะนำให้รู้จักและให้เรียกข้าพเจ้าว่าคุณลุง เมื่อได้เห็นได้รู้จักลูกของเพื่อนก็อดที่จะ

ชื่นชมไม่ได้ ที่บุตรทั้งหญิงชายต่างก็มีหน้าตาคมคาย ท่าทางฉลาด ทั้งมีกิริยาวาจาเรียบร้อย มีความเคารพผู้ใหญ่เพื่อนของบิดา ซึ่งจะหาได้ยากในเด็กวัยรุ่นปัจจบันนี้ และก็อดที่จะพดชมหญิงผู้เป็นภรรยาของเพื่อน ซึ่งเป็นมารดาของเด็กว่ายิ่งมีบุตรก็ยิ่งงาม ยิ่งมีอายุมากก็ยิ่งงาม ยิ่งมีอายุมากก็ยิ่งสวยมากขึ้น สาววัยรุ่นสู้ไม่ได้ ทั้งยังเป็นแม่พิมพ์อบรมลูกอย่างดี ขอแสดงความยินดีด้วย ข้าพเจ้าพูดชมไม่เกินความจริง แต่ทำให้เจ้าตัวชักจะอายเมื่อได้มาฟังคำชมตรงๆ เช่นนั้น ส่วนสามีคงรู้สึกภูมิใจที่รู้ว่าภรรยาของตนสวย อีกอย่างที่ข้าพเจ้าอดชมไม่ได้คือ เท่าที่ข้าพเจ้าทราบว่า สามีภรรยาคู่นี้เป็นตัวอย่างในการครองเรือนที่ดี เพราะต่างก็รู้จิตใจกันดี คอยทะนุถนอมน้ำใจซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย นับแต่วันสมรสเป็นต้นมา ทั้งคู่ก็อยู่ด้วยกันอย่างสดชื่นราบรื่นตลอด จนเกิดพยานรักด้วยกัน ทราบว่าครอบครัวนี้ไม่เคยมีปากมีเสียงระหองระแหงแบบลิ้นกับฟันกันเลยตลอดมา เป็นที่น่าอิจฉาของคู่ครองเรือนที่ไม่ราบรื่นทั้งหลาย

คืนนั้นหลังจากงานเลี้ยงแล้ว เมื่อกลับมาถึงบ้าน ข้าพเจ้าก็อดคิดถึงครอบครัวนี้ไม่ได้ว่า เป็นครอบครัวที่ดีทั้งสามีภรรยาใจเดียวกันจริงๆ หาได้ยาก ข้าพเจ้ารู้จักเพื่อนผู้นี้ดี เมื่อก่อนแต่งงานเป็นตระกูลที่มีหลักฐานมั่นคง เพื่อนก็ได้รับการศึกษาสำเร็จปริญญาชั้นสูง มีความรู้ดี จิตใจโอบอ้อมอารี มีความสนใจในทางพระพุทธศาสนาใช้เวลาว่างค้นคว้าศึกษาธรรม มีอาชีพรับราชการในตำแหน่งหน้าที่ที่มีเกียรติ มีหวังที่จะเจริญก้าวหน้าในอนาคต มีนิสัยเป็นผู้ที่ไม่ประมาท จะทำอะไรก็คิดหาเหตุผลเสียก่อน หรือคิดก่อนแล้วจึงทำ ซึ่งธรรมดามีบุคคลส่วนมากชอบทำก่อนแล้วจึงคิด เรียกว่า สุกเอาเผากิน เมื่อผิดก็ค่อยคิดแก้ไขปัญหาเอาเฉพาะหน้า แต่บางครั้งก็สายเกินแก้ แต่เพื่อนผู้นี้เป็นผู้ชอบแก้ปัญหาให้ลุล่วงปลอดโปร่งเสียก่อนจึงทำ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความยุ่งยากเป็นภัยในอนาคต นับว่าเป็นความรอบคอบ

ไม่ประมาท ทำให้ข้าพเจ้าหวนกลับไปนึกถึง วันหนึ่งเวลาบ่ายหลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้ว ข้าพเจ้าก็กลับเข้าไปที่ทำงาน จำได้ว่าบ่ายวันนั้นอากาศร้อนอบอ้าว เมื่อเปิดพัดลมแล้วก็นั่งลงทำงาน แต่แล้วไม่นานนักก็เห็นเพื่อนผู้นี้เดินเข้ามาหาอย่างรีบร้อน หน้าตาแสดงถึงความไม่สบายใจ เมื่อได้ทักทายกันแล้วก็เชิญให้นั่ง ตั้งใจจะสั่งเด็กให้หาน้ำเย็นๆ มารับรอง แต่เพื่อนขอตัวบอกว่าอยู่นานไม่ได้เพราะมีธุระร้อน แล้วก็พูดอย่างตรงไปตรงมาว่า

"พี่ ยืมเงินผมสามร้อยบาทก่อนเพราะมีธุระจำเป็น จะกลับไปบ้านก็กลัวกลับไม่ทัน"

เมื่อข้าพเจ้าเห็นกิริยาท่าทางเร่งร้อนนัก ก็ไม่อยากชวนพูดชวนคุย จึงหยิบเงินตามจำนวนที่ต้องการส่งให้ เมื่อแกได้รับเงินแล้วก็บอกว่า

"ขอบคุณพี่มาก พรุ่งนี้ผมจะนำมาคืนให้. แล้วจะเล่าเหตุที่จำเป็นให้ฟังภายหลัง"

ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ต้องรีบร้อน เมื่อไหร่ก็ได้" ที่พูดก็เพราะแกเป็นเพื่อนที่ดีของข้าพเจ้าผู้หนึ่ง เมื่อแกบอกลา ข้าพเจ้าก็เดินออกมาส่ง เห็นรถสามล้อจอดอยู่ก่อนแล้ว ข้าพเจ้าจึงถามว่า

"วันนี้รถยนต์ไปไหนล่ะ ถึงต้องทรงสามล้อ" แกยิ้มแห้งๆ พลางพูดว่า

"ผมจอดทิ้งไว้หน้าร้านขายผ้า ที่ถนนพาหุรัด"

หลังจากนั้นต่อมาในวันรุ่งขึ้น ก็มีชายสูงอายุผู้หนึ่งเข้าใจว่าคงเป็นภารโรง ได้นำซองสีน้ำตาลผนึกเรียบร้อยจ่าหน้าถึงข้าพเจ้ามาส่งให้ เมื่อเปิดออกดูก็เห็นเป็นธนบัตรเป็นจำนวนเงินสามร้อยบาท ที่เพื่อนยืมไปเป็นการนำมาใช้คืนให้ และยังมีกระดาษเขียนข้อความย่อๆ มีใจความว่า

"ผมตั้งใจว่าจะนำมาใช้พี่ด้วยตัวเอง แต่วันนี้เผอิญติดเข้าประชุม

ประชุมจึงต้องฝากมา ขอขอบคุณพี่อีกครั้งหนึ่งที่ได้ช่วยเหลือ”

ต่อจากนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ได้นึกถึง และเราก็ไม่ได้พบกันตลอดมาเป็นเวลานานพอสมควร

ภายหลังต่อมาวันหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นเพื่อนผู้นั้นเดินยิ้มเข้ามาในที่ทำงานของข้าพเจ้า กิริยาท่าทางร่าเริงสบายใจ ผิดกว่าครั้งก่อนซึ่งมีความรีบร้อนและกังวล เราทักทายปราศรัยตามสมควรแล้วแกก็พูดขึ้นว่า

“ผมจะมาเชิญพี่ไปในงานมงคลสมรสของผม” พูดแล้วก็หยิบบัตรเชิญออกมาส่งให้ แล้วพูดว่า

“พี่ต้องไปให้ได้ ผมไม่ยอมให้พี่ปฏิเสธ” ข้าพเจ้าหยิบบัตรเชิญออกจากซองเพื่อดูวันกำหนดงาน พลางพูดว่า

“ต้องไปแน่ และขอแสดงความยินดีที่ได้เจ้าสาวที่สวยงามมาก” แต่เมื่อพูดไปแล้วมาเห็นชื่อเจ้าสาวภายหลังในบัตรเชิญ ข้าพเจ้าก็งงร้องอุทานออกมาว่า

“อ้าว! ทำไมโอละพ่อกันอย่างนี้ล่ะ เห็นชอบพอกับพี่สาวใครๆ ก็รู้ แต่การ์ดนี่เป็นชื่อน้องสาว”

เพื่อนผู้นั้นยิ้มพูดว่า “พี่ก็คงแปลกใจเหมือนคนอื่น ว่าทำไมผมไปไหนมาไหนสนิทสนมกับคนพี่มาก ครั้นจะแต่งงานจริงๆ ผมกลับไปแต่งงานกับคนน้อง หลายคนก็งงเหมือนพี่ แต่ผมไม่แปลกอะไรเพราะการสนิทสนมไปไหนมาไหนด้วยกันนั้น ไม่ใช่หมายความว่าเราจะต้องแต่งงานกัน ความจริงเราสนิทสนมกันอยู่ในขอบเขต เราถือว่าเป็นเพื่อน เราไม่เคยพูดถึงเรื่องรักๆ ใคร่ๆ เพราะผมถือว่าการมีคู่ครองเป็นเรื่องสำคัญในชีวิต จะต้องพิจารณาถึงนิสัยใจคอให้เข้าใจกันได้ดีเสียก่อน จะเอาตามอารมณ์เพียงเห็นความสวยความงามเป็นการตัดสินเท่านั้นไม่พอ เพราะเราจะต้องอยู่ร่วมชีวิตด้วยกัน และจะต้องมีทายาทสืบสกุลชั่วลูกชั่วหลานต่อๆ กันตลอดไป”

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังชายผู้เป็นเพื่อนเล่าความรู้สึกให้ฟังแล้ว ก็ทำให้รู้สึกว่าเป็นบุคคลตัวอย่างที่หาได้ยาก แต่แล้วข้าพเจ้าก็นึกขึ้นมาได้ว่า เมื่อครั้งแกมาแสดงความยินยากใจมายืมเงิน แล้วบอกว่าจะเล่าสาเหตุให้ฟังภายหลัง แต่นั้นก็ไม่ได้พบกันอีก จนบัดนี้ข้าพเจ้าก็ยังไม่ทราบ จึงถือโอกาสทวงถามสาเหตุย้อนหลังไปวันนั้น แล้วเพื่อนก็ยิ้มและยินดีเล่าให้ฟังว่า

"เช้าวันนั้นผมไปถึงกระทรวงและเข้านั่งทำงานไม่นานนัก ก็มีเพื่อนร่วมงานกระทรวงเดียวกัน เกิดมีความจำเป็นขาดเงินจึงออกปากยืมจากผม เพราะตามปรกติผมมีเงินติดตัวอยู่เสมอ เมื่อเพื่อนมาออกปากยืมก็นึกว่า เงินเราก็พอมีพอจะช่วยเพื่อนได้ ทั้งเราก็ยังไม่ได้ใช้อะไร เพียงพอติดตัวไว้ใช้เมื่อคราวจำเป็นเท่านั้น และมองเห็นความจำเป็นของเพื่อน ผมตกลงใจให้เพื่อนยืมไป แต่เหตุมันก็เผอิญเมื่อเวลาจวนเที่ยงวันนั้น ผมได้รับโทรศัพท์ เธอผู้ที่ถือความสนิทสนมโทรศัพท์มาขอให้ผมเอารถออกไปรับที่โรงพยาบาล เพราะเธอไปเยี่ยมไข้ แล้วชวนผมไปรับประทานอาหารกลางวันด้วย เมื่อผู้หญิงสาวสวยๆ ขอร้องให้ไปรับและชวนให้ทานอาหารด้วยเช่นนี้ คิดว่าคนหนุ่มคงไม่มีใครปฏิเสธแน่ ผมก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้น ผมจึงได้ขับรถไปรับเธอที่โรงพยาบาลตามที่นัดหมายกันไว้ วันนั้นน้องสาวเธอไปด้วย เมื่อผมพาไปรับประทานอาหารแล้ว หลังจากนั้นเธอก็ขอให้ผมขับรถพาเธอไปซื้อของที่พาหุรัด แล้วก็เข้าไปในร้านขายผ้า ผมกับน้องสาวของเธอก็ตามเข้าไปนั่งในร้านด้วย รู้สึกว่าเธอจะคุ้นเคยเป็นเจ้าจำนำกันมาก่อน นายห้างแขกจึงเอาอกเอาใจพินอบพิเทาเป็นพิเศษ หยิบเอาผ้าอย่างดีๆ ที่เก็บเอาไว้เพื่อลูกค้าพิเศษ สำหรับเจ้านาย ภรรยา บุตรสาวคนใหญ่คนโต ออกมาให้เลือก ปากก็พูดว่าอย่างนี้เจ้านายชั้นสูงองค์นั้น ผู้ใหญ่คนโน้นซื้อเอาไปฝากทางบ้าน ครานี้ผมนั่งอยู่ในร้านผ้าอย่างไม่สู้สบายใจนัก เพราะผมรู้ดีว่าทุนทรัพย์

ที่อยู่ในตัวผมเหลือจากจ่ายค่าอาหารกลางวันแล้ว ก็มีไม่มากพอที่จะออกค่าผ้าตัดเสื้อราคาแพงๆ ให้เธอได้ แต่คิดว่าเธอคงมีเงินมาแล้ว เธอคงไม่รบกวนถึงผม ก็เบาใจ เมื่อเธอเลือกผ้าไว้หลายอย่างแล้ว ก็ชูขึ้นหันมาขอความเห็นจากผมว่า

"ผ้าสีนี้เหมาะกับผิวของดิฉันไหม ช่วยดูหน่อยซิคะ"

ผมไม่รู้จะพูดอย่างไร เพราะไม่เคยสนใจเรื่องผ้ามาก่อน เลยบอกส่งเดชไปอย่างซังกะตาย เพราะไม่สบายใจว่า "เหมาะดีแล้วสำหรับคุณ"

แต่แล้วได้ยินเธอพูดต่อไปว่า "ขอผ้าสวยๆ อย่างนี้ให้ดิฉันอย่างละชุดนะคะ"

คราวนี้ผมต้องสะดุ้งเหมือนถูกเข็มแทงก้น เพราะรู้แน่แล้วว่าผู้จ่ายเงินคือผม เมื่อเงินไม่มีพอผมจะทำอย่างไรดี จะบอกตรงๆ ว่าเงินไม่พอก็ขายหน้า เขาคงพากันนึกว่าอ้ายหมอนี่นั่งรถยนต์โก้ๆ แต่ไม่มีเงินติดตัว กำลังคิดแก้ปัญหาอยู่ก็ได้ยินเสียงเธอพูดขึ้นอีกว่า

"สีนี้ขอให้น้องสาวดิฉันสักชุดนะคะ" เธอพูดแล้วก็ชูผ้าให้ดู ผมได้แต่พยักหน้าไม่ทันพูด ก็ได้ยินเสียงน้องสาวของเธอพูดขึ้นว่า

"หนูไม่เอาหรอกค่ะคุณพี่ อย่าซื้อให้หนูเลยของหนูมีแล้ว เสื้อใหม่ๆ ยังใส่ไม่หมด ผ้าที่ยังไม่ตัดก็ยังมี"

แล้วน้องสาวเธอก็หันมามองดูผมอย่างเห็นใจและสงสาร คล้ายกับเธอจะรู้ทุนทรัพย์ในกระเป๋าผมดี หรืออาจสังเกตเห็นเหงื่อบนใบหน้าผมก็ได้ ผมนึกขอบคุณอยู่ในใจ แต่แล้วผมก็ได้ยินน้องสาวพูดต่อไปอีกว่า

"คุณพี่ก็เหมือนกัน ไม่น่าจะซื้อเลย เสื้อผ้ายังมีเต็มตู้ ที่ยังไม่ได้ตัดเป็นเสื้อก็อีกมากพอจะออกร้านขายผ้าได้"

เสียงพี่สาวพูดขึ้นอย่างไม่พอใจว่า "แกเป็นเด็กอย่ามารู้ดีกว่าพี่เลย ไม่ใช่ธุระอะไรของแก ไม่มีใครเขาใส่เสื้อผ้าจำเจเหมือนแก"

ครานี้ผมต้องขอบใจน้องสาวของเธอมาก เพราะผมเข้าใจความรู้สึกเธอดี แต่ผมก็หนีหน้าที่จ่ายเงินไม่พ้น จึงถือโอกาสบอกเธอว่า ผมจะออกเดินไปหาซื้อของบางอย่างที่หัวมุมถนนตรงสะพานหันประเดี๋ยวเดียว แล้วก็รีบเดินออกจากร้านขายผ้า พอผมเดินห่างมาพอสมควรก็รีบขึ้นสามล้อตรงมาหาพี่ เพราะพี่อยู่ใกล้ที่สุดที่ผมรู้จัก แต่ก็ยังนึกไม่สบายใจมาตลอดทางกลัวจะไม่พบ ถ้าไม่พบจริงๆ แล้วผมก็ยังไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไรต่อไป แต่โชคดีพอมาถึงก็พบพี่ ผมก็โล่งใจหายหนักอก เมื่อผมได้เงินจากพี่กลับไปแล้ว คิดว่าคงไม่มีใครรู้ว่าผมหายไปไหนไปทำไม แต่ก็ไม่พ้นความสังเกตจากน้องสาวของเธอไปได้ น้องเธอเป็นคนฉลาด เมื่อเห็นผมเดินออกจากร้านขายผ้าด้วยท่าทางไม่สบายใจแล้ว เวลากลับเข้ามาในร้านอีกครั้งหนึ่ง หน้าเปลี่ยนแปลงไปเพราะแก้ไขปัญหาได้ลุล่วงไปแล้ว และสำหรับผมก็เหมือนกันเมื่อก่อนที่ผมจะออกจากร้านผ้า ยังเห็นหน้าตาของผู้น้องพลอยทุกข์ร้อนไปด้วยกับผม พอผมกลับเข้าไปในร้านเธอก็เปลี่ยนสีหน้าไปเช่นเดียวกัน ส่วนพี่สาวนั้นเธอไม่สนใจอะไรมากไปกว่าเลือกผ้าสวยๆ ที่ถูกอกถูกใจเท่านั้น จากวันนั้นผมก็รู้สึกว่าหูตาสว่างขึ้น ความจริงผู้ชายเราย่อมชอบผู้หญิงสวยเป็นส่วนมาก ผมเองก็ไม่ปฏิเสธว่าผมไม่ชอบความสวยความงาม เราสนิทสนมกันมาก ผมคิดว่าถ้าผมจะออกปากขอร้องเธอให้เธอแต่งงานด้วย เธอก็คงไม่ปฏิเสธ ทั้งผู้ใหญ่ก็ไม่รังเกียจผม และเธอเป็นหญิงสาวผู้มีรูปร่างสมส่วน เมื่อใครพบเห็นเมื่อเดินผ่านไปแล้ว ก็อดที่จะหันหลังกลับมามองไม่ได้ ถ้าใครมีโอกาสไปเที่ยวค่กับเธอก็ภมิใจ และคงเป็นที่อิจฉาของคนที่ได้เห็น เธอสวยจริงๆ ในสายตาของคนทุกคนทั่วๆ ไป หากผมไม่เผอิญขาดเงินในวันนั้น วิถีชีวิตก็คงไม่แน่ใจว่าจะมีอะไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะยังไม่มีอะไรกระทบกระเทือนความรู้สึก และเป็นธรรมดาสุภาพบุรุษอย่างผม เคยเป็นผู้จ่ายอยู่แล้วในเมื่อไปกับสุภาพสตรี นับแต่

กฎแห่งกรรม

วันนั้นเป็นต้นมา ผมรู้สึกไม่แน่ใจเสียแล้วว่า ความสวยความงามจะนำความสุขมาสู่ครอบครัว ส่วนน้องสาวของเธอถึงจะมีความสวยน้อยกว่าพี่สาวแต่ก็ไม่ขี้ริ้ว สิ่งที่ฝังใจผมในตัวน้องสาวก็คือ ความเข้าใจซึ่งกันและกันดีและเป็นผู้เห็นอกเห็นใจคน มีความเมตตาสงสาร สิ่งเหล่านี้มีอยู่ในตัวพี่สาวน้อยมาก ผมมีความสนิทสนมทุกคนในบ้าน สองพี่น้องนี้ เหมือนจะเป็นสมาชิกในครอบครัวผู้หนึ่ง ด้วยความใกล้ชิดและสนใจคอยสังเกต นับวันก็ยิ่งมองเห็นความดีเด่นของผู้เป็นน้องสาวยิ่งขึ้น น้องสาวเป็นคนเรียบร้อยวาจาอ่อนหวาน เธอเป็นผู้ขยันเอาใจใส่การบ้านการเรือน ทำงานไม่กลัวเหนื่อยแม้จะมีคนใช้และแม่ครัว ก็ยังเข้าช่วยทำงานบ้านงานครัว มีความชำนาญในการปรุงอาหารทุกอย่างทั้งคาวหวานเป็นพิเศษ นอกจากนั้นยังมีความสนใจศึกษาธรรมในทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีเวลาว่างในวันพระ ก็ติดตามคุณย่าของเธอไปฟังพระธรรมเทศนาตามวัด มีอารมณ์ดี จะเห็นได้จากพวกน้องได้พาเพื่อนเด็กๆ ข้างบ้าน มาถามการบ้านการเรือนคนแล้วคนเล่า เธอก็อธิบายให้เด็กๆ ฟังอย่างชัดแจ้งด้วยอารมณ์แจ่มใสและเต็มใจไม่รังเกียจ ให้ความเอ็นดูรักใคร่พวกเด็กๆ ด้วยความจริงใจ คนในบ้านและพวกคนใช้ ตลอดจนเด็กแถวบ้านมีความรักใคร่นับถือเธอ ทำให้ผมเกิดความรู้สึกค่อยเปลี่ยนไป จนผมตัดสินใจไม่ถูกระหว่างพี่น้องสองสาว ผมต้องใช้เวลาศึกษาเรียนรู้หาผู้เหมาะสมจะครองเรือนต่อไป สำหรับพี่สาวแม้เราจะสนิทสนมกันมาก แต่ผมไม่เคยล่วงเกินเธอเลยไม่ว่าในที่ลับและที่แจ้ง ทั้งไม่เคยออกปากฝากรักเพราะไม่แน่ใจ เพื่อนบางคนมองผมไปอีกแง่หนึ่งจึงเรียกผมว่า สุภาพบรุษลาโง่จำพวกมดแดง แต่บางคนที่รู้จักผมดีว่า ผมทำอะไรจะต้องมีเหตุผลพอ แก้ปัญหาเสียก่อนที่จะตัดสินใจ เพื่อนพวกนี้เขาเรียกผมว่าสุภาพบุรุษตัวอย่าง พวกผู้หญิงเพื่อนๆ ของเธอผู้พี่เมื่อพบหน้าผม ก็ปิดปากหัวเราะแอบเรียกลับหลังว่า สุภาพบุรุษทึ่ม แม้ใครจะเรียกผมว่าอย่างไร

ผมก็ไม่สนใจเดือดร้อน ผมเป็นตัวของผมและไม่นึกจะโกรธใคร เพราะความรู้สึกนึกคิดความเห็น ทั้งอุปนิสัยใจคอทุกคนย่อมไม่เหมือนกัน คนละแบบ คนละอย่าง ไม่มีใครรู้ดีไปกว่าตัวของเราเอง การเลือกคู่ครองเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิต จะทุกข์หรือสุขอยู่กับการตัดสินใจของเรา คนอื่นไม่มีใครเขาจะมาร่วมทุกข์สุขด้วย ฉะนั้น ผมคิดว่าความสำคัญในชีวิตของเรามีสามข้อ ๑ เกิดดี ๒ สืบพันธุ์ดี ๓ ตายดี ที่สุดผมก็พิจารณาหาเหตุผลเพื่อจะตัดสินใจ โดยอาศัยหลักความจริงทางพระพุทธศาสนา การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เมื่อพิจารณาด้วยสติปัญญาก็เปรียบเทียบชีวิตของหญิงสาวที่มีรูปสมบัติ เป็นที่ต้องตาต้องอารมณ์ของคนทั่วไป ก็เหมือนดอกไม้เมื่อแรกแย้ม กำลังจะผลิขยายกลีบ กำลังจะเบ่งบานทั้งมีกลิ่นหอมสีสวยสดงดงาม เมื่อต้องแสงแดดอ่อนๆ ส่งกลิ่นโชยตามกระแสลม ทำให้แมลงต่างๆ บินมาไต่ตอมหวังจะชิมรสในเกสรที่หอมหวาน พวกมนุษย์เห็นดอกไม้สวยๆ สดๆ ก็อยากเด็ดเอาไว้ชม และอยากสูดกลิ่นหอมให้ชื่นใจตามอารมณ์ชอบ พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ในโลกพิภพนี้ไม่มีอะไรที่จะยืนยงคงอยู่ได้เที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดอกไม้เบ่งบานสวยสดงดงามได้ไม่นานก็ค่อยๆ ร่วงโรยเหี่ยวแห้งเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะอยู่ในแจกันทองหรือบานอยู่กับต้นก็เช่นเดียวกัน ที่สุดเหลือแต่ซากที่หมดสวยหมดกลิ่นหอม คอยแต่จะทับถมแผ่นดินต่อไป หญิงสาวผู้มีรูปสมบัติก็เช่นเดียวกัน ความสวยงามไม่ได้ยั่งยืนถาวรตลอดไปได้นาน แม้ว่าจะใช้เครื่องเสริมสวยทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วย ก็ไม่สามารถจะเอาชนะธรรมชาติไปได้นาน เมื่อวัยสาวผ่านพ้นไปแล้ว นับวันสังขารก็จะร่วงโรย ความสวยก็ค่อยๆ ลดลงตามวัยตามวันเวลาที่ผ่านไป ริ้วรอยของความชราก็จะค่อยๆ เข้ามาแทน ผิวพรรณที่ตึงเต่งเปล่งปลั่งเมื่อวัยสาว ก็ค่อยๆ เหี่ยวย่นหย่อนยาน ผมบนศีรษะก็ค่อยๆ เริ่มเป็น

สีเทาแล้วขาว ฟันในปากก็เริ่มโยกคลอนหักกร่อนลงไปทุกที ตาก็เริ่มฝ้าฟางมองไม่ค่อยจะเห็น หูก็ไม่ค่อยจะได้ยิน ตาต้องเริ่มใส่แว่น ผมก็ต้องย้อม ฟันก็ต้องใส่ปลอม ของเก่าไม่มีอะไรใช้ได้ ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ

ฉะนั้น ถ้าผมตัดสินใจเด็ดขาดว่า จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสาวผู้พี่ที่มีความงามในปัจจุบัน ด้วยรูปสมบัติจะพาไปไหนก็คงจะมีคนมองอย่างน่าอิจฉาที่มีเมียสวย ผู้เป็นสามีก็ภูมิใจ แต่อนาคตความสวยจะไม่ยั่งยืนถาวร แต่ถ้าผมจะเลือกสาวผู้น้องมาเป็นคู่ชีวิต แม้เธอจะไม่มีความสวยเทียบเท่าผู้พี่สาวก็ดี แต่ก็มีคุณสมบัติของลูกผู้หญิงอยู่ในตัวเธอพร้อมมูล ซึ่งพี่น้องคู่นี้มีคุณสมบัติแตกต่างกัน ผู้พี่มีรูปงามภายนอกเป็นคุณสมบัติ ส่วนผู้น้องมีคุณสมบัติภายใน ซึ่งจะเรียกว่าดีนอกและดีใน ดีในนั้นไม่มีวันเปลี่ยนแปลงเหมือนดีนอก มีแต่จะยิ่งเพิ่มคุณงามความดียิ่งขึ้น ฉะนั้น ผมจึงตัดสินใจเลือกผู้น้องเป็นผู้ร่วมชีวิตนี่แหละครับพี่ เรื่องที่เล่ามานี้คงแก้ข้อข้องใจของพี่และผู้อื่นที่รู้เรื่องลงได้บ้าง”

ข้าพเจ้าได้ฟังก็รู้สึกว่า เพื่อนเป็นผู้มีเหตุผลแต่ก็อดถามไม่ได้ว่า “เมื่อคุณไปบอกว่าจะขอแต่งงานกับน้องสาว แล้วพี่สาวเขาจะรู้สึกอย่างไร อุตส่าห์ไปไหนด้วยกัน มีความหวังเต็มที่แต่แล้วมาผิดหวัง”

เสียงเพื่อนหัวเราะแล้วพูดขึ้นว่า “จริงครับ เรื่องนี้ผมเองเมื่อเวลาจะบอกก็ไม่ค่อยกล้านัก มันลำบากใจเหลือเกินออกหวั่นๆ เหมือนกัน สงสารเธอก็แสนสงสารกลัวเธอจะเสียใจ กลัวเธอจะโกรธและทั้งกลัวผิดหวัง แล้วตัวผมก็เหมือนจับปลาสองมือ สุดท้ายก็ไม่ได้อะไรเลยหลุดไปหมด แต่ผมก็ไม่ได้จับปลาสองมือเธอก็รู้ดี ที่สุดผมก็ตัดสินใจเด็ดขาดคิดว่า ความจริงย่อมหนีความจริงไม่พ้น อย่างไรก็ต้องบอกให้เธอรู้วันยังค่ำ จะมามัวรอๆ ไปให้ทรมานจิตใจเปล่าๆ ที่สุดผมก็ได้มีโอกาสบอกเธอตรงๆ ว่า

"ผมอยากจะให้ผู้ใหญ่มาขอหมั้นน้องสาวของเธอ และขอแต่งงานภายหลัง แล้วเราจะได้เป็นญาติกัน"

พอพูดแล้วผมก็ไม่ค่อยสบายใจนัก คอยดคอยฟังว่าเธอจะว่าอย่างไรและแสดงกิริยาท่าทางอย่างไรบ้าง นึกกลัวว่าเธอจะโกรธไล่ออกจากบ้านแทบไม่ทัน หรืออย่างน้อยเธอคงโกรธไม่พูดด้วยเพราะความเสียใจ แต่แล้วผมคาดผิดหมด เธอกลับมาแสดงความยินดีกับผมด้วยกิริยาวาจา และกลับยกย่องน้องสาวของเธอว่า เป็นคนดีมีค่าควรกับผมยิ่งนัก ผมงงหมด กิริยาท่าทางของเธอแสดงออกมาจากความจริงใจ ไม่มีสิ่งใดเคลือบแฝงว่าแกล้งทำเลย เหตุการณ์ที่เคยคิดว่าจะยุ่งยาก กลับเรียบร้อยแบบบัวไม่ช้ำ น้ำไม่ขุ่น อย่างน่าอัศจรรย์"

ข้าพเจ้าได้ฟังก็อดถามไม่ได้ว่า "เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น นับว่าสาวผู้พี่มีจิตใจสูงมาก ถ้าหากไม่มีสิ่งใดชักจูง"

เพื่อนยิ้มอย่างภูมิใจและมีความสุขแล้วพูดว่า "มันคงจะเป็นบุญกุศลของผม หรืออาจจะเคยเป็นเนื้อคู่กันมาแต่ปางก่อนกับหญิงผู้น้อง เรื่องที่คิดว่ายากก็ง่าย ผมทราบภายหลังว่า สาวผู้พี่เธอไม่มีความสบายใจในเรื่องผม เพราะการรู้จักกับผมจนคุ้นเคยสนิทสนมไปไหนมาไหนด้วยกัน ในสังคมผู้ที่รู้จักต่างก็พากันคิดว่า หญิงชายคู่นี้สมน้ำสมเนื้อกันจริงๆ คิดว่าไม่ช้าก็คงได้รับบัตรเชิญไปรดน้ำแต่งงาน แต่แล้วเวลาล่วงเลยไปนาน ทางสาวผู้พี่ก็ไม่เห็นกิริยาท่าทางว่าผมจะแสดงความรักหรือขอแต่งงานด้วย เธอมองดูผมคล้ายกับผมเป็นคนไม่มีหัวใจ เธอจึงมีความร้อนใจมาก สังคมเขาคงเอาไปล้อเลียน ผู้หญิงมีจำนวนไม่น้อย ถ้าเกิดมีความเดือดร้อนไม่สบายใจขึ้น ก็ชอบไปพึ่งหมอดูเป็นการระบายออกทางหนึ่ง แต่หมอผู้นั้นเผอิญเดาหรือคูณบวกลบเลขไม่ผิด ก็ทำนายรูปร่างลักษณะผมได้ถูกต้อง แล้วก็บอกว่าผมไม่ใช่เนื้อคู่ของเธอ จะไม่มีโอกาสที่จะได้แต่งงานร่วมชีวิตกันในชาตินี้

และหมอทายต่อไปว่า แม้จะไม่ได้แต่งงานกันก็ดี แต่ชายผู้นี้คือผมก็จะต้องมาเกี่ยวดองกันภายหลัง เธอผู้พี่เชื่อหมองมงายอย่างจริงๆ จังๆ จึงมีความเสียใจ ต่อมาก็พยายามหักห้ามความรู้สึกให้ปรกติได้ แล้วก็เตรียมจิตใจไว้ ตั้งใจจะพูดกับผมอยู่แล้ว คิดว่าจะเฉดผมออกจากทางชีวิตเพราะไม่ใช่เนื้อคู่ เสียเวลาเปล่าๆ ก็พอดีได้จังหวะผมได้แจ้งความประสงค์ของผมให้เธอทราบ จึงเหมาะกับเวลา เธอจึงแสดงความยินดีและกลับช่วยเหลือผมพูดกับน้องสาวของเธอ ยกย่องว่าผมเป็นสุภาพบุรุษจริงๆ หายากไม่ค่อยพบ ในที่สุดเรื่องที่เห็นยากก็ง่ายลงทกอย่าง”

ข้าพเจ้าฟังแล้วก็พูดขึ้นว่า “ผมขอแสดงความยินดีด้วย เมื่อคุณได้เล่าถึงสาวผู้น้องนั้นมีความดี ทำให้ผมมองเห็นความจริงและขอยกย่องความอดทนของคุณด้วย และทางผู้ใหญ่ของคุณรู้สึกอย่างไร”

เพื่อนพูดต่อไปว่า “เมื่อผมไปเรียนคุณพ่อคุณแม่ให้จัดหาคนไปหมั้นนั้น ผมยังไม่ได้บอกคนไหน คุณพ่อถามย้ำอย่างไม่ค่อยแน่ใจว่า

“แกแน่ใจแล้วหรือลูก เข้าใจกันดีแล้วหรือ ตัดสินใจเด็ดขาดแล้วหรือ เรื่องสำคัญในชีวิตของแกนะไม่รู้ด้วย”

ผมสังเกตดูคุณพ่อไม่ค่อยสบายใจนัก ส่วนคุณแม่นั่งเหม่อมองคล้ายจะคิดอะไรอย่างใจลอย ผมจึงเรียนคุณพ่อว่า

“ผมแน่ใจแล้วครับคุณพ่อ ผมจะให้คุณพ่อไปหมั้นคนน้องนะครับ อย่าไปหมั้นผิดตัวให้ผมนะ”

คุณพ่อหัวเราะออกมาได้ด้วยความขบขัน แล้วพูดว่า “เกือบจะหมั้นคนพี่แล้วซิเห็นชอบกันมาก ไปไหนไปด้วยกัน ทำไมเปลี่ยนใจล่ะ”

ผมเรียนคุณพ่อว่า “ผมกำลังศึกษาครับ เพราะยังไม่แน่ใจบัดนี้ผมแน่ใจแล้วครับ”

คุณพ่อหัวเราะอีกว่า “ลูกของพ่อตาแหลมดีมาก แม่เขาก็ยัง

เป็นทุกข์”

คุณแม่ยิ้มเข้าลูบหลังผม แล้วพูดว่า “ลูกเลือกสะใภ้ถูกใจแม่แท้ๆ แม่เคยพบหนูคนน้องไปฟังเทศน์ที่วัดกับคุณย่าของเธอเสมอ กิริยาท่าทางเรียบร้อยรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ น่าเอ็นดูมาก รูปร่างก็พอไปวัดไปวาได้ พูดจาสุภาพอ่อนหวาน แม่เห็นยังนึกรักแกเลย อยากได้ลูกผู้หญิงเรียบร้อยอย่างนี้สักคน เมื่อลูกเลือกผู้น้องแม่ก็ดีใจจริงๆ ถูกใจแม่มาก”

เรื่องของผมก็เรียบร้อยราบรื่นทุกทาง นี่แหละครับเรื่องของชีวิต”

ข้าพเจ้าฟังแล้วรู้สึกว่า ยังมีสิ่งที่ไม่แจ่มแจ้งอยู่บ้างจึงพูดขึ้นว่า “ผมอยากทราบที่คุณพูดถึงชีวิตคนเรามีความสำคัญอยู่ ๓ ข้อคือ ๑ เกิดดี ๒ สืบพันธุ์ดี ๓ ตายดี คุณจะอธิบายว่าเป็นความสำคัญอย่างไร ผมก็ยังไม่เคยได้ยินมาก่อน ก็เกิดสงสัยอยากทราบเป็นข้อๆ ไป”

เพื่อนหัวเราะแล้วพูดว่า “วันนี้ผมมีเวลาน้อยเพิ่งแจกการ์ดได้ใบเดียวเท่านั้น นี่พี่เป็นคนแรกแล้วก็มัวคุยจมอยู่ที่พี่นานทีเดียว เอาไว้วันหลังคราวต่อไปค่อยมาพูดกันถึงเรื่องนี้ดีกว่า เพราะยังต้องอธิบายกันอีกมาก วันนี้ขอตัวก่อน ต้องมีเวลานานๆ จึงจะรู้เรื่องกันดี” พูดแล้วก็ลาข้าพเจ้าไป หลังจากงานสมรสได้ผ่านพ้นไปแล้ว เราก็ไม่ได้พบกันอีกเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าก็เห็นใจว่าคนเราเมื่อมีครอบครัวแล้วภาระรับผิดชอบก็เพิ่มขึ้นอีกมากมายไม่เหมือนอยู่เป็นโสด เรื่องสำคัญ ๓ ข้อ ในชีวิตการครองเรือนทางโลกที่ข้าพเจ้าสนใจอยากรู้นั้น นานเข้าความสนใจก็น้อยลง ต่อมาก็ลืมไม่ได้นึกถึงอีกเลย

เวลาผ่านไปเป็นแรมปีต่อมา คืนวันหนึ่งข้าพเจ้าได้ไปในงานเลี้ยงอาหารค่ำที่ภัตตาคารมีชื่อและเป็นอาหารจีน เป็นงานเลี้ยงส่งผู้ที่จะเดินทางไปต่างประเทศ เผอิญคืนนั้นข้าพเจ้าได้พบและได้นั่งใกล้ชิด

ร่วมโต๊ะเดียงข้างกับเพื่อนผู้นั้น แม้จะมีเพื่อนฝูงและข้าราชการนั่งร่วมด้วยกันหลายท่าน แต่ก็ล้วนเป็นที่ชอบพอรักใคร่สนิทสนมด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้น การสนทนาจึงเป็นไปอย่างกันเองไม่ต้องเกรงใจใคร เมื่อได้สนทนากันในเรื่องอื่นๆ แล้ว ข้าพเจ้าก็กลับหวนมานึกถึงข้อสำคัญสามประการ เรื่องครองเรือนทางโลกที่เพื่อนได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องสำคัญจำเป็นของบุคคลทั่วๆ ไป เพราะคนเราอาจมีหลักปฏิบัติประจำกันคนละแบบละอย่าง ความรู้สึกย่อมจะไม่ตรงกันเสมอไป และอาจจะมีผู้อื่นที่มีหลักสุภาษิตประจำใจแต่ละท่านที่ดีกว่ายึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ข้าพเจ้ามีความสนใจหลักสำคัญ ๓ ประการของเพื่อน คือ เกิดดี สืบพันธุ์ดี ตายดี คิดว่ามนุษย์เราที่อยู่ในโลกนี้ ถ้ายังเข้าไม่ถึงธรรมไม่มีหลักธรรม ก็ควรจะมีหลักประจำใจในทางโลกด้วยกันทุกคน ไว้ยึดเหนี่ยวเพื่อเป็นทางปฏิบัติดีปฏิบัติชอบดีกว่าไม่มีหลักธรรมและหลักโลก ปล่อยความรู้สึกไปตามอารมณ์

เพราะทางโลกนั้นกว้างใหญ่ไพศาลไม่มีขอบเขต กิเลสตัณหาของมนษย์ย่อมหนาแน่น มีความโลภไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ ไม่มีสิ้นสุด ยังหลงเวียนว่ายตายเกิดตามกฎแห่งกรรมไม่สิ้นสุดตลอดไป แต่ธรรมะทางพระพุทธศาสนามีขอบเขตสิ้นสุด เมื่อปฏิบัติได้พ้นจากโลภ รัก โกรธ หลง เวียนว่ายตายเกิด พ้นจากเกิด แก่ เจ็บ ตาย พ้นจากกิเลสตัณหาบ่อเกิดความทุกข์ ที่สุดก็หลุดพ้นจากชาติภพ อยู่เหนือความทุกข์ทั้งปวง สิ้นสุดขอบเขตคือนิพพาน

แต่หลักสามประการของเพื่อนนั้นเป็นหลักทางโลก ข้าพเจ้าก็สนใจจึงถามว่า “ผมยังข้องใจในเรื่อง เกิด สืบพันธ์ ตาย คุณยังไม่ได้อธิบายให้แจ่มแจ้งมานานแล้ว คืนนี้ช่วยอธิบายให้หายข้องใจเสียที” ยังไม่ทันเพื่อนจะตอบ ก็มีข้าราชการรุ่นมีอายุแต่ตำแหน่งเล็กเพราะเหตุชอบเมา นั่งร่วมโต๊ะหัวเราะดังๆ ออกมา รู้สึกว่าจะดื่มจัดไปหน่อย พูดว่า

"มันเป็นปัญหาง่ายๆ เป็นเรื่องของพวกสัตว์ ไม่ต้องนึกคิดอะไรเพราะไม่มีสมองไม่มีปัญญา เกิดมาโตขึ้นก็ผสมพันธุ์แล้วก็ตาย มันเป็นธรรมดาทั่วๆ ไป อย่างนี้ทั้งโลกเป็นของธรรมดา"

ข้าพเจ้าจึงคิดว่าไม่ตรงเป้าหมาย จึงพูดว่า "มิได้ครับ ที่พูดนี่หมายความว่า เกิดดี สืบพันธุ์ดี ตายดี"

เพื่อนอาวุโสตำแหน่งเล็กหัวเราะและพูดว่า "ที่ผมพูดไม่ผิดแน่เป็นธรรมดาสัตว์เลี้ยงของเกษตรกร ย่อมแสวงหาพันธุ์ดีๆ มาผสม เมื่อเกิดเป็นตัวขึ้นมาก็เรียกว่าเกิดดี การสืบพันธุ์ก็ย่อมแสวงหาทั้งผู้เมียพันธ์ดีมาผสม ก็เรียกว่าสืบพันธ์ดี จึงขายได้ราคาสง ไม่มีใครเอาพันธุ์โกโรโกโสมาผสมให้ขาดทุนหรอกคุณ ส่วนตายดีนั้นคงหมายถึงเลี้ยงจนโตได้ที่แล้ว เมื่อฆ่าขายเนื้อก็กินดี หมายถึงตายแล้วยังกินดีเป็นอาหารดี ที่ผมพูดมานี่คงไม่ผิดแน่"

แต่ข้าพเจ้าก็คิดว่าแม้จะมีเหตุผลบ้าง แต่ก็ไม่ตรงเป้าหมายของเพื่อนนัก มีหลายท่านนั่งฟังรู้สึกจะเห็นพ้องด้วย

ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า "เหตุผลพอฟังได้ในแง่หนึ่งมุมหนึ่ง แต่ผมอยากฟังความเห็นของผู้เป็นต้นตอของปัญหานี้"

ข้าพเจ้ามองดูเพื่อนผู้เป็นต้นเรื่อง แล้วพยักหน้าเพื่อให้ชี้แจงเหตุผล เห็นแกยิ้มแล้วพูดขึ้นว่า "ความเห็นที่พูดมาแล้วก็ถูกในแง่หนึ่งในเหตุผล แต่สำหรับผมมองอีกแง่หนึ่งในเรื่องนี้ เพราะมนุษย์ก็เป็นสัตว์โลกเหมือนกันแต่เป็นสัตว์โลกสูงสุด เพราะมีสมองหัวคิดที่จะทำอะไรได้ผิดจากสัตว์ทั้งหลาย เหมือนฟ้ากับดิน เมื่อมีความคิดดีกว่าสัตว์ ฉะนั้น จึงคิดว่ามนษย์เกิด สืบพันธ์ ตาย เป็นเรื่องสำคัญเป็นหลักสามประการ สมมุติว่าภรรยาของผมได้มีบุตรปฏิสนธิออกมาเป็นทารก เรียกว่าเกิด ตอนนี้จะเป็นหน้าที่ของพ่อและแม่ จะต้องถือว่าการเกิดของบุตรเป็นเรื่องสำคัญ พ่อแม่ที่มีจิตใจเป็นปรกติทุกคนย่อมรักบุตรของตน อยากจะเห็นความเจริญรุ่งเรือง เมื่อเติบใหญ่เป็นพลเมืองดี

กฎแห่งกรรม

เคารพกฎหมาย เว้นการประพฤติชั่วมีศีลธรรม มีความเมตตากรุณา เป็นผู้ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็น ชายก็หวังเป็นทายาทและผู้สืบสกุลที่ดีต่อไป เป็นหญิงก็อยากให้เป็น แม่ศรีเรือน มีความรู้ทุกอย่างที่กุลสตรีจะรู้ได้ ความดีที่ต้องการนี้มิใช่จะดีเองได้ ตามคำบางท่านที่พูดอย่างสมัยก่อนว่า หนามแหลมไม่มีใครเสี้ยม มะนาวกลมเกลี้ยงไม่มีใครกลึง หมายถึงว่าคนเรามันจะดีก็ดีเอง ไม่ต้องสั่งสอนอะไรกัน แต่สมัยปัจจุบันนี้ต้องเรียนต้องสั่งสอน อบรม เพราะทารกนั้นบริสุทธิ์ขาวสะอาด ใครจะเอาสิ่งอะไรไปทาไป ย้อมไปป้ายก็เป็นสีนั้น เพราะฉะนั้น เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะคอย เอาใจใส่ดูแลอบรมสั่งสอน เริ่มแต่ทารกพอจะรู้ภาษา เด็กย่อมจะเอาอย่างผู้ใหญ่ ตลอดจนท่าทางและเรียนคำพูด ไม่ว่าดีหรือชั่ว ผิดหรือถูก เช่นเมื่อทารกไปเติบโตอยู่ในหมู่โจรก็จะเป็นโจรไปด้วย ถ้าตกไปอยู่กับนักปราชญ์ ก็จะได้รับความรู้ทางนักปราชญ์ไปด้วย มีตัวอย่างมากมาย ถ้าเด็กๆ ชาติแขกไปอยู่กับคนชาติจีน เมื่อเติบโตขึ้นก็พูดจีนไม่สามารถจะพูดภาษาของตัว ตลอดจนขนบธรรมเนียมก็ไม่รู้ เหตุเพราะการอบรมสั่งสอนอย่างไรก็ได้อย่างนั้น ฉะนั้น พ่อแม่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีเพราะเป็นแม่พิมพ์ของลูก จึงควรจะเป็นผู้ที่อบรมได้ดีเพราะอยู่ใกล้ชิด จะต้องระมัดระวังการพูดการจาอะไร เมื่อเด็กอยู่ด้วยต้องไม่พูดคำหยาบคาย อย่าหลอกเด็กพูดแต่ความจริง สัญญาอะไรกับเด็กต้องปฏิบัติให้เที่ยงตรงตามสัญญา ค่อยๆ ปลูกฝังศีลธรรม อบรมสั่งสอนให้รู้ว่า สิ่งไหนดีสิ่งไหนชั่ว ให้เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ มนุษย์เรามีสติปัญญารู้ดีรู้ชั่ว จงพิจารณาในสิ่งที่ดีเป็นตัวอย่าง อย่าเลี้ยงลูกโดยไม่เอาใจใส่ปล่อยให้เติบโตตามบุญตามกรรมตามธรรมชาติแบบเดรัจฉาน ซ้ำร้ายผู้ปกครองบางคนยังแสดงกิริยาเหี้ยมโหดดุร้าย ชอบใช้คำหยาบดุด่าเฆี่ยนตีเด็กเล็กที่ยังไม่เดียงสา ย่อมเป็นภัยทางจิตใจ เด็กจะจดจำเอาสิ่งชั่วเอาไว้ไม่ลืม มนุษย์เรา

ทุกวันนี้มีตัวอย่างมากมาย ความชั่วย่อมติดนิสัยจดจำได้ง่ายกว่าความดี ฉะนั้น เด็กเมื่อเติบโตขึ้นก็มีนิสัยชั่วติดตัว ต่อไปก็เกเรเป็นอันธพาล เป็นคนทจริตมีความเหี้ยมโหดดร้าย เป็นฆาตกร เป็นผู้ร้าย เป็นโจร เป็นภัยต่อสังคม ต่อประเทศชาติ ต่อโลก และไม่มีพ่อแม่คนไหนอยากจะเห็นลูกเป็นคนชั่ว แต่พ่อแม่อบรมไปในทางผิดย่อมจะเป็นภัย ดังที่พูดมานี้ผมจึงถือว่า เกิดเป็นสิ่งสำคัญข้อหนึ่ง

ข้อสอง การสืบพันธุ์ ก็เป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตที่ต้องเลือกคู่สมรส แต่คนส่วนมากเชื่อกันว่าเป็นชะตาชีวิต หรือพรหมลิขิตที่เป็นเนื้อคู่ เป็นผู้เคยสร้างกันมาแต่ชาติปางก่อน มิค่อยได้สนใจในความสำคัญ จึงมิได้ช่วยตัวเองเลือกหาคู่ครอง ให้เหมาะสมพร้อมคุณธรรมความดี ปล่อยให้เป็นไปตามความรู้สึก เหมือนไม้เลื้อยอยู่ใกล้ชิดสิ่งใดมาก อย่างจำเจ ก็มักจะเลื้อยไปพันหลักใกล้ๆ นั่นเอง มิได้พิจารณาว่าการครองคู่นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชาตินี้ หญิงชายจะชั่วจะดีอยู่ที่สามีภรรยา เพราะต้องอยู่กันตลอดไปชั่วชีวิตและมีบุตรหลานสืบตระกูลต่อๆ กันไป ถ้าได้ภรรยาหรือสามีที่ดีมีศีลธรรม ก็จะเป็นสิริมงคลร่งเรืองแก่ครอบครัวตลอดไป สิ่งอะไรในโลกนี้มีของคู่กันไป มนุษย์เรามีชายก็ต้องมีหญิง มีมืดก็มีสว่าง มีกลางวันก็มีกลางคืน มีบุญก็ต้องมีบาป มีสวรรค์ก็ต้องมีนรก มีดีก็ต้องมีชั่วคู่กันไป ฉะนั้นมนุษย์เราทั้งหญิงและชายย่อมจะมีคนดีและคนชั่วปะปนกันทั่วไป ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด บางท่านเลือกคู่ครองดังแม่พระ มีคุณธรรมสูง ประกอบด้วยความเมตตากรุณา เอาใจใส่ดูแลสามีให้ได้รับความสบายตามสภาพภรรยาที่ดีทั้งหลาย มีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์สจริต รอบรู้กิจการบ้านเรือน เมื่อเห็นสามีประกอบการใดผิดศีลธรรมและมนุษยธรรม ก็คอยตักเตือนชี้แจงด้วยเหตุผล ด้วยวาจาที่สุภาพอ่อนหวาน มิให้สามีได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ ชีวิตของการครองเรือนก็จะประสบความสุขความรุ่งเรืองตลอดไป นี่ผมจึงถือว่า สืบพันธุ์เป็นสิ่ง

สำคัญที่สุดในชีวิต”

เพื่อนผู้มีอาวุโสหัวเราะขึ้นด้วยเสียงอันดังเพราะความมึนเมา แล้วพูดว่า

“คุณมีทั้งแม่พระ ได้ทั้งทาสที่ซื่อสัตย์ ได้ทั้งแม่ครัวที่ประกอบอาหารที่ถูกปากถูกใจ และได้ทั้งครูผู้ฝึกบุตรให้เป็นพลเมืองดี หลายๆ อย่างอยู่ในตัวภรรยาของคุณก็พูดได้ซิ ส่วนผมเลือกได้แต่นักมวยปล้ำหญิง พูดกันไม่ค่อยจะรู้เรื่องไม่เข้าใจกัน พูดไปพูดมาก็ต้องเถียงกัน พอเธอถลกแขนเสื้อแสดงเป็นหน้ายักษ์แยกเขี้ยวเข้าใส่ผมขึ้นมาละก็ ผมต้องเจ็บตัวทุกที ผมก็เอือมเต็มแก่แล้ว แต่ก็ไปไม่รอดเพราะมีลูกเต้าด้วยกัน สงสารลูก แต่ผมก็สู้แกไม่ไหว เถียงก็ไม่เคยชนะ เพราะตัวผมเล็กกว่าแกมาก ต้องเป็นลูกไก่ตลอดเวลา ผมจึงบอกลูกๆ ให้รู้ว่า ต่อไปอย่าหาเมียตัวใหญ่ ประเดี๋ยวจะอยู่หมัดเหมือนพ่อ”

พูดแล้วก็เหลียวหน้าเหลียวหลังระวังกลัวคนอื่นจะได้ยิน หรือใครที่ปากอยู่ไม่สุขนำไปถ่ายทอดถึงภรรยาของท่านผู้นี้แล้ว คงไม่พ้นเจ็บตัว พูดไปแล้วจึงนึกขึ้นได้ หยิบได้ขวดเหล้าบนโต๊ะรินใส่แก้วรีบผสมโซดาดื่มเอาดื่มเอา เป็นเครื่องปลอบใจ ทำให้ผู้ที่นั่งร่วมโต๊ะเห็นกิริยาท่าทางแล้วก็อดขำไม่ได้ บางท่านที่เส้นขำอยู่ไม่ลึกนัก ก็เอามือกุมท้องหัวเราะจนน้ำตาไหล ข้าพเจ้าก็คิดว่าท่านผู้นี้คงจะพูดเพราะฤทธิ์เหล้ามากกว่า เพราะเวลาไม่เมาแกเป็นคนเฉยๆ พูดน้อยฟังมาก แต่เมื่อเวลาเมาแล้วแกอยากจะพูดคนเดียว ใครจะพูดไม่ได้ ในที่สุดแกก็เมาจนฟุบคาโต๊ะ ต้องร้อนถึงเพื่อนฝูงที่สนิทพยุงพาไปส่งบ้าน ทั้งที่อาหารยังยกมาไม่ครบตามรายการ เป็นเรื่องที่สลดใจในชีวิตการครองเรือนของท่านผู้นี้ ที่ต้องอาศัยเหล้าเป็นเพื่อนปลอบใจ เมื่อที่โต๊ะขาดไปสองท่านซึ่งผู้หนึ่งเมาอีกผู้หนึ่งไม่เมา แล้วก็ไม่มีใครจะพูดอะไรอีก เพราะส่วนมากซึ่งอยู่ในที่นั้นต่างก็เศร้าใจในชีวิตครองเรือนของเพื่อนผู้ถือเอาเหล้าเป็นการดับทุกข์ เอาความเมาเป็นเครื่องปลอบใจ

ชีวิตอนาคตมืดมนไม่มีความหมาย โชคดีที่ยังมีเพื่อนฝูงเก่าๆ ช่วยกันประคับประคอง ช่วยปลอบโยนให้ความเห็นอกเห็นใจ เพราะเป็นคนซึ่งไม่มีใครดูหมิ่นเหยียดหยาม พอดีตำแหน่งไม่สำใหญ่โตร่ำเรืองนักรายได้พอเลี้ยงชีพไม่ถึงกับอัตคัดขัดสน มีเพื่อนผู้หนึ่งเอ่ยขึ้นเพื่อทำลายความเงียบและความเศร้าว่า

"เรื่องเกิดและสืบพันธุ์ ที่พูดมาแล้วมันเป็นเรื่องที่น่าคิด ถ้าผมกลับเป็นหนุ่มขึ้นมาใหม่ ผมจะไม่ยอมมีคู่ครอง ถ้าไม่ได้หญิงที่มีคุณความดีอย่างที่ว่ามานี้"

เพื่อนอีกผู้หนึ่งหัวเราะอย่างขบขันแล้วพูดว่า "ถ้ามัวหาหญิงที่มีคุณสมบัติอย่างที่ว่านี้ เราคงจะแก่ตายเสียก่อนกว่าจะพบแน่"

พวกเราที่นั่งร่วมโต๊ะพากันหัวเราะ และก็มีบางท่านพูดสนับสนุนว่า

"เห็นจะจริงอย่างว่า ถ้าเราเป็นคนขี้เหล้าเมายา ประพฤติตัวในทางผิดศีลธรรมแล้ว ไม่ต้องหาก็ได้ ผมว่าในชาตินี้คงหาไม่พบแน่"

อีกท่านหนึ่งสอดขึ้นว่า "ข้อนี้เห็นจะเป็นความจริงอีก เพราะไม่ว่าหญิงและชายย่อมจะมีทั้งดีและเลว ถ้าเราเป็นคนขี้เหล้าเมายาประพฤติตนเป็นที่เสื่อมเสีย เราก็จะหาคนดีไม่ได้ ถ้าเราจะต้องการคนดี เราก็จะต้องปรับปรุงตัวเองให้ดี ประพฤติตนให้มีศีลธรรม มีความสุภาพเรียบร้อย เมื่อนั้นแหละคงจะหาได้ไม่ยากนัก เพราะหงส์ก็ต้องอยู่ในฝูงหงส์อย่างโบราณว่า"

ข้าพเจ้าในเวลานั้นชอบฟังชอบคิด ฉะนั้น จึงได้แต่นั่งฟังคำสนทนาด้วยความเอาใจใส่ และจดจำในสิ่งดีที่เป็นประโยชน์ ต่อมาอีกท่านหนึ่งถามเพื่อนขึ้นว่า

"คุณไปจำเอาหลักประจำตัวนี้มาจากไหน หรือคิดขึ้นเอง" เพื่อนหัวเราะแล้วพูดว่า

"หลัก ๓ ประการนี้ ผมได้จำมาจากท่านผู้เฒ่าผู้หนึ่ง ท่านผู้นี้มีชีวิตครองเรือนอย่างราบรื่นตลอดมา จนมีบุตรหลานเหลนผู้สืบสกุลทุกครอบครัวก็อยู่กันมาด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ท่านจึงเป็นครอบครัวตัวอย่างที่ดี เป็นที่เคารพนับถือของผู้ที่รู้จักคุ้นเคยทั่วไป ใครจะมีงานมงคลสมรส ส่วนมากก็จะเชิญท่านทั้งสามีภรรยาไปสวมมงคลแฝดไปปูที่นอนตามฤกษ์ยามที่ดี เพื่อเป็นสิริมงคลกับคู่บ่าวสาวจะได้อยู่เย็นเป็นสุขในการครองเรือนต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน นี่แหละครับผมเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ดีจึงจดจำไว้"

ข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่า คนเราจะอยู่ด้วยกันยืดยาวมีความร่มเย็นเป็นสุข หาใช่อยู่ที่ฤกษ์ยามหรือคนปูที่นอนไม่ สิ่งเป็นมงคลเหล่านี้อยู่ในตัวของคู่บ่าวสาวเอง ที่จะเข้าใจกันดีเพียงไร มีความอดทนทะนุถนอมน้ำใจกันเพียงไหน ถ้าต่างคนก็คอยเอาใจกันด้วยความรักใคร่ จะพูดอะไรก็เข้าใจกันดี การหาฤกษ์ยามจัดงานรดน้ำให้ศีลให้พรตามเวลานั้น ก็เป็นเพียงให้กำลังใจ ผู้เฒ่าผู้แก่ปูที่นอนก็เป็นตัวอย่างที่ดี เพราะได้อยู่กันมาอย่างราบรื่นจนแก่เฒ่า เป็นเพียงเครื่องประกอบภายนอก จะจัดงานให้ใหญ่โตหรูหราอย่างไรก็ไม่สำคัญเท่าภายใน คือ ความเข้าใจซึ่งกันและกันดี เห็นอกเห็นใจกัน มีจิตใจหนักแน่น ไม่เป็นคนขี้ระแวงสงสัย ชีวิตสมรสก็จะราบรื่นตลอดไป เมื่อข้าพเจ้ายังอยู่ในวัยรุ่นเคยรู้จักกับท่านผู้หนึ่งมีความรู้ในทางวิทยาอาคม เมื่อมีผู้ไปขอฤกษ์ขอยามเพื่อยกขันหมากแต่งงาน ท่านจะหัวเราะแล้วพูดว่า เอาฤกษ์ตามสบายใจของเราซิ ไม่ต้องหาฤกษ์หายามอะไรอีกเพราะเขายกให้แล้ว แต่ถ้าจะไปลักพาลูกสาวหนีก็ต้องดูฤกษ์ยามหน่อย เพราะถ้าไม่ถูกเวลาก็มักจะทำให้หัวแตก ลูกสาวก็ขโมยไม่ได้

สมัยนั้นข้าพเจ้าเห็นเป็นของขบขัน แต่เวลานี้ข้าพเจ้ามองเห็นความจริงแล้ว เพราะสมัยนั้นชายหนุ่มหญิงสาวหาโอกาสรู้จักกันยาก

และจะรักใคร่ก็ต้องแอบซ่อนไม่ให้ผู้ใหญ่รู้ปิดบังอย่างมิดชิด การแอบรักกันถือว่าเป็นสิ่งที่อับอายขายหน้าบัดสี จะไปไหนกันเหมือนสมัยนี้ไม่ได้ ยิ่งเป็นชาวจีนแล้วก็ยิ่งไม่ยอมให้ชายหนุ่มไทยไปเกาะแกะ เพราะเขากักลูกสาวให้อยู่กับบ้าน เขาถือว่าหญิงจีนต้องเหมาะกับชาวจีนเท่านั้น การเลือกคู่ครองเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ถือว่าได้ผ่านโลกมามากแล้ว ที่จะพิจารณาให้เหมาะสมกัน ถ้าผู้ชายขี้เหล้าเมายาเป็นนักการพนัน ก็ไม่มีโอกาสไปขอลูกสาวใครที่ประพฤติตัวดีกิริยาวาจาเรียบร้อยได้ เพราะเขารังเกียจถึงจะเป็นเศรษฐีก็ไม่มีหวัง สมัยนั้นพ่อแม่ของหญิงส่วนมากจะเลือกคู่ให้ลูกสาว มิใช่จะต้องการคนมั่งมีเศรษฐีเสมอไป ขอให้ได้เพียงเป็นคนดี มีศีลธรรม ยากจนไม่สำคัญ ขอให้รู้จักหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตเท่านั้นก็ยินดียกลูกสาวให้ โดยไม่หวังอะไรตอบแทนหรือเรียกกันจนติดปากว่า มีพร้าขัดหลังมาเล่มเดียวก็ยกให้ การหย่าร้างกันก็หาได้ยาก มาในสมัยปัจจุบันนี้ข้าพเจ้าได้ประสบมาหลายรายด้วยกัน แม้จะหาวัน เดือน ปี ให้เหมาะสมมีฤกษ์มียามที่เป็นมงคล การจัดงานสมรสก็มโหฬารใหญ่โต มีผู้ใหญ่มากมายมารดน้ำให้ศีลให้พร มีการตักบาตรเลี้ยงพระตามประเพณีนิยม แต่ที่สุดก็เป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจ เพราะบ่าวสาวอยู่กันไม่นานก็ต้องแยกกัน อย่างโบราณว่าหม้อข้าวยังไม่ทันจะดำก็ต้องแยกทางกัน นี่เป็นเรื่องเศร้าที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และคงจะมีเกิดขึ้นต่อไปหากไม่ศึกษาชีวิตก่อนอยู่ร่วมกัน แต่แล้วก็ได้ยินเสียงที่โต๊ะเขาหัวเราะกันสนุกสนานและได้ยินเสียงเพื่อนผู้หนึ่งถามต่อไปว่า

"การตายดี มีความหมายอย่างไร" ก็ได้ยินเพื่อนตอบว่า

"ธรรมดาการตายนั้นเป็นของสำคัญในทางโลก คือ ผู้ประกอบกรรมดีและผู้ประกอบกรรมชั่วย่อมจะตายผิดกัน ถ้าผู้ประกอบกรรมดีเป็นผู้เสียสละ ไม่มัวเมาอำนาจ ทำความดีด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่อชาติและเพื่อโลก ให้ได้มาซึ่งความสงบสุขและความเป็นธรรม ความอิสระ

ของชาวโลกส่วนรวมทั่วๆ ไป คนผู้นั้นไม่ว่าจะเป็นชาติใด ภาษาใด คนชั้นไหน ย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญคุณความดีจากชาวโลกทั่วไป ที่มีสิทธิเสรี ถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณแก่โลก เมื่อยามป่วยก็มีผู้เป็นห่วงเป็นใย เมื่อยามตายก็มีผู้เศร้าโศกอาลัยเสียดายคุณงามความดีของท่านผู้นั้น เป็นที่เศร้าสลดไปทั่วโลก แต่สำหรับเราเพียงแต่ทำความดีแก่ชาติของเราเท่านั้นก็พอ ถ้าสามารถทำดีเพื่อโลกได้ก็ยิ่งดี ส่วนคนประกอบกรรมทำชั่วจะเจ็บจะป่วยก็มีสิ่งที่ตรงข้าม ผู้ประกอบกรรมดี ผู้สร้างความดี แม้ตัวจะตายไปแล้ว แต่คุณความดียังอยู่ตลอดชั่วฟ้าดินสลาย นี่แหละครับ ผมจึงว่าการตายเป็นเรื่องสำคัญสำหรับลูกหลานที่จะอยู่ต่อไปด้วย”

คืนวันนั้นหลังจากทานเลี้ยงแล้ว ข้าพเจ้าก็ต้องใช้ความคิดอย่างหนักที่จะนำเรื่องมาพิจารณาเขียนขึ้น เพื่อว่าคงจะได้ประโยชน์กับท่านผู้สนใจไม่มากก็น้อย

เรื่องที่ ๓๔

ความกรุณาปรานี

ในโลกเรานี้ไม่มีสิ่งใดเป็นที่เที่ยงแท้แน่นอน เพราะฉะนั้น คนเรามีปัญหาชีวิตเกิดขึ้นได้เสมอ บางครั้งก็เกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัวมาก่อน ต้องขบคิดแก้ไขต่อสู้อยู่ตลอดเวลาเมื่อยังมีชีวิต บางท่านก็นึกวาดภาพการดำเนินชีวิตล่วงหน้าไว้ให้ลูกหลานและตนเองอย่างสวยสดงดงามเพื่ออนาคตว่าดีว่าชอบ บางท่านก็สำเร็จวิชาได้ปริญญาความรู้อย่างหนึ่งแต่ก็ทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่งไม่ตรงกับความรู้ที่เรียนมา ไม่มีอะไรแน่นอนทุกอย่างย่อมมีอุปสรรคมากน้อย ไม่ค่อยจะสมความมุ่งหมายตามความต้องการที่วาดไว้ อุปมาเหมือนพ่อค้าที่มุ่งหวังที่จะขายสินค้าของตนเพื่อหากำไร และไม่มีพ่อค้าคนใดที่มุ่งหวังจะขายสินค้าของตนเพื่อขาดทุน แต่ก็มีไม่น้อยที่ล่มจมเนื่องจากการลงทุนเพื่อการค้า พระท่านจึงได้สอนไว้ว่าโลกที่เราอยู่นี้ ย่อมจะหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลเวลาไม่คงที่ สอนไม่ให้ประมาท ให้มีสติพิจารณาให้เกิดปัญญา ดูเหตุผลเสียก่อนจึงค่อยดำเนินการ เพราะในโลกนี้แวดล้อมไปด้วยทุกข์ ความประมาทเป็นทางหายนะ และเป็นทางแห่งความตาย ทุกอย่างหนีกฎแห่งกรรมไปไม่พ้น หากมนุษย์เราในโลกนี้เห็นแก่ตัวน้อยลง เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น มุ่งหวังจะสร้างบุญกุศลด้วยความเสียสละ กุศลอันนั้นย่อมเป็นความดี แม้ผู้สร้างนั้นจะไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่บางครั้ง

ความดีอันนี้ก็ได้ช่วยขบปัญหาให้ลุล่วงไปได้อย่างไม่รู้ตัว ดังเช่นเรื่องตัวอย่างชีวิตของนายแพทย์ไทยผู้หนึ่งได้ประสบเหตุการณ์ในต่างประเทศ

เหตุของเรื่องนี้เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ นายแพทย์ไทยผู้นั้นได้ไปศึกษาต่อเพิ่มเติมเรื่องโรคเมืองร้อนและโรคผิวหนังของประเทศอินเดีย ได้พักอยู่ที่ วาย.เอ็ม.ซี.เอ. ในเมืองกัลกัตตา บังเอิญเวลานั้นเกิดขาดแคลนเงินค่าใช้จ่าย จึงได้โทรเลขมาทางบ้านที่ประเทศไทย ขอให้รีบจัดการส่งเงินไปให้โดยด่วน แต่แล้วก็รอวันรอคืนเพื่อจะรับข่าวทางบ้านแต่ก็หายเงียบ เวลาได้ล่วงเลยมานานก็ยังไม่ได้รับข่าวทางบ้าน จึงทำให้นายแพทย์นั้นกระวนกระวายใจเกิดเป็นห่วง จิตใจก็ไม่สงบ ตัวเองก็ยังไม่รู้จะแก้ปัญหาได้อย่างไร การที่คนเราไปเกิดขาดเงินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในต่างประเทศ ซึ่งเมื่อมองดูรอบตัวก็เห็นแต่คนแปลกหน้าต่างภาษา มองไม่เห็นญาติพี่น้องเพื่อนฝูงหรือเพื่อนร่วมชาติ ความว้าเหว่ย่อมจะเกิดขึ้นไม่มากก็น้อยเป็นธรรมดา ถ้าท่านจะฟังเผินๆ ก็คงไม่รู้สึกอะไรเพราะไม่ได้โดนกับตัวท่านเอง แต่ถ้าเราทำใจให้สงบแล้วเอาใจของเราไปสวมจิตใจของนายแพทย์ไทยในเวลานั้น ก็จะเกิดความรู้สึกขึ้นมาทันทีว่ามีความวิตกความทุกข์ร้อน ความกังวลใจ ความไม่สงบเกิดขึ้นในใจเพียงไร เวลานั้นบังเอิญมีนายช่างวิศวกรหนุ่มชาวฮินดูมาพักอยู่ห้องข้างเคียง นายช่างผู้นี้ทำงานอยู่ในป่าลึก นานๆ จะได้มีโอกาสเข้ามาพักในเมืองสักครั้งหนึ่ง การที่เกิดความไม่สงบทางจิตใจของนายแพทย์ไทยนั้น ไม่รอดพ้นความสังเกตของนายช่างชาวฮินดผู้ซึ่งเอาใจใส่นายแพทย์ไทยเป็นพิเศษไปได้ เขาถือโอกาสเข้ามาในห้องพักของนายแพทย์ไทย แนะนำตัวเองให้รู้จักแล้วจึงพูดขึ้นว่า

“ขอโทษเถิดหมอ ผมสังเกตดูรู้สึกว่าหมอไม่สบายใจ คงมีเรื่องทุกข์ร้อนและกังวล หมอจะบอกให้ผมทราบบ้างได้ไหม บางที

ผมจะช่วยหมอได้บ้าง?”

นายแพทย์ไทยมองดูหน้านายวิศวกรฮินดูผู้นั้น แล้วนึกในใจว่านายคนนี้จะมาไม้ไหนกันแน่ จึงตอบว่า

“ขอบใจที่ท่านได้เอาใจใส่ในตัวผม แต่ผมก็ไม่มีอะไรจะลำบากใจมากนัก และไม่มีอะไรจำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือจากท่าน” ชาวฮินดูผู้นั้นมองดูนายแพทย์ไทยด้วยสายตาที่เป็นมิตร แล้วจึงพูดว่า

“หมออย่าปิดบังผมเลย คิดว่าผมเป็นเพื่อนรักของหมอก็แล้วกัน แม้ว่าเราเพิ่งจะรู้จักกันแต่ผมก็พร้อมที่จะช่วยหมอได้เสมอนะ มีทุกข์ร้อนอะไรบอกผมดีกว่า อย่าอัดสุมไว้ในใจให้เดือดร้อนต่อไปเลย ผมรู้สึกว่าหมอเป็นคนดี”

นายแพทย์ไทยรู้สึกระสับกระส่าย ที่นายช่างชาวฮินดูผู้นี้ได้เสนอตัวมาช่วยความทุกข์ร้อนในยามยากเช่นนี้ แต่เมื่อนึกถึงพลเมืองอินเดียที่ยากจนในกัลกัตตานั้นมีมากมายทั่วไป เขาเหล่านั้นไม่มีที่อยู่พักอาศัยต้องนอนข้างถนนตามซอกตามซอยได้รับความทุกข์ยากลำบาก ไม่มีใครเอาใจใส่เป็นธระช่วยเหลือ นึกแล้วเศร้าใจ นายคนนี้แกจะคิดช่วยเหลือเราทำไม แต่ดูแล้วก็เห็นว่านายวิศวกรผู้นี้ได้แสดงน้ำใจดีโดยสุจริต ทั้งกิริยาท่าทางแสดงถึงเป็นผู้มีคุณธรรมสูงผู้หนึ่ง แต่เรื่องอะไรจะต้องเอาความทุกข์ร้อนของตัวไปแผ่ให้ผู้อื่น ซึ่งเป็นคนต่างชาติต่างภาษา เมื่อคิดดังนั้นแล้วจึงพูดว่า

“ตามที่ท่านมีความยินดีจะช่วยเหลือผมนั้น ผมขอขอบคุณน้ำใจอันงามของท่าน แต่ผมไม่มีอะไรจะให้ท่านช่วย”

เมื่อได้ฟังเช่นนั้น นายวิศวกรชาวฮินดูจ้องหน้ามองดูนายแพทย์ไทย ด้วยสายตาเต็มไปด้วยความสงสารและเห็นใจ แล้วจึงพูดขึ้นด้วยเสียงค่อยๆ ว่า

“ขอโทษเถิดหมอ ขอให้ผมพูดตรงๆ ผมรู้ดีว่าเวลานี้หมอกำลัง

เดือดร้อนเรื่องเงิน ขอให้ผมได้มีโอกาสช่วยหมอ ผมยินดีและเต็มใจมาก หมอต้องการเงินเท่าใดบอกผมเถิด”

นายแพทย์ไทยตกตะลึง เพราะไม่คิดว่านายช่างฮินดผู้นี้จะพูดตรงไปตรงมา และรู้จุดของความทุกข์เสนอตัวจะช่วยด้วยน้ำใสใจจริง จึงตอบเสียงอ่อยๆ ไปว่า

“จริง ผมกำลังขาดเงิน แต่ผมก็ได้โทรเลขไปทางบ้านแล้ว คิดว่าทางบ้านคงจะไปพักผ่อนต่างจังหวัดกันหมด คงไม่มีใครอยู่บ้าน จึงล่าช้า แต่คิดว่าเมื่อกลับมาถึงบ้านแล้วคงจะจัดการให้เรียบร้อย หากทางบ้านส่งมาล่าช้าผมก็ได้รับความเดือดร้อนบ้าง ผมไม่สามารถจะรับความช่วยเหลือจากท่านได้ เพราะท่านก็ไม่รู้จักผมดีว่ามาจากไหน หลักฐานบ้านช่องผมมีพอที่จะประกันไม่ให้เงินของท่านสูญหายได้หรือไม่ แม้ผมจะไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากท่านก็ดี ผมก็จะขอจารึกน้ำใจอันดีของท่านไว้ในใจ”

นายช่างฮินดูมองดูนายแพทย์ไทยด้วยความสงสาร แล้วพูดขึ้นว่า

“ข้อนั้นหมอไม่ต้องเป็นห่วง ผมรู้จักหมอดีว่า หมอเป็นคนไทยนับถือพระพุทธศาสนา หมอมีจิตใจเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยคุณธรรมอันสูงยิ่ง ไม่เลือกชั้นวรรณะ คนมีหรือคนจน หมอไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว ผมรู้เท่านี้ก็เพียงพอจะเป็นหลักประกันได้แล้วมิใช่หรือ” พูดแล้วนายช่างฮินดูก็หัวเราะด้วยอารมณ์ดี

นายแพทย์ไทยเมื่อได้ฟังคำพูดแล้วก็งง จึงถามขึ้นว่า

“ท่านรู้ได้อย่างไร”

นายช่างฮินดูหัวเราะด้วยความพอใจ แล้วพูดขึ้นว่า

“รู้ซิหมอ ผมรู้เรื่องของหมอทุกระยะว่าหมอได้กระทำอะไรบ้าง เมื่อหลายคืนมาแล้วอ้ายจัณฑาลคนเฝ้ายาม วาย.เอ็ม.ซี.เอ. มันเกิด

ป่วยกลางดึกร้องครวญคราง หมอทนดูทนฟังไม่ได้เพราะนิสัยของหมอมีใจเมตตากรุณา หมอได้ย่องลงไปพร้อมด้วยกระเป๋ายาและได้ไปตรวจดอาการของมัน แล้วก็รักษาพยาบาลด้วยความเอาใจใส่ ซึ่งชาวเมืองไม่มีใครเอาใจใส่แตะเนื้อต้องตัวเข้าใกล้แม้แต่เงาของมัน เพราะกลัวความเสนียดจัญไรจะติดตัว” เมื่อวิศวกรชาวฮินดูพูดทิ้งระยะนายแพทย์ไทยจึงสอดขึ้นด้วยความสงสัยว่า

“ท่านรู้เรื่องนี้ได้อย่างไร” นายช่างชาวฮินดูยิ้มอย่างภูมิใจแล้วพูดว่า

“คืนนั้นผมนอนไม่หลับ เสียงหมอลกขึ้นกลางดึก ผมแอบดูตลอดเวลา เมื่อหมอย่องไปหาอ้ายจัณฑาลนั้น ผมก็ย่องตามหลังลงไปดูว่าหมอจะทำอะไร ผมเห็นหมดว่าหมอได้ทำอะไรบ้าง แสงไฟที่หน้าประตูส่องเข้าไปเห็นภาพของหมอได้ชัดเจน ผมแอบอยู่ข้างเสาซึ่งหมอไม่ได้เอาใจใส่เพราะสนใจแต่ผู้ป่วยเท่านั้น หมอพยายามกุลีกุจอพยาบาลรักษามัน หมอพูดปลุกปลอบใจมัน แม้มันจะไม่เข้าใจภาษาที่หมอพูด แต่มันก็รู้สึกได้ทางจิตใจ เพราะน้ำเสียงของหมอนิ่มนวลอ่อนหวาน ผมเห็นอ้ายจัณฑาลคว้ามือหมอเอามากอดแนบไว้กับแก้มของมัน ถ้าผมได้มีโอกาสเข้าไปดูใกล้ๆ ก็คงเห็นมันน้ำตาไหล เพราะไม่เคยมีมนุษย์คนใดเอาใจใส่มันมาก่อนเลย แต่บัดนี้ได้มีเทพเจ้าแห่งความเมตตา ได้เข้ามารักษาพยาบาลปลุกปลอบมัน ซึ่งมันคิดว่าในชีวิตมันคงไม่ได้พบอย่างนี้ตลอดชาติ มันจึงภูมิใจจนมันหลับไปเพราะยาหมอ และหมอก็ค่อยๆ แกะมือที่มันกอดมือของหมอแนบไว้ข้างแก้มออก แล้วหมอก็หยิบกระเป๋ายาและเครื่องมือค่อยๆ ย่องกลับขึ้นบนห้อง เวลานั้นก็เป็นเวลาจวนรุ่งสว่างฟ้าสางแล้ว โดยหมอไม่ยอมเห็นแก่ตัว เห็นแก่มนุษยธรรมอันดีงาม หมอสู้ยอมเสียสละเวลาอดนอนแทบทั้งคืน คืนนั้นผมย่องตามหลังหมอกลับเข้ามาในห้อง ผมเห็นหมอปฏิบัติพยาบาลอ้ายจัณฑาลแล้ว ก็อดที่จะตื้นตันใจซาบซึ้ง

ในความดีของหมอ เพราะมันเป็นภาพที่ไม่อาจจะลืมได้ ชวนให้คิดว่า คนเราทุกวันนี้ถ้าจิตใจเหมือนหมอ โลกนี้ก็คงเป็นสวรรค์ที่น่าอยู่อีกมาก และต่อมาหมอก็เอาใจใส่รักษาพยาบาลไม่ละทิ้งผู้ป่วยจนหายหมอก็รู้ดีว่ามันไม่มีสมบัติอะไรเป็นค่าตอบแทนจะให้หมอเมื่อมันหายแล้ว หมอเสียอีกที่ต้องเสียทั้งค่ายาและเงินของหมอที่มีเหลือก็ไม่มากนัก และหมอก็กำลังขาดเงิน แต่หมอก็เอาใจใส่พยาบาลอ้ายจัณฑาลคนนั้นเหมือนมันเป็นมหาเศรษฐี นี่จะไม่ให้ผมบูชาน้ำใจหมอได้อย่างไร และผมต้องขออภัยโทษต่อหมอด้วย ที่ผมต้องสอดรู้สอดเห็นในเรื่องส่วนตัวของหมอ เพราะผมเข้าไปอยู่ในป่าในดงลึกเสียนาน เมื่อมีโอกาสเข้ามาในเมืองจึงเป็นคนที่สอดรู้สอดเห็นมากไปสักหน่อย” นายแพทย์ไทยเมื่อฟังวิศวกรชาวฮินดูผู้นั้นพูดแล้วก็ถอนหายใจ แล้วพูดขึ้นว่า

“ผมไม่อาจติเตียนท่านได้เพราะท่านก็มีจิตใจสูง การที่ท่านได้ติดตามสังเกตดูผมอย่างใกล้ชิดนั้น ก็เพราะท่านประสงค์จะศึกษาชีวิตของชายแปลกหน้าผู้หนึ่งในทางที่หวังดี มิได้มีเจตนาร้ายเคลือบแฝงอยู่ ผมขอขอบคุณ การที่ผมได้ปฏิบัติกระทำไปนั้นก็เพราะเป็นคนไทยผู้ถือพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่แผ่เมตตาต่อสัตว์โลกทั่วๆ ไปไม่เลือกชั้นวรรณะ ชาติใด ภาษาใด ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ ถือว่าเกิดมาร่วมรับทุกข์ด้วยกัน หวังแต่จะช่วยให้พ้นทุกข์ พวกเราไม่เป็นภัยต่อผู้ใด พระธรรมคำสั่งสอนของท่าน สอนให้มีความอดทนเสียสละ ให้มีจิตเมตตาสงสาร เมื่อได้เห็นผู้อื่นได้รับทุกข์ทรมาน พวจะช่วยได้เราก็จะช่วย และโดยจรรยาแพทย์ผมจะปล่อยให้คนป่วยไข้ได้รับความทุกข์ทรมาน โดยไม่ช่วยเหลือนั้นผมทำไม่ได้ ไม่ว่าผู้นั้นจะมีหรือจน จะอยู่ในตระกูลวรรณะชั้นไหน จะได้ค่ารักษาหรือไม่ ผมไม่สนใจนึกถึงทั้งนี้เพราะว่าชีวิตมนุษย์ย่อมมีค่าเท่ากันหมด พระธรรมสอนให้เราไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่ให้ถือสกุลต่ำสกุลสูง มิใช่มนุษย์เท่านั้นแม้แต่

สัตว์ใหญ่น้อยที่ได้รับทุกข์ทรมาน เราก็มีแต่เมตตาสงสาร เราไม่ยอมจะผ่านไปโดยไม่มีการช่วยเหลือ” นายช่างชาวฮินดูหัวเราะด้วยความพอใจ แล้วจึงกล่าวขึ้นว่า

“การถือชั้นวรรณะ ถือตระกูลสูงต่ำนั้นมันโบราณล้าสมัยเสียแล้ว และพวกเรารุ่นใหม่ๆ ก็ไม่นิยม ยังคงมีพวกหัวโบราณรุ่นเก่าๆ ไม่ยอมเปลี่ยน ผมรู้ดีว่าพระธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นความจริงที่ไม่ตาย แม้จะล่วงเลยมาแล้วสองพันกว่าปี แต่ก็ยังเดินนำหน้าทุกยุคทุกสมัยตลอดมา ไม่เคยเดินล้าหลังเลย หมอเป็นคนดี การกระทำของหมอนั้นควรจะเป็นตัวอย่างที่ดี ผมมีความเคารพนับถือมาก ผมควรจะเอาอย่างหมอแต่ผมไม่มีความรู้ทางแพทย์ แต่ผมจะปฏิบัติทางอื่นแทน เมื่อผมได้พบผู้ที่กำลังตกอยู่ในความลำบาก ถ้าผมไม่ได้ช่วยก็คงไม่สบายใจเช่นเดียวกับหมอ พรุ่งนี้ผมหมดกำหนดพักแล้ว และจะต้องเดินทางเข้าป่าแต่เช้าไปผจญงานต่อไป ฉะนั้นผมจึงมีเวลาน้อยที่จะพูดกับหมอ และหมอเป็นผู้เดียวเท่านั้นที่จะทำให้ผมสบายใจได้ ก่อนที่ผมจะกลับเข้าทำงานในป่า ผมจะปล่อยให้หมอกำลังขาดเงินโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผม จะทำให้ผมไม่สบายใจ หมอก็คงรู้ว่าคนเราไม่สบายใจแล้ว แม้จะมีบ้านใหญ่โตเหมือนพระราชวัง แม้เตียงนอนทำด้วยงาช้าง มีที่นอนอ่อนนุ่มสูงตั้งศอก เมื่อใจไม่สบายแล้วก็กระสับกระส่ายนอนไม่หลับ ถ้าจิตใจเราสบายแล้ว แม้นอนเตียงผ้าใบในเต๊นท์กลางป่ากลางดง แวดล้อมไปด้วยสิงสาราสัตว์ที่ดุร้าย แต่ก็นอนหลับด้วยความเป็นสุข หมอคงทราบเจตนาของผมดีแล้ว”

นายแพทย์ไทยใช้เวลาตรึกตรองครู่หนึ่ง จึงพูดขึ้นว่า

“ผมขอขอบใจท่านมากที่มีศรัทธาในตัวผม และไม่อยากให้ความปรารถนาดีของท่านที่ได้ตั้งไว้ผิดหวัง ฉะนั้น ผมตกลงใจขอยืมจากท่าน ๒๐๐ รูปี คงจะพอใช้จนกว่าทางบ้านจะส่งมาให้” วิศวกร

ชาวฮินดูแสดงความยินดี แต่แล้วก็ร้องออกมาว่า

"๒๐๐ รูปี มันจะพอหรือหมอ ผมรู้สึกว่าหมอยังมีความเกรงใจผมมาก ขอให้หมอคิดว่าเราเป็นเพื่อนร่วมโลกที่มีอุดมคติตรงกัน บางครั้งดีกว่าพี่น้องร่วมสายโลหิตที่ไม่มีอุดมคติตรงกันเสียอีก ถึงแม้จะเพิ่งรู้จักกัน แต่ผมมีความรู้สึกเหมือนนานสิบปีก็ไม่เท่า ฉะนั้น ผมให้ยืมเพิ่มอีก ๒๐๐ รูปี รวมกับที่หมอยืม ๒๐๐ รูปี เป็น ๔๐๐ รูปีพอดี หมอจะปฏิเสธไม่ได้ อย่าให้ผมเสียใจ"

พูดแล้วก็หยิบธนบัตรออกมาส่งให้นายแพทย์ไทยตามจำนวน และนายแพทย์ไทยก็รับไว้ด้วยความตื้นตันใจในไมตรีจิตอันสงยิ่งของนายช่างวิศวกร พลางหยิบกระดาษออกมาเขียนใบ ไอ.โอ.ยู. ยื่นให้นายช่างชาวฮินดู แต่เมื่อนายช่างหยิบดูแล้วก็ฉีกออกเป็นชิ้นๆ แล้วโยนทิ้งไปและพูดขึ้นว่า

"ลายเซ็นไม่สำคัญ ผมได้จิตใจอันสูงของหมอสำคัญกว่า คราวนี้เมื่อผมกลับเข้าไปทำงานในป่าลึก ผมก็จะติดเอาความดีใจ ความภมิใจไปด้วย ที่ผมได้มีโอกาสได้ช่วยเหลือเพื่อนมนษย์ และเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นมีคุณธรรมสูงยิ่งที่ผมได้พบมา ผมมีความสุขและคงนอนหลับอย่างสบายใจ เอาละหมอ ผมสบายใจแล้ว พรุ่งนี้เช้าพบกันใหม่" พูดแล้วนายช่างชาวฮินดูก็ทำท่าจะเดินออกจากห้อง แต่นายแพทย์ไทยร้องบอกว่า

"ประเดี๋ยวก่อนนายช่างผู้ใจดี ท่านยังไม่ได้บอกว่าจะให้ผมจ่ายเงินคืนให้ท่านได้ที่ไหน เมื่อเข้าป่าแล้วเมื่อไรท่านจะกลับเข้ามาในเมืองอีก"

วิศวกรชาวฮินดูชะงักแล้วมองดูนายแพทย์ด้วยอารมณ์ดี ยิ้มแล้วเดินเข้าไปกอดเอวอย่างสนิทสนม แล้วพูดว่า

"สำหรับงานในป่าลึกของผมอยู่ไม่เป็นที่ เรื่องเงินของหมออย่าได้เป็นห่วงเป็นกังวลมันอีกเลย ผมอยู่กลางป่าลึก ไกลจากการ

ติดต่อกับโลกภายนอก การใช้จ่ายก็ไม่มี ไว้คราวหน้าเราได้พบกันอีกค่อยคิดกันใหม่ และการที่ผมจะออกจากป่าเมื่อไหร่ก็ยังไม่แน่นอน”

ร่งเช้าตร่ นายแพทย์ไทยลุกขึ้นมายืนที่ระเบียงหน้าห้อง ก็เห็นนายวิศวกรชาวฮินดูแต่งกายแบบเดินทางไกล เข้ามายืนอย่างสบายใจกล่าวคำสวัสดียามเช้า และยืนสนทนากับนายแพทย์ไทยอย่างสนิทสนม ลานถนนหน้าที่พักเบื้องล่าง มีรถจิ๊ปขนาดกลางคันหนึ่งเข้ามาจอดรอแต่เช้าตรู่ ข้างหลังรถมีหีบห่อและลังไม้ เข้าใจว่าจะเป็นเครื่องใช้และเสบียงที่จะนำไปใช้ในป่า เห็นคนขับรถกับคนใช้ของนายวิศวกรกำลังขนกระเป๋าเดินทางทนหัวลงไปจากห้อง นำไปไว้หลังรถผูกแน่นกันตกหล่นกลางทาง ตอนหนึ่งนายวิศวกรพูดขึ้นว่า

“ผมดีใจที่เห็นหมอแต่เช้าตรู่ เมื่อคืนผมลืมเล่าให้หมอฟังว่าเมื่อจวนสว่างของเมื่อวานนี้ อ้ายจัณฑาลคนไข้ของหมอมันร้องไห้”

นายแพทย์ไทยได้ยินเช่นนั้นก็หน้าตื่น แล้วถามว่า

“เอ! เกิดอะไรขึ้นอีก แกหายดีแล้วนี่” นายวิศวกรบอกว่า

“เปล่า มันไม่ได้เป็นอะไร มันหายดีแล้วเพราะหมอรักษาให้มันที่มันร้องไห้ก็เพราะมันตื้นตันใจ มันซาบซึ้งในความดีของหมอ”

นายแพทย์ไทยสงสัยจึงถามว่า “ท่านรู้ได้อย่างไรว่า แกร้องไห้เพราะผม” นายวิศวกรหัวเราะแล้วพูดว่า

“รู้ซิหมอ ถ้าหมอไม่หลับก็คงได้ยินมันร้องไห้ แล้วรำพันถึงความดีของหมอที่ได้รักษาพยาบาล มันว่าหมอเป็นคนดีมีใจเมตตากรุณาที่เห็นว่ามันเป็นคน ไม่เห็นมันเป็นสัตว์เหมือนคนอื่น ความดีของหมอฝังอยู่ในจิตใจของมัน ได้ระบายออกมาโดยการร้องไห้แล้วรำพัน แต่ถึงหมอได้ยินมันร้องไห้ก็ไม่เข้าใจภาษาที่มันรำพัน ผมได้ยินแล้วก็พลอยตื้นตันใจต้องนอนน้ำตาไหลไปด้วย ถ้าหมอฟังภาษามันออกก็คงจะปลื้มใจ ที่ความดีของหมอได้ฝังเข้าในจิตใจของอ้ายจัณฑาล ผมเองก็ยังไม่เคยพบเห็นเคยได้ยินมาก่อนเลยว่า อ้ายพวกศูทรอ้าย

พวกจัณฑาลเหล่านี้ มันมีจิตใจรู้จักบุญคุณ ร้องไห้รำพันถึงความดีผู้อื่น นี่เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ผมได้พบ ผมเองเป็นเพื่อนของหมอก็พลอยภมิใจไปด้วย”

นายแพทย์ไทยได้ยินแล้วก็ยิ้มอย่างเศร้าๆ แล้วพูดว่า “คนเราเกิดมาในโลกนี้ ย่อมมีจิตใจและความรู้สึกเหมือนกันไม่สูงไม่ต่ำ ต่างมีสิทธิเป็นพลโลกเท่ากัน แต่ในความรู้สึกของมนุษย์จำพวกเห็นแก่ตัว เกิดแบ่งชั้นวรรณะ ยกย่องตัวเองว่าเกิดมาในวรรณะชั้นสูง เหยียดหยามผู้อื่นว่าอยู่ในวรรณะต่ำ มีจิตใจรังเกียจกีดกันมิได้เปิดโอกาสให้พวกที่มีวรรณะต่ำ มีความนึกคิดมีสิทธิ์เหมือนสามัญชนทั่วไป ตัดการสังคมติดต่อกีดกันให้แยกออกมาเป็นมนุษย์อีกจำพวกหนึ่ง การถูาบีบบังคับทางสังคมแยกให้เป็นพวกวรรณะต่ำ เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นคนชนชั้นต่ำให้อยู่ในพวกของตัว ให้เจียมตัวว่าเป็นคนชั้นพวกทาส จึงทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นเกิดอุปาทานว่า เป็นพวกมนุษย์ที่มีจิตทรามต่ำช้าคล้ายสัตว์ แต่ความจริงเขาเหล่านี้เป็นมนุษย์ธรรมดา มีความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วๆ ไป หากมีโอกาสศึกษาอบรมก็คงจะมีชื่อเสียงและเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไม่แตกต่างกับบุคคลอื่นๆ จึงเป็นมนุษย์ที่น่าสงสารมาก เราคนไทยชาวพุทธ พระท่านสอนให้แผ่เมตตาจิตทั่วไปทั้งมนุษย์และสัตว์โลก ฉะนั้น ผมไปแตะต้องพวกจัณฑาลซึ่งพวาชาวเมืองถือว่าจะเกิดเสนียดจัญไรและอับโชค แต่สำหรับผมเห็นเป็นมงคล เพราะเนื่องจากผมไปแตะต้องตัวนายจัณฑาลผู้นั้น ผมกลับมีโชคดีเพราะมีผู้ใจดีให้ผมยืมเงินเป็นจำนวนสี่ร้อยรูปี พอใช้จ่ายไปอีกนานจนกว่าทางบ้านจะจัดส่งเงินมา ก่อนหน้านี้ผมได้รับความลำบากใจไม่ร้จะแก้ปัญหาอย่างไรดี แต่บัดนี้ท่านก็รู้ดีแล้ว” เมื่อนายวิศวกรชาวฮินดูได้ฟังก็ยิ้มอย่างภูมิใจ แล้วพูดว่า

“ผมเห็นด้วยกับหมอ และผมขอแสดงความยินดีกับหมอด้วย” พูดพลางก็ยื่นมือออกมาขอจับ แต่นายแพทย์ไทยไม่ยอมยื่นมือเพียงแต่

พูดว่า

"ท่านคงไม่ลืมว่า มือของผมได้แตะต้องคนไข้ที่เป็นจัณฑาล ทั้งแกก็เอามือผมไปกอดด้วย ท่านไม่กลัวจะเป็นเสนียดจัญไรหรือ?"

นายช่างวิศวกรหัวเราะอย่างอารมณ์ขัน แล้วพูดว่า "ผมนับถือหมอมาก นับแต่ผมเห็นการกระทำของหมอแล้ว ทำให้ผมมีจิตใจสบายตลอดมา"

แต่แล้ว เสียงคนใช้ของนายช่างวิศวกรร้องบอกขึ้นเป็นภาษาฮินดูว่า "ทุกอย่างเรียบร้อยพร้อมจะออกเดินทางไปทันทีแล้วครับ"

นายช่างวิศวกรหันมาทางนายแพทย์ไทย แล้วพดว่า "ถึงเวลาแล้วที่เราจะจากกัน ผมจะต้องลาหมอไปก่อน" แล้วก็ยื่นมือออกมาต่างจับไว้ทั้งสองมือ ต่างก็บีบกุมมือกันไว้ จ้องหน้าซึ่งกันและกันคล้ายจะจดจำกันไม่รู้ลืม ดวงตาฉายแสงอ่อนโยนบอกความเป็นมิตรอันแท้จริง บอกถึงความอาลัยรักใคร่นับถืออยู่ในดวงตา แล้วนายช่างวิศวกรก็เอ่ยว่า

"ลาก่อนเพื่อนที่รัก ถ้าเราไม่ตายคงได้พบกันใหม่"

นายแพทย์ตอบว่า "จงเดินทางไปโดยสวัสดีเถิด สหายที่รักผู้ใจดี"

แล้วนายช่างชาวฮินดูก็ลงไปขึ้นรถจี๊ปพลางแหงนหน้าขึ้นดูนายแพทย์ไทย ซึ่งกำลังยืนมองอยู่ที่บนระเบียงที่พักแล้วก็โบกมือให้กัน เมื่อขึ้นบนรถแล้วรถก็เคลื่อนออกจากสถานที่นั้นนายช่างก็ยังโบกมือตลอดเวลาที่รถแล่นห่างไกลออกไปก็ยังมองเห็นนายช่างโบกมืออยู่ไหวๆ นายแพทย์ไทยยืนเหม่อมองจนรถแล่นไปจนลับสายตา พลางรำพึงกับตัวเองว่าไม่นึกว่าจะพบคนดีในต่างแดนเช่นนี้ ขอคุณพระศรีรัตนตรัยจงคุ้มครองการเดินทางไปโดยปลอดภัยเพื่อนรัก แล้วนัยน์ตาของนายแพทย์ไทยก็มีน้ำใสเอ่อขึ้นมาทั้งสองข้าง และบ่นกับตัวเองว่า

"คำพังเพยของไทย ในเรื่องงูเห่ากับคนอินเดียนั้น เห็น

จะหมดความหมายเสียที”

หมายเหตุ

นายแพทย์ไทยในเรื่องนี้คือ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ สุนิตย์ เจิมศิริวัฒน์

เรื่องที่ ๓๕

กีฬาที่ผิดศีล

เช้าวันหนึ่ง หลังจากที่ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมคนป่วยอยู่ห้องพิเศษที่ ศิริราชพยาบาล เมื่อออกมาจากโรงพยาบาลเห็นว่ายังมีเวลาอีกนานกว่าจะถึงเที่ยง จึงคิดว่าควรจะไปเยี่ยมคุณพี่ที่บ้าน คุณพี่ผู้นี้ข้าพเจ้าเคยรักใคร่นับถือกันมาตั้งแต่เด็กๆ แม้เราจะไม่ใช่ญาติกันก็ตามแต่ก็ด้วยคุณงามความดีมีคุณธรรมสูง ข้าพเจ้าจึงเคารพนับถือเหมือนญาติสนิทเรียกคุณพี่ตลอดมา ความตั้งใจของข้าพเจ้าจะชวนคุณพี่ไปรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน เพื่อหาโอกาสที่จะได้สนทนาหาความรู้พอจะได้เรื่องราวที่เป็นคติธรรมบ้าง การเขียนเรื่องของข้าพเจ้าก็ได้จากท่านผู้สูงอายุที่มีศีลธรรมเป็นส่วนมาก

เมื่อรถเข้าไปถึงในเขตบ้านก็เห็นมีรถจอดอยู่ก่อนแล้ว คิดว่าวันนี้โชคไม่ดี คุณพี่มีแขกอยู่ด้วย จึงจอดรถแอบไว้ทางหนึ่งแล้วเดินลงไปถามคนในบ้านดู ก็ทราบว่าคุณพี่กำลังมีผู้สนทนาอยู่ในห้องรับแขก จึงสั่งให้คนในบ้านช่วยบอกคุณพี่ด้วยว่าวันหลังจะมาใหม่ เพราะไม่อยากรบกวนในขณะที่มีแขก ทั้งข้าพเจ้าก็ไม่มีธุระอะไรสำคัญเพียงแต่มาเยี่ยมตามธรรมดาเท่านั้น พอสั่งคนในบ้านเสร็จยังไม่ทันเดินมาขึ้นรถก็พอดีคุณพี่เดินออกมาเรียกให้ข้าพเจ้าเข้าไปในบ้าน แม้จะบอกว่าไม่มีธุระอะไรเพียงแต่เห็นว่ามีเวลา ก็อยากจะมาชวนไปรับประทาน

อาหารเที่ยงด้วยกันเท่านั้น เมื่อเห็นว่ามีแขก เลยไม่อยากรบกวน แล้ววันหลังจะมาใหม่ คุณพี่รีบเดินออกมาจับแขนข้าพเจ้า ครึ่งลากครึ่งจูงเข้าไปเพราะถือว่ากันเอง แล้วพูดว่า

"นี่ถ้าพี่ออกมาไม่ทันเธอก็คงกลับไปแล้ว พี่คงจะเสียใจมาก เพราะกำลังดีใจที่ได้ทราบว่าเธอมา คิดว่าช่างเหมาะกับเวลาเหมือนมีอะไรมาดลใจ เรากำลังบ่นและพูดถึงเธอยังไม่ทันจะขาดปากเลย เพราะมีหลายท่านอยากรู้จัก วันนี้พี่จะไม่ปล่อยให้เธอกลับง่ายๆ หรอก ต้องกินข้าวเที่ยงและข้าวเย็นที่บ้านพี่ เรื่องอาหารปล่อยให้เป็นเรื่องของพี่เอง" ว่าแล้วคุณพี่ก็เดินนำหน้าข้าพเจ้าเข้าไปในบ้าน ข้าพเจ้าจึงบอกว่า

"ผมเห็นว่าจะรบกวนคุณพี่ให้เสียเวลาเสียการงาน เรากันเองจะมาหากันเมื่อไหร่ก็ได้ จึงคิดว่าจะกลับไปก่อนแล้วหาโอกาสมาใหม่เมื่อคุณพี่มีเวลาว่างจะได้สนทนากันนานๆ" คุณพี่ได้ฟังเช่นนั้นก็หัวเราะแล้วพูดว่า

"เธอเข้าใจผิด แขกที่มาหาพี่วันนี้ล้วนแต่มีวัยเกินกว่าที่จะเป็นนักธุรกิจ แต่ก็ครบเกษียณแล้ว และทุกคนก็วางธุรกิจไม่หลงใหลในทางโลก หมดความโลภ ยินดียินร้าย หวังจะใช้เวลาที่มีเหลืออยู่เพื่อศึกษาหาความรู้ในทางธรรม ให้เป็นประโยชน์กับตนเองในบั้นปลายของชีวิตเป็นความไม่ประมาท อยากจะใช้เวลาสติปัญญาที่มีเหลือทั้งหมดเพื่อหาแสงสว่างในทางธรรม เป็นเครื่องนำทางออกจากโลกนี้เมื่อถึงเวลา แขกของพี่ทุกคนวันนี้มีอาวุโส บางท่านก็มีอายุผ่านหกรอบมาแล้ว แก่กว่าเธอแต่ยังแข็งแรง ในร่นเรานี้ก็ยังเห็นมีแต่เธอคนเดียวที่ยังวุ่นในธุรกิจในทางโลกอีกมาก เห็นเคยพูดว่าเมื่ออายุครบห้ารอบแล้วจะปลดตัวเองเพื่อพักผ่อน ใช้บั้นปลายของชีวิตให้เป็นประโยชน์เพื่อศึกษาหาความสงบทางใจ นี่ก็เลยห้ารอบมาแล้วแต่ก็ยังไม่เห็นว่าจะเป็นไปได้" คุณพี่พูดแล้วยิ้มคล้ายกับว่าข้าพเจ้าดีแต่พูด

ข้าพเจ้าต้องถอนหายใจแล้วพูดว่า

"คุณพี่ก็รู้แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มันไม่อยู่ในอำนาจตามที่เราได้ตั้งใจไว้ ไม่มีอะไรแน่นอน มันเปลี่ยนแปลงไปอย่างที่เราคิดไม่ถึง เมื่อถึงเวลาว่าจะไม่มีอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น มันก็ไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้เดิม จะเรียกว่าขว้างงูไม่พ้นคอก็ไม่ผิด การหาคนที่ไว้วางใจและเข้มแข็งต่อการงาน ไม่ใช่ของทำได้ง่ายๆ คนดีมีศีลธรรมหายากขึนปล่อยมือเวลานี้ก็จะยุ่งยากลำบากใจภายหลัง เหมือนขี่อยู่บนหลังเสือยังหาโอกาสลงไม่ได้ นึกเสียว่าเราเคยสร้างกรรมไว้ ยังใช้หนี้กรรมไม่หมด คิดเช่นนั้นก็ทำให้สบายใจดี เลยไม่ได้หวังไว้ล่วงหน้าว่าจะพักเมื่อใดอีก สุดแต่กุศล เมื่อใดก็เมื่อนั้น แต่เวลานี้ผมก็ได้พยายามปลีกตัว ไม่ได้หมกมุ่นในกิจการงานมากเกินไปนัก หาเวลาปลีกตัวมาเขียนหนังสือเป็นความสุขสงบทางใจได้ชั่วครั้งชั่วคราว" คุณพี่พยักหน้าช้าๆ อย่างใช้ความคิด แล้วพูดว่า

"พี่เห็นใจเธอที่ตั้งใจไว้แล้วยังไม่สมหวัง แต่ก็ยังดีที่มีเวลาปลีกตัวออกมาขีดเขียนให้เป็นชิ้นเป็นอัน จะได้เป็นอนุสรณ์ของชีวิตเป็นพลเมืองดีที่ได้ทำประโยชน์ไว้ นับว่าไม่เสียชาติเกิด เอาละ เราอย่ามัวพูดเรื่องส่วนตัวให้เสียเวลาเลย เพราะมีผู้สนใจอยากรู้จักตัวเธอกำลังคอยอยู่ ถ้าเธอได้รู้จักแขกของพี่ก็คงชอบมาก และหากมีโอกาสสนทนากัน คิดว่าคงมีความพอใจไม่น้อย เพราะท่านเหล่านี้ต่างก็มีความสนใจในทางเดียวกับเรา คงเข้าใจกันได้ดี เพราะจิตใจอยู่ในระดับเดียวกันและทุกคนผ่านโลกมามาก พี่คิดว่าวันนี้คงคุยกันสนุกแน่"

เมื่อพูดแล้วคุณพี่ก็เล่าประวัติย่อๆ และคุณวุฒิของท่านเหล่านั้นให้ข้าพเจ้าทราบ บางท่านข้าพเจ้าก็เคยได้ยินชื่อเสียง และคุณงามความดีของท่านมาแล้ว บัดนี้ข้าพเจ้ารู้ตัวว่าจะได้พบกับผู้เชี่ยวชาญทางโลกและทางธรรม และเป็นผู้ที่ผ่านการงานและชีวิตมามากกว่าข้าพเจ้า

จึงรู้สึกตัวเองเล็กลงไปเหมือนเป็นเด็กนักเรียน เมื่อเทียบด้วยวัยและความรู้ ข้าพเจ้าก็ต่ำกว่าท่านมาก จึงคิดว่าเมื่อเข้าใกล้ชิดผู้ใหญ่ก็ควรจะรู้จักประมาณตัว ข้าพเจ้าจึงพูดกับคุณพี่ว่า

"ผมอ่อนทั้งวิชาความรู้ทั้งทางโลกทางธรรม อย่าให้ผมไปตีตนเสมอท่านเหล่านั้นเลย ทำให้ผมกระดากและละอายใจ ปล่อยให้ผมกลับก่อนดีกว่า วันหลังค่อยมาใหม่" ยังไม่ทันที่ข้าพเจ้าจะพูดจบ คุณพี่คงจะหมั่นไส้ นึกว่าข้าพเจ้าเล่นตัวก็บีบแขนข้าพเจ้าแรงๆ จนรู้สึกเจ็บ แล้วพูดเสียงดุๆ ว่า

"เธออย่าให้พี่เสียชื่อนะ มิเสียแรงที่ได้คุยไว้เต็มปากว่า ถ้าได้เธอมาคุยด้วยคงสนุกสนานออกรสขึ้นอีกมาก อย่าทำให้ทุกคนต้องผิดหวัง และอย่าทำให้พี่เสียหน้าด้วย"

ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะพูดอะไรถูก จึงเดินตามคุณพี่เข้าไปในห้องรับแขกด้วยความจำใจ แต่ก็คิดได้ว่าการที่ได้พบกับผู้ทรงความรู้พร้อมทั้งศีลธรรมนั้น มีแต่ทางจะได้กำไรไม่มีทางขาดทุน ก็สบายใจ เมื่อข้าพเจ้าผ่านเข้าไปในห้อง ก็มองเห็นแขกของคุณพี่อยู่ในห้องสามคนด้วยกัน ล้วนแต่อาวุโสแต่ท่าทางยังแข็งแรงว่องไว ยิ้มแย้มท่าทางอารมณ์ดีด้วยกันทุกคน เมื่อเห็นท่านลุกขึ้นยืน ข้าพเจ้าก็รีบก้มลงทำความเคารพท่านก่อนเป็นการคารวะผู้ใหญ่ ก่อนที่คุณพี่จะแนะนำให้รู้จัก เพราะข้าพเจ้าถือว่า การอ่อนน้อมนบนอบเคารพผู้ใหญ่ที่มีความรู้และคุณธรรมสูงนั้น ย่อมเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เมื่อเห็นท่านอารมณ์ดีทักทายอย่างสนิทสนม ทำให้รู้สึกสบายใจขึ้นมาก เพราะแสดงถึงการต้อนรับอย่างเป็นกันเอง เมื่อได้รู้จักท่านเหล่านั้นแล้วก็นึกชมอยู่ในใจว่า ถ้าหากคุณพี่ไม่บอกข้าพเจ้าล่วงหน้าก่อนว่า บางท่านมีวัยแก่กว่าข้าพเจ้าแล้ว ก็คงทายอายุท่านไม่ถูก เพราะทุกท่านล้วนแต่มีดวงหน้าอิ่มเอิบ กิริยาท่าทางตลอดจนผิวพรรณอ่อนกว่าอายุจริง อดนึกไม่ได้ว่าการศึกษาธรรมคงจะทำให้จิตใจผ่องใส ห่างจากความทุกข์

ห่างจากความกังวล ห่างจากปัญหายุ่งยาก แสวงหาความสุขจากแสงแห่งธรรมะ ทำจิตใจให้สงบ จึงรู้สึกว่าร่างกายของท่านสดชื่นอ่อนวัยกว่าคนที่หมกมุ่นในทางโลก ผิดกับข้าพเจ้าที่ยังต้องแบกภาระทางโลก ต้องคอยแก้ปัญหาชีวิตของตนเองและของผู้อื่น และความยุ่งยากที่อาจจะเกิดขึ้นไม่ว่าเวลาใด จากนั้นคุณพี่ก็แนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จักแขกคนที่หนึ่ง อดีตเคยเป็นข้าราชการตำแหน่งสูงมีหน้าที่สำคัญเคยผ่านต่างประเทศมาแล้ว รู้สึกว่าเป็นผู้มีอาวุโสที่สุดในที่นั้น ท่านผู้นี้มีรูปร่างสูง ท่าทางสง่า แข็งแรง ผิวเนื้อขาวเหลือง เห็นแล้วเป็นที่น่าเคารพนับถือ สมกับเป็นผู้ใหญ่เคยมีอำนาจมาก่อน แขกคนที่สอง อดีตเคยรับราชการเป็นนายแพทย์ รูปร่างสันทัดผิวเนื้อขาวเหลือง รู้สึกว่าจะเป็นคนพูดน้อย ชอบคิดหาเหตุผลสมเป็นนายแพทย์หรือนักวิทยาศาสตร์หรือนักค้นคว้า ท่าทางใจดีเป็นผู้มีจิตใจเมตตากรุณาน่าเคารพนับถือ ส่วนแขกคนที่สาม อดีตเคยผ่านการรับราชการมาแล้วภายหลังลาออกมาเป็นทนายความ ท่าทางใจดีมีอารมณ์ขัน ค่อนข้างเจ้าเนื้อผิวคล้ำ รูปร่างเตี้ยกว่านายแพทย์ ทั้งสามท่านให้ความคุ้นเคยกับข้าพเจ้าอย่างรวดเร็ว เหมือนว่าเคยสนิทสนมกันมาก่อน ทำให้ข้าพเจ้าไม่รู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้า อดีตข้าราชการชั้นผู้ใหญ่พูดขึ้นว่า

“พวกเรามีความยินดีมากที่ได้รู้จักคุณในวันนี้ รู้สึกเหมือนว่าเราคุ้นเคยกันมานานแล้ว เพราะเราได้ติดตามหนังสือของคุณตลอดมา เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และเป็นหนังสือที่แปลกแหวกแนวดี พวกเราไม่เคยอ่านหนังสือเช่นนี้มาก่อน รู้สึกว่าผู้ใดได้อ่านแล้วก็ทำให้เกิดความสนใจทุกคน ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ นับว่าเป็นประโยชน์มาก คุณพี่ของคุณเล่าเรื่องอดีตของคุณให้เราฟังหมดแล้ว ผมขอชมเชยยกย่องงานของคุณด้วยความจริงใจ”

ข้าพเจ้ารีบพูดขึ้นว่า “ท่านกรุณาให้เกียรติแก่ผมมากจนผมรู้สึก

ไม่สบายใจ เกรงว่าความดีของผมจะไม่สมกับที่ท่านยกย่อง”

อดีตข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ยิ้มอย่างอารมณ์ดี แล้วพูดว่า “ผลงานของคุณต่างหากที่ทำให้ปัญญาชนยกย่อง เพราะถ้าไม่ได้อ่านหนังสือก็ไม่มีใครสนใจในตัวคุณ แต่เมื่อผลงานของคุณปรากฏเป็นที่สนใจของผู้อ่านทั่วไป จึงเป็นสื่อที่ชักนำให้อยากรู้จักผู้เขียน การยกย่องก็คงไม่เกินไป”

แล้วท่านก็หันไปมองดูเพื่อนๆ เพื่อให้ช่วยสนับสนุน นายแพทย์ก็พูดขึ้นว่า “ยังมีหลายท่านนึกเดาหรือเข้าใจเอาเองว่า ผู้เขียนคงจะมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม อย่างน้อยก็เป็นมหาเปรียญ และเป็นคนที่มีการศึกษาดี ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม คงเห็นโลกมาทุกแง่ทุกมุม จึงเขียนเรื่องเข้าถึงจิตใจคนได้ดี”

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังแล้ว ก็รู้สึกอึดอัดใจแทนความรู้สึกยินดีในการได้รับคำยกย่องสรรเสริญ กลับนึกละอายใจเพราะรู้ว่าตัวดีไม่พอ จึงตอบว่า “โปรดกรุณาอย่าให้เกียรติยกย่องผมมากเกินไปเลย ผมมีความรู้น้อยทั้งทางโลกและทางธรรม เรื่องชีวิตของผม คุณพี่เป็นผู้ที่รู้เรื่องดี เพราะผมก็ไม่ใช่ว่าเป็นคนดีบคนดีมาก่อน ไม่เหมือนคุณพี่เป็นคนดีตลอดมา ส่วนผมเคยเป็นคนสำมะเลเทเมาหัวร่านำ้ เคยผ่านมาทั้งสุรา นารี กีพาบัตร เคยสร้างบาปสร้างกรรมฆ่าสัตว์ตัดชีวิตยิงนกตกปลา เห็นเป็นธรรมดา เห็นเป็นของที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เคยนึกถึงบาปบุญชั่วดีมาก่อน เวลาเมื่อผมยังอยู่ในวัยคะนองเอาแต่ความสนุกสนานตามอารมณ์เป็นใหญ่ มาจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังมีหนี้กรรมใช้ไม่สิ้น เพราะพอนึกถึงครั้งใดก็รู้สึกไม่สบายใจ มองเห็นภาพนกที่ปีกหัก ขาหัก และพยายามตะเกียกตะกายหนีเพื่อชีวิตของมัน ขณะที่มันยังไม่ตาย ทำให้ผมนึกถึงความชั่ว เคยสร้างกรรมและตำหนิตัวเองอยู่เสมอ นี่แหละครับ เป็นเรื่องจริงที่ผมอยากเรียนให้ทราบ ที่ผมก็ไม่ใช่คนดีมาก่อน”

เมื่อข้าพเจ้าพูดมาถึงแค่นี้แล้วก็มองดูท่านเหล่านั้น เห็นท่านมองดูอย่างเห็นใจ ท่านผู้เป็นทนายความพูดขึ้นว่า

“นั่นมันเป็นเรื่องอดีตผ่านพ้นมาแล้ว สำหรับชีวิตในอดีตของพวกเราก็หัวหกก้นขวิดคล้ายๆ กันเป็นส่วนมาก แล้วแต่สิ่งแวดล้อมและความรู้สึกผิดชอบชั่วดี แต่ในระยะที่ได้ตัดสินใจเลิกประพฤติในส่วนไม่ดี เห็นความชั่วเป็นบาปนี่เป็นตอนที่สำคัญที่สุด ซึ่งทุกคนอยากทราบว่า เพราะเหตุใดคุณจึงเลิกสร้างบาป พวกเราทุกคนต่างก็มีประสบการณ์ในชีวิตที่ชักชวนจิตใจให้เข้าหาธรรม คุณก็คงมีประสบการณ์หรือเหตผลอะไร ที่ทำให้นึกถึงบาปบุญคุณโทษเหมือนกัน ถ้าหากจะเล่าสู่กันฟังคงจะได้รับประโยชน์ทางจิตใจบ้างไม่มากก็น้อย เมื่อครู่นี้ก่อนที่คุณจะมา เราก็คุยเรื่องของชีวิตที่ผ่านไป และเรายังได้พูดถึงเรื่องของคุณ ฉะนั้น หากไม่เป็นการรบกวนก็ช่วยเล่าให้ฟังด้วย”

ข้าพเจ้าจึงตอบว่า ความจริงเป็นเรื่องธรรมดาที่ว่าเมื่อเด็กเรามีความคิดไปแบบหนึ่ง สุดแต่การสั่งสอนอบรมของผู้ใหญ่ พอโตเป็นหนุ่มความรู้สึกก็เปลี่ยนไป พอย่างเข้าวัยกลางคนและวัยชรา ความรู้สึกนึกคิดก็เปลี่ยนไปอีกแบบหนึ่ง ความชั่วความดีมันอยู่ที่สิ่งแวดล้อมการศึกษาอบรม รวมทั้งอุปนิสัยของคนผู้นั้นประกอบด้วย การคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงก็เป็นสิ่งสำคัญ ข้อสำคัญส่วนมากเด็กมักจะเชื่อเพื่อนฝูงรุ่นเดียวกันมากกว่าเชื่อผู้ใหญ่ ถ้าพบคนดีมีศีลธรรมก็จะชักนำพากันไปสู่ทางดี มีอนาคตที่แจ่มใส นำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองมีชื่อเสียง โดยเกิดจากการคบค้ากับเพื่อนที่ดีก็มีมาก และหากพบกับเพื่อนที่ใจชั่วไม่มีศีลธรรม ก็จะชักจูงไปทางชั่ว ทำให้อนาคตตกอับเสื่อมลง ยิ่งถ้าเห็นผิดเป็นชอบก็จะยิ่งนำตนไปสู่เบื้องต่ำ ประกอบกรรมชั่วถึงกับติดคุกติดตะราง เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูลก็มีไม่น้อย นี่เป็นหลักที่ผู้ได้ผ่านชีวิตรู้ผิดชอบมาแล้ว ควรจะนำมาอบรมลูกหลานเยาวชนเป็นตัวอย่างต่อไป ผมยินดีจะเล่าเรื่องชีวิตเมื่อจะละบาปใน

ทางการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และความรู้สึกผิดชอบที่เกิดขึ้นภายหลังว่าเป็นอย่างไร เครื่องมือที่ผมใช้ในการทำบาปคืออาวุธปืน ผมมีปืนขนาดต่างๆ ในนามของผมห้ากระบอก นับแต่ปืนอัดลม ลูกซองเดี่ยวและคู่ขนาดต่างๆ กัน สำหรับล่าสัตว์เล็กใหญ่ตามกำลังแรงของอาวุธ ตามธรรมดาปืนใช้แล้วก็ต้องล้างทำความสะอาดเสมอ วันหนึ่งผมได้นำเอาปืนอัดลม บี เอส เอ เบอร์ ๒ ออกมาเปลี่ยนสปริงใหม่ เพราะสปริงอันเก่าใช้มานาน กำลังหย่อนและอ่อนลงเสื่อมคุณภาพ ถอดชิ้นส่วนออกมาทำความสะอาด เปลี่ยนสปริงแล้วก็ประกอบใส่อย่างเดิมจนเรียบร้อย จึงตั้งศูนย์ลองกำลังสปริงใหม่ เมื่อประกอบเข้าแล้วผมมองหาเป้าที่จะลองทางปืน ก็ไม่เห็นอะไรพอที่จะทดลองยิงได้ แต่พอมองไปเห็นนกกางเขนเกาะอยู่บนกิ่งต้นแคริมรั้วบ้าน ระยะไกลพอสมควร ผมก็หยิบปืนใส่ลูกแล้วก็กดสปริงลง ขึ้นนก แล้วก็เล็งไปที่นกกางเขนตัวน้อยนั้นเป็นเป้าหมาย เหนี่ยวไกปืนปล่อยลูกกระสุนออกจากลำกล้อง ความจริงก็ไม่นึกว่าจะตรงเป้าหมาย เพราะมันไกลเกินไปทั้งยังตั้งศูนย์ใหม่คงยังไม่เที่ยง เมื่อยิงไปแล้วก็นึกได้ว่า ทำไมเราต้องเอานกที่มีชีวิตเป็นเป้าหมาย เพราะเมื่อยิงตายแล้วจะทำอะไรกินก็ไม่ได้ เป็นการทำลายชีวิตสัตว์โดยเปล่าประโยชน์ แต่พอเห็นนกตัวนั้นบินถลาไปเกาะกิ่งแคกิ่งหนึ่ง ห่างออกไปหลายศอก ไม่มีท่าทางว่าจะถูกกระสุน ใจก็ค่อยสบายขึ้น นึกว่าพ้นเคราะห์ไปที แต่แล้วก็เห็นนกกางเขนตัวนั้นมีอาการผิดปรกติ คือตัวโงนเงนจับกิ่งไม้ไม่ติดแล้วก็พลัดจากกิ่งไม้ที่เกาะตกลงไปนอนอยู่ที่โคนต้น ผมใจหายรีบวิ่งออกไปดู ผมจับตัวนกขึ้นมาพิจารณาอย่างทะนถนอม นึกว่าขามันหักก็พยายามจะช่วยมัน แต่เมื่อเลิกขึ้นดูก็มองเห็นว่ากระสุนปืนได้ยิงถูกหน้าอกทะลุหลัง นกตัวนั้นอยู่ในมือผมไม่นานก็ตาย ก่อนตายขามันสั่นทั้งสองข้าง คงจะเป็นอาการที่แสดงความเจ็บปวดอย่างที่สุด ผมรู้สึกเศร้าอย่างบอกไม่ถูก นกตัวนี้ตายเพราะน้ำมือผมแท้ๆ ผมเคย

ยิงนกนับเป็นร้อยๆ โดยไม่เคยมีความรู้สึกเหมือนครั้งนี้เลย แต่ทำไมนกน้อยตัวนี้จึงทำให้ผมเศร้าไม่รู้หาย เห็นจะเป็นเพราะว่านกตัวนี้อยู่ในบ้านผม มันหวังพึ่งบารมีค้ำครองให้ความร่มเย็น แต่ผมกลับมาทำลายชีวิตมันเสียเช่นนี้ คิดแล้วก็เสียใจ แม่ครัวของผมแกบอกว่าที่หลังคาครัวมีนกกางเขนคู่หนึ่งอยู่มานานแล้ว ตัวที่ถูกยิงคิดว่าเป็นตัวผู้ ตามปรกติทุกวันในเวลาเช้ายังไม่ทันสว่างดี ก็จะได้ยินเสียงนกคู่นี้ส่งเสียงร้องอย่างไพเราะเป็นประจำ ซึ่งผมก็ไม่เคยสนใจหรือได้ยิน เห็นจะเป็นเพราะตื่นนอนหลังจากที่นกร้องแล้ว เช้าวันรุ่งขึ้นผมตื่นแต่เช้าเพราะนอนไม่ค่อยหลับ แม่ครัวเรียกผมเข้าไปในครัวแล้วชี้ให้ดูทางหน้าต่างหลังครัว เมื่อผมมองตามมือแกชี้ไป ก็เห็นนกกางเขนตัวหนึ่งเกาะอยู่บนกิ่งไม้หลังคาครัว มันแสดงความเศร้าโศกเสียใจโดยเอาหัวซุกอยู่ข้างปีกคล้ายจะสะอึกสะอื้น เหมือนจะหมดอาลัยใยดีในชีวิตเพราะขาดคู่ แม่ครัวบอกว่าเช้านี้มันไม่ร้องเพลงเลย ผมเห็นแล้วแทบน้ำตาไหล เพราะแสนจะสงสารและเวทนา แต่ไม่รู้จะช่วยได้อย่างไรเพื่อจะลบล้างความผิดของตัว ตั้งแต่เช้าวันนั้นผมก็ตัดสินใจว่า ตั้งแต่นี้ต่อไป เราจะไม่ยิงนกอีกอย่างเด็ดขาด เช้าวันนั้นผมกลืนข้าวไม่ลง เพราะความรู้สึกผิดชอบมันเกิดแก่ผม แล้วทำให้มองเห็นภาพย้อนหลังเมื่อครั้งผมยังชอบกีฬาล่าสัตว์ปีก เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ผมกับเพื่อนๆ ชอบลุกขึ้นแต่ดึกนัดพากันไปยิงนกแถวนาแม่ขาว หรือไม่ก็ไปยิงนกปากซ่อมแถวคลองรังสิต บางครั้งก็ไปริมทะเลบางปูเกือบจะถึงคลองด่าน ที่นั่นสมัยก่อนมีนกมากมาย บางครั้งก็ไปที่นาแม่ขาว ตอนเช้ามืดจะมีนกกระสาลงที่นาหรือเกาะตามยอดต้นสน การยิงนกกระสานั้นเป็นของยาก เพราะมันฉลาดไม่ยอมให้เข้าใกล้ แต่เราก็มักหลบซ่อนอยู่ก่อนสว่างในสถานที่ที่นกกระสาเคยลงพอได้เวลามันบินมาหากินก็ยิงได้แทบทุกครั้ง นกอีกชนิดหนึ่งที่มีมากในตอนเช้าที่ชายทะเลบางปู คือนกตีนเทียนหรือที่บางคนเรียกว่านก

ซ่อมเล็ก นอกนั้นก็ยังมีนกอีก๋อยแม่ไก่ตัวขนาดใหญ่พอดูและนกอื่นๆ อยู่เป็นฝูง นกพวกนี้ชอบอยู่ตามหัวแหลมชายทะเล คอยวิ่งไล่หาลูกกุ้งลูกปลากินเป็นอาหารตามธรรมชาติของนกทะเล เสียงมันร้องไพเราะค่ะไปกับเสียงซ่าๆ ของคลื่นที่ม้วนตัวเข้ากระทบชายฝั่ง แต่แล้วพวกมนุษย์ที่ใจร้ายเห็นการฆ่าเป็นของสนุก ก็ค่อยๆ ย่องบุกลงไปแอบตามพุ่มไม้ตามชายป่า บางครั้งก็ย่ำลงไปในเลนโคลน ตาก็คอยจ้องหาโอกาสที่พวกนกจะบินมารวมกลุ่มชุมนุมเป็นฝูงใหญ่ แล้วผมกับพวกก็เริ่มประทับปืนขึ้นบ่าจ้องตรงไปที่ฝูงนก ปล่อยกระสุนไปสู่เป้าหมายพร้อมกันทันที สิ้นเสียงปืนเสียงนกร้องกันระเบ็งเซ็งแซ่ ที่ถูกลูกกระสุนตายก็หล่นเกลื่อนอยู่ในบริเวณนั้น ที่ยังไม่ตายก็พยายามตะเกียกตะกายขยับปีกจะบินหนีด้วยความตกใจกลัว แต่ก็บินไม่ขึ้นเพราะปีกหัก ได้แต่วิ่งหัวซุกหัวซุนด้วยความกลัวตาย เข้าป่าไปหาที่ซุกซ่อนให้พ้นภัย ที่ขาหักขาดเพราะกระสุนปืน ก็ได้แต่ดิ้นตีปีกอยู่กับที่ไม่สามารถจะวิ่งหนีไปไหนได้ บางตัววิ่งหนีไปได้ไม่ไกลก็ล้มพับลงแล้วลุกขึ้นวิ่งใหม่ล้มลุกคลุกคลาน ถ้าคนที่มีธรรมในใจแล้วจะมองดูอย่างสมเพชเวทนาหรือไม่สามารถจะทนดูได้ แต่คนที่ถืออาวุธต้องการทำลายคิดว่าสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่มีเวลาที่มานึกเวทนาสงสารเหยื่อที่ต้องถูกล่าโดยไม่มีความผิด กลับยิ่งนึกสนุกที่สังหารชีวิตสัตว์ได้ ยิ่งมากเท่าใดก็ยิ่งพออกพอใจเท่านั้น ส่วนนกที่ไม่ถูกกระสุนปืนก็บินขึ้นส่งเสียงร้องโหยหวนอย่างน่าสงสาร เสียงนกอีก๋อยก็ร้องเสียก๋อยๆ แล้วบินวนเวียนรอบๆ ด้วยความเป็นห่วงพวกพ้องที่บาดเจ็บบินไม่ไหวร้องอยู่ข้างล่าง ดูมันมีใจรักพวกพ้อง แม้จะรู้ว่าช่วยไม่ได้ก็ยังห้อมล้อมอยู่ใกล้ๆ ถ้าเราได้ไปเห็นมา คิดดูแล้วก็คงทำลายมันไม่ลง แต่พวกนักล่ากลับฉวยโอกาสซุ่มคอยท่า ยังไม่ยอมไปเก็บนกที่ตก เพราะรู้ดีว่านกที่บาดเจ็บปีกหักเหล่านั้น จะส่งเสียงร้องด้วยความเจ็บปวดหรือด้วยความกลัว ในไม่ช้าก็จะมีนกจากทิศต่างๆ ที่ได้ยิน ก็จะบินวนเวียนรอบบริเวณนั้น บางตัว

ก็บินลงมาใกล้นกที่บาดเจ็บ พร้อมทั้งส่งเสียงร้องแสดงความเห็นอกเห็นใจ มิได้นึกถึงพญามัจจุราชที่กำลังคอยล่าชีวิตอยู่เพื่อความสนุกสนาน พวกเราเมื่อเห็นนกอีกมากมายที่บินลงมา พอเห็นว่ามากพอแล้วก็ปล่อยกระสุนออกไปอย่างย่ามใจและพอใจ พอสิ้นเสียงปืนนกที่เคราะห์ร้ายถูกกระสุนปืนลูกซอง ก็หล่นลงมาราวกับใบไม้ร่วง เป็นที่ชื่นชมในฝีมือของเหล่านักล่าชีวิตนกยิ่งนัก ผมสงสัยว่าปัจจุบันนี้พวกนกทะเลยังมีใจรักพวก บินตอมส่งเสียงร้องจะช่วยพวกที่บาดเจ็บเหมือนครั้งก่อนหรือไม่ เพราะอำนาจของเสียงปืนทำลายชีวิตจนเข็ด หรือจิตใจนกอาจเสื่อมไม่รักพวกเหมือนก่อนก็ได้ เมื่อเด็กชาวบ้านมาช่วยเก็บนกรวบรวมนกได้ประมาณ ๗๐–๘๐ ตัวแล้ว เราก็พากันกลับด้วยความภาคภูมิใจในฝีมือ โดยไม่ได้พะวงถึงชีวิตสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อเลย เมื่อหวนมานึกถึงในปัจจุบันก็รู้สึกชิงชังตัวเองในอดีต ที่ยังคะนองฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นกีฬา นึกถึงขึ้นมาเมื่อใดแล้วรู้สึกเสียวเข้าหัวใจ ละอายต่อบาปที่แล้วๆ มา ในเวลานี้ผมคิดว่าคนที่คิดว่าการยิงนกตกปลาล่าสัตว์ถือเป็นเกมกีฬาอย่างหนึ่งที่ไม่บาปคงมีไม่น้อย และคิดว่าเมื่อมีอายุแล้วก็คงมีผู้คิดได้อย่างผมบ้างไม่มากก็น้อย และเมื่อนั้นแหละจะนึกชิงชังตัวเอง ที่ได้ประกอบกรรมทำบาปขณะที่ยังอยู่ในวัยคะนอง

เมื่อเวลาทำบุญ ผมก็ได้แผ่กุศลทุกครั้งเป็นการใช้หนี้กรรม ถ้ารู้ว่าผิดแล้วยอมรับผิดเช่นนี้บาปกรรมก็คงเบาบางลงบ้าง สิ่งที่น่าเศร้าเห็นได้ชัดเจนก็คือ เมื่อสมัยก่อนพวกนกต่างๆ เท่าที่เราเห็นแถวบางปูมีมากมาย ตลอดจนนกเป็ดน้ำก็มีจำนวนมากเป็นฝูงใหญ่ๆ เวลาบินผ่านได้ยินเสียงสนั่นคล้ายเครื่องบิน และพวกนกทะเลที่เคยได้ยินเสียงร้องอยู่ตลอดเวลาหากินแถวชายฝั่งทะเล ปัจจุบันนี้หาดูได้ยากเต็มทีจะมีก็เพียงฝูงย่อยๆ ไม่กี่ตัว เนื่องจากถูกทำลายโดยผู้ที่เห็นการยิงสัตว์เป็นเกมกีฬาของผู้เจริญแล้ว จนค่อยๆ สูญสิ้นไปทีละน้อย คิดแล้วก็เศร้าใจที่เมืองเรานับถือพระพุทธศาสนา แต่กลับเห็นการฆ่าสัตว์

กฎแห่งกรรม

เป็นกีฬาที่สนุกน่าตื่นเต้น ความสนุกสนานเมื่อหนุ่มนำมาซึ่งความเศร้าเสียใจเมื่อแก่ แต่เวลานี้ก็คิดว่าสิ่งใดที่ผ่านไปแล้วก็ให้ผ่านไป เหลือไว้แต่เพียงบทเรียนเพื่อสั่งสอนลูกหลาน ก็ค่อยสบายใจขึ้น

ส่วนเรื่องสัตว์ใหญ่ ผมเคยร่วมทางไปกับเพื่อนๆ ครั้งแรกในชีวิตที่ผมได้เห็นสัตว์ป่าอยู่อย่างอิสระในป่า เวลานั้นผมยังเด็กแต่เมื่อเพื่อนชวนไปก็อดไม่ได้ ผมยังจำได้ดีว่าครั้งนั้นผมได้นัดหมายไว้กับญาติรุ่นพี่ ซึ่งเป็นลูกของลุงของป้าให้มารับผมที่ปากน้ำ เพื่อจะเดินทางไปยิงเก้งและกวางกัน แล้วผมกับเพื่อนอีกสองคนก็ขึ้นรถไฟสายกรุงเทพ-สมุทรปราการ เวลานั้นทางสายนี้ยังใช้รถไฟลากรถพ่วงและรถบรรทุกปลาและสินค้าต่างๆ รวมทั้งรถโดยสารยังใช้รถจักรไอน้ำอยู่ ต้องใช้เวลาหนึ่งชั่วโมงสำหรับการเดินทาง พอไปถึงปากน้ำก็เห็นญาติของผมได้มารอรับอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเราลงจากรถไฟแล้วญาติผู้นั้นเป็นผู้นำทาง ก็พาไปลงเรือจ้างไปขึ้นที่บ้านแหลมฟ้าผ่า แล้วก็พาเราไปพักที่บ้านผู้มีชื่อเสียงผู้หนึ่งที่รู้จักรักใคร่กับลุงของผมมาก เราได้รับการต้อนรับจากท่านเจ้าของบ้านอย่างดี ตลอดทั้งข้าวปลาอาหารซึ่งเป็นของสดที่ได้มาจากทะเลทั้งสิ้น คืนนั้นเราพักค้างคืนที่บ้านท่านผู้นั้น ตำบลนี้ภายหลังมีชายผู้หนึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในเมืองไทย โดยมีคำนำหน้าว่าเสือ เขาเคยเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านแถบนั้นมาก่อน เพราะเคยท่องเที่ยวไปมาในถิ่นนั้นเสมอ ชายผู้นี้รูปร่างเล็ก ผิวเนื้อขาวเหลืองสักเลขยันต์เต็มตัว ท่าทางสุภาพเรียบร้อย พูดจาอ่อนหวาน ฝักใฝ่วิชาไสยศาสตร์ มีข่าวลือว่าเป็นผู้ที่อยู่ยงคงกระพันอาวุธดาบและปืนไม่สามารถจะระคายผิวหนังได้ นอกจากนั้นยังมีคาถาจังงัง แม้จะอยู่ในวงล้อมของเจ้าหน้าที่ ก็สามารถจะแหวกวงล้อมหนีไปได้ทุกครั้ง เป็นคนถือสัตย์ ไม่ข่มเหงรังแกชาวบ้านหรือผู้ที่มีศีลธรรม เคารพนับถือคนดี ชังคนชั่ว จึงเป็นที่รักใคร่นับถือของชาวบ้านทั่วไปไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ก่อนที่จะทำผิดมีชื่อว่าเสือ ได้มีกำนันผู้หนึ่ง

ได้พยายามหลอกลวงเชิญไปที่บ้าน เลี้ยงสุราอาหารให้ตายใจแล้วจะนำไปทำร้าย แต่ที่สุดกำนันผู้นี้ก็ต้องจบชีวิตลงเพราะเล่นไม่ซื่อ ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้พยายามติดตามเพื่อจะจับตัว มีการล้อมจับและต่อสู้กันหลายครั้งแต่ก็ไม่สามารถจับตัวได้ จึงได้นามว่าเป็นเสือด้วยความจำเป็น ต่อมาเสือผู้นี้ได้เริ่มปล้นคนชั่วที่ทำนาขูดรีดบนหลังคน มีทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่บริสุทธิ์ เมื่อปล้นทรัพย์สินและขนข้าวปลาอาหารตามยุ้งมาได้ ก็นำมาแจกจ่ายให้คนชราและคนที่ยากจนเข็ญใจ คนเจ็บป่วยที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก จึงเป็นที่เคารพรักใคร่ของผู้ยากจนและชาวบ้าน ที่รู้ประวัติเดิมของเสือจำเป็นผู้นี้ก็รักใคร่นับถือยิ่งขึ้น เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ติดตามจับก็ใช้ตำบลและแถบป่าชายทะเล ตลอดตั้งแต่ปากอ่าวไปจนถึงตำบลสินสมุทร และตำบลคลองช่องลมเป็นที่หลบภัย แม้เจ้าหน้าที่จะพยายามติดตามอย่างเข้มแข็งประการใด ก็ไม่สามารถจะจับได้ แม้จะได้ประกาศให้รางวัลนำจับเป็นจำนวนมากก็ไม่มีใครสนใจ เขาจึงปลอดภัยตลอดมา จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีใครสามารถจะทราบว่ายังอยู่แห่งใด นี่เป็นเรื่องที่ผมทราบมาในสมัยนั้น สำหรับโจรทั่วไปขึ้นชื่อว่าผู้ร้ายชั้นเสือแล้ว ก็ไม่มีผู้ใดรอดพ้นไปจากการจับกุมไม่ว่าการจับเป็นหรือจับตายไปได้ หนีอาญาแผ่นดินไม่พ้น แต่ในชีวิตของผมที่เคยรู้มาว่า โจรผู้ดีชั้นเสือที่รอดจากการจับกุมไปได้มีเพียงสองคนเท่านั้น อีกผู้หนึ่งเป็นเสือรุ่นก่อนที่ชายผู้นี้จะเป็นเสือ เท่าที่ผมทราบชายทั้งสองคนมีชีวิตคล้ายคลึงกัน เว้นแต่อยู่คนละสมัย แต่ตอนหลังนี้จะเข้าหาเจ้าหน้าที่หรืออย่างไรผมก็ลืม เพราะเวลามันนานมาแล้ว แต่แม้ทางการจะฟ้องร้องลงโทษก็หาพยานยืนยันไม่ได้ แม้เขาจะปล้นก็จริงแต่ไม่ได้เอาทรัพย์มาใช้ส่วนตัว แต่กลับเอาทรัพย์สินนั้นเที่ยวแจกคนยากคนชรา จะรู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้รับแจกเท่ากัน และเขาไม่เคยฆ่าเจ้าทรัพย์ ประชาชนที่รู้เรื่องก็เห็นใจ ทางการไม่รู้จะลงโทษประการใด ที่สุดก็ต้องปล่อยตัวไป เมื่อได้เห็นประชาชนนิยมรักใคร่

นับถือ ทางการจึงแต่งตั้งให้เป็นกำนันปกครองลูกบ้าน ชาวบ้านตำบลนั้นก็ได้รับความสงบสุข ไม่มีโจรผู้ร้ายเข้าไปทำความเดือดร้อนในเขตนั้นอีก ถ้าจำไม่ผิดก็เป็นหมู่บ้านขึ้นกับเมืองนครเขื่อนขันธ์ (ต่อมายุบเป็นอำเภอพระประแดง) ท่านกำนันผู้นี้มีร่างกายล่ำสัน ผิวดำ ศรีษะเถิกล้าน เวลานี้คนแก่ๆ แถวนั้นคงจะจำท่านกำนันที่เคยเป็นเสือมาแล้วได้ดี ในหมู่บ้านถ้าวัดใดมีงาน ก็ต้องเชิญท่านกำนันไปนั่งเป็นประธาน หากจะมีนักเลงมาเกะกะในวัดหรือยกพวกตีกัน ถ้าท่านกำนันผู้นี้อยู่ในงานแล้ว เหตุร้ายต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะนักเลงอันธพาลเกรงกลัวและยกย่องในความดี ท่านกำนันผู้นี้ได้เคยนำผู้ทำผิดแล้วกลับตัวกลับใจ เข้ามอบตัวกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นจำนวนไม่น้อย จึงมีความดีความชอบมากในสมัยนั้น ขอโทษที่ผมได้เล่านอกเรื่องนอกราว เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องสมัยเก่าที่คนรุ่นหลังคงไม่ทราบ ไม่ช้าก็เป็นอดีตผ่านหายไป

เมื่อผมได้ไปพักที่บ้านผู้มีชื่อใจอารี ซึ่งให้อาหารและที่หลับนอนอย่างสะดวกสบาย นับเป็นน้ำใจอันดี เป็นนิสัยโอบอ้อมอารีของชาวชนบททั่วๆ ไปในสมัยนั้น คืนก่อนที่ท้องฟ้าจะสาง แสงเงินแสงทองยังไม่ทันจะจับท้องฟ้า เราก็จะถูกปลุกมารับประทานอาหารแต่มืด อาหารได้ปรุงไว้เสร็จเรียบร้อยหมดทุกอย่าง อดนึกชมถึงการต้อนรับของชาวชนบทไม่ได้ ที่เอาใจใส่ต่อผู้มาพักโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เมื่อทานอาหารเสร็จแล้วเราก็เตรียมตัวจะออกเดินทาง ญาติของผมได้ขอเวลานำปืนที่เตรียมมาบรรจุลูก มันเป็นปืนแก๊ปแบบเก่าที่ต้องใส่ดินปืนเข้าไปทางลำกล้อง แล้วใช้ไม้กระทุ้งหรือที่เรียกว่าแส้กระทุ้งดินปืนให้แน่น แล้วก็ใช้กากของใยเปลือกมะพร้าวม้วนๆ เรียกว่าหมอนยัดเข้าไปในลำกล้อง กระทุ้งอีกครั้งแล้วก็ใส่ลูกปืนลูกตะกั่ว งีชนิดหนักหนึ่งบาท หนักสองสลึง หรือหนักหนึ่งสลึง หรือลูกปราย งามชื่อและน้ำหนักที่จะตั้งขึ้นตามความพอใจของตัวเอง ถ้าจะยิงสัตว์ขนาดใหญ่ก็

ต้องบรรจุลูกขนาดหนักหนึ่งบาท ถ้ายิงสัตว์เล็กเช่นนกก็เอาลูกปรายใส่ลงไป จะเป็นดินปืนหรือลูกตะกั่วก็ดีเป็นของทำขึ้นเอง นอกจากแก๊ปปืนซึ่งเป็นทองแดงใส่ตรงสับนก ซึ่งเป็นชนวนที่จะยิงออกไปเท่านั้นที่ต้องซื้อ เมื่อบรรจุดินปืนและกระสุนเสร็จเรียบร้อย ข้าพเจ้าเห็นญาติผู้สะพายปืนนั้นเหมือนตัวตลก เพราะยังมีย่ามใส่ของหลายอย่างที่จำเป็นต้องใช้สำหรับปืน นอกจากนั้นยังเหน็บมีดซึ่งเป็นของจำเป็นอีกอย่างหนึ่ง เมื่อเตรียมตัวเสร็จพวกเราที่ไปจากกรุงเทพฯ ก็นุ่งกางเกงขาสั้นแค่เข่าเตรียมบุกเต็มที่ ชาวบ้านแถวนั้นเขาสุมไฟไว้ตลอดคืนแทบทุกบ้าน เพื่อให้ควันไฟไล่ยุงริ้นไม่ให้บินเข้ามากัด เพราะสัตว์พวกนี้มีชมเอาการ ตอนเราจะออกเดินทางนั้นยังไม่สว่างดี เจ้าของบ้านจึงให้ไต้เราจุดเป็นแสงสว่างนำทาง ไต้นั้นลำโตกลมเท่าแขนหุ้มห่อด้วยใบไม้แห้งชนิดหนึ่ง แล้วมัดเป็นปล้องๆ ถี่มาก ตอนปลายมีด้ามไม้ถือ เมื่อผู้นำทางจุดไต้รู้สึกสว่างไสวมากแต่ก็มีควัน พวกเราเมื่อลาเจ้าของบ้านผู้ใจอารี เจ้าของบ้านเดินออกมาส่งถึงหน้าบ้านแล้วก็บอกว่า คราวหน้าถ้ามาก็ให้มาพักที่บ้าน ยินดีต้อนรับเสมอไม่ต้องเกรงใจ เรากล่าวขอบคุณแล้วก็เดินตามผู้นำทางที่ถือไต้ ยกชูขึ้นสูงให้แสงสว่างกระจายกว้างออกไป ทางเดินเป็นดินพูนขึ้นสูงเป็นคันถนนพอไม่ให้น้ำท่วมถึง ที่ดินแห้งราขี้เกลือขึ้นเป็นสีขาวๆ ติดดินเป็นทาง พวกเราจึงเดินเท้าเปล่าได้อย่างสบาย ปรกติสมัยนั้นทั่วๆ ไปแล้วหาคนใส่รองเท้ายาก แม้แต่ในกรุงเทพฯ ส่วนมากก็ไม่ค่อยมีใครใส่รองเท้ากัน จะมีพวกเกี๊ยะหรือรองเท้าแตะ เพราะเดินเท้าเปล่าสะดวกสบายกว่า แม้แต่ทหารเกณฑ์ที่หัดแถวในกรุงเทพฯ ก็ไม่มีใครใส่รองเท้านอกจากผ้าพันแข้งเท่านั้น เมื่อเราผ่านหมู่บ้าน ก็มีพวกสนัขเห่าหอนต้อนรับกันเกรียวกราวตลอดทางจนกว่าจะพ้นหมู่บ้าน เมื่อถึงชายป่าสิ่งที่เราจะต้องผจญต่อไปก็คือ ยุงและริ้นตัวเล็กๆ มากยิ่งขึ้น มันชอบทั้งตอมทั้งกัด เวลากัดก็กัดติดไม่ยอมปล่อยกัดอย่างยอมตาย เราเพียงแต่เอามือลูบเท่านั้น มันก็ตายคามือ ลูบคราวหนึ่งก็ได้ยุงนับสิบตัวขึ้นไป

แต่ยิ่งตายดูเหมือนมันยิ่งมากขึ้น เหมือนกับมีตัวตายตัวแทน เสียงยุงร้องเวลาบินตอมกัดตามหน้าทำให้เรารำคาญ พวกเราที่ไปจากกรุงเทพฯ ไม่เคยเข้าไปในดงยุงเช่นนี้ ต่างก็อยู่ไม่สุขเดินพลางเต้นไปพลาง มือไม้ก็คอยป่ายปัดไปตามแขนขาตลอดเวลา ตอนเราเดินออกจากบ้านที่เราพักนั้น มีสุนัขสองสามตัววิ่งตามมา เมื่อออกมาพ้นหมู่บ้านมันก็วิ่งไปข้างหน้า บางตัวก็หยุดคอยเราแล้ววิ่งตามไปข้างหลัง มันหลอกล้อเล่นกันมาตลอดทางอย่างสนุกสนาน เห่าหอนตามภาษาสุนัข เราจะไล่มันกลับอย่างไรมันก็ไม่ยอม แต่เมื่อออกห่างจากหมู่บ้านเข้าชายป่าเท่านั้น มันก็วิ่งหางจกก้นโกยอ้าวกลับไปทันที เพราะมีฝูงยุงบินตอมโจมตีมันอย่างหนัก และมันก็ไม่สามารถป้องกันตัวได้ นอกจากวิ่งร้องหนีเข้าหมู่บ้าน คงจะไปนอนข้างๆ กองไฟที่ชาวบ้านสุมไว้ คนนำทางบอกว่ายุงพวกนี้มิใช่มีตลอดปี บางฤดูก็ไม่มี นอนไม่ต้องกางมุ้งก็ได้ ส่วนพวกเราก็เดินต่อไป คบไต้ที่นำทางก็ค่อยๆ หรี่แสงลง ต้องหาไม้เขี่ยมันจึงลุกโพลงขึ้นมาอย่างเดิม นอกจากยุงตามกัดทรมานเราอย่างแสนสาหัสแล้ว เมื่อเราเดินสุดถนนเรายังต้องย่ำไปในดินที่ชื้นแฉะเป็นโคลนบางแห่งก็ต้องข้ามคลองเล็กๆ บุกลงไปแล้วเท้าจมอยู่ในโคลนเกือบถึงหัวเข่า กว่าจะถอนเท้าขึ้นแต่ละข้างต้องกินเวลานาน มือหนึ่งจับขอบกางเกงทั้งสองข้างรั้งขึ้นมาไม่ให้เปื้อนโคลน อีกมือหนึ่งก็ถือของชูขึ้น ต้องยอมปล่อยให้ยุงกัดตามสบาย เพราะไม่มีมือจะไล่ตบมัน สัตว์อีกพวกหนึ่งซึ่งมีชุกชุมทุกหนทุกแห่งที่เราผ่านไปก็คืองู ความจริงเขาบอกว่าเป็นงูกินปลา ไม่ดุร้ายอะไร แต่พวกเราชาวกรุงเทพฯ ไม่เคยเห็นมากมายเช่นนี้มาก่อน ก็ตื่นเต้นกลัวไม่ชอบเข้าใกล้มัน แต่สำหรับชาวทะเลรู้สึกว่าเขาชิน เห็นเป็นของธรรมดาไม่ค่อยสนใจอะไรมันนัก เมื่อบุกข้ามคลองเล็กๆ ที่มีดินเป็นโคลนตั้งครึ่งขา และมองเห็นเจ้าพวกงูเลื้อยอยู่ใกล้ๆ ขา ทั้งเกลียดทั้งกลัวและขยะแขยง จะยกเท้าก้าวเร็วๆ ก็ไม่ได้เพราะติดโคลนมันดูด จำต้องทำใจดีทำเป็น

ไม่รู้ไม่ชี้ งูก็อยู่ส่วนงู คนก็อยู่ส่วนคน แล้วมันก็จะเลื้อยหนีไปอย่างช้าๆ

เดินมาได้ไม่นานนัก เราก็เห็นสัตว์อะไรตัวหนึ่ง ตาทั้งค่วาวเมื่อต้องแสงไต้ที่ส่องไปข้างหน้า เราถามว่านั่นอะไรกวางหรือเก้ง คนนำทางหัวเราะบอกว่าไม่ใช่ นั่นมันเสือปลามันอยู่บนต้นไม้ เสียงเพื่อนที่ไปจากกรุงเทพฯ ถามว่าทำไมไม่ยิง คนนำทางบอกว่าเราไม่ต้องการ เราอยากได้เก้งหรือกวางเอาเนื้อไปแกงหรือทำเค็มเท่านั้น เสือปลาไม่มีประโยชน์ นอกจากนั้นเราก็พบเจ้าพวกลิง ซึ่งพอเห็นคนมันตื่นตกใจกระโดดไปตามต้นไม้ เราต้องบกไปตามตอแสมที่เขาตัดเอาต้นไปทำฟืน แล้วคงเหลือแต่ตอสั้นๆ ติดดิน แล้วก็พวกรากลำพูซึ่งแทงขึ้นมาจากดิน สิ่งเหล่านี้แม้ว่ามันจะไม่ตำเป็นแผล แต่มันก็ทำให้ฝ่าเท้าช้ำแดงบวม การบุกไปในที่ซึ่งไม่ใช่ทางเดินนั้นรู้สึกว่าลำบากมากสำหรับพวกเราที่ไม่เคยเดินทางสัมบุกสัมบันเช่นนี้มาก่อน เราได้แต่นึกว่าถ้ารู้ว่าลำบากอย่างนี้คงไม่มาแน่ แต่ก็ไม่มีใครบ่นกันเลย เพราะคิดว่าถึงบ่นก็ไม่ทำให้อะไรดีขึ้น กลับจะทำให้บรรยากาศเลวลง เพราะมันจะทำให้ผู้นำทางพาเที่ยวเขารู้สึกน้อยใจเสียใจ เขาเองก็ไม่ได้ไม่ดีต้องเสียเวลาและลำบากเพราะเรา ฉะนั้น พวกเราก็ได้แต่พูดตลกเฮฮาไปตามแกน ปลอบขวัญตัวเองและเพื่อนๆ ส่วนความจริงแล้วน้ำตาแทบตกใน เกิดมาก็ยังไม่เคยเหนื่อยเช่นนี้มาก่อนเลย ผมต้องขอให้หาที่นั่งพัก แต่ผู้นำทางบอกว่า พระอาทิตย์กำลังจะพ้นขอบฟ้าแล้ว แข็งใจเดินอีกหน่อยก็จะถึงทุ่งโล่งเดินสบาย เราจึงต้องกัดฟันเดินต่อไป แต่พอถึงคลองซอยที่ชาวบ้านนำเรือพายบรรทกฟืน เราจะต้องบุกข้ามไป ผมก็หมดกำลังใจเพลียจนก้าวขาไม่ออก ขามันจะพับให้ได้ เพราะรู้เสียแล้วว่าการบุกโคลนข้ามคลองถึงครึ่งขานั้น มันเหนื่อยที่สุดในโลก ทั้งเหนื่อยทั้งเมื่อยแทบจะหาที่นอนลงตรงกลางดินนั้นเอง ผู้นำทางเห็นท่าไม่ดี จะให้ผมขึ้นหลังพาบุกข้ามคลองไปส่งอีกฟากหนึ่ง ผม

เกิดนึกละอาย ทั้งนึกกลัวว่ามันจะจมลงไปทั้งคู่ เพราะลำพังคนเดียวก็หนักอยู่แล้ว บุกลงไปก็จมตั้งแค่เข่า ถ้าสองคนมิจมเข้าไปแค่เอว หรือ ผมจึงไม่ยอมขี่หลังคนนำทาง แต่เขาบอกว่าเขาบกเป็น จึงไม่ต้องกลัวว่าจะจมลงไปทั้งคู่ แต่ผมก็ยังไม่ยอมอยู่ดี ตรงทำให้เขาต้องเสียเวลา ด้วยการที่ต้องใช้มีดตัดกิ่งไม้มาพาดข้ามคลอง แล้วหากระบอกไม้ไผ่ที่ลอยตามน้ำทะเลมาติดแห้งอยู่ทั่วไปตามป่า มาพาดข้างบนกลายเป็นสะพานชั่วคราว เดินข้ามได้โดยไม่ต้องบุกโคลนลึกนักพอแก้ปัญหาไปได้ การเดินทางนั้นนอกจากงูที่มีชุกชุมแล้ว ตามทางยังมีปูแสมมากมายเกาะอยู่ตามกิ่งและตามต้นไม้เต็มไปหมด พอเราเดินผ่านไปมันก็วิ่งหนีกันเกรียวกราว เสียงเหมือนเราเหยียบไปบนใบไม้แห้งเสียงดังกรอบแกรบ อีกอย่างหนึ่งที่พบมากก็คือหอยจุ๊บแจง มันเกาะอยู่ตามต้นแสมมากมาย (ผมไม่เห็นหอยจุ๊บแจงมานานแล้ว น่ากลัวจะสูญพันธุ์) ขณะนั้นเป็นเวลาแสงเงินแสงทองจับท้องฟ้าแล้ว เสียงไก่ขันมาจากราวป่าไกลออกไป คบไต้ที่เจ้าของบ้านให้มาสองอันก็กำลังจะมอดพอดี ไม่จำเป็นต้องใช้ไม้เขี่ยให้ลุกอีก เพราะรุ่งสางเราพอมองเห็นทางได้ชัดเจนดีแล้ว เราได้ยินเสียงแตรเดี่ยวเป่าทางป้อมพระจุลฯ ท่ามกลางความเงียบสงัดเช่นนี้เราจึงได้ยินเสียงได้ระยะไกล คนนำทางบอกว่าแข็งใจเดินอีกประเดี๋ยวก็จะถึงที่โล่ง เป็นสถานที่ซึ่งมีสัตว์ชุกชุมทั้งเก้งและทั้งกวาง คอยซุ่มอยู่ประเดี๋ยวก็ได้ยิง ผมรู้สึกตื่นเต้นมาก ตั้งแต่เกิดมาเป็นครั้งแรกที่บุกป่าฝ่าดงทนความยากลำบาก เพื่อจะได้เห็นชีวิตของสัตว์ป่าอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งวิ่งเล่นและหากินอย่างอิสระตามป่าและตามท่งหญ้า คงเป็นภาพที่หาดได้ยากสำหรับคนกรุงเทพฯ ในสมัยนั้นมีคนน้อยนักที่จะเที่ยวไปในที่กันดารเช่นนี้ เพราะการคมนาคมยังไม่สะดวกเหมือนในปัจจุบัน ผมเองก็เคยไปทางเรือในบางครั้งก็นั่งเรือจ้างผ่านหน้าป้อมพระจุลฯ ไปเยี่ยมญาติทางคลองช่องลมแทบทุกปี มีผู้เล่าให้ฟังว่า แถวหลังป้อมพระจุลฯมีสัตว์ป่าเช่น

กวาง เก้งชุกชุม เพิ่งจะมีโอกาสเดินทางบกครั้งนี้เอง เรามองเห็นที่โล่งตั้งแต่ยังไม่ทันพ้นชายป่า และเราก็รู้ว่าอยู่ห่างไกลจากทะเลเพราะไม่ได้ยินเสียงคลื่น ตามปรกติเราจะได้ยินเสียงคลื่นในระยะไกล และได้ยินเสียงนกหากินตามชายทะเลเพราะเป็นที่เงียบสงัด ไม่มีเสียงอื่นมารบกวน เรายังไม่ออกจากชายป่ายังคงซุ่มคอยดูสัตว์ป่าที่ออกมากลางลาน ซึ่งมีต้นผักเบี้ยและต้นชะครามสีต่างๆ คนนำทางตาไว ชี้ให้เราดูสิ่งที่คล้ายลูกวัวแวบๆ อยู่ที่ชายป่า เห็นต้นไม้ไหวๆ คนนำทางรูดไม้มาโปรยดู ว่าเราอยู่ทิศเหนือลมหรือใต้ลม แล้วค่อยๆ ย่องเข้าไปให้ใกล้ที่สุด ญาติผมส่งปืนมาให้ผมลองยิง ในเวลานั้นผมยังใหม่อยู่สำหรับการเล่นปืนจึงไม่กล้า เพราะกลัวว่าเวลายิงลำกล้องมันจะระเบิดแตก จึงยอมขลาดดีกว่ากล้า เราแอบดูมันแต่ไกล ไม่ช้าก็เห็นมันค่อยๆ เดินเล็มใบไม้อยู่ห่างๆ ออกมาให้เห็นเต็มตัว ตัวของมันขนาดลูกวัวแล้วก็มีตัวขนาดเล็กเท่าสุนัข เดินพันแข้งขาของตัวใหญ่ตามมาด้วย เสียงคนนำทางร้องขึ้นเบาๆ ว่านั่นมันเก้งตัวเมียลูกอ่อนนี่ ต่อมาก็โผล่มาอีกตัวหนึ่งจากพุ่มไม้ใกล้ๆ กัน ตัวโตกว่าตัวแรก เราสันนิษฐานว่ามันคงเป็นครอบครัวของเก้ง น่าสงสารที่มันมัวหลงเล็มใบไม้เพลิน ไม่นึกถึงอันตรายที่กำลังจะมาถึงตัว ญาติของผมพยายามเข้าไปให้ใกล้ เพื่อจะได้ยิงไม่พลาดเป้าหมาย ผมพยายามตามไปห่างๆ ที่ดินแถวนั้นเป็นดินแห้งเดินสบายไม่ติดเท้า ผมเดินพลางก็ใช้มือปิดหูสองข้าง อยากดูก็อยาก กลัวเสียงปืนก็กลัว เพราะยังไม่เคยอยู่ใกล้เสียงปืน ไม่ช้าญาติผมก็ง้างไก สับนก เสียงปืนดังก้องสนั่นป่า ผมเห็นเก้งตัวใหญ่ขาหน้าพับงอลง แต่ไม่ทันจะล้มมันก็ยืดตัวขึ้น · กระโดดวิ่งจากชายป่าตามเก้งสองตัวที่วิ่งหนีล่วงหน้าไปก่อนหายเข้าไปในป่า เราต่างถกเถียงกันว่า มันถูกกระสุนที่ขาหน้าคงจะไปไม่ได้ไกล เราจึงพากันวิ่งตามไปดูที่ตรงมันยืนตอนเรายิง เพื่อจะตามรอยเลือด ส่วนญาติของผมผู้นำทางก็จัดแจงใส่ดินปืนที่ลำกล้อง

ยัดหมอนกากมะพร้าวใช้แส้กระทุ้ง และเตรียมจะเอากระสุนลูกตะกั่วบรรจุเตรียมจะยิงซ้ำอีก แต่ก็มองหาขวดบรรจุลูกตะกั่วไม่พบ ไม่รู้ว่าทำตกหายเสียที่ไหน เป็นอันว่าเรายิงได้นัดเดียว เหลือแต่ดินปืนกับใยกากมะพร้าว เลยทำอะไรไม่ได้ เมื่อเข้าไปดูตรงที่เก้งถูกยิงขาหน้าทรุดลงจะล้ม ก็ไม่เห็นรอยเลือด เห็นแต่รอยเท้าสัตว์ธรรมดา การเข้าใจว่าถูกปืนที่ขาก็เป็นอันไม่ต้องหวัง เพราะตามรอยเข้าไปในป่าลึกก็ไม่พบว่ามีเลือดหยดเป็นทาง นี่เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ผมได้เห็นสัตว์ป่า และได้เห็นการล่าสัตว์แบบใช้ปืนโบราณ แต่ในปัจจุบันนี้สัตว์ป่าในตำบลแถวนั้น ไม่มีวี่แววว่ามีเก้ง มีกวางหรือมีสัตว์ป่าอย่อีกเห็นจะสูญพันธุ์หมดไปนานแล้ว แม้แต่จะถามใครรุ่นใหม่ในตำบลนั้นก็คงไม่มีใครทราบ นอกจากคนแก่ที่เคยอยู่ที่นั่นมาแต่เด็กๆ หรือคนที่เกิดในตำบลนั้น”

เมื่อข้าพเจ้าพูดได้แค่นี้แล้ว อดีตข้าราชการก็พูดขึ้นว่า “เมื่อคุณเล่าเรื่องนี้ทำให้ผมนึกได้ว่า เมื่อครั้งผมอยู่ในวัยรุ่น ผมมีญาติเป็นนายทหารเรือประจำอยู่ที่ป้อมพระจุลฯ เวลาที่แกมาเยี่ยมที่บ้านมักจะมีเนื้อกวางตากแดด ทำเค็มมาฝากเสมอ นี่ก็แสดงว่าคงได้มาจากการล่าแถวนั้นเอง แต่ก็น่าเสียดายที่การล่านั้นเป็นการทำลายให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ไปหมด เวลานี้มีผู้เห็นการณ์ไกล ได้เสนอให้ทางการออกกฎหมายสงวนพันธุ์สัตว์ป่าไม่ให้สูญสิ้นไป แต่ก็ยังมีคนเห็นแก่ตัวแอบไปดักยิงเสมอ สัตว์พวกนี้มีกรรมที่ต้องเกิดมาให้เขาล่า ต้องเป็นเครื่องเล่นสนกสนานของมนษย์ที่ไม่มีศีลธรรม เมื่อสัตว์พวกที่น่าสงสารเหล่านี้ได้พบกับพรานสมัครเล่น ก่อนหน้ากฎหมายสงวนพันธุ์พวกนี้จะใช้รถจิ๊ปดักล้อมฉายไฟยิงเอา ยิงเอา ขาดความเมตตาปรานีน่าสงสารสัตว์ป่าที่ต้องวิ่งหนีอย่างอกสั่นขวัญแขวนไม่คิดชีวิต ต้องเที่ยวซุกซ่อนหาที่ปลอดภัยด้วยความกลัวตาย เพื่อให้ชีวิตรอดอยู่ เพราะพวกพรานสมัครเล่นหน้าใหม่ขาดศีลธรรม มันมือบ้าขิงสัตว์เหล่านี้

ไม่เคยยกเว้น ไม่ว่าสัตว์ตัวเล็กตัวน้อย แม้แต่กวางตัวเมียที่กำลังท้องแก่วิ่งแทบไม่ไหว ก็ยังถูกล่าอย่างทารุณ คล้ายกับว่าไปครั้งหนึ่งก็ต้องบุกทำลายให้หมดป่า ไม่ให้เหลือไว้เป็นสมบัติอันชนได้เห็นได้ชมบ้าง ต้องการทำลายเพื่อความสนุกสนานของตนเท่านั้น"

เมื่อท่านอดีตข้าราชการได้เสริมความรู้สึกแล้ว ท่านผู้ที่เป็นทนายความหันมาถามข้าพเจ้าว่า

"คุณเคยไปล่าสัตว์ใหญ่กี่ครั้ง เคยยิงอะไรได้บ้างเช่น กวาง เก้ง วัวแดง กระทิง และเวลายิงสัตว์นั้นจิตใจรู้สึกอย่างไรบ้าง" ข้าพเจ้าคิดอยู่สักครู่หนึ่งแล้วจึงตอบว่า

"ความจริงหลังจากครั้งนั้น เมื่อผมเติบโตขึ้นก็เคยติดตามไปกับกระบวนล่าสัตว์อีกหลายครั้งหลายแห่ง แต่ผมก็ยังไม่เคยลงมือยิงเอง และการที่ผมติดตามเพื่อนๆ ไป ก็มิใช่หมายความว่าผมชอบยิงสัตว์ที่ไปก็เพราะชอบบรรยากาศของป่าเขาลำเนาไพร ผมชอบความงามตามธรรมชาติ ความเงียบสงัดของป่าเขา เพราะทำให้จิตใจสบายเป็นการพักผ่อนสมอง และได้เห็นต้นไม้ในป่าทั้งต้นเล็กต้นใหญ่ต่างพันธุ์ขึ้นสลับซับซ้อนอย่างไม่เป็นระเบียบ เพราะไม่มีใครทำนุบำรุง ได้เห็นดอกไม้ป่างามๆ แปลกสีต่างๆ น่าดูน่าชม เห็นกล้วยไม้ป่าที่ติดอยู่ตามกิ่งของต้นไม้ ชูก้านออกดอกสีสวยสดงดงาม โดยไม่มีใครไปปรุงแต่ง อยากเห็นสัตว์ป่าที่วิ่งเล่นอย่างอิสระ สิ่งเหล่านี้เป็นภาพที่ผมชอบมาก เมื่อเข้าไปในป่ารู้สึกว่าตื่นเต้นหลงใหลในความงามและจิตใจก็เบิกบาน จะมองไปทางไหนก็มีแต่ความสดชื่นระรื่นใจ ทิวเขาและดงไม้เป็นทัศนียภาพที่ไม่สามารถจะลืมได้ ในป่ามีทุกอย่างที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ประดับโลก ให้ความสวยงามสดชื่น เป็นที่พักผ่อนจิตใจและสมองได้เป็นอย่างดี สำหรับจิตใจของผมเวลานั้นไม่อยากจะทำลายสัตว์ป่าที่น่าสงสาร อยากปล่อยให้มันอยู่ประดับป่าเพื่อให้ป่ามีชีวิตชีวายิ่งขึ้น สัตว์พวกนี้ไม่เคยทำความเดือดร้อนรำคาญให้แก่พวกเราเลย

เราก็อยู่ในเมืองแต่เราก็รุกรานไปทำลายความสงบของมันถึงในป่า เมื่อนึกแล้วก็เหมือนเราเป็นโจรเข้าปล้นชีวิตสัตว์ และสัตว์ป่าพวกนี้ก็มีจิตใจเลือดเนื้อและความรู้สึกรักชีวิต มีความกลัวความโกรธเช่นเดียวกับมนุษย์เรา ซึ่งเป็นมนุษย์ไม่ควรจะเที่ยวรังแกทำลายสัตว์เหล่านี้ ควรปล่อยให้มันมีความเป็นอยู่อย่างอิสระ ผมเคยได้ผ่านทางไทรโยคเคยได้ยินเสียงชะนีร้อง เสียงนกยูงในท่ามกลางความเงียบสงัดของป่า ทำให้จิตใจเคลิ้มฝันว่าหากเราได้อยู่ตามป่า ก็จะมีความสุขความสงบทางจิตใจได้อย่างแน่นอน ครั้งหลังสุดเมื่อผมกับเพื่อนกลับจากภูกระดึง ซึ่งเป็นการร่วมทางกันไปพักผ่อนและมีการล่าสัตว์กันบนเขา เป็นครั้งสุดท้ายที่ได้กินเนื้อสัตว์ป่าแต่ผมก็ไม่ได้ลงมือเอง แต่ปืนและกระสุนก็เป็นของผมย่อมมีส่วนรับบาปด้วย เมื่อกลับแล้ว ต่อมาเมื่อเพื่อนมาชวนไปล่าสัตว์อีก ผมก็ไม่ยอมร่วมทางไปด้วย และปืนของผมก็ไม่ยอมให้ใครนำไปทำบาปอีกต่อไป เพราะมาคิดได้ว่า เราก็มีชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่ชาวโลกกำลังเพิ่มความนับถือ เราควรจะมีศีลธรรม ไม่ควรที่จะไปเที่ยวเบียดเบียนชีวิตสัตว์ ไม่ควรจะเห็นว่าเป็นกีฬาที่สนุกสนาน ถ้าเราเอาจิตใจเข้าไปใส่ในใจของสัตว์ป่าที่ถูกล่าบ้าง เราจะรู้สึกอย่างไร แม้ว่าผมจะไม่ได้ลงมือล่าด้วยตนเอง แต่ก็มีส่วนได้กินเนื้อสัตว์ที่ถูกล่า เมื่อคิดแล้วก็เกิดความรู้สึกละอายใจที่ได้ทำผิดศีลธรรม ผมจึงได้ตัดสินใจไม่ยอมเดินทางไปร่วมสร้างบาปในกีฬาที่ผิดศีล ด้วยการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอย่างเด็ดขาดนับตั้งแต่นั้นมา ผมก็ได้ชี้แจงความรู้สึกจากใจจริงมาให้เพื่อนๆ ฟังแล้ว นี่แหละครับความรู้สึกของคนเราย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอ ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ต่อมาผมรู้สึกดีใจมากที่ได้มีการออกพระราชบัญญัติสงวนพันธุ์สัตว์ป่าขึ้น เพราะสัตว์ป่าก็จะได้พ้นภัยเป็นอิสระเสียที" เมื่อผมพูดจบลงแล้ว อดีตข้าราชการจึงพูดขึ้นว่า

"นับว่าคุณได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความดีที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ฉะนั้น

ผลงานของคุณที่ได้ผ่านชีวิตมามาก จึงเป็นที่ยกย่องสำหรับผู้ที่อ่านทั่วไป ผลงานเป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งปัญญาชนที่ได้เห็นแล้วชมเชยสรรเสริญด้วยความจริงใจ ผมก็พลอยภมิใจไปด้วย แต่รู้สึกว่าคุณไม่ค่อยจะยินดีเท่าที่ควร คงจะมีเหตุผลใดเป็นแน่"

ข้าพเจ้าได้ฟังดังนั้น ก็แสดงความขอบคุณท่านอดีตข้าราชการที่ได้หาเหตุผลมาอ้าง เพื่อจะทำให้คำยกย่องข้าพเจ้าหนักแน่นขึ้น แล้วข้าพเจ้าก็พูดว่า

"ความจริงผมเองก็รู้สึกพอใจที่ผลงานของผม ซึ่งผมได้ทุ่มเทจิตใจและอทิศเวลานั้น เป็นที่สนใจนิยมของปัญญาชนและผู้ที่ได้อ่านตลอดทั้งเยาวชนทั่วไป เมื่อพูดถึงการยกย่องสรรเสริญแล้ว ความรู้สึกของผู้ที่มีอายุเลยห้ารอบ และได้ผ่านชีวิตมามากทั้งดีและชั่ว ทั้งความลำบากและความสบาย เมื่อเรียนรู้ความจริงแล้ว ความรู้สึกเรื่องลาภ ยศ สรรเสริญก็หมดไป หากเป็นสมัยก่อนอายุยังไม่มาก ลาภ ยศ สรรเสริญก็ยังมีความหมาย ก็คงจะรู้สึกชื่นชมยินดีเป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชนที่ยังลุ่มหลงอยู่ในกิเลสตัณหา แต่มาถึงในปัจจุบันนี้ ความรู้สึกเช่นนั้นของผมได้ผ่านไปแล้ว มีแต่ความชินชาด้านต่อความรู้สึก ฉะนั้นผมจึงไม่ค่อยยินดียินร้ายและจะไม่ยอมให้รู้สึกเกิดความโลภ ความหลงในลาภ ยศ สรรเสริญ ไม่ยอมให้เกิดในบั้นปลายของชีวิต ไม่ยอมให้เข้าเกาะกินจิตใจจนถึงนาทีสุดท้ายที่จะหมดลม ชีวิตของผมได้ผ่านพบและได้เห็นตัวอย่างชีวิตจริงของบุคคลต่างๆ มีทั้งดีและชั่วมากมาย ผมจึงได้เอามาเป็นตัวอย่างพิจารณาศึกษาหาความรู้ จะได้เตือนใจอยู่เสมอว่าอย่าประมาท จงหลีกเลี่ยงความชั่วให้ไกล ลาภ ยศ สรรเสริญ รูป รส กลิ่น เสียง ไม่มีอะไรแน่นอนล้วนแต่ทำให้เกิดทุกข์ วันนี้เราเห็นเขามีอำนาจวาสนาอย่างน่าอิจฉา พรุ่งนี้เขาอาจมีคนตามล่า ต้องหลบหนีซุกซ่อนไม่มีแผ่นดินจะอยู่ เวลานี้เราเห็นเขายกย่องสรรเสริญและมีกิริยานอบน้อม เห็นที่ไหนก็เข้ามาเคารพทักทาย แต่ถ้าหมด

กฎแห่งกรรม

อำนาจวาสนา เราเห็นเขากลับคอยหลบหลีก หรือทำเป็นมองไม่เห็น และลับหลังก็เอาความระยำออกมาแช่งด่าประณาม ฉะนั้น ไม่มีอะไรแน่นอน ไม่มีอะไรจริงจัง ผมค้นหามาตลอดเวลา พบความจริงข้อเดียวในชีวิตที่แน่นอนก็คือ เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องตายด้วยกันทุกคน ยิ่งมีอายุมากความตายก็ยิ่งใกล้เข้ามา ถ้าเราไม่ประมาทก็ไม่ควรสนใจหลงใหลในลาภ ยศ สรรเสริญ เวลานี้ก็มองเห็นแล้วว่าเพื่อนๆ ทั้งรุ่นพี่และรุ่นเดียวกันและรุ่นน้องที่รักใคร่สนิทสนมค่อยๆ น้อยลง เพราะต่างก็ทยอยกันจากโลกนี้หายไปอย่างไม่มีวันกลับ ทิ้งไว้แต่เพียงซากบรรจุไว้ในหีบศพ ที่ตกแต่งไว้อย่างสวยงามพร้อมทั้งดอกไม้นานาชนิด แต่ภายในมีซากที่เหม็นเน่าเป็นที่รังเกียจของผู้ที่เคยรักใคร่มาก่อน ตั้งไว้เพื่อให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ดูต่อไป ได้มีโอกาสยืนสงบจิตบนฌาปน-สถาน แล้วพิจารณาถึงความจริงของชีวิต ตัวเราก็ต้องถึงเวลานี้เหมือนกัน เป็นตัวอย่างที่ดีเตือนไม่ให้เราประมาท ก่อนที่ร่างนั้นจะนำเข้าเตาเผาไหม้เป็นเถ้าถ่าน เมื่ออายุมากขึ้นก็ยิ่งได้รับบัตรเชิญขอบดำมากยิ่งขึ้น ยิ่งได้รับมากเท่าใด เพื่อนฝูงที่รักใคร่สนิทสนมก็ค่อยๆ หายไปมากเท่านั้น และวันหนึ่งข้างหน้าก็จะมาถึงเราอย่างแน่นอน จะต้องละทิ้งทรัพย์สมบัติและสิ่งที่รักและหวงแหน ไม่มีอะไรที่จะนำติดตัวไปได้ นอกจากชั่วดี บุญบาป ที่จะเป็นเงานำทางไปสู่ทุกข์สุขในภพหน้าตามกฎแห่งกรรม เมื่อเราใช้ปัญญาพิจารณารู้ความจริงแล้ว ความตายก็ไม่เป็นของที่น่ากลัว

ฉะนั้น ปัจจุบันนี้สิ่งที่ผมต้องการคือ อยากศึกษาหาความรู้ในทางธรรม เพื่อจะได้ใช้ชีวิตบั้นปลาย เพื่อหาทางว่าจะทำอย่างไรจึงจะจากโลกนี้ไปได้อย่างสงบและสะดวกสบาย และก็ได้อาศัยตำรับตำรา พระธรรมคำสั่งสอนที่ผู้ทรงความรู้บางท่านได้เขียนขึ้น และบางท่านก็ได้แปลมาจากภาษาบาลี เป็นหลักที่จะศึกษาปฏิบัติต่อไป ตำราที่มีค่ายิ่งเหล่านี้ได้มีผู้กรุณาส่งมาให้เป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นพระคุณ

อย่างยิ่งและมีค่ามาก สำหรับเหตุผลของผมก็มีเพียงเท่านี้แหละครับ”

อดีตข้าราชการท่านยิ้มแล้วพูดว่า “นี่เป็นเรื่องที่น่าคิดมาก สำหรับผู้ที่มีจิตเป็นกศลอย่แล้ว เป็นประโยชน์กับบคคลทกร่นทกวัย นับเป็นสิ่งที่เตือนใจได้ดี ไม่ให้ประมาทหลงใหลในรูป รส กลิ่น เสียง แต่สำหรับผู้ที่หมกมุ่นอยู่ในโลกีย์ ยังมัวเมาในยศศักดิ์ อำนาจ วาสนา แวดล้อมด้วยสุรา นารี เหมือนอยู่ในวิมานเมืองฟ้า เพราะท่านยังอยู่ในท่ามกลางโลกียสุข ต้องการสิ่งใดก็ได้ทุกอย่าง เพียงแต่ออกปากอยากได้อะไร สิ่งนั้นก็มีมาพร้อมเพื่อบำรุงบำเรอในความสุขทางโลก จึงไม่มีเวลาที่จะพิจารณาความจริง จึงอยู่ในความประมาท คงไม่ยอมถือหลักความจริงที่ว่า “คนเราทุกคนที่เกิดมาแล้วย่อมหนีความตายไม่พ้น” ท่านเหล่านี้ เป็นพวกที่น่าสงสารมาก เพราะยังมัวเมาในกิเลส ยังหลงว่าเป็นความสุข มองไม่เห็นทุกข์”

เมื่ออดีตข้าราชการพูดด้วยความเศร้าใจ แล้วก็หันมาพูดกับข้าพเจ้าอีกครั้งหนึ่งว่า

“คุณมีอะไรเป็นข้อเตือนใจในตอนท้ายการสนทนา ที่เป็นคติบ้างไหม” ข้าพเจ้าจึงบอกว่า

“ผมอยากจะฝากข้อคิดของคนสมัยก่อน ที่ยังจำได้ตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นเด็กมาจนถึงทุกวันนี้ คนสมัยก่อนให้ข้อเตือนใจว่า จะชมเมียว่าดีเลิศ ก็ให้ชมเมื่อตายจากไปแล้ว นี่เป็นคติเตือนใจของคนรุ่นเก่าที่น่าคิด เพราะคนที่ตายแล้วไม่มีโอกาสจะสร้างความดีหรือความชั่วต่อไป เป็นการสอนให้เดินสายกลาง หากผู้ตายจากไปแล้วมีความดีจะยกย่องชมเชยเลิศลอยประการใดก็ทำได้ ผมเคยได้ยินคนสมัยก่อนเคยวิจารณ์ไว้ว่า คติเตือนใจข้อนี้ใช้เปรียบเทียบได้ทั่วไปและเคยยกตัวอย่างให้ฟัง เมื่อสมัยก่อนมีภิกษุทรงศีลบริสุทธิ์เพราะท่านบวชตั้งแต่เป็นเณร แล้วเป็นพระ ต่อมาก็ได้เป็นสมภารเจ้าวัด มีชาวพุทธเคารพนับถือกันมาก ชาวบ้านก็ทุ่มเทชีวิตจิตใจเลื่อมใสศรัทธา เหมือน

ว่าท่านจะอยู่เหนือสิ่งใดๆ และท่านจะต้องครองผ้ากาสาวพัสตร์ตลอดไป ไม่สิ้นสุด ลืมนึกว่าท่านก็เป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ยังไม่บรรลุพระอรหันต์ ยังตัดกิเลสความโลภ รัก โกรธ หลงไม่สิ้นสด พระรูปนั้นท่านก็รู้ดีว่าความรู้พระธรรมวินัยกับการปฏิบัติ เมื่อแยกกันแล้วก็ไม่ได้ผล เมื่อท่านเกิดประมาทไปหลงในรูป รส กลิ่น เสียง ท่านจึงคิดว่าถ้าจะอยู่ในผ้ากาสาวพัสตร์ต่อไป ก็จะทำให้พระศาสนามัวหมอง จึงบอกญาติโยมว่าจะขอสึกออกมาครองเรือน เป็นธรรมดาญาติโยมเคยเคารพอย่างฝังจิตใจกับท่าน ก็พากันตีโพยตีพายเสียอกเสียใจเสียดายท่านที่จะสึก มิได้พิจารณาดูเหตุผลว่าท่านได้ประพฤติชอบไม่ผิดพระธรรมวินัย แต่คนสมัยก่อนถือว่าการติเตียนพระสงฆ์ถือว่าบาป เลยถือเอาคติเตือนใจนี้มาเปรียบเทียบ แต่ผมก็เห็นว่าเหตุผลก็ไม่ไกลกันนัก หากแต่ได้ยินคนรุ่นเก่าเล่ามาผมก็เล่าไป จะผิดถูกประการใดต้องขออภัยด้วย แต่เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นน้อยครั้ง เพราะตามธรรมดาเมื่อรู้ว่ามีผู้เคารพนับถือยกย่องความดี ย่อมไม่ประมาทย่อมจะพยายามทำความดียิ่งขึ้น เป็นการรักษาความดีตลอดไป”

ข้าพเจ้าพูดได้แค่นี้คนในบ้านก็เข้ามาบอกว่า บัดนี้อาหารเที่ยงได้จัดไว้เรียบร้อยแล้ว ขอเชิญไปที่ห้องอาหาร เมื่อข้าพเจ้ามองดูนาฬิกาก็เห็นว่าเลยเวลาเที่ยงมานานแล้ว และรู้สึกว่าการสนทนาในวันนี้ได้รับความเพลิดเพลินตลอดเวลา และข้าพเจ้าก็ได้เล่าเรื่อง กีฬาที่ผิดศีล ซึ่งเป็นชีวิตที่ผ่านมาของข้าพเจ้าแล้ว หลังอาหารเที่ยงท่านจะได้ฟังเรื่องชีวิตผ่านของนายแพทย์ต่อไป ในเรื่องสวรรค์ของคนบาป

เรื่องที่ ๓๖

สวรรค์ของคนบาป

เมื่อครั้งข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษา ออกรับราชการเป็นนายแพทย์ประจำอยู่ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งได้ประมาณ ๕-๖ ปี ก็รู้จักกับชายหนุ่มผู้หนึ่งมีอายุอ่อนกว่าข้าพเจ้า เราพบกันครั้งแรกที่สโมสร (สมาคมแพทย์ยังไม่เกิด) ชายหนุ่มผู้นี้ท่าทางเรียบร้อยนิสัยดีมีอารมณ์เย็น เราจึงมีนิสัยต้องกัน แต่มีหลายท่านที่รู้จักตระกูลนี้ดีบอกกับข้าพเจ้าว่าญาติคนหนึ่งของชายหนุ่มผู้นี้มีนิสัยโหดร้าย ไม่มีศีลธรรมขาดความเมตตาปรานี ไม่มีความสงสารและเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีผู้เคยได้รับความเดือดร้อนทุกข์ยากจากคนผู้นี้มาแล้ว ฉะนั้น เขาจึงเป็นที่เกลียดชังของผู้ที่รู้เรื่องนี้ไม่น้อย แต่ข้าพเจ้าก็ไม่สนใจนัก เพราะเป็นธรรมดาคนในตระกูลเดียวกันย่อมมีทั้งดีและชั่ว เราจะเหมาว่าชั่วทั้งหมดนั้นไม่ยุติธรรม การที่ข้าพเจ้าคบหากับชายหนุ่มผู้นี้ก็เพราะเห็นว่าเป็นคนมีศีลธรรมดี ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น บุคคลเช่นนี้มีไม่มากนัก ที่สโมสรข้าพเจ้าเคยเห็นหลายครั้งที่ชายหน่มผู้นี้ต้องควักกระเป๋าหยิบเงินให้กับคนที่มากราบๆ ไหว้ๆ เพื่อขอความช่วยเหลือ อ้างเหตุผลถึงความทุกข์ยากลำบากต่างๆ จนชายหนุ่มใจอ่อนสงสารทั้งๆ ที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน และมีหลายครั้งที่เพื่อนได้รับความเดือดร้อนก็ได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มใจ เพื่อนบางคนก็ใช้คืน บางคนก็

ทำลืม แต่ชายหนุ่มก็ไม่เคยสนใจทวงถาม ข้าพเจ้าเคยเตือนชายหนุ่มผู้นี้ด้วยความสงสารและรักใคร่ ในฐานะที่ข้าพเจ้ามีอาวุโสกว่าว่า

"การจะทำสิ่งใดลงไป เช่นการให้ยืมหรือให้เป็นต้น ให้พิจารณาดูเสียก่อนว่า การที่เราจะให้ยืมหรือบริจาคนี้สมควรหรือไม่ จะเป็นคุณหรือเป็นโทษ การทำความดีต้องทำให้ถูกเวลาและบุคคลพร้อมทั้งสถานที่ มิฉะนั้น ทำดีจะไม่ได้ดี เข้าตำราว่าโปรดสัตว์ได้บาป เพราะคนเราทุกวันนี้เห็นแก่ตัวเป็นส่วนมาก มันจะนึกว่าคนอื่นโง่ไม่รู้เท่าทันตัว มีแต่การหลอกลวงเบียดเบียนเพื่อให้ได้ประโยชน์ ถ้าเราช่วยเหลือเพราะเชื่อตามคำบอกเล่าถึงทุกข์ยากลำบากทุกครั้งไป ก็จะเป็นทางให้เขาหากินโดยไม่ต้องเหนื่อยยากออกแรงให้ลำบาก ลงทุนแต่เพียงออกปากให้สงสารเห็นใจเท่านั้นก็ได้เงินมาง่ายๆ เท่ากับสนับสนุนให้คนขี้เกียจสันหลังยาวมากขึ้นโดยไม่รู้ตัว ถ้าขอได้สะดวกเขาก็ไม่ยอมช่วยตัวเอง เที่ยวหาคนที่ใจดีหลายๆ คนวนเวียนกันไปขอ ไม่ต้องทำอะไรก็ได้ทีแรกก็เป็นนิสัย นานๆ เข้าก็ติดเป็นสันดาน คนชนิดนี้มีสันดานเกียจคร้าน แม้จะมีชีวิตนานเท่าใดก็ไม่ดีขึ้น ไม่เป็นประโยชน์ เป็นคนรกโลก"

ชายหนุ่มเมื่อฟังข้าพเจ้าตักเตือนก็ถอนหายใจ แล้วพูดออกมาอย่างช้าๆ ว่า "ขอบคุณพี่หมอที่ได้กรุณาตักเตือนผมด้วยความหวังดี ความจริงผมรู้สันดานพวกนี้ดี บางคนก็หลอกลวงด้วยนิสัยชั่วจนเคย แต่ผมเห็นว่าตัวเองพอจะช่วยเหลือได้โดยไม่เดือดร้อนก็ช่วยไป เพราะบางคนก็เดือดร้อนจริงๆ ผมอยากทำความดีให้ใจมันสบาย"

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินชายหนุ่มพูดเช่นนั้น ก็นึกชมในใจว่าเป็นผู้มีใจกว้าง ชายหนุ่มคนนี้ไว้วางใจและเคารพนับถือข้าพเจ้าเหมือนพี่ชาย หากมีปัญหาอะไรส่วนตัวมักมาปรึกษาเสมอ ข้าพเจ้าเคยแนะนำปลุกปลอบให้แก้ไขไปตามสาเหตุที่เกิดขึ้น

วันนั้น เรานั่งคุยกันที่สโมสรถึงเรื่องคนขอทานบรรดาศักดิ์ เที่ยว

เดินกราบไหว้ขอเงินเพื่อนฝูงหรือผู้ที่ใจบุญมีเมตตา ก็เพราะเมื่อวัยรุ่นเกิดประมาทเกียจคร้าน ไม่สนใจเล่าเรียนหาวิชาใส่ตัว ถือว่าพ่อแม่มั่งมีตามใจจนเคยตัวเสียนิสัย ทำอะไรตามอารมณ์ เกิดผลตามสนองเมื่อเติบใหญ่ไม่มีความรู้ จะไปทำงานต่ำๆ ก็อายเพราะเคยมีเงินมาก่อน ได้แต่คอยแอบแทะเพื่อนที่ใจดี แต่แล้วข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงชายหนุ่มพูดขึ้นลอยๆ ได้ยินเฉพาะเราสองคนว่า

"คนเราถ้าเลือกที่เกิดได้ก็จะดีนะครับพี่หมอ ผมเบื่อเป็นตัวเอง เวลานี้เหลือเกิน" แกพูดเศร้าๆ ข้าพเจ้าหันหน้าไปมองดูอย่างสงสัย แล้วจึงพดว่า

"ผมว่าคุณไม่น่าจะเดือดร้อนอะไรเลย คุณมีทุกอย่างแล้วพูดถึงฐานะการเงินหรือการงานก็ก้าวหน้าดี มีเรื่องอะไรวิตกทุกข์ร้อนอีกล่ะ" ชายหนุ่มถอนใจยาวส่ายหน้าช้าๆ พลางตอบว่า

"ความสงบทางจิตใจซิครับพี่หมอ ความสงบเราหาซื้อด้วยเงินไม่ได้ ผมไม่สบายใจ ผมรู้สึกจะเกิดมาผิดที่เสียแล้ว" ข้าพเจ้าเห็นกิริยาท่าทางเศร้า ก็สงสารจึงปลอบแกว่า

"คุณมีเรื่องอะไรหนักใจหรือ ไหนลองบอกซิ บางทีจะมีทางช่วยเหลือได้บ้าง" แกหันหน้ามาถามผมว่า

"พี่หมอเคยได้ยินชื่อเสียงผู้ใหญ่ในตระกูลของผมบ้างไหมครับ คนที่เคยรู้จักมักจะซุบซิบนินทาในทางไม่ดีนะ" ข้าพเจ้าผงกศีรษะรับแล้วพูดว่า

"เคยได้ยินเหมือนกัน แต่ผมไม่สนใจ" แกจึงพูดต่อไปว่า

"พี่หมอไม่นึกรังเกียจผมบ้างหรือครับ ที่ผมมีญาติที่มีชื่อเสียงไม่ดี ประกอบแต่กรรมชั่ว ใครคบค้าก็ทำให้พลอยเสื่อมเสียชื่อเสียงไปด้วย" ข้าพเจ้ายิ้ม ปลอบใจแกว่า

"มันคนละเรื่อง คนละคน ความประพฤติและจิตใจคนละอย่าง และคุณก็เป็นคนดีไม่ใช่ว่าผมยอคุณนะ โบราณว่า มือเดียวกัน นิ้ว

ไหนร้ายก็ตัดนิ้วนั้นทิ้งเสีย เพื่อนของคุณทุกคน เขาก็ลงความเห็นว่าคุณเป็นคนดีกันทั้งนั้น” แกค่อยมีหน้ามีตาสดชื่นขึ้น พลางพูดว่า

“ขอบคุณครับ ผมได้พยายามสร้างความดี ก็เพราะว่าญาติของผมทำความชั่วไว้มาก อยากจะกู้ชื่อที่เสียให้ดีขึ้น ไม่อยากให้เขานึกว่า พวกตระกูลเดียวกันจะเป็นคนที่มีจิตใจชั่วเห็นแก่ตัวเหมือนกันหมด อย่างน้อยก็ให้เขารู้ว่ายังมีคนดีอยู่บ้าง” ข้าพเจ้าออกสงสัยในกิริยาท่าทางเศร้าของแก จึงถามว่า

“ทำไมญาติของคุณทำชั่วอะไรหนักหนา จึงทำให้คุณวิตกทุกข์ร้อนนัก ผมต้องขอโทษที่ไม่สมควรจะถามเรื่องส่วนตัว ไม่ต้องตอบผมก็ได้ ถ้าคุณไม่อยากตอบ”

แกมองดูหน้าผมอย่างใช้ความคิด แล้วพูดขึ้นอย่างไม่เต็มปากว่า

“ขอบคุณมาก ผมไม่มีอะไรจะปิดบังพี่หมอ เพราะผมนับถือและไว้ใจ เรื่องนี้พี่หมอคงจะหาทางออกให้ผมยากสักหน่อย” ข้าพเจ้าจึงพูดว่า

“ขอบใจที่คุณไว้ใจผม แต่ผมคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมจะมีทางแก้ไขได้ หากเราใช้สติปัญญาค่อยๆ คิดมันก็คงมีทางออก ถ้าคุณไม่มีความลับสำหรับผมแล้ว ผมก็พร้อมที่จะฟังเรื่องของคุณด้วยความสนใจ”

ชายหนุ่มนิ่งคิดอยู่สักครู่หนึ่งก็พูดขึ้นว่า “เรื่องของผมนี้ การแก้ไขมิได้อยู่ที่ตัวผม มันอยู่ที่ผู้ใหญ่ ผมจึงเห็นว่ามันยากมาก ผมไม่เคยพูดให้ใครรู้เรื่องนี้เลย เพราะมันเป็นความไม่ดีในตระกูลของผมที่วิตกทุกข์ร้อนมาก ก็เพราะความไม่ดีอันนี้จะตกทอดถึงลูกหลานต่อไปซิครับ” ข้าพเจ้าสงสัยจึงถามว่า

“ใครทำความชั่ว ก็ควรได้รับความชั่ว ใครทำดี ก็ควรได้รับความดี ทำไมจะต้องมาเกี่ยวข้องกับลูกหลานที่ทำความดี แล้วต้อง

มารับกรรมชั่วสนองด้วยล่ะ” ชายหนุ่มถอนหายใจแล้วพูดอย่างช้าๆ ว่า

“พี่หมอคงไม่รู้หรอกว่ากรรมชั่วของผู้อื่น มันต่างกันกับที่ญาติผมสร้าง ญาติคนนี้เป็นญาติผู้ใหญ่และไม่ใช่คนอื่น คุณลุงของผมเองเป็นพี่ชายของพ่อผมแท้ๆ เมื่อพ่อสิ้นบุญ ทรัพย์สมบัติก็ตกอยู่กับลุง ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกคนเดียว แต่ความประพฤติของลุงนี่สิครับ ผมรู้สึกอายมากผิดกับคุณพ่อผมท่านเป็นคนดีมาก” ข้าพเจ้าจึงถามว่า

“ความชั่วที่ลุงของคุณทำไว้มันหนักหนาถึงขนาดไหน ถึงกับจะติดตามมาสนองกับลูกหลาน”

ชายหนุ่มถอนหายใจแล้วพูดว่า “เอาเถอะครับ เรื่องความชั่วนั้นผมจะเล่าให้พี่หมอฟังว่า คุณลุงผมทำอย่างไรจึงมีคนเกลียดชังมาก

คุณลุงมีอาชีพออกเงินให้กู้ รับจำนองที่ดินเรือกสวนไร่นา ตลอดจนรับซื้อขายที่ดินจนมั่งมีมากมาย แต่การให้กู้และรับจำนองจำนำที่ดินเรือกสวนไร่นานั้น มิได้ทำโดยสุจริตเหมือนผู้มีจิตใจเป็นธรรมทั้งหลาย คุณลุงของผมท่านมีเล่ห์เหลี่ยมกลโกงทุจริตแฝงอยู่ในความโลภ ถือโอกาสเอาเปรียบแก่ผู้ที่โง่เขลาเบาปัญญารู้เท่าไม่ถึงการณ์ ยิ่งพวกบ้านนอกที่ไม่รู้หนังสือ ซึ่งส่วนมากเป็นคนซื่อคิดว่าทุกคนเป็นคนซื่อเหมือนตัว เมื่อเจ้าของเงินเป็นผู้มั่งมี บ้านช่องใหญ่โตมีหน้ามีตาคิดว่าเป็นคนดี ไม่รู้ว่าจะมีจิตใจโสมม คนซื่อย่อมเป็นเหยื่อของคนฉลาด เท่าที่ผมรู้มีหลายรายที่ต้องตกเป็นเหยื่อของคุณลุง บางรายจำนองที่ดินไว้เพียง ๕ ชั่ง แต่เมื่อนำเงินมาไถ่ถอนกลายเป็น ๑๐ ชั่ง ผู้จำนำที่ ๒๐ ชั่งก็กลายเป็นเงิน ๔๐ ชั่ง กว่าจะรู้ว่าคุณลุงเป็นคนคดในข้องอในกระดูกก็สายเสียแล้ว ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ บางคนร้องไห้เพราะหมดตัว ที่ดินมีราคามากแต่จำนำไว้เป็นเงินน้อย เพราะไม่อยากเสียดอกเบี้ยมาก และง่ายต่อการไถ่ถอนคืน ทั้งที่ดินเป็นมรดกตกทอดกันมาหลายชั่ว

คน ได้อาศัยทำมาหากินในที่ดินอันนั้น แต่เมื่อมารู้มาเห็นจนไม่สามารถนำเงินมาไถ่ถอนคืนได้ก็เสียใจ ขอไถ่ถอนคืนเท่าเงินที่จำนองจริงๆ อ้อนวอนน้ำตาแทบเป็นสายเลือด แต่ก็ไม่สามารถเอาชนะจิตใจของคุณลุงซึ่งแข็งราวกับหินให้อ่อนลงได้ เพราะคุณลุงตั้งใจจะเอาที่รายนี้ให้ได้ตามความต้องการ ฉะนั้น ท่านจึงไม่สนใจว่าใครจะเดือดร้อน จิตใจของท่านคล้ายมีผีปิศาจผีร้ายเข้าสิง มุ่งแต่จะสูบเลือดเนื้อมนุษย์ด้วยกันอย่างใจเย็น ผู้ที่เจ็บแค้นแสนสาหัสแต่ไม่สามารถจะทำอะไรได้ จึงเกิดความพยาบาทคอยอาฆาตจองเวร ทีนี้พี่หมอเห็นแล้วว่า ความพยาบาทจองเวรเป็นศัตรูที่น่ากลัว เพราะศัตรูคู่จองเวรเหมือนอยู่ในที่มืด เราผู้ถูกปองร้ายอยู่ในที่สว่าง มองไม่เห็นศัตรูในที่มืด แต่ศัตรูมองเห็นเราข้างเดียวตลอดเวลา ความพยาบาทมาดร้ายมันมิใช่หยุดอยู่ที่คุณลุงเพียงคนเดียว แต่มันลุกลามมาถึงลูกหลานในตระกูลเดียวกันด้วย ทั้งๆ ที่ลูกหลานไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในความชั่วอันนั้นเลย เรื่องนี้ถ้าผมมีเวลาผมจะเล่าให้พี่หมอฟังว่าความชั่วนั้นมันมาพัวพันกับลูกหลานได้อย่างไร”

ข้าพเจ้าได้ฟังแล้วสลดใจ ทั้งรู้สึกเห็นใจชายหนุ่มผู้นี้มาก ถ้าใครที่มีศีลธรรมมีญาติเช่นนี้ ก็คงมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน ข้าพเจ้าจึงถามแกว่า

“แล้วทำไมไม่แจ้งให้ผู้รักษากฎหมายทราบและจัดการ ถ้ามีเหตุผลยืนยันเพียง ๒-๓ ราย ก็มีหลักฐานเพียงพอแล้ว”

ชายหนุ่มส่ายหน้าช้าๆ แล้วตอบว่า “มันยากครับพี่หมอ คนทุจริตเป็นคนฉลาด มันหาทางหลบเลี่ยง กฎหมายไม่สามารถจะยื่นมือเข้าจัดการได้” ข้าพเจ้าได้ฟังแล้วรู้สึกเศร้าใจอย่างบอกไม่ถูก จึงพูดเป็นเชิงแนะนำว่า

“คุณไม่ลองพูดเรื่องมนุษยธรรมกับคุณลุง ขอให้ท่านเห็นแก่ความทุกข์ยากของผู้อื่นบ้าง”

เมื่อข้าพเจ้าพูดแล้วมองดูรู้สึกว่า หน้าของชายหนุ่มเศร้าลงถนัด เขาพูดว่า

“ผมกล้าทำทุกอย่างเพื่อชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ผมเคยเข้าไปขอร้องหลายครั้ง แต่ไม่ได้ผลเพราะคุณลุงไม่ยอมฟัง ครั้งหนึ่งมีคนได้รับความเดือดร้อนเข้าไปหาคุณลุง ผมทนที่เห็นเจ้าของที่ดินที่มีอายุแล้วร้องไห้ไม่ไหว จึงขอร้องให้คุณลุงคืนที่ดินผืนนั้นให้พ่อเฒ่าคนนั้นไปเท่ากับราคาจำนองจริง เพราะแกไม่สามารถหาเงินมาเพิ่มหลายเท่าตัวได้ อย่างน้อยก็เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม เพราะผมรู้สึกว่า คุณลุงกำลังจะสร้างบาปหนักมากยิ่งขึ้น ผมได้พยายามชี้แจงให้เห็นสิ่งผิดชอบชั่วดี ให้ท่านนึกสงสารคนเฒ่าคนแก่บ้าง แต่คุณลุงกลับโกรธผม ตวาดว่า

“มึงเป็นเด็ก ไม่น่าจะมาสั่งสอนกูซึ่งอาบน้ำร้อนมาก่อน เรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์ กูไม่เชื่อ หลอกได้แต่คนโง่ๆ อย่างมึง หลอกคนแก่อย่างกูไม่ได้ สวรรค์ของกูอยู่ที่การมีเงิน มีทรัพย์สมบัติใช้จ่ายได้ตามชอบใจ มีบ้านอยู่อย่างสบาย มีอาหารการกินบริบูรณ์ นึกจะต้องการอะไรก็ได้ตามใจชอบ ส่วนนรกก็คืออ้ายพวกที่ไม่มีเงิน ไม่มีบ้านช่องจะอยู่ อ้ายพวกหลักลอยไม่มีจะกิน อ้ายพวกนี้แหละตกนรกละ คิดเสียให้ดีและจำคำพูดของกูไว้ คนอย่างมึงไม่น่าจะเกิดมาเป็นหลานกูเลย มึงเกิดในสวรรค์ยังไม่ชอบ อยากจะไปเกิดในนรก” ชายหนุ่มถอนหายใจแล้วพูดต่อไปว่า

“ผมรู้ว่าผมไม่มีหวังที่จะให้คุณลุงละความชั่วได้ เพราะความชั่วมันติดเป็นสันดานเสียแล้ว ตามธรรมดามนุษย์เราก็ไม่อยากให้ใครสั่งสอน ยิ่งผมซึ่งเป็นหลานของคุณลุง เลยหาว่าผมดูถูก ผมจึงตอบคุณลุงไปว่า

“ผมรู้ตัวดีว่าผมได้เกิดมาผิดที่ ถ้าผมเลือกที่เกิดได้ ผมจะเลือกเกิดในนรกอย่างคุณลุงว่า ผมคงสบายใจมากกว่านี้มาก ดีกว่าเกิดใน

สวรรค์จอมปลอมของคุณลุง”

ผมพูดย้อนและโต้เถียงไปหลายคำ ค่อนข้างจะรุนแรง คุณลุงโกรธผมมาก ตวาดผมว่า

“อ้ายคนระยำ มึงกับกูไม่ควรจะเป็นญาติกัน ออกไปให้พ้นบ้านกูเดี๋ยวนี้ อย่าเอาหน้ามึงมาให้กูเห็นอีก”

ตั้งแต่วันนั้นผมก็รู้ตัวดีว่า ไม่มีอะไรที่จะยับยั้งการกระทำความชั่วของคุณลุงได้”

ข้าพเจ้าได้ฟังเรื่อง รู้สึกเศร้าสลดใจอยู่ตลอดเวลา นึกไม่ถึงว่าเมืองไทยนับถือพุทธศาสนาจะมีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้น รู้สึกเห็นใจชายหนุ่มผู้มีคุณธรรมสูงนิสัยดีผู้นี้ ที่มีความเห็นผิดกับญาติผู้ใหญ่เพราะความเห็นไม่ตรงกันเรื่องความชั่วและความดี จึงพูดว่า

“ทำไมพวกที่ถูกโกงเหล่านั้น ไม่รวมหัวกันจัดการกับคุณลุงของคุณ” ชายหนุ่มสั่นศีรษะ ตอบว่า

“ไม่สำเร็จหรอกครับ เขาว่าคนมีเงินพูดเสียงดัง มือยาวตีนยาว คนจนนั้น พูดเสียงเบาไม่ค่อยมีใครได้ยิน มือตีนสั้น นอกจากนั้น ถ้าคุณลุงอยากได้ที่ดินที่ไหนซึ่งคิดแล้วว่าต่อไปจะเป็นที่เจริญ และเจ้าของที่ดินก็ไม่ฉลาด ก็จะเดินแต้มใช้ให้คนไปเป็นนายหน้าติดต่อทาบทามขอซื้อ หากว่าเจ้าของที่ดินแปลงนั้นไม่ยอมขาย ก็ให้พวกนักเลงหัวไม้คอยก่อกวนความสงบ ไม่ให้อยู่เป็นสุข มีการขู่เข็ญทำร้ายต่างๆ เมื่อทนไม่ไหว อาศัยอยู่ต่อไปก็ไม่มีความสุข ก็ต้องตกลงจำเป็นขายให้หน้าม้าของคุณลุงด้วยราคาถูกๆ มิใช่เท่านั้นถ้าที่ดินของท่านติดอยู่กับวัด ก็มีหวังที่ท่านจะรกล้ำถือกรรมสิทธิ์เสียเลย ท่านไม่เคยสะดุ้งสะเทือนบาปกรรมที่กระทำขึ้น เรื่องเหล่านี้ผมยังไม่เคยเล่าให้ใครฟัง เพราะมันเป็นเรื่องของญาติผู้ใหญ่ที่ประกอบกรรมชั่ว เป็นที่น่าอับอายมาก การที่ผมนำมาเล่าให้พี่หมอฟัง ก็เท่ากับผมสาวไส้ของตัวเองให้ผู้อื่นเห็นความโสมมและของเหม็น แต่สำหรับพี่หมอผม

ไว้ใจ เพราะอย่างน้อยพี่หมอคงเห็นใจผม และผมเองก็จะได้ระบายความรู้สึกที่อัดอยู่ในใจมานานแล้ว ให้มันหายใจสะดวกยิ่งขึ้นบ้าง" ข้าพเจ้าได้ยินเช่นนั้นก็บอกว่า

"ขอบใจคุณมากที่ไว้วางใจผม แต่ผมคิดว่าคงมีทางออก ถ้าเราค่อยๆ พิจารณาดู เราก็จะมองเห็นช่องทาง ขอให้ผมมีเวลาสักหน่อย ผมคงคิดหาทางแนะนำชี้แจงได้ แม้จะไม่ได้ผลเต็มที่แต่ก็คงเบาบางลงบ้าง"

หลังจากวันนั้น ข้าพเจ้าไม่ได้พบชายหนุ่มอีกเป็นเวลาแรมเดือน คิดว่าคงจะไปพักผ่อน หรือไปเที่ยวต่างจังหวัดโดยไม่ได้บอก ข้าพเจ้าจึงไม่ได้ติดใจสงสัย

เย็นวันหนึ่ง ข้าพเจ้ากำลังเล่นบิลเลียดคู่กับเพื่อนอยู่ที่สโมสรอย่างสนุกสนาน ขณะนั้นเรากำลังชิงแดงกันอยู่ ใครตบหลังลงเป็นผู้ชนะ เพราะเราทำแต้มคู่คี่กันมาตลอดเวลา คู่แข่งขันของข้าพเจ้าฝีมือพอกัน กำลังสนุกตื่นเต้น ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะตลอดมา ครั้งนี้มีเดิมพันสุราต่างประเทศโซดาต่างหาก ทันใดนั้นก็มองเห็นชายหนุ่มขับรถเข้ามาในสโมสร เมื่อหาที่จอดรถเรียบร้อยแล้ว จึงเดินขึ้นมาด้วยสีหน้าเศร้าหมอง เมื่อแกเห็นข้าพเจ้าซึ่งคอยจับตาดูอยู่ตลอดเวลาก็แสดงความดีใจเดินตรงเข้ามาหา ข้าพเจ้าจึงทักขึ้นว่า

"หมู่นี้ทำไมหายหน้าไป ถ้าจะไปเที่ยวต่างจังหวัดหรือไปตากอากาศ" ชายหนุ่มซึ่งมีสีหน้าเศร้าตอบว่า

"เปล่าครับ พี่หมอ ผมไม่ได้ไปไหน พี่หมอมีเวลาสำหรับผมไหม ผมไม่อยากรบกวนเลย เพราะเห็นพี่หมอกำลังสนกสนาน แต่ผมมีความจำเป็นจริงๆ" ข้าพเจ้ามองหน้าชายหนุ่มด้วยความสงสารแล้วตอบว่า

"โอ! สำหรับคุณผมมีเวลาเสมอ จะให้ทำอะไรบอกมาเลย ยินดี" ชายหนุ่มยิ้มเศร้าๆ ในหน้า แล้วพูดว่า

"ผมอยากพูดกับพี่หมอตามลำพัง"

ข้าพเจ้าวางดิวแทงบิลเลียด แล้วหันไปบอกกับคู่แข่งขันว่า "นั่งดื่มเหล้าคอยไปพลางๆ ก่อนนะ ประเดี๋ยวจะมาเล่นต่อ" ว่าแล้วข้าพเจ้าก็เดินนำหน้าชายหนุ่มออกจากโต๊ะบิลเลียด เมื่อเห็นว่าห่างพอที่ผู้อื่นจะไม่ได้ยินคำสนทนาแล้ว ชายหนุ่มก็เริ่มเรื่องว่า

"ผมอยากจะรับพี่หมอไปดูไข้ แต่ไม่ทราบว่าพี่หมอจะตกลงหรือไม่"

ข้าพเจ้าย้อนถามว่า "ทำไมจึงคิดว่าผมจะไม่ไปล่ะ"

ชายหน่มพดต่อไปว่า "เพราะคนป่วยนั้นเป็นคนไม่ดี เป็นคนชั่ว เป็นฆาตกรทางอ้อม"

ข้าพเจ้าปลอบใจแกว่า "แม้ว่าญาติของผมจะถูกคนไข้ผู้นี้ฆ่าตาย ผมก็จะต้องรักษาเพื่อช่วยชีวิตเอาไว้ เท่าที่สามารถจะช่วยได้ เพราะเป็นหน้าที่ของผมด้วยจรรยาของแพทย์พึงปฏิบัติ ส่วนความชั่วหรือความดีของคนไข้นั้นเป็นคนละส่วน"

ชายหนุ่มได้ฟังก็ถอนใจยาวแล้วพูดว่า "อุดมคติของพี่หมอนั้นผมยกขึ้นเหนือหัวด้วยความเคารพอย่างสง"

ข้าพเจ้ารีบพูดขึ้นว่า "โปรดอย่ายกย่องผมเลย มันเป็นของธรรมดาสำหรับแพทย์ทั่วไป เอาละ คราวนี้คุณบอกให้รู้ได้หรือยังว่าจะให้ผมไปดูไข้ที่ไหน เป็นใคร มีอาการป่วยอย่างไร"

ชายหนุ่มอึกอักอยู่ครู่หนึ่งจึงโพล่งออกมาว่า "คนป่วยคือคุณลุงของผมเองครับ เป็นโรคอะไร พี่หมอไปดูเอาเองดีกว่า พี่หมอพร้อมจะไปหรือยังครับ ไปรถผม ส่วนรถพี่หมอเอาไว้ที่สโมสรก็แล้วกัน แล้วมาเอาทีหลัง มีอะไรสงสัยก็เอาไว้ถามระหว่างทาง เพราะมีเวลาน้อย คนไข้กำลังคอยความช่วยเหลืออยู่"

ข้าพเจ้าพยักหน้าแล้วพูดว่า "เอา ตกลง ประเดี๋ยวต้องไปตกลงกับคู่ต่อสู้เรื่องบิลเลียดก่อน"

ตกลงข้าพเจ้ายอมแพ้เพื่อไม่ให้เสียเวลา โดยจัดการจ่ายค่าเหล้าและโซดา แล้วไปเอากระเป๋ายาและเครื่องมือที่รถ แล้วจึงตามชายหนุ่มไปขึ้นรถของเขา ระหว่างทางข้าพเจ้าได้ซักถามชายหนุ่มถึงอาการคนไข้ ฟังเสียงดูรู้สึกว่า อาการของคนไข้หนักมากเสียแล้ว เคยเปลี่ยนนายแพทย์ที่รักษาไปแล้วถึงสองนาย ทั้งเป็นแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคมากกว่าข้าพเจ้า แต่ก็ยังรักษาไม่หาย จึงทำความหนักใจให้แก่ข้าพเจ้าไม่น้อย เพราะข้าพเจ้าไม่ใช่หมอเทวดาหรือว่าวิเศษกว่าหมออื่นๆ กำลังนึกอะไรไปตามเรื่อง รถยนต์ก็ได้เลี้ยวเข้ามาในเขตบ้านที่ใหญ่โต มีบริเวณกว้างขวาง มองเห็นประตูด้านหน้าตึกปิด มีถนนเลี้ยวรอบตัวตึกใหญ่ แล้วรถก็มาหยุดนิ่งอยู่ที่บันไดขึ้นหลังตึก ยังไม่ทันลงจากรถ พวกคนในบ้านก็วิ่งออกมากระซิบกับชายหนุ่มสองสามคำ แล้วชายหนุ่มก็ชี้ไปที่หีบกระเป๋าซึ่งอยู่บนเบาะที่นั่งข้างหลัง แล้วก้าวลงจากรถเดินนำหน้าข้าพเจ้าขึ้นตึก มีคนถือกระเป๋าเครื่องมือเดินตามมาติดๆ เราผ่านห้องที่มีเครื่องลายครามของเก่ามีทั้งของจีนและของไทย นอกจากนั้นยังมีพระพุทธรูปเก่าแก่ปางต่างๆ อีกจำนวนมาก ข้าพเจ้านึกในใจว่า นี่เห็นจะเป็นห้องที่สะสมของโบราณที่หายากและมีค่ามาก แต่เมื่อเห็นพระพุทธรูปหลายองค์ไม่ได้ตั้งอยู่ในที่อันสมควรแก่การเคารพสักการะ ใช้เป็นแต่เพียงเครื่องประดับตกแต่งบ้านเท่านั้น นึกเศร้าใจในความเป็นอยู่ของเจ้าของบ้านผู้เป็นลุงของชายหนุ่ม เพราะแกไม่ยอมบูชาอย่างอื่น นอกจากเงินคือพระเจ้าของแก ซึ่งบันดาลสวรรค์ให้แกอยู่อย่างสุขสบาย

ก่อนที่จะเข้าถึงห้องผู้ป่วย ข้าพเจ้าได้กลิ่นอับๆ สาบๆ ไม่ทราบว่าผู้อื่นจะได้กลิ่นเหมือนข้าพเจ้าหรือไม่ ถ้าเป็นคนโบราณเขาจะว่ามีสาบสาง อันเป็นกลิ่นสาบของภูตผีปิศาจหมายถึงคนไข้ชะตาขาดแน่ ข้าพเจ้าเคยได้ยินหมอโบราณนั้น ก่อนที่จะไปรักษาคนไข้เขาจะนั่งบริกรรมดู หากมีนิมิตเกิดได้กลิ่นสาบ หรือคนที่มาตามหมอมีกลิ่น

สาบติดมาด้วยแล้วถือว่าเป็นลางร้าย หมอโบราณก็จะเบี่ยงบ่ายไม่ยอมรักษา โดยถามวัน เดือน ปีของคนไข้แล้วให้ไปหาหมออื่น บ้างว่าชะตาคนไข้จะแรงกว่าผู้เป็นหมอ ฉะนั้น ต้องไปหาหมอที่ชะตาแข็งกว่าคนไข้จึงจะรักษาหาย นี่คือทางออกของหมอโบราณ ที่รู้ว่าคนไข้ที่ตนจะไปรักษานั้นจะถึงจุดจบ แต่ข้าพเจ้าเป็นหมอแผนปัจจุบันอาศัยวิทยาศาสตร์เป็นหลัก จึงไม่ยอมเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นตัวตนเห็นเป็นสิ่งที่หลงใหลงมงาย แต่ก็มีบางสิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่แน่ใจเหมือนกัน เพราะในโลกเรานี้ยังมีสิ่งลี้ลับที่วิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถพิสจน์ได้อีกมาก

เมื่อเดินตามชายหนุ่มเข้าไปในห้องคนไข้แล้ว ข้าพเจ้าต้องตกตะลึง ห้องนั้นมิใช่เป็นห้องนอนธรรมดา หากเป็นห้องโถงสำหรับรับแขก เปลี่ยนแปลงเป็นห้องนอนคนเจ็บ แต่สิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าตกตะลึงหาใช่ที่สิ่งนี้ไม่ หากแต่ว่ากลางห้องที่สะอาดสวยงาม แต่ปูไว้ด้วยกระสอบป่านซ้อนกันหลายชั้น กว้างขนาดเท่าที่นอนธรรมดา มีผงเศษดินโรยข้างบนเอาน้ำราดให้เปียก และกลายเป็นที่นอนประหลาดเพราะมีร่างคนป่วยผอมซีดตัวมอมแมมนอนเกลือกกลิงอยู่ตรงกลางเป็นภาพที่พิสดารและทุเรศที่สุด เพียงเอากระสอบป่านปูนอนก็แปลกอยู่แล้ว ยังเอาดินมาโรย เอาน้ำมาราดให้เป็นโคลนตมสกปรก ซ้ำมีคนไข้ที่ป่วยอาการหนักนอนหายใจระรวย ปากแห้ง ตาฝ้ามัวเพราะพิษไข้สูงเพ้อออกมาอย่างไม่ได้สติ นอกจากนั้นแล้วยังมีหญิงชายอีกประมาณ ๗-๘ คน นั่งมองดูคนไข้อยู่ห่างๆ ตั้งแต่ข้าพเจ้าเป็นหมอมา ยังไม่เคยประสบเหตการณ์เช่นนี้มาก่อนเลย ข้าพเจ้าจึงเรียกชายหนุ่มมากระซิบถามอย่างไม่พอใจว่า

“ทำไมถึงได้ทำกับคนไข้ด้วยสภาพเช่นนี้ แล้วพวกที่นั่งดูก็เห็นเป็นของธรรมดา อย่าว่าแต่จะให้คนป่วยหนักนอนเช่นนี้เลย แม้คนไข้ที่เป็นน้อยๆ ให้นอนในสภาพเช่นนี้ ก็ต้องกลายเป็นไข้หนักได้

หรือแม้แต่คนธรรมดาที่แข็งแรงให้นอนในสภาพเช่นนี้ ก็คงไม่พ้นเสียสติแน่ นี่เข้าใจว่าคงเป็นหมอทางไสยศาสตร์แนะนำให้นอนเช่นนี้ แล้วคงรดน้ำมนต์สาดไล่ผีไล่สางกันละซิ ช่างงมงายกันจริงๆ”

ข้าพเจ้ายิ่งพูดก็ยิ่งแสดงความไม่พอใจมากขึ้น เพราะมันเป็นการทรมานคนไข้อย่างที่สุด แต่ข้าพเจ้ากลับเข้าใจผิดถนัด เมื่อชายหนุ่มซึ่งเห็นข้าพเจ้าไม่พอใจ กล่าวคำรุนแรงออกมาเช่นนั้นก็หน้าสลด แต่เป็นผู้มีใจเย็น นิ่งฟังจนข้าพเจ้าพูดอย่างไม่พอใจจบลง แกจึงอธิบายว่า

“ขอโทษเถิดพี่หมอ โปรดฟังผมก่อน เรื่องคนป่วยที่นอนอยู่ในสภาพเช่นนี้ ก็เพราะเป็นความประสงค์ของคนไข้เอง คนป่วยเป็นผู้ร้องขอให้พาออกไปนอกบ้าน หาที่ดินที่มีน้ำแฉะๆ ให้นอน บอกว่ามันร้อนรุ่มอยู่ในใจทนไม่ไหวจะเป็นบ้าอยู่แล้ว ทุรนทุรายตลอดเวลา ทรมานเหมือนถูกเอาขึ้นย่างบนกองไฟ แม้จะปลอบโยนเท่าไรก็ไม่ยอมทั้งสิ้น จะออกไปนอนกลางดินท่าเดียว เมื่อไม่มีใครเอาใจใส่ก็ตะโกนด่าออกมาอย่างหยาบๆ ร้องบอกว่า ทนไม่ไหวอยู่ไม่ได้ เร่งให้พาออกไปเร็ว ถ้าไม่มีใครพาไปก็จะคลานออกไปเอง เมื่อเราเห็นเข้าก็สงสารจะตามใจก็ไม่ได้ เพราะการที่จะนำคนไข้ไปนอนกลางดิน ใครๆ จะหาว่าเป็นบ้าทำทารุณคนไข้ แต่ถ้าไม่ตามใจก็ไม่ได้เหมือนกัน เพราะเป็นการทรมานจิตใจคนไข้ ผมเองก็ไม่ทราบจะทำอย่างไรดี จึงไปถามหลวงพ่อที่วัด ท่านก็ได้แนะนำให้จัดการสร้างแผ่นดินเทียมขึ้นในห้องรับแขก ดังที่พี่หมอเห็นนี่แหละ ทีแรกก็ยังไม่แน่ใจว่าจะได้ผลหรือไม่ แต่เมื่อนำคนป่วยมานอนก็รู้สึกว่าค่อยสงบลงได้บ้าง ค่อยเบาใจลง”

ข้าพเจ้าได้ยินชายหนุ่มกล่าวเช่นนั้นก็ตะลึงงันไป นึกปลงอนิจจังด้วยหลงเข้าใจตามอารมณ์ตัวเองนึกว่าถูก นึกไม่ถึงว่าในโลกนี้จะมีเรื่องแปลกประหลาดชนิดนี้เกิดขึ้น ข้าพเจ้าจึงขอโทษที่เข้าใจผิดไปและอารมณ์ออกจะรุนแรงไปหน่อย เมื่อได้มาเห็นสภาพเช่นนี้

แล้ว ข้าพเจ้าก็ได้แนะนำให้เอาน้ำอุ่นๆ มาเช็ดตัวคนไข้ให้สะอาด โดยวิธีละมุนละม่อมที่สุด เพื่อมิให้คนไข้ได้รับความกระทบกระเทือนมากเกินไป แล้วจัดหาที่นอนที่สะอาดเรียบร้อยมาเปลี่ยนให้คนไข้นอน ข้าพเจ้ายังไม่ทันจะชี้แจงจบ ก็ได้ยินเสียงผู้หญิงกลางคนซึ่งอยู่ในที่นั้นร้องค้านขึ้นว่า

"ทำอย่างนี้ไม่ได้หรอกค่ะ คุณหมอ ท่านไม่ยอมเด็ดขาด ถ้าจะให้ท่านนอนดีกว่านี้คงอาละวาดใหญ่ กรุณาปล่อยให้สงบ ปล่อยให้ท่านนอนอย่างที่ท่านต้องการนี่แหละค่ะ มิฉะนั้น จะยุ่งกันทั้งบ้านตลอดคืน"

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินเช่นนี้ ก็ต้องนิ่งอึ้งไป นึกอยู่สักครู่หนึ่งว่าจะทำอย่างไรดี แต่เมื่อได้ยินประวัติผู้เป็นลุงของชายหนุ่มผู้เป็นหลานที่ว่า คนไข้ได้สร้างกรรมชั่วมามากมาย เพื่อนำเงินที่ไม่สุจริตมาบำรุงความสุขสบายของตัวเอง ถือว่านั่นแหละคือสวรรค์ ข้าพเจ้าจึงเล็งเห็นว่าเราจะเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาจัดการก็คงไม่ได้ผล แม้ว่าจะไม่เชื่อว่ากรรมตามสนอง แต่เราก็ควรคิดถึงเหตุผลที่เกิดขึ้นกับชายผู้นี้ว่า เป็นไปตามกรรมชั่ว ซึ่งทางวิทยาศาสตร์หาเหตุผลไม่ได้ เมื่อนึกได้เช่นนั้น จิตใจที่ตื่นเต้นก็ค่อยสงบลง เมื่อจิตใจเข้าสู่สภาวะปรกติแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอร้องให้ชายหนุ่มเอาผ้ายางปูไว้ให้แกนอนตามสภาพเดิมใหม่ เพราะเวลานี้แกไม่รู้สึกตัว ไม่ช้าชายหนุ่มได้จัดการทุกอย่างให้เป็นไปตามที่ข้าพเจ้าขอร้อง แล้วข้าพเจ้าก็ลงมือตรวจคนไข้ทันที ช่างแปลกประหลาดที่ไข้หนักขนาดนี้ พิษไข้ขึ้นสูงซ้ำนอนในที่ชื้นแฉะเช่นนี้ คนป่วยธรรมดาเห็นจะทนอยู่ไม่ไหว แต่นี่แกหนักเกินขีดตายอย่างธรรมดา ข้าพเจ้ารู้ดีว่าไม่สามารถช่วยชีวิตคนป่วยรายนี้ไว้ได้นาน จึงหันไปพูดกับชายหนุ่มซึ่งเป็นหลานของคนไข้ว่า

"อาการคุณลุงของคุณหนักมาก ผมคิดว่าควรรีบส่งโรงพยาบาลให้เร็วที่สุดจะดีกว่า ไม่สมควรจะทิ้งอยู่กับบ้านเช่นนี้ ถ้าไปโรงพยาบาล

ยังพอมีทางรักษาบ้าง ถ้าอยู่อย่างนี้จะเป็นการเสี่ยงมากเกินไป”

ชายหนุ่มหน้าเศร้า ถอนหายใจยาวเมื่อได้ฟังความเห็นของข้าพเจ้า และได้พูดขึ้นว่า

“ผมก็มีความเห็นอย่างที่พี่หมอบอกเหมือนกัน ตั้งแต่ท่านเริ่มป่วยแล้ว หมออื่นๆ ก็แนะนำอย่างนี้ แต่คุณลุงท่านไม่ยอมไปอย่างเด็ดขาด ซ้ำแช่งด่าถ้าใครจะเอาท่านไปโรงพยาบาล ทั้งนี้เพราะท่านเป็นห่วงทรัพย์สมบัติในบ้านมากกว่าห่วงตัวเอง ผมเองก็จนปัญญาเห็นจะต้องปล่อยไว้ที่บ้านนี่แหละครับ ตามแต่บุญแต่กรรม เพราะใจของท่านยังนึกว่าไม่ตายแน่”

ข้าพเจ้าไม่ทราบจะแนะนำอย่างไรให้ดีกว่านี้ ได้แต่ตรวจและจัดการให้ยาที่เห็นว่าสมควรแก่สภาพของไข้ ฉีดยาพอประทังชีวิตไว้ คิดว่าหากจะมีสิ่งใดปาฏิหาริย์ก็อาจทำให้ไข้หายได้ เมื่อจัดการให้ยาแก่คนไข้แล้ว ชายหนุ่มได้เชิญให้ข้าพเจ้าไปห้องอาหาร ซึ่งได้จัดเตรียมอาหารไว้เรียบร้อยแล้ว เพราะเราออกจากสโมสรเวลาเย็น อาหารหนักยังไม่มีรองท้องนอกจากน้ำโซดากับเหล้าเท่านั้น ข้าพเจ้าเดินตามแกเข้าไปนั่งที่โต๊ะอาหารซึ่งจัดเฉพาะ ๒ ที่ ชายหนุ่มสั่งให้เด็กที่คอยรับใช้ออกไปจากห้องไม่ต้องคอยปรนนิบัติ เราจะได้มีโอกาสอยู่ตามลำพัง สนทนาซักถามเมื่อมีอะไรสงสัย ข้าพเจ้าได้แจ้งถึงอาการของคนไข้ ว่าหนักเกินกว่าที่แพทย์คนใดจะรักษาให้หายได้ ชายหนุ่มมีอาการเศร้าโศกอยู่ในหน้า ข้าพเจ้าซักถามเรื่องราวต่างๆ ของเขากับผู้เป็นลุง เพื่อประกอบเหตุผลนำมาเล่าสู่กันฟัง ข้าพเจ้ายังสงสัยว่าหากข้าพเจ้าไม่ได้เป็นหมอ ก็คงไม่มีโอกาสได้รู้เรื่องประหลาดของครอบครัวนี้ได้อย่างละเอียด เพราะเท่าที่สังเกตดูเหมือนว่า ไม่มีคนภายนอกที่ทราบว่าเจ้าของบ้านป่วยหนักอยู่ในบ้าน และข้าพเจ้าคิดว่าท่านเจ้าของบ้านคงไม่เป็นที่เคารพรักใคร่นับถือของคนทั่วไปนัก จึงไม่มีใครสนใจจะมาเยี่ยมไข้ หรือมิฉะนั้นคงจะปิด ให้รู้แต่คนในบ้านและญาติ

ไม่กี่คน นอกนั้นก็มีแพทย์และผู้รักษาพยาบาล ถ้าสังเกตดูภายนอกจะเห็นว่าบ้านปิดเงียบ เหมือนไม่มีเหตุการณ์อะไรผิดแปลกกว่าธรรมดา ระหว่างรับประทานอาหาร ข้าพเจ้าถามชายหนุ่มว่า

"คุณกับคุณลุงมีปากเสียงกัน จนคุณถูกห้ามไม่ให้เข้าบ้านไม่ใช่หรือ" ชายหนุ่มถอนหายใจแล้วตอบว่า

"เรามีการถกเถียงกันหลายครั้ง คุณลุงโกรธเป็นไฟขึ้นมาทันที และไล่ผมไม่ให้เข้าบ้านทุกครั้ง แต่ผมไม่ได้โกรธตอบ ปล่อยให้คุณลุงโกรธไปข้างเดียว ไม่นานคุณลุงก็หายโกรธให้คนไปตามผมมาอีก เกือบจะเป็นธรรมดาในเรื่องถกเถียงไม่ลงรอยกัน แต่ครั้งหลังนี้ผมเกิดโต้เถียงกับคุณลุงรุนแรงกว่าธรรมดาทุกคราว เหตุการณ์ก็คล้ายกับครั้งที่ผมเล่าให้พี่หมอฟังมาแล้วนั่นแหละ เจ้าของนานำเงินมาไถ่ถอนที่นาที่เกินเวลาไปตามสัญญา คุณลุงไม่ยอมให้ไถ่ถอนคืน เจ้าของที่ดินเป็นคนธรรมะธัมโม ทั้งเป็นคนที่ซื่อได้พยายามอ้อนวอน ที่ล่าช้าก็เที่ยววิ่งหาเงิน ขอให้เห็นความทุกข์ยากต่างๆ ว่า ถ้าไม่ได้ที่นาคืนไปลูกหลานจะแตกแยกกระจายเหมือนแพแตก เพราะไม่มีแง่นดินจะอยู่ จะไปหาที่ใหม่ก็ไม่มีเงิน จึงขอความเห็นอกเห็นใจจากคุณลุง แต่ท่านไม่เคยใจอ่อน ไม่เคยสงสารใครมาก่อน แม้เจ้าของที่นาจะพาลูกหลานทั้งชายและหญิงมาให้เห็นสภาพของความยากแค้น เพื่อให้เกิดความสงสารเด็กตาดำๆ แต่ก็ไม่สามารถเอาชนะจิตใจอันแข็งกระด้างของคุณลุงได้ ผมได้ทราบว่าคุณลุงได้ใช้เล่ห์เหลี่ยมหลบหลีก เพื่อจะครอบครองที่นาผืนนี้ หลังจากที่เจ้าของนากลับไปด้วยความผิดหวังแล้ว ผมทนดูคนได้รับทุกข์เพราะคุณลุงอีกต่อไปไม่ไหว ครั้งนี้ขอพูดให้แตกหักกันเลย จึงเข้าไปอ้อนวอนก่อน อ้างเหตุผลและศีลธรรมให้ท่านเกิดความสงสารเมตตา แต่ท่านกลับด่าว่าผมว่าเข้าข้างคนอื่นจะตัดญาติขาดลุงหลาน ท่านโกรธผมมาก ผมรับว่าวันนั้นผมรู้สึกไม่พอใจมาก คิดว่าคราวนี้คงถึงที่สุด จึงกล่าวคำรุนแรงออกไปว่า

"คุณลุงมีจิตใจไม่เหมือนมนุษย์ธรรมดา มีใจเหี้ยมโหด ขาดความเมตตาสงสาร ผมอายเหลือเกินที่เป็นหลาน"

คุณลุงตอบผมด้วยความโกรธจัดว่า "กจะไม่ยอมยกสมบัติให้มึง แม้แต่สตางค์แดงเดียว จำเอาไว้"

ผมตอบคุณลุงไปว่า "ถ้าผมไม่ได้รับมรดกจากคุณลุง ก็นับว่าเป็นบุญมากและเป็นความพอใจของผมด้วย เพราะทรัพย์สินของคุณลุงได้มาโดยไม่บริสุทธิ์ ต้องทำลายความสุข เลือดเนื้อชีวิตของผู้บริสุทธิ์ ผมขอเตือนด้วยความหวังดี ระวังสวรรค์ของคุณลุงจะพังลงมากลายเป็นนรก ผมไม่ต้องการทรัพย์สมบัติ แม้ผมจะมีสิทธิ์ได้ในส่วนของผมผมกลัวกรรมจะตามสนองภายหลัง" พอผมพูดยังไม่ทันจบ คุณลุงโกรธจนตัวสั่นตะโกนด่าเสียงลั่นว่า

"มึงกับกูขาดญาติขาดเป็นลุงหลานกันแต่วันนี้ อ้ายคนจัญไรออกจากบ้านกูเดี๋ยวนี้ ไม่ต้องมาให้กูเห็นหน้ามึงอีกต่อไป กูจะตายมึงก็ไม่ต้องมาดูผี"

วันนั้นผมนึกในใจว่า คราวนี้สิ้นสุดกันเสียที คุณลุงคงจะตัดขาดเราแน่ เพราะไม่เคยโกรธมากเช่นนี้มาก่อน แต่สบายใจดีเหมือนกันที่ได้พูดความจริงที่อัดอยู่ในใจมานานแล้ว ทำให้คนในบ้านหลายคนรวมทั้งภรรยาเล็กๆ ของคุณลุงสบายใจขึ้น เพราะเขารู้ว่าผมเป็นคนพูดจริงทำจริงและรักษาคำพูด และผมก็เป็นคนมีสิทธิในทรัพย์สินของคุณลุงในส่วนที่เป็นของบิดาผม แต่ผมเองก็มีความพอใจในความเป็นอยู่ของผม แม้จะไม่มีเงินมากมาย แต่ก็มีพอใช้ไม่เดือดร้อนอะไร ผมตั้งใจไว้แล้วว่าไม่ต้องการสมบัติของคุณลุง แม้ว่าผมควรจะได้ในส่วนของบิดาผมก็ตาม เพื่อความสบายใจไม่ต้องคอยนั่งวิตกกังวล ผิดกับคุณลุงที่มั่งมีมากมาย ที่ได้มาจากความทุจริต ทั้งที่ดินเงินทองทรัพย์สินต่างๆ ใช้ไม่หมดชั่วชีวิตนี้ แต่ท่านก็ยังไม่สำนึกตัวไม่รู้จักอิ่ม โลภไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้คุณลุงหาความสุขที่แท้จริงไม่ได้ ท่านรู้ดี

ว่าได้ทำกรรมชั่วไว้มาก มีคนคอยจ้องล้างแค้น คอยติดตามที่จะทำร้ายด้วยความเจ็บใจ ท่านต้องคอยระวังตัว จิตใจก็ไม่สงบหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลา แต่คุณลุงเป็นคนถือทิฐิ จึงปกปิดความไม่สงบภายในใจไว้ไม่ให้ใครล่วงรู้ โดยเฉพาะผมผู้เป็นหลานชาย เพราะคุณลุงเคยพูดว่า “การมีเงินมีทองมีทรัพย์สมบัติ ต้องการสิ่งใดก็หามาได้ นั่นคือสวรรค์ของท่าน” เมื่อมองดูภายนอกก็ดูเหมือนว่าจะมีความสุขจริง เพราะอยู่อย่างเศรษฐี แต่ภายในจิตใจคือนรก ความสุขมันเป็นแต่เพียงความนึกฝันเท่านั้น ความจริงความชั่วมันคอยหลอกหลอนอยู่ตลอดเวลา ความกลัวตายจากการถูกลอบปองร้าย ทำให้คุณลุงคอยระวังตัวอยู่เสมอไม่ประมาท แอบสั่งซื้อเสื้อเกราะอ่อนกันกระสุนมาใส่ไว้ข้างใน เอาเสื้อใส่ทับไว้ข้างนอกตลอดเวลา ใช้คนขับรถที่ร่างกายแข็งแรงเป็นมวย เป็นกระบี่กระบอง ยิงปืนเก่ง มาเป็นทั้งผู้ขับรถและผู้คุ้มกัน ตามปรกติคุณลุงไม่ใคร่จะออกจากบ้านไปไหน นอกจากจำเป็นจริงๆ เท่านั้น เพราะกลัวจะถูกลอบทำร้าย สำหรับครอบครัวของคนขับรถก็ให้เข้ามาอยู่ในบ้านทั้งหมด และได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่เป็นอย่างดีเป็นการเอาใจ เพื่อป้องกันการหักหลังหรือทรยศ พี่หมอก็เห็นว่า คุณลุงหาความสุขไม่ได้ผิดกับคนธรรมดาที่บริสุทธิ์”

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า “ผมเห็นด้วยกับคุณ จริงอย่างที่คุณว่าภายนอกเห็นว่ามีความสุข คือมีบ้านใหญ่โตอยู่ มีของใช้ทุกอย่างล้วนราคาสูงอย่างดี แต่ภายในจิตใจนั้นมีแต่ความทุกข์ ความกังวล ความหวาดกลัว ถ้าจะพูดให้ตรงก็คือ ข้างนอกเป็นไปตามความเข้าใจของท่าน แต่ภายในจิตใจไม่มีความสุขคือนรกอย่างคณว่า” ชายหน่มยิ้มเศร้าๆ แล้วพูดว่า

“ขอบคุณที่พี่หมอมีความเห็นตรงกับผมในข้อนี้”

ข้าพเจ้าจึงถามว่า “คุณลุงไล่คุณออกจากบ้านครั้งนั้น โกรธมากถึงกับตัดเป็นตัดตาย แล้วยังไงคุณถึงเข้ามาอยู่บ้านอีกละ”

ชายหนุ่มตอบว่า “คุณลุงโกรธผมมากกว่าทุกครั้ง แต่ผมไม่เคยโกรธตอบท่านเพราะท่านเป็นญาติผู้ใหญ่ แต่การที่จะทำให้คุณลุงหายโกรธนั้นยังมองไม่เห็นและคิดว่าไม่มีหวัง ต่อมาผมก็ได้ทราบว่าก่อนที่คุณลุงจะป่วย คืนหนึ่งนั้น ท่านนอนหลับแล้วฝันเห็นคนแก่ที่เคยถูกท่านโกงหลายคนที่ตายไปแล้ว ต่างมารุมชี้หน้าด่าท่านด้วยท่าทางดุร้ายโกรธแค้นมาก กล่าวหาว่าท่านโกงที่ดินไร่นา ทั้งกล่าวคำอาฆาตไว้ว่า ถึงเวลาแล้วที่จะคิดบัญชีเอาชีวิตไปให้ได้ แล้วต่างก็ดาหน้ากันเข้ามาทำท่าจะทำร้าย บางคนจะมาฉีกเนื้อ ฉีกแขน ฉีกขา บางคนเอื้อมมือจะมาบีบคอให้ตายคามือ ท่านเล่าว่าท่านกลัวจนตัวสั่น จะตะโกนให้คนช่วยก็ร้องไม่ออก จะร้องขอชีวิตอย่างไร พวกนั้นก็ไม่ยอมฟังเสียง พยายามทำท่าจะเข้าทำร้ายให้ได้ ท่านต้องคอยหลบ ที่สุดกำลังจะถูกบีบคอ ในฝันนั้นว่า พอดีผมเดินเข้าไปในห้องที่ท่านนอนได้ทันเวลา ท่านจึงร้องเรียกให้ช่วย ในฝันนั้นท่านบอกว่า ผมก็ร้องห้ามพวกเหล่านั้นไว้ บอกว่าอย่าทำอันตรายคุณลุงเลย ปล่อยให้กรรมตามสนองดีกว่า พวกเหล่านั้นก็ยอมหยุดเชื่อฟังผมห้ามโดยดี แต่ก็ตวาดคุณลุงว่า “นี่เป็นเคราะห์ดีของแกที่มีคนดีมาห้าม มิฉะนั้นแกจะต้องใช้หนี้กรรมวันนี้” แต่ก็แปลกประหลาดอัศจรรย์คือคืนวันเดียวกันนั้น บังเอิญผมก็ฝันว่าได้ยินเสียงคุณลุงร้องเรียกให้ช่วย ตามที่คุณลุงเล่าให้ฟังทุกอย่างทุกประการ แล้วคุณลุงก็ตกใจตื่น ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นความฝัน ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา คุณลุงก็มีแต่ความหวาดกลัวมาก ขวัญเสียจนแทบเสียสติประสาทปั่นป่วน และเริ่มป่วยเป็นไข้เรื่อยมา ท่านคงรู้สึกตัวดี จึงรีบให้คนไปตามตัวผม ขอร้องอ้อนวอนให้ผมมานอนเป็นเพื่อนอยู่ด้วยตั้งแต่วันนั้น ต่อมาท่านก็บอกผมว่า พอหลับตาทีไรก็เห็นแต่พวกอมนุษย์มาทวงที่ดินบ้าง มาทวงเงินทองบ้าง อมนุษย์เหล่านี้มีท่าทางโกรธแค้นและดุร้าย พูดจาขู่เข็ญคุกคามจะเอาชีวิต แต่ก็ไม่เข้ามาทำร้ายเหมือนวันแรก คุณลุงกลัวจนบอกไม่

อยากนอนไม่อยากหลับ เพราะหลับตาทีไรก็เห็นอมนุษย์มายืนชี้หน้าตลอดเวลา แต่ก็จำเป็นต้องทนเพราะไม่มีแรงลุกหนีไปไหนได้ แม้จะหลบหนีไปก็คงไม่พ้นจากพวกอมนุษย์ไปได้ คุณลุงบอกว่า ตั้งแต่เกิดมาจำความได้ ยังไม่เคยกลัวอะไรมากจนใจเสียจะเป็นบ้าเช่นนี้เลย บางครั้งก็ตะโกนโวยวายกลางดึกก็มี ท่านขอให้ผมอยู่ข้างๆ ท่าน และผมก็ใช้เวลาว่างที่มีอยู่ทั้งหมดมาอยู่เป็นเพื่อนท่าน นอกจากเวลาที่มีงานจำเป็นเท่านั้น อาการไข้ของคุณลุงหนักลงทุกวัน ไม่มีท่าว่าจะเบาลงเลย มีบางเวลาที่สร่างไข้ได้สติพูดจารู้เรื่อง แต่ไม่ช้าพิษไข้ก็สงอีก มีอาการหายใจหอบถี่บางครั้งต้องอ้าปากหายใจ มีทั้งความเจ็บปวดและหวาดกลัว ผมเห็นท่านทรมานแล้วอดสงสารไม่ได้ แม้ว่าจะได้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญมารักษาพยาบาล แต่ก็ไม่ทำให้อาการดีขึ้น ฉะนั้น จึงต้องเปลี่ยนหมอถึงสองคนแล้ว พี่หมอเป็นคนที่สาม บางครั้งท่านมีสติสร่างพิษไข้ ท่านก็เล่าถึงความรู้สึกความทรมานในการไข้ครั้งนี้ คุณลุงบอกว่าไม่รู้จะบอกอย่างไรจึงจะตรงกับความรู้สึกที่เป็นอยู่ เวลาพิษไข้ขึ้นนั้นมันร้อนแทบจะเผาตัวไหม้เป็นผง หายใจหอบเหนื่อยแทบจะขาดใจ เวลาหนาวก็หนาวจับใจ ปวดกระดูกแทบจะแตก หัวแทบจะระเบิด ถ้าจะเปรียบเทียบให้ใกล้เคียง ก็คล้ายกับมียักษ์ใหญ่จับข้อเท้าท่านไว้ทั้งสองข้าง เอาศีรษะห้อยลงยกขึ้นสูงแล้วเอาศีรษะจุ่มลงไปในน้ำเดือดๆ ครึ่งตัว น้ำร้อนเข้าปากเข้าจมูก ปวดแสบปวดร้อน หูอื้อไม่ได้ยินอะไร แสบตาจนลืมไม่ขึ้น หายใจไม่ออก เหนื่อยแทบขาดใจ หัวใจเหมือนกับจะหยุดเต้นอยู่แล้ว ก็รู้สึกเหมือนกับเจ้ายักษ์ใหญ่มันแกล้งทรมาน ยกขาขึ้นให้หัวพ้นน้ำ ได้มีโอกาสเริ่มสูดลมหายใจเข้าไปอีกครั้งหนึ่ง พอรอดตาย หัวใจเริ่มเต้นพอมีกำลังขึ้นบ้าง แล้วมันก็ยกขาขึ้นจุ่มหัวลงไปในน้ำอีก แต่คราวนี้เป็นน้ำเย็นจัด ซึ่งสำลักเข้าปากเข้าจมูกจนหายใจไม่ออก หูอื้อ สั่น เพราะหนาวจับใจจับกระดูกเข้าไปถึงข้างใน หนาวจนทนไม่ไหว อยาก

จะให้เอาตัวขึ้นไปย่างบนกองไฟให้หายหนาว แล้วเจ้ายักษ์ก็ยกขาให้หัวพ้นน้ำมีโอกาสหายใจ ให้มีชีวิตรอดขึ้นมาอีก มันสลับอย่างนี้อยู่เสมอ แล้วมันปล่อยให้มีสติเป็นบางเวลา ลงขอโทษที่ไม่เชื่อหลานกรรมจึงตามสนอง เมื่อคุณลุงเล่าให้ฟังแล้วผมรู้สึกสงสารท่านมาก เรื่องที่ท่านเล่าและเปรียบเทียบให้ฟังนี้ พี่หมอรู้สึกว่าเป็นอย่างไรบ้าง ทำไมคุณลุงถึงพบกับสภาพเช่นนี้ มันเป็นการทรมานจิตใจอย่างแสนสาหัส ผมไม่เคยได้พบหรือได้ยินมาก่อนเลย พี่หมอพอจะช่วยอธิบายให้ผมทราบบ้างได้ไหม”

ข้าพเจ้าต้องใช้ความคิดอยู่ครู่หนึ่ง ก่อนที่จะตอบออกไปว่า “ผมเองก็เพิ่งเข้ามาอยู่ในวงการแพทย์ รักษาไข้ได้ไม่กี่ปี นับว่ายังใหม่ยังไม่เคยพบเห็นเหตุการณ์ของคนไข้ที่มีอาการแปลกเช่นนี้มาก่อน ฉะนั้น จะชี้แจงอะไรให้แจ่มแจ้งไม่ได้ ปัจจุบันนี้เป็นสมัยวิทยาศาสตร์ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ หากมีสิ่งใดสงสัยก็ต้องพิสูจน์ช้าๆ ซ้ำๆ กันหลายครั้งหลายหน ให้แน่ใจเสียก่อนจึงจะเชื่อ สำหรับผมเป็นผู้ที่ไม่เชื่อในเรื่องภูตผีปิศาจที่พิสูจน์ไม่ได้ การที่คุณลุงฝันเห็นพวกอมนุษย์เข้ามาทำร้ายก็ดี มาทวงหนี้สินก็ดี ตามความเห็นของผมคิดว่าเป็นอุปาทาน เนื่องจากรู้ตัวว่าทำความชั่วไว้มาก จึงทำให้เกิดภาพมารยาขึ้นในจิตใต้สำนึก เพราะตลอดเวลาที่คุณลุงได้ปฏิบัติมา จะรู้สึกผิดชอบก็คราวนี้ ทรัพย์สมบัติที่ท่านได้มาด้วยการนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่นนั้น คือกิเลสตัณหาที่ทำให้เกิดความโลภในทางผิดซึ่งเข้าครอบงำจิตใจตลอดเวลา เรื่องนี้ท่านรู้ผิดเมื่อสายเกินแก้ การที่คุณผู้เป็นหลานไปทักท้วงตักเตือน แม้ท่านจะร้ว่าคณเป็นฝ่ายถก แต่ด้วยทิฐิมานะในทางที่ผิด เพราะถือดีไม่พอใจที่คุณมาอวดดีตักเตือนสั่งสอนท่าน ท่านมีความหยิ่งในตัว ความเป็นผู้ใหญ่และฐานะที่เป็นลุงของคุณ แทนที่ท่านจะมองเห็นความหวังดีของคุณ แต่เนื่องจากคุณพูดตรงเกินไป ท่านจึงโกรธอยากลองดีกับคุณ โดยมุทำสิ่งที่ตรงกันข้าม

กับที่คุณตักเตือน หากว่าคุณใช้อุบายตักเตือนโดยทางอ้อมโดยท่านไม่รู้ตัว และมีเหตุผลพอที่จะทำให้ท่านรู้สึกผิดชอบชั่วดีขึ้นเอง โดยท่านไม่รู้สึกว่าเป็นการเตือน สิ่งที่เกิดขึ้นเองย่อมจะได้ผลดี บางคนทำชั่วเมื่อมีผู้ตักเตือนด้วยความหวังดีกลับโกรธ พยายามทำสิ่งที่ตรงกันข้ามด้วยความอวดดีและเพื่อลองดีหนักขึ้น คนเราที่ชั่วมันนึกไปเสียว่า ไหนๆ ก็ทำชั่วไปแล้ว ทำต่อไปมันก็ไม่แปลกอะไร ไม่นึกว่าเมื่อรู้ตัวว่าทำชั่วแล้ว รีบถอนตัวออกจากความชั่ว ตั้งหน้าสร้างความดี จะได้ชื่อว่าต้นร้ายปลายดี ยังมีผู้เคารพนับถือ หากปล่อยตัวเลยตามเลยไม่ถอนตัวออกตั้งแต่เริ่มต้น ปล่อยให้ความชั่วเกาะกินลึกเข้าไปทุกทีแล้วก็ไม่สามารถจะถอนตัวได้ เวลาไม่ป่วยคุณลุงเป็นคนแข็งแรง ท่านก็สามารถควบคุมจิตใจไว้ได้ เมื่อมีความเจ็บไข้เกิดขึ้น ความหวาดกลัวในเรื่องบาปกรรมทำชั่ว เป็นอัตโนมัติที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดอุปาทานขึ้นตามความรู้สึกที่แฝงอยู่ในจิตใจ เหมือนคนกลัวผี เมื่อมองไปในที่มืดๆ เห็นกิ่งไม้ใบไม้ถูกลมพัดไหวตามลม จิตใจหวาดกลัวอยู่แล้วจึงคุมสติประสาทไม่อยู่ ก็มองเห็นเป็นผี ความจริงไม่มีผีสางอะไรเลย นี่เพราะจิตหวาดกลัวจึงเกิดอุปาทานหลอนความรู้สึก ฉะนั้น คนที่ไม่มีความกลัวอย่างงมงาย มีสติไม่ประมาท ไม่ประกอบกรรมชั่ว จึงไม่ประสบกับความรู้สึกอย่างนี้ เพราะมีศีลธรรมไม่ทำให้ใครเดือดร้อนฉิบหาย ประกอบกรรมดีมีความบริสุทธิ์ ประกอบด้วยผลบุญกุศลทาน มีจิตใจเมตตากรุณา ย่อมนึกแต่สิ่งที่ดีที่ชอบประสบแต่สิ่งที่เป็นมงคล แม้จะฝันก็ฝันเห็นที่ดี

อันบุคคลใดที่ประกอบกรรมทำชั่วหรือดี ไม่มีผู้ใดจะรู้ดีกว่าตัวของตัวเอง เพราะมันฝังอยู่ในส่วนลึกของความรู้สึก เช่นคำโบราณที่ว่า **“สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ”** ในทางพุทธศาสนาเห็นจะตรงกับคำว่า**กฎแห่งกรรม ผู้ใดทำกรรมดีหรือกรรมชั่วย่อมหนีไม่พ้น** ที่พูดเช่นนี้ก็เพราะได้ยินมาจากบูรพาจารย์ เห็นว่า

ตรงกับเรื่องของคุณลุง แต่จะถูกต้องกับความจริงหรือไม่ก็ไม่แน่ใจ เพราะเป็นความเห็นของผมคนเดียว แต่ก็เป็นเรื่องน่าคิด”

ชายหนุ่มนิ่งฟังข้าพเจ้าอย่างสนใจ เขาคิดอยู่สักครู่หนึ่งก็พูดขึ้นว่า “ที่พี่หมอพูดมามีเหตุผลน่าฟัง น่าคิดมาก แต่อดนึกไม่ได้ว่าอาจมีส่วนถูกและส่วนผิดบ้างเหมือนกัน เช่นเหตุใดคุณลุงจึงอยากนอนที่ดินที่มีน้ำชื้นแฉะ ทั้งๆ ที่มีห้องนอนอย่างสบาย ข้อนี้ผมไม่อยากจะรบกวนขอความคิดคำตอบจากพี่หมอ เพราะพี่หมอพูดตามหลักวิทยาศาสตร์ อยากจะคิดเอาเองว่า นี่คือ กรรมตามสนอง ที่ท่านก่อกรรมทำให้คนอื่นไม่มีที่อยู่อาศัย ต้องได้รับความลำบาก ที่ผมเล่ามาแล้ว บางคืนบ่อยครั้งที่คุณลุงร้องโวยวายขึ้นกลางดึก บอกว่าอยู่ไม่ได้แล้วมีคนจะมาฉุดเอาตัวไป พูดเพ้อเจ้อชี้มือไปทางโน้นทางนี้ เรียกคนโน้นคนนี้ล้วนแต่ที่ตายไปแล้วทั้งสิ้น แล้วก็เอาศีรษะซุกซ่อนกลัวจนตัวสั่นมือก็ปัดดิ้นรนคล้ายกับว่ามีผู้จะมาฉุดเอาไปจริงๆ เล่นเอาคนที่เฝ้าไข้พลอยกลัวขึ้นมาบ้าง จนเกือบไม่มีใครกล้ามาอยู่เป็นเพื่อนตอนดึกๆ ยามเงียบสงัด เคราะห์ดีที่มีคนเฝ้าไข้ ๔-๕ คน ถ้าเพียงคนเดียวหรือสองคนคงหนีไปแล้ว ผมจึงคิดว่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เฝ้าไข้ มิฉะนั้น ถ้าหากพวกนี้กลัวไม่กล้าเฝ้าไข้ก็จะลำบากเงินบางครั้งก็ไม่สามารถจะซื้อความกลัวให้เป็นความกล้าขึ้นมาได้

พอรุ่งเช้าคุณลุงสร่างไข้มีสติ ท่านปรับทุกข์ถึงความทรมานในการเจ็บป่วยของท่าน ผมก็ได้แต่ปลอบโยน ให้ท่านทำจิตใจให้เข้มแข็งและสงบเอาไว้ เพื่อต่อสู่กับความรู้สึกให้หมดไป ผมแนะนำคุณลุงว่า ผมจะนิมนต์พระมาสวดมนต์ฉันเพล ทำสังฆทานเพื่อจะได้อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ท่านเคยทำความโกรธแค้นมาก่อน และนิมนต์พระผู้ทรงศีลบริสุทธิ์เจริญทางภาวนาที่มีผู้เคารพนับถือ เพื่อทำพิธีปัดรังควานคุณลุงเปลี่ยนไปเป็นคนละคน ว่าง่ายเชื่อถือผมทุกอย่างตามที่ผมแนะนำให้ทำได้ทุกสิ่งตามที่ผมเห็นดีเห็นชอบ ผิดกับเมื่อก่อนถ้าผมพูดถึงพระ

ก็จะหัวเราะเยาะดูถูกว่างมงาย ฉะนั้น ผมรับจัดาารทำสังฆทาน เลี้ยงพระสวดมนต์ถวายภัตตาหารเพล นิมนต์ท่านสมภารมาปัดรังควานพี่หมอคงเห็นว่าที่ตามประตูหน้าต่างช่องลมมีใบหนาดเสียบเอาไว้เพื่อป้องกันภูตผีปิศาจตามอย่างโบราณเชื่อถือกันตลอดมา ผมคิดว่าหากใบหนาดยังไม่ได้ผล ก็จะเอาต้นกระเทียมหัวกระเทียมมาแขวนไว้ตามประตูหน้าต่าง แบบฝรั่งเขาเชื่อถือกันดูบ้าง หลังจากนั้นดูเหมือนจะได้ผล เพราะท่านไม่ค่อยจะร้องโวยวาย ชี้หน้าชี้ตาทำท่าทางกลัวกลางดึก คนเฝ้าไข้หายกลัวขวัญดีขึ้น แต่อาการไข้ก็คงทรงอยู่แต่บางเวลามีสติดีรู้สึกตัวพูดรู้เรื่อง นี่ก็เป็นเรื่องที่น่าคิดอย่างหาเหตุผลไม่ได้ จริงไหมครับพี่หมอ”

ข้าพเจ้าพยักหน้า แต่ไม่ออกความเห็นอะไร แต่แล้วก็นึกขึ้นได้จึงถามว่า “เมื่อครั้งก่อนคุณเคยพูดว่า การทำชั่วของคุณลุงต้องพัวพันมาถึงลูกหลาน ข้อนี้ผมยังสงสัยและนึกไม่ออก”

ชายหนุ่มหันมามองหน้าข้าพเจ้าแล้วพูดขึ้นว่า “พี่หมอยังไม่ลืมเรื่องนี้ก็ดีแล้ว ผมจะเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้ฟัง การกระทำของคุณลุงนั้น ทำให้คนจำนวนไม่น้อยต้องได้รับความเดือดร้อนดังที่กล่าวมาแล้ว ความแค้น ความเจ็บใจ คอยจองเวรอาฆาต เมื่อทำร้ายผู้ต้องการไม่ได้ คราวนี้ก็เพ่งเล็งมายังผู้ใกล้ชิดของตัวการ เช่นลูกหลานซึ่งเป็นที่รักใคร่ ถ้าได้ทำลายผู้ใกล้ชิดก็เป็นการแก้แค้น เป็นการทำลายจิตใจไปด้วยและทรมานความรู้สึกทางอ้อม แต่บังเอิญคุณลุงไม่มีบุตรและมีผมคนเดียวเป็นหลานที่สนิทใกล้ชิด ฉะนั้น จุดที่จะรับการแก้แค้นที่เป็นเป้าหมายต่อจากคุณลุง ก็คือผมผู้เป็นหลานคนเดียวของท่าน”

เมื่อชายหนุ่มเล่ามาถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าก็เกิดสงสัยขึ้นมาจึงถามว่า “คุณรู้ได้อย่างไรที่บอกว่า คุณเป็นเป้าหมายรองจากคุณลุง”

ชายหนุ่มตอบด้วยสีหน้าเศร้าๆ ว่า “ความจริงผมก็ไม่เคยฝันว่า ตัวผมเองจะมีศัตรูคอยปองร้ายหมายชีวิตเหมือนกัน แต่ต้นเหตุ

ไม่ได้เกิดจากการกระทำของผมเอง มันเป็นการกระทำของคุณลุงที่โยงติดต่อมายังผม อย่างคิดไม่ถึงเลย”

ข้าพเจ้าได้ยินชายหนุ่มพูดเช่นนั้นก็เพิ่มความสงสัยเป็นกำลังเพราะข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินว่า ชายหนุ่มถูกทำร้ายที่ไหน จึงพูดว่า “คุณช่วยกรุณาเล่าให้ผมฟังได้ไหมว่า คุณรู้ได้อย่างไร ผมอยากทราบ”

ชายหนุ่มมองดูหน้าข้าพเจ้าสักครู่จึงตอบว่า “ครับ ผมทราบว่าพี่หมอใจร้อน การที่ผมทราบเรื่องนี้ก็ตอนหลังจากที่ผมผิดใจกับคุณลุง ถึงกับท่านตัดญาติขาดลุงหลานกับผม และก่อนหน้าที่ท่านจะล้มป่วยลง มีเพื่อนคนหนึ่งของผม เขาเป็นคนนิสัยค่อนข้างไปทางนักเลงหัวไม้สักหน่อย แต่เป็นคนซื่อ วันหนึ่งเขาโทรศัพท์มาหาผม เพื่อนคนนี้เขาไม่ค่อยจะคิดหน้าคิดหลัง อยากจะพูดอะไรก็พูดออกมาตรงๆ ตามภาษาซื่อ เมื่อผมรับโทรศัพท์และทราบว่าเป็นใครแล้ว เขาก็หัวเราะและพูดว่า

“อั๊วมีเรื่องสำคัญจะเล่าให้ลื้อฟัง”

ผมจึงถามไปว่า “เกี่ยวกับอั๊วหรือเปล่า เรื่องของลื้อน่ะ” เพื่อนผู้นั้นหัวเราะแล้วพูดว่า

“มันเกี่ยวกับลื้อโดยตรงทีเดียว ถ้าไม่เกี่ยว อั๊วจะบอกหาหอกอะไรล่ะ”

ผมยิ่งอยากทราบจึงถามไปว่า “ไหนลองบอกมาซิ มันเรื่องอะไร” เสียงเขาพูดมาว่า

“ลื้อโชคดีแท้ๆ เพราะความดีของลื้อได้ทำให้ลื้อพ้นเคราะห์ร้ายไปได้”

ผมฟังแล้วก็งงไม่เข้าใจ จึงถามว่า “ไหน เรื่องอะไรที่ว่าความดีทำให้พ้นเคราะห์ ฟังดูแล้วยังไม่เห็นรู้เรื่อง ลองอธิบายให้ชัดเจนซิว่า เรื่องมันเป็นอย่างไร” เสียงหัวเราะในโทรศัพท์แล้วพูดว่า

“อย่าเพิ่งใจร้อนสิ อ้ายเพื่อนยาก ฟังให้ดีนะ คือ อั๊วมีเพื่อน

กฎแห่งกรรม

คนหนึ่งเขามาถามถึงลุงของลื้อว่า มีหลานสนิทอยู่คนหนึ่ง ถามอั๊วว่ารู้จักดีไหม อั๊วบอกว่ารู้จักเพราะเป็นเพื่อนกัน อ้ายหมอนั่นมันถามอีกว่า นิสัยใจคอเป็นอย่างไร อั๊วบอกว่าวิเศษเลย คนอย่างนี้หายาก มันมีแต่คอยช่วยเหลือเพื่อนและคนยากจนเสมอ ผิดกับลุงของมันราวฟ้ากับดินทีเดียว ลุงมันคอยแทะกระดูกคนจนเสมอ ชอบทำให้คนอื่นเดือดร้อน อ้ายลุงหลานมันเลยไม่ค่อยลงรอยกัน เพราะมันเดินกันคนละทาง ดูเหมือนเจ้าหลานชายถูกเฉดไม่ให้เหยียบบ้านของลุงมันอีกต่อไป เจ้าหมอนั่นมันถามอั๊วอีกว่า ที่พูดมานี่เป็นความจริงหรือ หรือจะเห็นว่าเป็นเพื่อนกันจึงยกย่องเกินความจริง อีตอนนี้ชักไม่พอใจ จึงบอกว่า อั๊วเป็นคนขวานผ่าซากชอบพูดตรงไปตรงมา ใครดีอั๊วก็ว่าดี ใครชั่วอั๊วก็ว่าชั่ว ไม่สนใจว่าลื้อจะเชื่อหรือไม่ ใครถามอั๊วก็บอก และอั๊วก็ไม่รู้ว่าลื้อจะมีเจตนาอย่างไรที่ถามอั๊ว แต่ถ้าจะให้อั๊วพูดให้ถูกละก็ ที่อั๊วพูดว่าดีนั้น ยังน้อยกว่าที่เป็นความจริง ลื้อจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่สำคัญ ใครๆ ก็รู้นิสัยอั๊วดีว่าชอบพูดตรงๆ”

แล้วเสียงพูดโทรศัพท์ก็หยุดไป ผมจึงพูดว่า “ขอบใจที่ลื้อยกย่องอั๊วมาก แล้วเพื่อนของลื้อคนนั้นเขาว่าอย่างไรล่ะ” เสียงเพื่อนของผมกระซิบในโทรศัพท์ว่า

“ที่อั๊วจะพูดต่อไปนี้เป็นความลับนะ”

ผมต้องหัวเราะแล้วพูดเย้าไปว่า “คนอย่างลื้อมีความลับด้วยหรือ เมื่อครู่นี้เห็นตะโกนหัวเราะลั่น มาตอนนี้เกิดมีความลับ ไหนบอกมาซิความลับมากแค่ไหน” เสียงตอบมาตามสายว่า “พออั๊วพูดเสร็จ เขาก็ทำหน้าเศร้ารำพึงออกมาว่า เกือบทำลายคนดีๆ เสียแล้วซิ ถ้าไม่ถามให้รู้เรื่องเสียก่อนก็คงจะเสียใจ ทรมานจิตใจไปตลอดชีวิต ต้องรับบาปหนักที่ไปทำลายคนดี อั๊วถามได้ความว่า เขาจะทำร้ายคุณลุงของลื้อ แต่ไม่สามารถจะทำอะไรได้ เพราะแกระวังตัวตลอดเวลา อยู่ในบ้านก็ยังมีทั้งปืนยาวติดตัวเตรียมพร้อมอยู่เสมอ อั๊ว

เลยบอกว่า ถ้าใครทำอะไรลื้อก็เท่ากับช่วยให้ลุงลื้อสบายขึ้น แทนที่แกจะเสียใจ แกคงดีใจแน่” เขาพูดแล้วก็หัวเราะอย่างขบขัน

ส่วนผมนั้นงงเพราะไม่เคยนึกมาก่อนเลย ต่อมาผมได้ทราบว่า พ่อของชายผู้นั้นได้ถูกคุณลุงทำเสียปนปี้ ไม่มีบ้านช่องจะอยู่ ก็น่าจะให้เขาแก้แค้นหรอกนะครับ นี่แหละครับ พี่หมอก็เห็นแล้วว่ามันพัวพันมาถึงลูกหลานได้อย่างไร แต่เดี๋ยวนี้ใครๆ เขาก็รู้แล้วว่า ผมกับคุณลุงได้ถกเถียงกันไม่ลงรอยกัน จนถูกท่านไล่ไม่ให้เข้าบ้าน แต่ก็ดีอย่างที่ทำให้ผมรอดพ้นจากการเป็นเป้าหมายของความแค้น”

ข้าพเจ้าได้ฟังชายหนุ่มเล่าอย่างยืดยาวแล้ว ก็นึกในใจว่าชายหนุ่มผู้นี้สูงทั้งศีลธรรมและความรู้ ทั้งได้ละแล้วซึ่งโลภ โกรธ หลงอย่างไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ หากได้อุปสมบทคงเข้าถึงรสพระธรรมได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดา ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า

“การที่คุณว่ามรดกทรัพย์สินของคุณลุงนั้น เป็นของบิดาคุณครึ่งหนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยก็ควรได้ส่วนของคุณพ่อคุณตามความเป็นธรรม ความจริงเรื่องนี้ผมไม่ควรพูด แต่ผมเห็นว่าคุณได้พูดว่าไม่ต้องการอะไรเลยเช่นนี้ ก็อดประหลาดใจไม่ได้”

ชายหนุ่มยิ้มอย่างเศร้าๆ แล้วพูดว่า “พูดตรงๆ ว่าผมรังเกียจแม้ผมจะมีสิทธิ์ในส่วนของคุณพ่อ แต่ผมไม่ต้องการเพราะเงินเหล่านี้ไม่บริสุทธิ์ ในเวลานี้ผมเองก็ไม่ได้ยากจน ยังมีคนอีกไม่น้อยที่กำลังจ้องจะถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของคุณลุง พี่หมอผ่านมาทางห้องไว้ของโบราณ มีเครื่องลายครามของเก่าๆ และพระพุทธรูปปางต่างๆ ที่เก่าแก่หายาก คุณลุงได้สะสมไว้เป็นจำนวนมากโดยใช้เวลานานแต่ละชิ้นมีราคาสูง ผมอยากจะบอกกับพี่หมอว่า เท่าที่เห็นนี้เหลือไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเมื่อก่อนที่คุณลุงจะป่วย ต่อมาเมื่อคุณลุงล้มป่วยลง ของมีค่าต่างๆ ก็ค่อยๆ หายไปจากห้องวันละหลายๆ ชิ้น เพราะมีคนโลภหรือโจรอยู่ในบ้านนี้ ต่างคนต่างถือสิทธิ์แย่งกันลำเลียงออก

ไปซุกซ่อน ไม่ช้าคงหมดบ้าน เพราะรู้ว่ายังไงเสียคุณลุงก็ไม่มีโอกาสหายแน่ บางครั้งก็ค้นหากุญแจไขตู้นิรภัยในห้องของคุณลุง ความโลภทำให้ขาดความนับถือ ขาดความกตัญญ เขาต่างก็รู้ว่าในตัวนั้นต้องมีเงินสดอย่างน้อยก็เป็นหมื่นๆ เขาไม่มีความยำเกรงคุณลุงเหมือนแต่ก่อน คุณลุงนั้นถึงจะรู้จะเห็นก็ลุกขึ้นมาทำอะไรไม่ได้ ทั้งๆ ที่เมื่อก่อนท่านเป็นคนดุมีอำนาจ ไม่ชอบใจใครก็สั่งจัดการได้ แต่บัดนี้แม้แต่คนในบ้านก็หมดความเกรงกลัว เพราะต่างก็รู้ความชั่วด้วยกัน ท่านไม่มีความดีคอยจูงใจให้คนเคารพนับถืออยู่ตลอดไป ที่อยู่ก็เพราะเกรงกลัวอำนาจเงิน บ้านกำลังจะปั่นป่วน นี่แหละพี่หมอ ผมมองเห็นแล้วว่าคุณลุงเป็นตัวอย่างที่ทำให้นึกคิดไปได้หลายแง่หลายทาง”

ข้าพเจ้ากำลังจะพูดออกความเห็นต่อไป ก็พอดีมีเด็กเข้ามาในห้องบอกว่า คนไข้ได้สติและเรียกหาหลานชาย เราจึงต้องยุติเรื่องที่สนทนาไว้ชั่วคราว รีบพากันเข้าไปในห้องคนป่วยทันที สิ่งที่ข้าพเจ้ามองเห็นคือ คนไข้นั้นได้ลงนอนเกลือกกลิ้งอยู่กับกระสอบบนดินที่ชื้นแฉะตามเดิม ไม่ยอมนอนที่ซึ่งปูไว้ด้วยผ้ายาง และได้สั่งให้เอาผ้ายางที่ปูนั้นออก อ้างว่าร้อนจนจะเผาตัวไหม้อยู่แล้ว ทนไม่ไหว เห็นแล้วก็รู้สึกเศร้าใจ

เมื่อชายหนุ่มเข้าไปใกล้คนไข้แล้ว ก็พยายามก้มลงใกล้หูแล้วพูดว่า “คุณลุงครับ ได้ยินผมพูดหรือเปล่า ผมพาหมอมารักษาคุณลุงและกำลังรักษาคุณลุงอยู่เดี๋ยวนี้ คุณลุงได้ยินผมหรือเปล่า”

คนไข้ค่อยๆ ได้สติ เราจึงได้ยินเสียงพูดมาจากในลำคอว่า “ลุงได้ยินแล้วหลาน ไหน หมออยู่ไหน” คนป่วยยื่นมือออกไขว่คว้ามือหลานชายไว้ แล้วพูดว่า

“ไหนหลานชาย ขอให้หมอเข้ามาใกล้ๆ ลุงหน่อย”

ชายหนุ่มผู้หลานจับมือข้าพเจ้ายื่นให้ คนไข้รีบรับมือข้าพเจ้าไปกุมไว้ เพ่งมองด้วยสายตาที่ฝ้าฟาง พลางถามว่า

"คุณเป็นหมอมารักษาผมใช่ไหม" เสียงคนไข้แผ่วเบา คนที่นั่งใกล้ๆ เท่านั้นจึงได้ยิน ข้าพเจ้าก้มลงตอบข้างๆ หูว่า

"ครับ ผมเป็นหมอ กำลังรักษาท่านเวลานี้ ผมเป็นเพื่อนกับหลานชายของท่าน" เสียงคนไข้บ่นในลำคอว่า

"หลานของผมเป็นเด็กดี ผมมันไม่ดีเอง"

ข้าพเจ้าจึงตอบว่า "จริงครับ หลานท่านเป็นเด็กดีจริงๆ" เสียงของคนไข้ดังขึ้นกว่าเดิม ถามว่า

"แล้วผมจะหายไหม หมอ บอกผมซิ"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ผมจะพยายามรักษา ท่านอย่าเป็นห่วงเลย ทำใจให้สงบ จะได้เป็นกำลังแรงช่วยให้หายเร็วขึ้น"

เมื่อข้าพเจ้าพูดแล้วก็ได้ยินเสียงคนไข้สะอื้น มองดูข้าพเจ้าด้วยสายตาวิงวอน น้ำตาไหลพราก

"หมอต้องช่วยผมนะหมอ อย่าทิ้งผมไป ผมยังไม่อยากตาย หมอสัญญาซิว่า จะไม่ทิ้งไปต้องรักษาให้หาย ผมมีเงินมาก ผมยังไม่อยากตาย ถ้าผมหายหมอต้องการเท่าไรบอก ผมมีเงิน ผมไม่อยากตาย"

เสียงคนไข้พูดคล้ายกับเพ้อพร้อมกับสะอื้นถี่ๆ รำพันต่อไปว่า "ผมมีที่ดินมาก มีนา มีสวน แต่ผมจะหาที่นอนให้สบายก็ไม่มี มันมีแต่ที่ร้อนเป็นไฟทั่วทุกหนทุกแห่ง ต้องนอนที่ดินที่ชื้นๆ แฉะๆ เพื่อให้โคลนช่วยดูดความร้อนออกไป หมอต้องช่วยผม ผมไม่อยากตายนะหมอ"

คนไข้พยายามลืมตามองหน้าข้าพเจ้า พูดซ้ำๆ อยู่เช่นนั้นด้วยความรู้สึกกลัวตาย กอดมือข้าพเจ้าไว้แน่น ข้าพเจ้ารู้สึกสะเทือนใจด้วยความสงสารได้แต่ปลอบโยนคนไข้ว่า

"ท่านนอนพักเถิดครับ ถ้าพูดนานจะเหนื่อยมาก ผมจะช่วยจนสุดความสามารถ และไม่หนีท่านไปไหน"

คนไข้พูดด้วยเสียงเครือๆ ว่า “ขอบใจมาก” แล้วก็ค่อยๆ คลายมือที่กุมมือข้าพเจ้าออก ต่อจากนั้นข้าพเจ้าก็สั่งผู้พยาบาลให้ยาตามชั่วโมงที่กำหนดไว้ และให้คนไข้ได้พักผ่อนมากขึ้น

ตลอดเวลาสามสี่วันที่ข้าพเจ้าเข้าไปรักษาคนไข้นั้น อาการไม่มีอะไรเป็นที่น่าพอใจเลย มีแต่ทรงกับทรุด เหตุการณ์ในบ้านนั้นก็มีความเคลื่อนไหวแปลกๆ แต่เท่าที่สังเกตดู ชายหนุ่มผู้เป็นหลานไม่ได้สนใจกับสิ่งผิดปรกติที่เกิดขึ้นในบ้านเลย มุ่งเอาใจใส่คนไข้ผู้เป็นลุงเท่านั้น สิ่งที่ข้าพเจ้าสลดใจก็คือ เมื่อต้องเดินผ่านห้องพระและห้องไว้เครื่องลายครามของเก่าครั้งใด ก็รู้สึกว่าของในห้องน้อยลงทุกทีจนเห็นได้ชัด การที่ต้องเดินผ่านนั้น เพราะประตูด้านหน้าที่ผ่านเข้าทางห้องรับแขกปิดตาย ไม่เปิดให้ใครเข้าออก ฉะนั้น ผู้ที่จะเข้าไปในห้องรับแขกที่คนป่วยนอนอยู่ จึงต้องผ่านห้องไว้ของเก่า คนเราจะคุ้มครองของรักของตนได้ก็ในยามปรกติเท่านั้น ถ้าเจ็บไข้นอนรอความตายแล้ว ทุกอย่างก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ของผู้ที่ใกล้ชิดแวดล้อม ตามนิสัยดีหรือชั่ว

อาการของคนป่วยหนักลงทุกวัน ข้าพเจ้าได้บอกกับหลานชายของท่านว่า ถ้าเห็นหมอที่ไหนดีก็เชิญเขามาช่วยกันรักษาดีกว่า เพราะข้าพเจ้าหมดความสามารถที่จะเยียวยารักษาให้หายเป็นปรกติได้ ชายหนุ่มได้ยินเช่นนั้นก็สั่นศีรษะ พูดว่า

“เห็นจะไม่ต้องเปลี่ยนละครับพี่หมอ เพราะถึงอย่างไรคุณลุงก็คงไม่มีโอกาสหายแน่”

ข้าพเจ้าสงสัยจึงถามว่า “คุณทราบได้อย่างไรว่า หมดโอกาสหายแน่”

ชายหนุ่มตอบด้วยเสียงสั่นเครือว่า “ผมได้ติดต่อกับสมภารที่วัดข้างบ้าน ท่านเป็นผู้ทรงคุณในทางวิปัสสนากรรมฐาน ผมศรัทธาในความสามารถของท่าน ได้รับความรู้ที่น่าคิดจากท่านหลายอย่าง

ท่านบอกว่าคุณลุงชะตาขาดหมดทางที่จะช่วยได้ ท่านได้พยายามต่ออายุให้หลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถต่อได้"

ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า "ท่านสมภารเคยต่ออายุคนไข้ที่มีอาการหนักไม่รอดมาแล้วหรือ"

ชายหนุ่มตอบว่า "ท่านสมภารเคยต่ออายุให้คนป่วยหนักที่หมอหมดทางรักษามาแล้วหลายคน พี่หมอคงไม่เชื่อ เพราะมันเป็นเรื่องลึกลำ ไม่มีต้นเหตุที่เกิดผล"

ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า "แล้วทำไมท่านสมภารจึงไม่สามารถต่ออายให้คณลงได้ ในเมื่อท่านสามารถต่อให้คนอื่นได้"

ชายหนุ่มตอบด้วยเสียงท้อแท้ว่า "การต่ออายุนี้ ท่านสมภารท่านต่อเองไม่ได้ ท่านต้องไปขออำนาจผู้ลี้ลับ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงต่อได้ หากไม่อนุญาตก็หมดหวัง ผู้ที่ได้รับอนุญาตต้องเป็นผู้มีบุญกุศล มีบารมี เป็นผู้อยู่ในศีลธรรม ทำการกุศลสาธารณประโยชน์ ไม่หวังสิ่งใดเป็นเครื่องแลกเปลี่ยนตอบแทน และเป็นผู้ที่มีชีวิตต่อไปเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม สิ่งเหล่านี้คุณลุงท่านไม่เคยมีเลย มีแต่ตรงกันข้าม ฉะนั้น ท่านสมภารจึงไม่สามารถช่วยได้ เพราะไม่มีบญกุศลบารมีให้เกาะยึดยาวต่อไปได้"

เมื่อชายหนุ่มอธิบายแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังไม่เข้าใจอยู่เช่นเดิม จึงบอกว่า "ผมก็ยังไม่เข้าใจอยู่ดีน่ะแหละ เพราะมองไม่เห็นเหตุผล ไม่ใช่จะขัดความเชื่อถือของคุณหรอกนะ หากว่าท่านสมภารต่ออายุให้ผู้ป่วยหนักจวนจะตายซึ่งสร้างความดีมีศีลธรรม บุคคลผู้นั้นก็ไม่ต้องตายเพราะมีผ้ต่ออายให้ ผมว่าผิดหลักธรรมชาติ ผิดทางหลักพุทธศาสนา เพราะศาสนาของเราพูดกันแต่หลักความจริง พร้อมที่จะพิสูจน์ได้ ผมหวังว่าคุณคงไม่ว่าผมขัดคอนะ เพราะมันเป็นแต่เพียงความเห็นของผมที่พยายามพิสูจน์ เพราะเมื่อพิสูจน์ไม่ได้ก็อย่าไปเชื่อถือ"

กฎแห่งกรรม

ข้าพเจ้าเห็นชายหนุ่มยิ้มเล็กน้อยแล้วพูดว่า “ขอบคุณพี่หมอที่เตือนสติผม ไม่ให้งมงายในสิ่งที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ ผมว่าในโลกเรานี้ยังมีสิ่งลึกลับประหลาดมหัศจรรย์อีกมากมาย ที่นักวิทยาศาสตร์ยังเรียนไม่ถึง พิสูจน์ไม่ได้ แม้แต่สิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีเหตุผล ทางวิทยาศาสตร์ก็ยังหาหลักอะไรมาลบล้างไม่ได้ วิทยาศาสตร์ยังค้นคว้าหาหลักฐานมาพิสูจน์อีกมากมาย ยังต้องค้นคว้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ทางพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าท่านค้นคว้าสิ้นสุดลงนานแล้ว สุดทางไม่มีอะไรจะค้นหาอีกต่อไป นั่นแหละก็คือพระนิพพาน นี่แหละครับพี่หมอ ผมได้รับความรู้หลายอย่างจากท่านสมภาร ครั้งแรกผมก็มีความรู้สึกเหมือนพี่หมอ แต่เมื่อท่านให้ความแจ่มแจ้ง ผมก็เข้าใจ พี่หมอลองพิจารณาดูในหมู่มนุษย์ คนเราต่างคนต่างเกิด ต่างพ่อต่างแม่ ต่างตระกูล ที่ยากจนเข็ญใจก็มี ที่เกิดในกองเงินกองทองมีอำนาจราชศักดิ์ก็มี บางคนก็มีรูปร่างสวยงาม แข็งแรงไม่เจ็บป่วย บางคนก็เกิดมามีรูปร่างหน้าตาขี้ริ้ว ขี้โรคผอมโซ บางคนหูหนวกตาบอด เป็นใบ้ ขาเก แขนด้วนก็มี เราจะโทษว่าธรรมชาติลำเอียงแกล้งให้มาเกิดเช่นนี้ก็ไม่ได้ แต่มันเป็นสิ่งลี้ลับซึ่งวิทยาศาสตร์ยังค้นไม่พบ แต่ทางศาสนาเรียกว่า **“กฎแห่งกรรม”** ผลแห่งการกระทำของเรา นำเราไปเกิดในที่ดีและที่ชั่ว เหตุนี้ผมจึงเชื่อถือผลแห่งกรรม เราจะเปรียบเทียบมองดูมนุษย์ทุกวันนี้เป็นตัวอย่าง คนเราเกิดมามีกำหนดอายุขัย เหมือนทางราชการมีกำหนดอายุผู้รับราชการ ให้ปฏิบัติงานได้จนถึงกำหนดก็ปลดเกษียณออกจากราชการ แต่หากว่าท่านผู้นั้นได้ปฏิบัติงานมาด้วยความเรียบร้อย ได้รับความนิยมยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่า เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่ลาภยศในทางที่ผิด ไม่เคยมีชื่อเสียงทางเสียหาย เมื่อถึงคราวปลดเกษียณ ก็ได้รับการพิจารณาต่ออายุราชการได้ต่อไป นี่ก็เพราะความดี หรือถ้าหากว่าถูกปลดเกษียณตามอายุก็ยังมีงานสำรองอยู่ เพราะใครๆ ก็อยาก

ได้คนดีๆ ไปร่วมงานกับตน แต่หากผู้นั้นมีความประพฤติไม่ดี มีชื่อเสียงในทางเสียหาย อย่าว่าให้ต่ออายุราชการเลย มีหวังอาจถูกปลดก่อนยังไม่ทันปลดเกษียณก็ได้ เมื่อถูกปลดแล้วก็ไม่มีใครต้องการอีกเพราะมีความไม่ดีติดตัว พี่หมอเรียนมาทางวิทยาศาสตร์ก็ต้องการเหตุผล แต่หาเหตุผลไม่ได้ แต่เท่าที่เปรียบเทียบมาก็พอจะใช้พิจารณาดูได้บ้าง เพราะวิทยาศาสตร์ก็อยู่ใต้กฎแห่งกรรม”

ข้าพเจ้าต้องใช้ความคิด เพราะสิ่งที่หาเหตุผลไม่ได้ยังมีอีกมากและยังไม่อยากขัดคอชายหนุ่มในขณะที่เขามีความเศร้าโศกอยู่ จึงพยักหน้าเห็นด้วย เมื่อแกเห็นข้าพเจ้าไม่ได้พูดอะไร จึงพูดต่อไปว่า

“เมื่อพี่หมอได้พบท่านสมภาร คงจะเคารพท่านและเลื่อมใสในตัวท่าน ผมเรียกท่านว่าหลวงพ่อ ผมนิมนต์ท่านมาฉันเพลและสวดมนต์ ขอให้ท่านพูดสั่งสอนให้สติคุณลุงหลายครั้ง ท่านเคยมาเยี่ยมดูเสมอ แต่ก่อนๆ คุณลุงไม่เคยสนใจเรื่องพระ ไม่ชอบเรื่องบุญเรื่องธรรม เรื่องทาน ตั้งแต่ผมได้นิมนต์ท่านมาสวดมนต์เลี้ยงพระแล้ว เมื่อได้พบหลวงพ่อรู้สึกว่าคุณลุงสนใจไปในทางดี หากท่านได้มีโอกาสหายปรกติคราวนี้ คุณลุงคงจะเปลี่ยนแปลงผิดไปเป็นคนละคนเป็นแน่ แต่ท่านก็ไม่มีโอกาสจะหาย น่าเสียดาย กว่าจะทราบว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่วก็หมดเวลาที่จะสร้างความดีเพื่อชดใช้ความชั่วต่อไปเสียแล้ว ผมได้นมัสการถามหลวงพ่อท่านว่า มีทางใดที่จะให้คุณลุงพ้นความทุกขเวทนาเพราะความเจ็บไข้ได้ป่วย ทางธรรมมีทางใดที่จะปฏิบัติ เพื่อต่อต้านความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง ให้คลายความกระสับกระส่ายทุรนทุรายลงได้บ้าง หลวงพ่อท่านบอกว่า

“เมื่อก่อนคนไข้ไม่เคยเลื่อมใสในทางพระศาสนา ฉะนั้น จึงไม่มีพื้นเดิมทางเจริญภาวนา เปรียบเหมือนการเริ่มต้นเรียนโดยไม่มีเวลาปฏิบัติตนฝึกฝน เพราะความเจ็บป่วยทำให้ความรู้สึกทุกส่วนทางร่างกายเปลี่ยนแปลงไป ความร้อนสูงจึงกระสับกระส่ายทนทุกขเวทนา

จิตใจฟุ้งซ่านไม่มีสติจะคิดอย่างอื่น นอกจากจุดรวมจะอยู่ที่ความเจ็บป่วยเท่านั้น คุณลุงเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับบุคคลธรรมดาทั่วไปว่าหากเรายังมีร่างกายปรกติและมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ การจะพิจารณาด้วยปัญญา ควรจะฝึกฝนธรรมโอสถ ที่สามารถจะช่วยให้ภายในไม่ต้องทนทุกขเวทนา เพราะยังมีหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยว ด้วยเจริญภาวนาปฏิบัติ โดยทำจิตใจให้คุ้นกับพระพุทธคุณอันล้ำเลิศ ด้วยเหตุนี้เองครับพี่หมอ ผมจึงเคารพในคำของหลวงพ่อท่าน”

เมื่อชายหนุ่มหยุดพูด ข้าพเจ้าต้องนึกชมเชยชายหนุ่มผู้นี้ว่าเป็นคนถือสันโดษไม่มีโลภ แม้แต่ทรัพย์สินที่ตนควรจะได้ก็ไม่สนใจแล้วยังสนใจในทางพระศาสนา เพียงใช้เวลาศึกษาเล็กน้อยก็ได้ความรู้ในทางธรรมมาก แม้แต่ตัวข้าพเจ้าซึ่งมีอายุมากกว่าหลายปี ก็ไม่สามารถเข้าใจได้แจ่มแจ้งเหมือนชายหนุ่มผู้นี้ ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า

“หลวงพ่อได้บอกคุณหรือเปล่าว่า คุณลุงของคุณ ท่านจะอยู่ต่อไปได้อีกเท่าใด”

ชายหน่มเมื่อได้ยินข้าพเจ้าถามเช่นนั้น ก็มีสีหน้าสลดลงพูดเสียงเบาว่า “หลวงพ่อท่านบอกว่า อยู่ต่อไปอีกสามวันนับแต่วันนี้ และเมื่อถึงเวลานั้นหลวงพ่อท่านจะมา บางทีท่านจะมาช่วยให้สติก่อนหมดลม เท่าที่ท่านพอจะช่วยให้ความทุกขเวทนาเบาบางลงบ้าง”

ข้าพเจ้าได้ยินแล้วก็สะดุ้ง เพราะท่านกล้ากำหนดวันแน่นอนจึงคิดว่าเวลาเท่านั้นที่จะพิสูจน์ ชายหนุ่มพูดต่อไปว่า “ท่านบอกอีกว่ามนุษย์ผู้ใกล้จะตายนั้น ย่อมจะเกิดนิมิตมองเห็นเหตุการณ์ในอดีตที่ตนได้เคยประกอบกรรมชั่วอันเป็นอกศลกรรม ทำให้เห็นมีรปร่างของเจ้าทุกข์เป็นโจทก์ฟ้อง มีพยานยืนยัน หรือมองเห็นยมบาลที่คอยจ้องจะคุกคามเอาตัวไปสู่ทุคติภูมิ พอจิตดับก็จุติไปสุ่นรกอบายภูมิแห่งอสูรกายหรือเปรต ใช้หนี้กรรมซึ่งตนทำไว้ด้วยอำนาจแห่งโลภ โกรธ หลง ผู้ที่ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษเห็นแก่ตัว ทำให้ผู้อื่นได้รับทุกข์

อกตัญญูไม่รู้คุณ เมื่อจิตดับแล้วก็จะปฏิสนธิในภูมิเดรัจฉาน เรียกว่าเหฏฐิมสังสาระเป็นที่อยู่ของหมู่สัตว์ ปราศจากความสุขความสบาย ต้องทนทุกข์ทรมานจนกว่าจะสิ้นกรรม หลวงพ่อท่านเป็นสงฆ์ผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์ เป็นที่เคารพของชาวพุทธทั่วไป ท่านได้ผ่านประสบการณ์เช่นนี้มามาก เมื่อผมไปเล่าให้ท่านฟัง ดูเหมือนท่านจะทราบล่วงหน้าอยู่ก่อนแล้ว ผมได้แสวงหาพระสงฆ์ผู้ทรงศีลบริสุทธิ์จริงๆ ผู้ห่างจากกิเลสตัณหาไม่มีอคติใดๆ เคลือบแฝงอยู่ ไม่หวังลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นพระสงฆ์ที่เพียบพร้อมไปด้วยความเมตตากรุณา ไม่ยกย่องตัวเองว่าดีกว่าคนอื่น ไม่เหยียบย่ำทับถมนินทา หรือหัวเราะเยาะ ดูถูกผู้อื่นว่าปฏิบัติผิด ปฏิบัติไม่ชอบ ท่านเป็นสงฆ์ที่เดินสายกลาง ใครจะยกย่องสรรเสริญ หรือนินทากล่าวร้ายประการใดท่านก็ไม่สนใจ ท่านมีขันติคือความอดทน มุ่งหวังแต่จะช่วยผู้อื่นให้มองเห็นธรรม ช่วยชี้ทางให้พ้นทุกข์ โดยทางปฏิบัติเจริญรอยตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่คำสอนของท่านก็ไม่ให้เชื่อท่านอย่างงมงาย ให้พิจารณาดูเหตุผลและหลักของความจริงไม่มีข้อสงสัยเสียก่อน ท่านได้ตัดแล้วซึ่งโลภ รัก โกรธ หลง ความอิจฉาริษยา ไม่ต้องการคนเอาใจ พระสงฆ์เช่นนี้แหละพี่หมอที่ผมแสวงหามานานแล้ว ผมหวังจะเรียนพระธรรมอันบริสุทธิ์จากท่าน ผมเคยพบพระอาจารย์ที่ยังตัดกิเลสไม่ได้ ยังอยู่ในความรัก โลภ โกรธ หลง ยังนิยมทางโลกอีกมาก ยกย่องตนเองว่าเป็นผู้ทรงธรรมสูง มีระเบียบปฏิบัติอันถูกต้อง ส่วนสำนักอื่นนั้นปฏิบัติมิชอบ ได้ฟังแล้วทำให้ผมท้อใจ แต่ก็ยังไม่ละความพยายามที่จะหาต่อไป และก็เป็นบุญกุศลของผม จึงได้พบหลวงพ่อผู้มีคุณสมบัติตามความฝัน ตามจุดประสงค์ของผมทุกประการ”

เมื่อได้ฟังชายหนุ่มเล่าความรู้สึกของตนเองอย่างยืดยาว ด้วยความตั้งใจจบแล้ว ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ออกความเห็นทักท้วงแต่อย่างใด

เท่าที่สังเกตดูรู้สึกว่า ชายหนุ่มผู้นี้มุ่งความสนใจไปในทางธรรมมากขึ้น เงียบกันไปสักครู่ ชายหนุ่มจึงกล่าวขึ้นว่า

"ไม่ทราบจะขอบคุณพี่หมออย่างไรถูก ที่อุตส่าห์สละเวลามาเฝ้าไข้ นอกจากงานทางโรงพยาบาลแล้ว พี่หมอก็ใช้เวลาส่วนมากให้หมดเปลืองไปในการขอร้องของผม ไม่มีโอกาสที่จะไปหย่อนใจตามสโมสรเหมือนอย่างแต่ก่อน นับว่าเป็นพระคุณต่อผมเป็นอย่างมาก"

ข้าพเจ้ายิ้มแล้วตอบว่า "ขออย่าได้นึกว่าเป็นบุญคุณอะไรให้มากไปเลย ผมเป็นแพทย์ ธระในเรื่องการรักษาคนไข้สำคัญกว่าการที่จะไปหาความสุขส่วนตัวตามสโมสร ฉะนั้น ขอให้นึกว่าตามธรรมดาเป็นหน้าที่ของหมอ ที่จะต้องปฏิบัติต่อคนไข้ก็แล้วกัน"

หลังจากวันที่สนทนากันผ่านไปได้สามวันพอดี ในตอนเย็นวันนั้นข้าพเจ้าอยู่ที่โรงพยาบาล กำลังล้างมือเตรียมตัวจะกลับบ้าน มีนางพยาบาลบอกว่ามีโทรศัพท์มาขอพูดด้วย ข้าพเจ้ารีบล้างมือแล้วเดินไปรับโทรศัพท์ ชายหน่มผ้นั้นเป็นผ้โทรมา เขาบอกกับข้าพเจ้าว่า

"วันนี้พี่หมอรีบมาหน่อยนะครับ ผมสั่งเตรียมอาหารไว้เรียบร้อยแล้ว วันนี้เป็นวันที่หลวงพ่อกำหนดไว้ด้วย"

ข้าพเจ้าเย้าไปว่า "แล้วหลวงพ่อท่านบอกหรือเปล่าว่า คุณลุงจะไปเวลาไหน" เขาตอบมาด้วยเสียงเครือๆ ว่า

"ตอนค่ำระหว่างทุ่มหนึ่งถึงสองทุ่มครับ"

ข้าพเจ้าเองก็อยากจะพิสูจน์ว่า ท่านสมภารท่านจะสามารถกำหนดเวลาได้แม่นยำถึงเพียงนั้นจริงหรือไม่ จึงตอบไปว่า

"ตกลง ผมออกจากโรงพยาบาลแล้วจะตรงไปเลย หลวงพ่อท่านจะไปถึงเมื่อไหร่"

เสียงตอบมาทางโทรศัพท์ว่า "ท่านจะมาถึงบ้านเวลาย่ำค่ำ"

เมื่อข้าพเจ้าไปถึงบ้านคนไข้ ชายหนุ่มได้ออกมารับที่รถ แล้ว

พาเข้าไปตรวจอาการไข้ ทุกอย่างไม่มีอะไรดีขึ้น อาการยังคงทรงกับทรุด ห่างจากที่นอนซึ่งชื้นแฉะซึ่งคนป่วยนอนอยู่ เห็นจัดที่ไว้สำหรับอาสันสงฆ์ ข้าพเจ้าเห็นว่ายังมีเวลาอีกมากกว่าหลวงพ่อจะมา จึงถือโอกาสสนทนากับชายหนุ่ม ถามถึงหลวงพ่อซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชายหนุ่ม ถึงกับได้ขอศึกษาธรรมจากท่าน การสนทนาคำซึ่งเขาได้รับการถ่ายทอดจากหลวงพ่อนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกว่าชายหนุ่มพอใจมาก โดยเฉพาะเขาได้มีโอกาสพูดกับข้าพเจ้า ซึ่งเขาคิดว่ายังไม่มีความสนใจพอ เขาจึงอยากให้ข้าพเจ้าได้มีความรู้ความสนใจเช่นเดียวกัน ข้อนี้ข้าพเจ้าทราบจิตใจของเขาได้ดี ระยะหลังๆ นี้ ข้าพเจ้าไม่อยากขัดความรู้สึกของชายหนุ่ม เพราะข้าพเจ้าเองเป็นชาวพุทธ มีความเคารพพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และข้าพเจ้าก็คอยรอดูผลว่า หลวงพ่อท่านจะบรรเทาความทุกข์ทรมานของคนไข้ ให้เบาบางก่อนที่จะดับจิตได้อย่างไร เมื่อเข้าไปในห้องอาหารก็ใช้เวลาระหว่างรับประทานอาหารสนทนากัน โดยข้าพเจ้าเป็นผู้เริ่มขึ้นก่อนว่า

"คุณคงหาโอกาสติดต่อกับหลวงพ่ออยู่เสมอใช่ไหม" ชายหนุ่มเงยหน้าขึ้นมองดูข้าพเจ้า ตอบว่า

"ผมติดต่อกับท่านอยู่เสมอครับ พี่หมอ"

"คราวก่อนคุณได้พูดถึงคนที่รู้ว่าตัวได้ทำความชั่วไว้มาก เมื่อจิตจะดับนั้น จะเกิดนิมิตเห็นแต่สิ่งที่ไม่เป็นมงคล แล้วผู้ที่สร้างกุศลมีศีลธรรม มีจิตใจเมตตากรุณาเหล่านี้ เวลาใกล้จิตดับนั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง หลวงพ่อท่านบอกให้ทราบหรือเปล่า"

ชายหนุ่มนิ่งมองดูข้าพเจ้าอยู่ครู่หนึ่งจึงตอบว่า "หลวงพ่อท่านพูดถึงหลักธรรมชาติอย่างที่พี่หมอพูด คืออัตโนมัติใครสร้างความชั่วความชั่วก็สิงอยู่ในใจ ใครสร้างความดี ความดีก็สิงอยู่ในใจเช่นเดียวกัน แม้ผู้สร้างจะลืมไป จำไม่ได้ว่าตัวทำชั่วหรือทำดีอะไรบ้าง แต่

จิตใต้สำนึกก็ไม่ลืมเลย คล้ายกับปัจจุบันในการสะกดจิต บังคับให้พูดถึงเรื่องในอดีต โดยผู้พูดไม่รู้สึกตัวเช่นเดียวกัน เมื่อจิตจะดับก็มีนิมิตออกมาให้เห็น เช่นผู้สร้างกรรมชั่ว ส่วนมากเป็นผู้ที่กลัวตายไม่อยากตาย เพราะรู้สึกว่าความตายเป็นของที่น่ากลัว น่าขยะแขยงที่สุด นี่ก็เพราะนิมิต เห็นแต่สิ่งที่เป็นความชั่วที่ทำไว้ผุดขึ้นมา ต่างก็รู้ตัวดีว่าถ้าตายไปแล้วต้องไปสู่อบาย ได้รับความทุกข์ยากเพราะกรรมตามสนอง ส่วนผู้สร้างกรรมดีนั้น ส่วนมากเป็นผู้ที่ไม่กลัวตาย เพราะมองเห็นความจริงอันเป็นไปตามธรรมชาติ รู้ว่าถึงที่ตายก็ไม่มีใครหนีความตายพ้น มันเป็นไปตามกฎแห่งกรรม และความรู้สึกมีนิมิตให้เห็นว่าเมื่อจิตดับไปแล้วจะไปสู่เบื้องสูง ที่ซึ่งมีความสุขยิ่งกว่าอยู่ในโลกมนุษย์ ฉะนั้น ท่านเหล่านั้นจึงมีจิตใจอยู่กลางๆ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ ไม่รู้สึกว่าความตายเป็นของน่ากลัวเหมือนผู้สร้างกรรมชั่ว จะรู้สึกเพียงแต่เปลี่ยนจากที่ต่ำไปสู่ที่สูง พี่หมอพิจารณาดูซิครับ นี่แหละหลักธรรมชาติที่จะเปรียบเทียบได้กับโลกมนุษย์ในทุกวันนี้ ใครทำความดีสร้างความดี ก็มีความสุขอย่างสบาย ถ้าใครทำความชั่ว ก็มีกฎหมายนำตัวไปให้ห่างจากความสุขหมดอิสระ แม้ว่าบางครั้งกฎหมายบ้านเมืองไม่สามารถเอาโทษ หรือนำไปสู่ที่คุมขังได้ แต่กรรมนั้นมิใช่จะหมดไป เมื่อจิตจะดับจะรู้ว่ากรรมนั้นจะนำไปที่ไหน”

ชายหนุ่มหยุดเพื่อจะฟังความเห็นจากข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงถามว่า “นอกจากที่เล่ามานี้แล้ว มีอะไรอีกที่แปลกๆ ซึ่งคุณได้ทราบจากหลวงพ่อ ที่พอจะถ่ายทอดให้ผมทราบได้บ้าง ผมรู้สึกสนใจมาก”

ชายหนุ่มนิ่งคิดอยู่ครู่หนึ่งจึงพูดว่า “หลวงพ่อท่านบอกว่า มนุษย์เราทุกวันนี้ ถ้ามีใครได้ญาณทางตาทิพย์มีความรู้สึกแล้วก็จะมองเห็น รู้ว่าคนที่เดินตามถนนหนทาง ไม่ว่าบุคคลที่เดินข้างถนน หรือนั่งรถท่าทางเป็นสง่าท่าทางมีอำนาจ จะมองเห็นได้ว่าคนเหล่านั้นมีทั้งอสุรกาย พวกพรหม เปรต เทวดา สัตว์นรก และพระโพธิสัตว์

ในร่างของมนุษย์ ตลอดทั้งภายในบ้านช่องใหญ่โตหรูหราหรือบ้านเล็กบ้านน้อย มั่งมีหรือยากจน ก็มีทั้งอสุรกาย และเปรต สัตว์นรก พรหม และเทวดา พระโพธิสัตว์อาศัยปะปนอยู่ด้วยเช่นเดียวกัน มนุษย์ไม่ได้ญาณจะเห็นได้ยาก คำพูดของหลวงพ่อท่านเป็นสิ่งที่น่าคิดเหมือนกันนะครับพี่หมอ พี่หมอเห็นเป็นอย่างไรบ้าง”

ข้าพเจ้านิ่งคิดอยู่สักครู่หนึ่งจึงตอบว่า “เรื่องนี้น่าคิดมาก ในเรื่องญาณชั้นตาทิพย์หรือญาณที่ทำให้สามารถมองเห็นได้ว่า คนไหนเป็นอสุรกาย คนไหนเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นเรื่องลึกลับทางญาณซึ่งวิทยาศาสตร์เข้าไม่ถึง ไม่สามารถอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง นอกจากจะเป็นผู้ได้ญาณเท่านั้น แต่เมื่อพูดถึงทางโลกเราก็พอจะมองเห็นได้เหมือนกัน โดยไม่ต้องอาศัยทางดวงตาทิพย์และความรู้สึกทางจิต แต่เรามองเห็นได้ด้วยสามัญสำนึก ถ้าเรารู้ว่าผู้ใดเป็นผู้บริจาคทรัพย์สินเพื่อสร้างสาธารณกุศล โดยมิได้หวังเอาหน้าหรือชื่อเสียงในทางการเมือง เป็นผู้หวังในบุญกุศลด้วยใจบริสุทธิ์ หรือผู้บำเพ็ญทานอยู่ในศีลธรรม ผู้มีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ท่านเหล่านี้ก็คือ พระโพธิสัตว์ พรหม หรือเทวดา ส่วนพวกโจรพวกฉ้อโกงพวกแอบแฝงรีดไถ เห็นแก่ตัวเบียดเบียนผู้อื่น ผู้ที่ขาดความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และทำผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์ยากพวกนี้อยู่ในพวกเปรตหรืออสุรกาย เป็นพวกสัตว์นรกอย่างหลวงพ่อท่านว่าไม่มีผิด ผมเห็นด้วยกับท่านในเรื่องเหล่านี้”

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เราก็ยังใช้เวลานั่งในห้องอาหารสนทนาถึงเรื่องราวต่างๆ อย่างเพลิดเพลิน จนเด็กเข้ามาบอกว่า คนไข้อาการหนักมากกำลังกระวนกระวาย ชายหนุ่มกับข้าพเจ้าจึงรีบออกจากห้องอาหารทันที เมื่อข้าพเจ้าตรงเข้าไปตรวจหัวใจและชีพจรของคนไข้ รู้สึกอ่อนลงมาก ใบหน้าบูดเบี้ยวแสดงความเจ็บปวดกระสับกระส่ายมากขึ้น ข้าพเจ้าจัดการให้ยาฉีดระงับความเจ็บปวด

แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าใดนัก เพราะความเจ็บปวดเกินกว่าฤทธิ์ยาจะระงับได้ ทำให้ข้าพเจ้านึกได้ว่า คำของหลวงพ่อใกล้ความจริงเข้าไปแล้ว

ขณะนั้น คนในบ้านบอกว่าหลวงพ่อได้มาถึงแล้ว ดูช่างเหมาะกับเวลา ชายหนุ่มได้ไปนิมนต์ท่านเข้ามานั่งในที่ซึ่งจัดไว้ เมื่อท่านนั่งลงเรียบร้อยแล้ว ชายหนุ่มประเคนของที่จัดเตรียมไว้ มีน้ำสุกลอยดอกมะลิใส่ในขันเงินและธูปเทียน เมื่อท่านรับประเคนแล้ว ก็จุดธูปเทียนนั่งบริกรรมอยู่ครู่หนึ่ง แล้วเอาช้อนเล็กๆ ตักน้ำจากขันเงินหยดใส่ในปากคนไข้ เมื่อน้ำหยดถูกปากคนไข้ขมุบขมิบ เมื่อน้ำเข้าไปถึงลำคอ ความกระวนกระวายก็ค่อยสงบลง คล้ายกับจะหลับไป

ท่านสมภารบอกว่า “ประเดี๋ยวคงได้สติ ปล่อยไว้ให้พักสักครู่” ท่านกลับมานั่งที่อาสนะที่จัดไว้ ชายหนุ่มจึงแนะนำให้ข้าพเจ้ารู้จักกับท่าน หลวงพ่อยิ้มอย่างอารมณ์ดี แล้วพูดว่า

“อาตมาได้ทราบว่า หมอได้พยายามช่วยเหลือจนสุดความสามารถแล้วมิใช่หรือ”

ข้าพเจ้าตอบท่านว่า “ครับ หลวงพ่อ แต่อาการหนักมากเกินกว่าความสามารถของกระผมที่จะมารักษาได้ กระผมรู้สึกเสียใจครับ”

ท่านตอบด้วยเสียงที่แสดงความกรุณาว่า “อาตมาทราบว่าอาการไข้รายนี้หนักมาก เกินกำลังความรู้ความสามารถของหมอธรรมดาที่จะรักษาให้หายเป็นปรกติ เหตุก็เพราะกรรม กรรมอันนี้มีน้ำหนักมากถ่วงให้จมดิ่งไปสู่ที่ลึก ไม่สามารถจะงมขึ้นมาจัดการแก้ไขอย่างไรได้ ฉะนั้น ไข้อันนี้จึงหมดทางที่จะรักษา หมอคงเห็นด้วยกับอาตมาใช่ไหม อันพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้านั้น ได้ค้นพบมาสองพันกว่าปีแล้ว จนถึงปัจจุบันนี้ทางวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่ทันและเข้าไปถึง ขอให้ทราบด้วยว่า อาตมาไม่ได้รักษาไข้รายนี้หรอก เพราะอาตมาไม่ใช่หมอและไม่มียา แต่อาตมา

ก็รู้ว่าไข้รายนี้รักษาไม่หาย อาตมาทายใจหมอว่า หมอวินิจฉัยว่าคนไข้นี้เป็นโรคอะไร หมอว่าเป็นโรค.....ใช่ไหม" ข้าพเจ้าสะดุ้ง เพราะหลวงพ่อทายตรงกับความเข้าใจของข้าพเจ้า จึงตอบท่านไปว่า

"ถูกแล้วครับหลวงพ่อ ที่หลวงพ่อพูดว่า เป็นกรรมของผู้ประกอบ จึงได้รับความทรมานอย่างแสนสาหัสเช่นนี้" หลวงพ่อยิ้มแล้วพูดว่า

"มิได้ โรคนี้เป็นกับคนทุกชั้น แม้แต่คนที่มีศีลธรรม มีจิตใจเป็นกุศล ส่วนความรู้สึกนั้นย่อมผิดกันมาก เพราะผู้มีศีลธรรมสร้างคุณงามความดีนั้นย่อมมีสติดีไม่กลัว และจิตใจที่เป็นกุศลนั้นคอยต่อต้านความทุกขเวทนาได้ดีกว่า เหตุที่ต้องมาประสบกับความยากลำบากเช่นนี้ ก็เพราะกรรมเก่าในอดีตชาติตามสนอง จึงทำให้เป็นไปตามกฎแห่งกรรมหนีไม่พ้น"

เราสนทนากันมาได้เพียงนี้ คนไข้ก็ฟื้นคืนสติเรียกหาน้ำดื่มและเรียกหาหลานชาย เมื่อชายหนุ่มเข้าไปหาและแจ้งต่อคนไข้ว่าหลวงพ่อท่านมาอยู่ที่นี่แล้ว คนไข้ขอร้องให้นิมนต์ท่านเข้าไปใกล้ๆ ก่อนที่หลวงพ่อจะลุกเข้าไปหาคนเจ็บ ท่านหันมาบอกข้าพเจ้าว่า

"นี่จวนได้เวลาแล้วหมอ" ข้าพเจ้างง ไม่ทันได้ถามท่านว่าได้เวลาอะไร ท่านก็เดินไปหาคนไข้ซึ่งขณะนี้ได้สติพูดจารู้เรื่องดี ท่านพูดกับคนไข้ว่า

"โยม อาตมาอยู่ที่นี่แล้ว ขอให้โยมทำจิตใจให้สงบ" คนป่วยไขว่คว้าเพื่อหาท่าน หลวงพ่อได้กรุณายื่นมือไปให้จับ คนไข้รีบคว้าไว้พูดหอบๆ เสียงแผ่วเบาว่า

"หลวงพ่อเมตตาผมมาก ผมไม่ควรจะได้รับความเมตตาเช่นนี้เลย ผมมันชั่วคิดแล้วเจ็บใจตัวเอง เพราะไม่เคยคิดถึงพระ เหมือนคนหลักลอยไม่มีศาสนา เมื่อเวลาป่วย หลวงพ่อก็ยังอุตส่าห์มาให้กำลังใจผม" พูดแล้วคนไข้ก็น้ำตาไหลหยดลงบนมือหลวงพ่อ ท่าน

ปลอบว่า

"จงสงบใจก่อนเถิดโยม อย่านึกอะไรมาก พระย่อมมีความเมตตากรุณาเสมอ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใคร มีบุญบาปอย่างไร พระก็โปรดให้พ้นทุกข์เหมือนกันทุกคน"

คนไข้ค่อยๆ ดึงมือพระไปกอด แล้วยกมือลูบไปมาตามแขนของท่าน จนมือไปโดนจีวรที่หลวงพ่อครองอยู่ ดึงจีวรเข้าไปเกลือกกลิ้งที่หน้า แล้วก็จูบผ้าเหลืองอย่างซาบซึ้งจับใจ ทุกคนที่เห็นภาพนี้แล้วต้องเบือนหน้าหนี เพราะไม่สามารถจะทนดูอยู่ได้ เมื่อจูบผ้ากาสาวพัสตร์แล้ว คนไข้ก็พูดขึ้นด้วยเสียงอันชัดเจนว่า

"ผมเกิดมาอยู่ใกล้พระพุทธศาสนา แต่เป็นคนโง่เง่า ถือดีอวดดี เหมือนอยู่ห่างไกลคนละโลกกับพระพุทธศาสนา แต่บัดนี้ผมรู้สึกตัวแล้ว ได้เห็นหลวงพ่อผู้เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า ได้กลิ่นผ้ากาสาวพัสตร์ ได้แตะต้องผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์ กระผมเกิดศรัทธาแต่มันก็สายเสียแล้ว มันสายเกินไปที่จะมีโอกาสสร้างบุญกุศล หลวงพ่อครับ ผมยังไม่อยากตาย ผมยังไม่อยากตาย ผมอยากมีชีวิตอยู่เพื่อทำความดีแก้ตัว"

คนไข้พูดได้เท่านั้นก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น น้ำตาไหลพรากหลวงพ่อเองก็คงตื้นตันใจเหมือนกัน ท่านได้แต่ปลอบใจเตือนสติคนไข้ว่า

"โยม ทำใจดีๆ ไว้ ตั้งสติให้ดี แล้วฟังอาตมาว่า อันมนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ เมื่อถึงเวลาก็ต้องจากโลกนี้ไปทุกรูปทุกนาม ไม่มีใครจะมีชีวิตอยู่ยั่งยืนถาวร หนีพ้นความตายไปได้ อันตัวอาตมาก็ดี หมอที่รักษาพยาบาลโยมก็ดี ทั้งหลานชายและบุคคลที่อยู่ในห้องนี้ทุกคน ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ หญิงหรือชาย ย่อมจะถึงเวลาสิ้นสุดด้วยกันทั้งนั้นในวันหนึ่งข้างหน้า ผิดกันแต่เวลาที่จะสิ้นสุดว่าจะช้าหรือเร็วเท่านั้น ขอให้โยมพิจารณาดูความจริงข้อนี้ ซึ่งเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ตาม

ธรรมชาติทุกรูปทุกนามต้องประสบการณ์เช่นนี้เหมือนกันหมด ฉะนั้น จงสงบใจตั้งสติพิจารณาให้รู้ถึงความจริง การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดา ฟังอาตมาให้ดี ฟังให้เข้าใจ จะได้เป็นทางที่จะช่วยได้ในบั้นปลายของชีวิตเป็นครั้งสุดท้าย หากมีบารมีสร้างไว้แต่อดีตก็อาจจะหลุดพ้นไปได้"

คนไข้ยกมือที่จับผ้าเหลืองอยู่ขึ้นพนม แล้วพูดเบาๆ ว่า "ครับหลวงพ่อ ผมจะทำตาม" หลวงพ่อรู้สึกว่าจะพอใจ ท่านจึงพูดต่อไปว่า

"ต่อไปนี้โยมต้องทำจิตใจให้สงบนิ่ง ไม่ต้องนึกถึงความดีความชั่ว อย่านึกถึงสมบัติที่มีในมนษย์โลก มันไม่ใช่ของเรา อย่านึกถึงสังขารร่างกาย ตัดความห่วงกังวล ความทุกข์ ทำจิตใจให้ว่างเปล่า ไม่ต้องนึกถึงสิ่งใดทั้งสิ้น วางให้หมดทุกอย่าง เพ่งส่วนลึกในความรู้สึกให้แน่วแน่ เหลือแต่คำภาวนาว่า อรหันต์ อรหันต์ อรหันต์ เท่านั้น พระอรหันต์ท่านได้หลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากเกิด แก่ เจ็บ ตาย โยมจงตั้งสติให้ดี ทำตามที่อาตมาบอกทุกอย่าง จะทำให้ทกขเวทนาหมดสิ้นไป"

คนป่วยจับจีวรของหลวงพ่อ ยกมือขึ้นพนมเหนือหัว พูดด้วยเสียงแผ่วเบาพอได้ยินในหมู่พวกที่นั่งอยู่รอบๆ ว่า

"สาธุ ผมเข้าใจตามที่หลวงพ่อบอกให้สติทุกประการแล้ว" แล้วก็ยกมือขึ้นพนมไหว้นมัสการหลวงพ่อสามครั้ง แล้วก็ทำปากขมุบขมิบว่า

"พระอรหันต์ พระอรหันต์ พระอรหันต์...." เสียงที่พูดค่อยลงทุกที จนในที่สุดคอตก มือตก ตาหลับสนิทแน่นิ่งไป ข้าพเจ้ารีบตรงเข้าไปจับชีพจรและฟังหัวใจ ก็ทราบว่าหัวใจหยุดเต้นเสียแล้ว ทุกสิ่งแสดงว่าจิตดับหมดลมไปแล้วอย่างสงบ ข้าพเจ้ามองดูหน้าหลวงพ่อท่าน เหมือนจะบอกใบ้ว่าหมดหวังเสียแล้ว หลวงพ่อท่านพยักหน้าน้อยๆ เหมือนจะรับทราบ ในห้องนั้นเงียบสงัด ไม่มีเสียงพูด ไม่มีเสียงร้องไห้ มีแต่ก้มหน้าเก็บความรู้สึกไว้ในใจ เห็นจะเป็นเพราะ

กฎแห่งกรรม

คำที่หลวงพ่อให้สติแก่คนป่วยเป็นครั้งสุดท้ายก่อนหมดลม เป็นข้อคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับคนที่มีชีวิตอยู่ในที่นั้นด้วย บัดนี้ทุกคนก็ได้เห็นภาพเฉพาะหน้า ชายผู้นอนนิ่ง วิญญาณเพิ่งจะออกจากร่างล่องลอยไปตามกฎแห่งกรรม ต่อไปจะถูกจัดการทำความสะอาดและคลุมด้วยผ้าขาว คอยเวลาที่จะเชิญแขกมารดน้ำตามประเพณีเป็นครั้งสุดท้าย เพราะในไม่ช้าหลังจากหมดลมแล้ว ซากศพก็จะมีกลิ่นเหม็นเน่าเป็นที่รังเกียจของคนส่วนมาก สิ่งที่เหลือไว้ก็คือความชั่วและความดีเท่านั้น หากสร้างแต่ความชั่วไว้ แม้ตัวตายไปแล้วก็มีแต่คนสาปแช่งส่งท้าย หัวเราะเยาะและดีใจ วิญญาณจะไปอยู่ที่ไหนก็ไม่มีความสุข ส่วนผู้ที่ประกอบกรรมดีเมื่อตายไปแล้ว ก็จะมีแต่ผู้รักใคร่อาลัยหา รู้ถึงไหนก็มีแต่ความเศร้าโศกและเสียน้ำตา มีแต่ผู้ยกย่องสรรเสริญเสียดาย เหลือความดีไว้เป็นอนุสรณ์แก่ผู้อยู่ข้างหลังให้ระลึกถึงอยู่ไม่วาย ส่วนทรัพย์สินเงินทองมากมายนั้น ก็กระจัดกระจายออกไปเป็นสมบัติของโลกต่อไป นี่เป็นประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าได้รู้เห็นมา และยังนึกถึงอยู่เสมอ สิ่งที่ข้าพเจ้าสนใจและจำได้ก็คือหลวงพ่อท่านได้สอนให้คนป่วยได้มีสติดีก่อนจะสิ้นใจ ให้ทำสมาธิตัดความรู้สึกต่างๆ ให้สิ้นสูญไป ตรงกับคนสมัยก่อนบอกทางให้คนก่อนจะสิ้นใจ ให้นึกถึงพระอรหันต์เท่านั้น อดคิดไม่ได้ว่าคนโบราณคงจะแนะให้ทำสมาธิแบบของหลวงพ่อ แต่นานวันก็คงลืมคำปฏิบัติ คงเหลือแต่เพียงคำว่าให้ระลึกถึงพระอรหันต์เท่านั้น

ที่เล่ามานี้เป็นเรื่องประสบการณ์ในชีวิตจริงของนายแพทย์ ผู้เป็นแขกคนที่สองของคุณพี่ เมื่อท่านเล่าจบลงแล้ว ผู้เขียนคือข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่า ก่อนหน้าที่ข้าพเจ้าจะเขียนเรื่องนี้ ได้พบกับนายแพทย์ผู้มีอาวุโสผู้หนึ่ง ท่านมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก ได้พิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นทานมาตลอดเวลา เป็นที่รู้จักในหมู่ชาวพุทธทั่วไป ท่านได้ให้เกียรติมาสนทนากับข้าพเจ้าที่บ้านหลายครั้ง ตอน

หนึ่งท่านได้พูดว่า

"เรื่องกฎแห่งกรรมนี้ผมเชื่อ ใครทำชั่วก็ได้ชั่วตอบแทน ผมได้ประสบการณ์เรื่องจริงมากับตนเองแล้ว คือว่าที่จังหวัดพระนครเหนือมีแม่ค้าขายข้าวสารอยู่ร้านหนึ่ง การค้าของร้านนี้อยู่ในสภาพซื้อง่ายขายคล่อง แต่มีวิธีเพิ่มกำไรให้มากขึ้นโดยทางไม่สุจริต คือตักข้าวสารออกกระสอบละหนึ่งถ้วย แล้วใส่รำข้าวลงไปแทน ข้าวเป็นจำนวนมากกระสอบด้วยกัน ก็ทำให้ร่ำรวยเป็นเศรษฐีได้เหมือนกัน

ฉะนั้น การค้าจึงร่ำรวย มีตึกแถวทรัพย์สินเงินทองมากมาย ต่อมาภายหลังเมื่อถึงอายุขัยก็ล้มป่วยลง กรรมตามสนอง รับประทานอะไรไม่ถูกปากกินอะไรไม่ได้ ไม่ว่าอาหารนั้นจะดีสักปานใด อยากกินแต่รำเท่านั้น ฉะนั้น อาหารทุกชนิดที่ปรุงมาต้องใส่รำปนลงไปจึงกินได้ แม้แต่น้ำใสสะอาดก็ร้องให้ปนรำ มิฉะนั้น ก็ดื่มไม่ได้ แม้กระทั่งยารักษาโรคเช่นกัน" นี่ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่น่าคิด การปนรำลงไปในข้าวสารนั้นนับเป็นบาปชั้นเบา เมื่อเทียบกับการสร้างบาปในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีกรรมตามสนองทันตาเห็น เป็นสิ่งที่น่าคิดมาก และข้าพเจ้าเองก็มีความสนใจในเรื่องพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลที่มีคุณธรรมสูง ได้พยายามถามหากับท่านผู้เล่าเรื่องนี้แต่ก็น่าเสียใจ เพราะเรื่องเล่านั้นมันเกิดขึ้นนมนานมาแล้ว และพระภิกษุสมภารนั้นท่านก็ได้มรณภาพไปแล้ว และชายหนุ่มผู้นั้นได้สละโลกีย์เข้าในร่มโพธิ์ของพระพุทธศาสนา ท่องเที่ยวธุดงค์ไปในส่วนต่างๆ ของประเทศไทย

เรื่องที่ ๓๗

เด็กข้างถนน

คืนวันหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ข้าพเจ้าได้ไปในงานศพภรรยาของเพื่อนที่คุ้นเคยรักใคร่นับถือกันมาก คืนนั้นมีสวดพระอภิธรรมหน้าศพ เจ้าภาพได้ตั้งศพไว้ที่บ้าน ข้าพเจ้าไปถึงก่อนพระสงฆ์จะมาสวดพระอภิธรรม หลังจากนำดอกไม้สดและธูปเทียนเข้าไปทำความเคารพศพตามประเพณีแล้ว ก็ออกมานั่งสนทนากับเจ้าภาพและเพื่อนๆ ส่วนมากเป็นผู้คุ้นเคยกันมาก่อน ที่ชานบ้านซึ่งเจ้าภาพจัดเก้าอี้ไว้สำหรับแขก จากนั้นแขกซึ่งจะมาเยี่ยมศพและฟังสวดพระอภิธรรมต่างก็แต่งกายไว้ทุกข์ ค่อยๆ ทะยอยกันเข้ามาในบ้านทั้งชายและหญิง บ้างก็มีพวงหรีด บ้างก็มีช่อดอกไม้สด บางท่านก็มีพวงมาลัยมาด้วย เพื่อนข้าพเจ้าผู้เป็นเจ้าภาพกุลีกุจอออกไปต้อนรับ และนำไปห้องตั้งศพเพื่อทำความเคารพ

ข้าพเจ้ากำลังนั่งคุยกับเพื่อนสามสี่คนด้วยเรื่องชีวิตเก่าๆ พอดีเห็นเจ้าภาพนำชายผู้หนึ่งอายล่วงเข้าปัจฉิมวัยแล้ว แต่ยังแข็งแรงท่าทางสง่าและแสดงว่าเป็นผู้มีใจดีเดินเข้ามา ข้าพเจ้าได้ยินแต่หางเสียงเจ้าภาพแต่ไกลบอกว่า “โน้น เดี๋ยวผมจะแนะนำให้”

ข้าพเจ้ามองดูด้วยความสงสัย ไม่ช้าเจ้าภาพได้นำชายผู้นั้นเดินเข้ามาที่ข้าพเจ้านั่งอยู่ และแนะนำขึ้นว่า

“ท่านผู้นี้อยากพบอยากรู้จัก เพราะสนใจในหนังสือ”

ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณท่านผู้นั้น เจ้าภาพได้แนะนำให้รู้จักทั่วกัน และเชิญให้ท่านนั่งร่วมสนทนากับข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ถึงเรื่องต่างๆ รู้สึกว่าเราเข้าใจและสนิทสนมกันอย่างรวดเร็ว หลังจากได้สนทนากันนานพอควรแล้ว ท่านผู้นั้นก็เอ่ยขึ้นว่า

“ผมมีเรื่องแปลกและเป็นคติอยู่เรื่องหนึ่ง แทบไม่น่าเชื่อ แต่ผมได้ประสบมาด้วยตนเอง จึงอยากจะพบคุณเพื่อเล่าเรื่องนี้ให้คุณฟัง ครั้งแรกผมตั้งใจจะจดบันทึกแล้วส่งไปให้คุณ แต่พอจะเริ่มลงมือเขียนไม่ร้จะเริ่มต้นอย่างไร บังเอิญได้พบคุณในงานนี้ ผมดีใจมาก เพราะผมได้มีโอกาสถ่ายทอดเรื่องให้คุณไป เพราะมันอัดอยู่กับผมมานานแล้ว ตั้งแต่ได้อ่านหนังสือของคุณ ผมจึงคิดได้ว่าเรื่องของผม ถ้าไม่มอบให้คุณมันจะไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้น

ความจริงเรื่องนี้มันเกิดขึ้นมานานแล้ว คือ วันหนึ่งผมไปหาเพื่อนที่บางลำภูประตูใหม่ ด้วยธุระบางอย่าง ขากลับเดินมาทางสะพานผ่านฟ้า พอขึ้นสะพานได้พบเด็กชายขายสลากกินแบ่งรัฐบาลกำลังชูสลากร้องขายว่า “เหลือใบเดียวครับ ใบเดียวๆ ๆ ครับ” พอผมเห็นเด็กจึงเกิดนึกขึ้นได้ว่า ตอนจวนสว่างคืนนั้น ผมเกิดฝันว่าผมได้พบพระสงฆ์องค์หนึ่งขณะกำลังเดินไปที่แห่งหนึ่ง พระองค์นั้นครองจีวรเรียบร้อยเป็นสง่า น่าเคารพนับถือ และมีเด็กคนหนึ่งเดินตามหลังมาด้วย ท่านเดินตรงเข้ามาหาผม ในฝันนั้น ผมยกมือขึ้นไหว้ทำความเคารพตามมารยาทของชาวพุทธ เพราะในที่นั้นไม่มีคนอื่น นอกจากพระสงฆ์ ผม และเด็กอีกคนหนึ่งเท่านั้น

ผมถามท่านว่า “ท่านจะไปไหนครับ”

ท่านยิ้มแล้วตอบว่า “อาตมาจะมาหาคุณ”

ผมสงสัยจึงถามท่านว่า “มีสิ่งใดที่กระผมพอจะรับใช้ท่านได้ผมยินดี” ก่อนที่จะพูด ท่านได้เหลียวหลังไปดูเด็ก แล้วหันมาพูดว่า

"อาตมาเอาเด็กมาให้"

พอท่านพูดจบ เด็กก็เดินมาตรงหน้าผม แล้วทำท่าจะก้มลงกราบ ผมรีบกอดเด็กนั้นไว้ด้วยความเอ็นดูก่อนที่เด็กจะก้มลง แล้วพูดว่า

"หนูมาอยู่กับฉันเถิด" ยังไม่ทันที่เด็กจะพูดอะไร ผมก็ตกใจตื่นเพราะนาฬิกาปลุกเกิดรัวดังขึ้น มองดูนาฬิกาตีห้าครึ่งพอดี ผมตื่นขึ้นก็คิดว่าเป็นความฝันที่แปลกประหลาดมาก เป็นความฝันสั้นๆ ที่จำได้ติดหูติดตา ถ้าหากผมมีภรรยา ไม่ต้องสงสัยว่าความฝันนี้ต้องมีความหมายว่า ผมจะได้บุตรเป็นชายแน่ แต่ภรรยาผมได้ถึงแก่กรรมไปนานแล้ว และผมก็ได้สัญญากับเธอก่อนที่เธอจะหมดลม ด้วยความรักและสงสารในความเป็นห่วงของเธอ กลัวทรัพย์สินที่ตกทอดมาถึงผมจะถูกภรรยาใหม่ผลาญ ผมจึงรับปากว่า ผมจะไม่มีภรรยาใหม่อีกชาตินี้ เพื่อเธอจะได้หมดความเป็นห่วง ฉะนั้น การที่จะได้บุตรชายตามความฝันเป็นอันหมดหวัง ไม่ต้องคิดอีกต่อไป

แต่พอเห็นเด็กร้องขายสลากกินแบ่งจึงนึกได้ ผมจึงตกลงใจซื้อสลากใบนั้น แล้วเขียนลงไปในต้นขั้วว่า "เด็กให้ลาภ" เมื่อผมฉีกสลากออกจากต้นขั้วแล้ว ก็หยิบเงินให้เด็กคนขาย เมื่อเด็กรับเงินแล้วก็พูดว่า

"ขอให้คุณโชคดีนะครับ" ผมนึกเอ็นดู จึงพูดขึ้นว่า

"ถ้าฉันถูกจะให้รางวัลเธอ แต่จะพบเธอได้ที่ไหนล่ะ"

เด็กยิ้มแล้วก็ตอบว่า "ผมอยู่แถวบางลำภูและสะพานผ่านฟ้านี่แหละครับ"

ต่อจากนั้นผมไม่ได้สนใจอีก เพราะตามปรกตินานๆ ผมจึงจะได้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลสักครั้งหนึ่ง บางครั้งเมื่อออกสลากแล้วผมก็ลืมตรวจ ทิ้งไว้ตั้งสองเดือนจึงได้ตรวจแต่ไม่เคยถูกเลย ครั้งนั้นในวันออกสลาก ผมได้ยินข้างบ้านเขาเปิดวิทยุฟังผลการออกสลาก ผู้

อ่านประกาศตัวเลขเสร็จแล้วก็ประกาศชื่อผู้ถูก บังเอิญผมได้ยินแต่ชื่อผู้ถูกว่า "เด็กให้ลาภ" ผมก็เกิดดีใจขึ้นมา แต่เลขที่ออกนั้นผมไม่ได้สนใจฟังแต่แรก จึงไม่ทราบว่าตรงกันกับเลขหมายฉบับของผมหรือไม่ เกรงว่าต้นขั้วจะไปลงพ้องกับใครเข้า เพราะไม่ได้ลงชื่อจริง ต่อมาเมื่อได้สอบกับหนังสือพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง จึงได้แน่ใจว่าได้ถูกรางวัลที่สามในงวดนั้น ผมรู้สึกตื่นเต้นและดีใจมากเพราะยังไม่เคยถูกมาก่อน เวลานั้นการออกสลากยังทำกันที่ศาลากลางข้างกระทรวงมหาดไทย และเดือนหนึ่งออกเพียงสามครั้ง

หลังจากได้รับเงินรางวัลตามสลากที่ถูกแล้ว ผมก็เที่ยวตามหาเด็กขายสลากกินแบ่งคนนั้น ซึ่งผมได้สัญญาไว้ว่าจะให้รางวัล แต่ผมยังสงสัยว่าจะจำเค้าหน้าเด็กนั้นได้แม่นยำหรือไม่ คิดว่าหากได้เห็นหน้าอีกครั้งหนึ่งคงจำได้ เดินหาแถวบางลำภูและสะพานผ่านฟ้าหลายเที่ยว ก็ไม่พบเด็กคนนั้น ต่อมาอีกสองวันผมได้ไปหาก็คงไม่พบเด็กอีกตามเคย วันหลังนี้ผมได้ตั้งใจไว้ว่า จะไปเที่ยวค้นหาทางเขาดินบ้าง หลังจากเมื่อหาทางบางลำภูและผ่านฟ้าไม่พบแล้ว ผมจึงเดินไปทางลานพระบรมรูปทรงม้า หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม พอถึงสี่แยกมุมขวาที่จะเข้าสวนสัตว์เขาดินวนา ก็ได้พบเด็กชายอายุประมาณคงไม่เกิน ๑๐ ขวบ ยืนร้องไห้ยกมือขึ้นเช็ดน้ำตาที่ไหลออกมา ห่างออกไปมีเด็กชายอายุประมาณ ๑๒–๑๓ ขวบ ใช้เท้าเขี่ยกระติกที่กลิ้งอยู่ตรงหน้าไปมา เสียงพูดอะไรกันผมอยู่ห่างไม่ทันได้ยิน

เมื่อเข้าไปใกล้ จึงได้ยินแต่เสียงเด็กที่เล็กกว่าร้องไห้ พลางพูดว่า

"ถือว่าโตกว่าชอบรังแกเด็ก แล้วยังไม่พอ ยังเตะกระติกหวานเย็นเขาแตก" แล้งส่งเสียงร้องไห้ ห่างออกไปมีกรรมกรสองสามคนทำความสะอาดสถานที่แถวนั้น หยุดมองดูเพราะเสียงร้องไห้ของเด็ก ผมจึงเดินไปดูแล้วถามว่า

กฎแห่งกรรม

"เกิดเรื่องอะไรขึ้น หนูถึงได้ร้องไห้เสียอกเสียใจอย่างนี้" เด็กร้องไห้พลางบอกว่า

"เขารังแกผมครับ เขาถือว่าตัวโตกว่า"

สิ่งที่ทำให้เกิดเอ็นดูเด็กคนนั้น ก็เพราะแม้แกจะโกรธแค้นถึงกับร้องไห้ แกก็ไม่กล่าวคำหยาบออกมาจากปาก ซึ่งผิดกับเด็กบางคน ถ้าโกรธถึงกับร้องไห้ ก็มักใช้วาจาหยาบด่าออกมาเพื่อให้หายแค้น ผมจึงถามว่า

"ใครทำกระติกแตกล่ะหนู" เด็กคนเล็กชี้มือไปทางเด็กที่โตกว่า ซึ่งกำลังจะเดินออกจากที่นั้นไป ด้วยท่าทางหยิ่งยะโสตามนิสัยคนพาล

"เขาถือว่าตัวโตกว่ารังแกผมยังไม่พอ ยังเตะกระติกน้ำแข็งใส่หวานเย็นของผมแตก แล้วยังเอาตีนเขี่ยเล่น ผมจึงแค้นใจ เสียใจ เพราะผมไม่รู้ว่าจะไปพูดกับเจ้าของกระติกหวานเย็นเขาว่าอย่างไรดี เขาเคยชมว่าผมเป็นคนดี ไม่เกเรเหมือนเด็กอื่น ผมอายเขาไม่รู้จะมองหน้าเขาอย่างไร จะซื้อกระติกใช้เขาก็ไม่มีเงิน ผมรับหวานเย็นเขามายังขายได้ไม่ถึงบาท กระติกก็แตก หวานเย็นก็เสียหมด นี่ผมก็คงต้องถูกดุถูกด่าที่ทำให้เขาขาดทุน และเขาคงไม่ว่าผมเป็นคนดีอีกแล้ว คงไม่ให้ผมรับมาขายต่อไป เขาคงไม่รู้หรอกครับว่าผมไม่ได้ทำ ผมบอกเขาคงไม่เชื่อ"

ผมได้ยินเด็กพูดแล้วก็ให้นึกสงสาร เพราะแกพูดอย่างซื่อๆ มองดูหน้าก็รู้สึกว่าจะเคยเห็นมาก่อน

ผมจึงถามแกว่า "หนไปทำอะไรให้เขาโกรธล่ะ เขาจึงได้รังแกถึงกับเตะกระติกหวานเย็นของหนูแตก"

เด็กใช้หลังมือปาดน้ำตาจนแห้ง แล้วจึงพูดว่า

"ผมไม่ได้ทำอะไรเขาหรอก ผมก็ไม่เคยรู้จักเขามาก่อน ทีแรกเขาเข้ามาชวนผมเล่นทายหัวทายก้อยเอาสตางค์กัน ผมบอกว่าผมไม่มี

สตางค์ เขาบอกว่าสตางค์ขายหวานเย็นไงล่ะ ผมก็บอกว่าสตางค์ขายหวานเย็นไม่ใช่ของผม เป็นของเจ้าของหวานเย็นเขา ถ้าขายหมดก็เอาไปส่งให้เขา แล้วเขาก็จะคิดเปอร์เซ็นต์ให้ทีหลัง เขาว่าผมไอ้โง่ หักค่าเปอร์เซ็นต์ไว้ก่อนซีวะ ถ้าเอ็งไม่อยากเล่นปั่นแปะหัวก้อยก็มาเล่นทายเลขท้ายรถยนต์ก็ได้ เอาไหมล่ะ ผมบอกว่าผมเล่นไม่เป็นและไม่อยากเล่น เพราะยายผมสอนไว้ว่าอย่าเล่นการพนัน เพราะการพนันทุกอย่างมันไม่ดี มันเป็นของชั่วร้าย ถ้าเห็นใครเขาเล่นกันที่ไหนก็อย่าไปดูเขา หลีกไปให้ไกล มันมีแต่โทษไม่มีคุณ ถ้าตำรวจมาจับก็จะพลอยถกจับไปด้วย เขาเห็นว่าผมไม่ยอมเล่นด้วยก็โกรธพูดว่า อ้ายนี่แก่ยายสอนนัก กูจะเตะมึง ดูซิว่ายายมึงจะสอนว่ายังไงอีก ว่าแล้วเขาก็เตะผม ผมกำลังถือกระติกน้ำแข็งใส่หวานเย็นอยู่ ผมก็ยกขึ้นรับปิดป้องกัน แต่แล้วกระติกในมือผมก็กระเด็นหลุดจากมือเพราะถูกเท้าเขาเตะ ระเบิดแตกกระจาย และเขาก็ใช้เท้าเตะเขี่ยเล่นแล้วก็หัวเราะอย่างชอบใจ ส่วนผมตกใจ ผมมีสตางค์เอาไปให้ยายใช้ก็เพราะอาศัยที่ผมได้ขายหวานเย็น" เด็กพูดแล้วก็มีน้ำตาไหลออกมาอีก ผมนึกสงสารจึงถามว่า

"บ้านหนูอยู่ที่ไหนล่ะ เห็นหนูพูดถึงแต่ยาย ไม่เห็นพูดถึงพ่อแม่" เด็กตอบว่า

"ผมไม่มีบ้าน พ่อแม่ก็ตายหมด ผมอยู่กับยาย ยายผมถือศีลอาศัยอยู่กับแม่ชีในวัด"

ผมได้ยินเช่นนั้นก็เกิดนึกได้ถึงความฝันของผม บังเอิญเด็กมีรปร่างสงต่ำท่าทางมาตรงกันกับเด็กคนนี้ จึงคิดว่าเด็กคนที่ผมฝันก็มีส่วนช่วยให้ถูกรางวัล เพราะถ้าผมไม่ฝันก็คงไม่ซื้อสลากกินแบ่งฉะนั้น เด็กคนนี้สมควรมีส่วนรับรางวัลด้วย ส่วนเด็กคนขายที่ผมสัญญาจะให้รางวัลนั้น เมื่อตามตัวพบค่อยให้คราวหลัง เมื่อคิดเช่นนั้นผมก็หยิบเงินออกมาจากกระเป๋าพลางพูดว่า

"หนูไม่ต้องเสียใจ หยุดร้องไห้ได้แล้ว ฉันจะช่วย เอานี่หนู ฉันให้เงินเธอแปดสิบบาท เอาไปซื้อกระติกให้เขา" พูดแล้วก็ยื่นธนบัตรให้เด็กผู้นั้น แล้วก็พูดต่อไปว่า

"เอาแก้วไส้ในกระติกที่แตกนั่นไปทิ้งเสียในที่ที่ปลอดภัย ถ้าทิ้งไว้จะไปตำเท้าคนอื่นเข้า แล้วเอาเปลือกนอกไปซื้อแก้วไส้ในใส่ใหม่ คงไม่แพงนักไม่เกิน ๒-๓ บาท แล้วเอาไปคืนให้เจ้าของหวานเย็นพร้อมทั้งจ่ายค่าหวานเย็นให้เรียบร้อย แล้วเธอก็เป็นคนดีต่อไป ส่วนเงินที่เหลือเก็บไว้ใช้ หรือให้ยายก็ได้ตามใจเธอ"

เด็กน้อยมองดธนบัตรใบละยี่สิบเป็นจำนวนสี่ใบ ด้วยสายตาและกิริยาไม่เชื่อตาและไม่เชื่อหู แล้วก็ยื่นมือออกมารับอย่างงงๆ เพราะไม่เคยนึกฝันมาก่อนว่าจะได้เงินมากเช่นนี้ แกหยิบธนบัตรไปดูและลูบคลำ พอได้สติดวงตาก็แจ่มใสขึ้น แกยิ้มแล้วก็ยกมือขึ้นไหว้ผมแล้วร้องว่า

"โอ! นี่ผมได้เงินแปดสิบบาทจริงๆ หรือครับ แทบไม่น่าเชื่อเลย ท่านทำไมถึงได้ให้ผมมากเช่นนี้ ตั้งแต่เกิดมาผมยังไม่เคยมีเงินถึงสิบบาทเลยครับ"

แกมองดูธนบัตรที่กำไว้ในมือ แล้วก็พูดกับตัวเองว่า "ยายเราคงดีใจมาก เมื่อรู้ว่าเราได้เงินตั้งแปดสิบบาท"

ผมเองเมื่อเห็นกิริยาตื่นเต้นของเด็ก ก็พลอยปลื้มใจ เกิดมีความสุขเกินค่าของน้ำเงินที่ผมมอบให้แก คล้ายกับความดีใจที่ได้ช่วยชุบคนไข้ให้ฟื้นจากความตาย เงินของผมได้ให้ถูกจุดของผู้ต้องการ แกกำลังปลื้มใจ และฝันอะไรต่ออะไรตามนิสัยของเด็กพอสมควรแล้วก็หันมาทางผมพูดว่า

"ท่านใจดีเหลือเกิน ผมคิดว่าคงไม่มีใครให้เงินเด็กมากๆ อย่างนี้นะครับ"

ผมยิ้มปลอบใจแกแล้วว่า "คนอื่นเขาอาจให้มากกว่านี้ก็ได้ ถ้า

เด็กคนนั้นเป็นเด็กดี มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญู เคารพผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่มีความรักใคร่เอ็นดูขึ้น”

เด็กยิ้มอย่างดีใจแล้วพูดว่า “จริงครับ ยายเคยสอนผมอยู่เสมอในเรื่องให้ทำความดี อ้อ ท่านอยู่ที่ไหนครับและท่านชื่ออะไร ผมเพียงขอทราบเท่านั้น ผมจะไม่รบกวนท่านอีก ผมอยากรู้จะได้ไปบอกกับยายว่า ท่านเป็นผู้มีบุญคุณ ให้เงินกับผมมาก เดี๋ยวยายจะสงสัยและเสียใจนึกว่าผมได้เงินมาโดยทางไม่ดี แต่ผมก็ไม่เคยโกหก ยายไม่ชอบคนทุจริต ยายเคยเล่าให้ผมฟังถึงเสือเปียและเสืออ้น ที่ถูกแทงตายและถูกยิงตาย อายสั้นเพราะหากินในทางทุจริต ยายบอกว่าคนทุจริตตายเร็วกว่าคนธรรมดา”

ผมได้ฟังเด็กพูดเช่นนั้น ก็เกิดสงสารและเอ็นดูมากขึ้น จึงบอกว่า “ฉันชื่อ.....อยู่ที่ถนน.....ซอย.....บ้านเลขที่..... ถ้าหนูเข้าไปในซอยถามชื่อฉัน คนในซอยนั้นเขาจะชี้บ้านให้ ถ้ามีเรื่องเดือดร้อนไปหาฉันซินะ ถ้าช่วยได้ฉันยินดีช่วย”

ผมเห็นกรรมกรทำความสะอาดนั้น มองดูผมอย่างสงสัย คงคิดว่าทำไมผมจึงให้เงินเด็กขายหวานเย็นมากถึงเพียงนั้น และคงนึกว่าผมอวดเบ่งอวดเป็นเศรษฐี แต่หากเขารู้ว่าผมถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่สาม เขาคงหมดสงสัย

เหตุการณ์ครั้งนั้น เมื่อทบทวนถึงความฝันแล้วก็คิดว่าเป็นเพียงเหตุบังเอิญเท่านั้น และเด็กคนนั้นก็ไม่ได้ติดตามมาขออยู่ด้วย แม้ว่าผมจะรู้สึกเอ็นดูรักใคร่สงสาร เพราะผมเห็นว่าเป็นเด็กดี มีนิสัยดี มีความซื่อสัตย์และกตัญญูผิดกับเด็กอื่น ที่วิ่งเล่นแถวท้องถนนทั่วๆ ไปก็ตามแต่ ในไม่ช้าผมก็ลืมเหตุการณ์ในครั้งนั้นเสียสนิท

เวลาได้ผ่านไปประมาณ ๒ ปี ผมไม่ได้พบเด็กคนนั้นอีกเลย ในเวลานั้นผมมีไร่อยู่ต่างจังหวัด และผมต้องเดินทางไปไร่อย่างน้อยเดือนละครั้ง คือวันสิ้นเดือน เพื่อนำค่าแรงและสิ่งอื่นไปจ่ายเป็นประจำ

กฎแห่งกรรม

วันหนึ่ง ผมจำได้ว่าเป็นวันเสาร์ก่อนสิ้นเดือนสองวัน ผมต้องไปเบิกเงินที่ธนาคารตอนเช้า เพราะตอนบ่ายธนาคารปิด และจำเป็นจะต้องนำเงินไปจ่ายทางไร่ นอกจากจะจ่ายตามปรกติประจำเดือนแล้ว ผมยังเบิกเงินไปวางมัดจำ ซื้อที่เจ้าของไร่ที่อยู่ข้างเคียงกับไร่ของผม เพื่อขยายกิจการให้ใหญ่โตยิ่งขึ้น เงินสดจำนวนมากนี้ผมได้นำมาเก็บไว้ที่บ้าน เพื่อความสะดวกก่อนจะนำไไร่ในตอนเช้าวันจันทร์ ซึ่งเป็นวันสิ้นเดือนพอดี

ค่ำวันเสาร์นั่นเอง เมื่อผมกลับจากธุระกำลังเดินเข้าซอยกลับบ้าน ผมก็ได้ยินเสียงฝีเท้าคนเดินตามมาข้างหลัง เมื่อเข้าไปถึงกลางซอยก่อนจะถึงบ้าน ขณะนั้นไม่ค่อยมีคนพลุกพล่าน อากาศย่ำค่ำทำให้มองเห็นหน้าตากันไม่ถนัดนัก เพราะซอยนั้นเทศบาลยังไม่ได้ตามไฟ ผมได้ยินเสียงเรียกค่อยๆ พอได้ยินมาจากทางหลังว่า

“ท่านครับหยุดก่อน” ผมชะงักหยุดเดิน เมื่อเหลียวไปเห็นเด็กอายุประมาณ ๑๒–๑๓ ปีเดินตามมา พอมาทันก็ยกมือไหว้

ผมจึงถามว่า “เธอมีธุระไรกับฉันหรือ” เด็กคนนั้นแสดงกิริยาอ่อนน้อม แล้วพูดค่อยๆ ราวกับกลัวคนได้ยิน และกลัวคนเห็น แกเหลียวดูซ้ายขวาตลอดเวลาและพูดว่า

“มีธุระสำคัญมากครับท่าน จำผมได้ไหมครับ ผมเด็กขายหวานเย็นที่ท่านให้เงินแปดสิบบาท”

ผมพิจารณาดูอีกทีก็จำได้ จึงพูดขึ้นอย่างดีใจว่า “อ้อ หนูฉันจำเธอได้แล้ว ดีใจมาก เธอมีธุระอะไรให้ฉันช่วยเหลือเปล่า” เสียงเด็กตอบอย่างระมัดระวังว่า

“ไม่มีอะไรต้องรบกวนให้ท่านช่วยเหลือหรอกครับ ผมมาเตือนท่าน เพราะท่านมีบุญคุณต่อผม”

ผมชักสงสัยจึงถามว่า “เธอมาเตือนฉันเรื่องอะไร ไหนบอกให้รู้ซิ”

เด็กชักปากสั่นกว่าจะพูดออกมาได้ เสียงที่พูดได้ยินคล้ายเสียง

กระซิบว่า

"คืนพรุ่งนี้วันอาทิตย์ เวลาตีสี่จะเกิดโจรกรรมขึ้นในบ้านท่าน" ผมได้ยินเช่นนั้น สะดุ้งย้อนถามว่า "เธอรู้ได้อย่างไร เรื่องสำคัญเช่นนี้"

เด็กตอบว่า "ผมรู้จากคนที่จะมาขโมยบ้านท่าน"

ผมร้อนใจจึงถามว่า "ใคร"

เด็กกระซิบตอบว่า "สลัดดำ"

ผมต้องสะดุ้ง เพราะเคยได้ยินชื่อโจรคนนี้วางแผนการแนบเนียนมาก จึงย้อนถามว่า "มันรู้ได้อย่างไรว่า บ้านฉันมีเงิน"

เด็กกระซิบบอกว่า "คนใช้ คนครัวในบ้านของท่านเป็นสาย และท่านระวังอาหารเย็นจะถูกวางยานอนหลับ แต่อยากจะขอให้ท่านสัญญากับผมสักอย่าง"

ผมสงสัยจึงถามว่า "เธอต้องการให้ฉันสัญญาอะไร เธอต้องการเงินหรือ"

เสียงเด็กรุ่นหน้าเศร้าลงตอบว่า "เปล่าครับ ผมไม่ต้องการเงิน แต่อยากขอร้อง ท่านกรุณาอย่าทำอันตรายแก่สลัดดำ เพราะผมเป็นหนี้บุญคุณเขา ตกลงนะครับท่าน"

ผมนึกติเตียนตัวเองที่ตีราคาเด็กคนนี้ต่ำเกินไป จึงรีบรับปากว่า "ตกลง ฉันจะพยายามเพื่อเห็นแก่เธอ"

เด็กหนุ่มดีใจตอบว่า "ขอบคุณท่านมาก ผมต้องรีบไปละครับ ถ้าเขารู้เข้า ผมต้องตายแน่" พูดแล้วก็รีบเดินจากไปทันที

ผมจึงบอกว่า "เธอต้องกลับมาหาฉันอีกนะ" แต่เด็กเดินออกไปไกลเกินกว่าที่จะได้ยินคำพูดของผมเสียแล้ว สังเกตดูแกกลัวภัยคอยระวังตัวอยู่เสมอ คืนนั้นผมยิ่งนึกก็ยิ่งเห็นจริงว่า ผมเบิกเงินจากธนาคารมา ไม่มีใครรู้นอกจากคนในบ้านเท่านั้น ในบ้านก็มีคุณป้าของผมเป็นผู้ดูแลจัดการในบ้าน นอกนั้นก็มีพวกบ้านไร่ ร่างกายแข็งแรง

ซึ่งจะเดินทางมาแจ้งถึงการตกลงซื้อขายไร่ข้างเคียง และจะเดินทางกลับไปพร้อมกับผมในวันจันทร์ พวกนี้มีความซื่อตรงและรักใคร่ผมดีแต่คนรับใช้และแม่ครัว ผู้หญิงสองคนนี้เพิ่งจะมาอยู่ใหม่ยังไม่ถึงสามเดือน และบัดนี้ก็รู้แน่ชัดแล้ว เพราะสองคนนี้เองผลัดกันออกนอกบ้านคราวละนานๆ คงนำข่าวการเบิกเงินซื้อไร่ของผมไปบอกพวกโจรอย่างไม่ต้องสงสัย นึกแล้วรู้สึกใจเต้น เพราะผมยังไม่เคยรับเหตุการณ์เช่นนี้มาก่อนเลย แต่ก็เป็นบุญกุศลที่รู้ล่วงหน้าเสียก่อน นี่ก็เห็นจะเป็นความดีของผม ที่ได้ให้เงินแก่เด็กขายหวานเย็นเมื่อครั้งนั้น ได้เกิดผลสนองขึ้น ยิ่งคิดผมก็ยิ่งเป็นห่วงเด็กคนนั้นมากขึ้น การที่แกฝ่าอันตรายมาบอกผม ถ้าหากพวกโจรรู้เข้า แกก็คงได้รับอันตรายถึงคอขาดบาดตายแน่ คิดแล้วก็ไม่สบายใจ

ต่อมา เมื่อถึงเวลากำหนดพวกโจรก็มาตามนัด แต่ได้ถูกพวกรักษากฎหมายซ้อนกลจึงจับได้หมดทุกคน โดยมิได้มีการต่อสู้เกิดขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่รู้ตัวอยู่ก่อนแล้ว ไม่ช้าพวกเหล่าร้ายก็ได้รับโทษตามความผิดที่ตนได้ทำไว้ มากน้อยทั่วทุกคน แต่การรับสารภาพย่อมได้รับความปรานีเป็นธรรมดา

หลังจากนั้น ผมก็เฝ้าคอยเด็กคนนั้น เข้าใจว่าแกคงจะมาหา แต่ก็ไม่ได้พบอีกเลย คราวนี้ผมมีความร้อนใจ เกิดมีความเอ็นดูสงสารแกขึ้นมา เห็นจะเป็นเพราะแกสร้างความดี โดยป้องกันทรัพย์สินให้พ้นจากโจรภัย เป็นความดีเด่นประจักษ์ในความกตัญญูของแก สิ่งนี้ได้เกิดชักจูงใจผมให้เกิดความรักใคร่และสงสารอันแท้จริง ซึ่งผมจะลืมไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งการที่แกช่วยป้องกันทรัพย์สิน,ห้ผมในคราวนี้เห็นได้ชัดว่าแกมิได้หวังสินจ้างรางวัลสิ่งใดตอบแทน หากว่าเป็นเพราะแรงกตัญญู ถ้าแกหวังสินจ้างแล้ว แกคงรีบมาหาผมอีกทันที ผมได้พยายามให้คนไปสืบหา อยากจะพบแก อยากนำมาเลี้ยงดูต่อไป เพื่อตอบแทนความดีแต่ก็หาไม่พบ ผมออกจะเป็นห่วงอนาคตของเด็ก

คนนี้มาก และเริ่มเห็นความดีของแกเพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่แกรู้ดีว่า หากแกมาหาผม แกก็จะได้รับรางวัลในความดีความชอบครั้งนี้อย่างแน่นอน แม้แต่ครั้งก่อนซึ่งแกยังไม่เคยทำความดีอะไร ผมก็ยังมอบเงินให้แปดสิบบาท แกย่อมเข้าใจดี นี่แหละเป็นจุดที่ทำให้ผมเพิ่มความรักและสงสารแกมากขึ้น ต่อมาผมคิดว่า ถ้าเราได้อาศัยเจ้าของท้องที่ช่วยสืบหาคงได้ผล ผมจึงขอร้องให้เพื่อนผู้เป็นนายตำรวจช่วยจัดการสืบหาให้ เพื่อนผู้นั้นกล่าวเป็นคติว่า

"คุณคิดอุปการะอบรมเด็กข้างถนนอย่างนี้ เป็นบุญกุศล ที่ได้ช่วยสังคมให้หมดคนประพฤติชั่วไปได้อีกคนหนึ่ง ทำให้ตำรวจหนักแรงน้อยลง"

ผมจึงบอกว่า "เด็กคนนี้เป็นเด็กดีอยู่แล้ว เพราะได้รับการอบรมจากผู้เป็นยาย แกรู้ดีรู้ชั่ว รู้จักบุญคุณ" เพื่อนนายตำรวจผู้นั้นหัวเราะแล้วพูดว่า

"ผมเชื่อ เท่าที่แกทำไปนั้นก็แสดงว่าแกเป็นเด็กดี เด็กที่อยู่ในสภาพเช่นนี้หาเด็กดีไม่ได้ง่ายๆ แต่สิ่งแวดล้อมนี่ซิครับ ความคับแค้นความทุกข์ยากลำบาก ความจำเป็นบีบบังคับ อาจเปลี่ยนแปลงจิตใจของแกให้กลายเป็นมหาโจรไปได้ คราวนี้แหละจะเพิ่มความยุ่งยากลำบากให้แก่สังคมและการปราบปราม จึงเป็นหน้าที่ของผมที่จะช่วยคุณหาเด็ก เป็นการป้องกันอาชญากรไปด้วย ได้ทั้งงานราชการและส่วนตัว ผมจึงมีความยินดีและเต็มใจจะสืบหานำเด็กคนนี้มาให้คุณจนได้"

ต่อมาไม่นานนัก ด้วยความสามารถของเพื่อนผม ก็นำเด็กคนนั้นมาตามสัญญา เขาเล่าว่าไปพบแกอยู่ในวัดกับท่านสมภาร

ผมไม่ทราบจะพูดอะไรดี จึงจะสมกับความดีใจครั้งนี้ เหมือนได้ลาภอันประเสริฐที่ได้เด็กคนนี้มาอยู่กับผม แต่แล้วผมก็ไม่สบายใจ เพราะสังเกตดูแกเศร้าเหงาๆ อยู่ตลอดเวลา คล้ายกับคนมีทุกข์หนัก

อยู่ในใจ แทนที่จะดีใจ ผมได้พยายามปลอบโยนให้หายทุกข์ และถามว่าเหตุใดแกจึงไปได้ข่าวจากสลัดดำ แล้วก็เสี่ยงภัยมาบอกให้ผมทราบ แกบอกกับผมว่า แกรู้จักสลัดดำหลังจากยายถึงแก่กรรมลงด้วยโรคชรา และเริ่มเล่าเรื่องชีวิตของแกโดยทำตาแดงๆ จะร้องไห้แกเล่าว่า

“ก่อนจะตาย ยายเรียกผมไปนั่งข้างๆ ที่ยายนอนเจ็บ แล้วยายก็เอามือคลำทั่วหน้าผม เพราะเวลานั้นตาของยายมองอะไรไม่เห็น แล้วยายก็ร้องไห้ ผมเอามือของยายขึ้นไว้บนหัวด้วยความรักนับถือ เพราะผมไม่รู้ว่าจะทำอะไรดีกว่านี้ แล้วผมก็ร้องไห้สงสารที่ยายเป็นห่วงผม”

ยายพูดว่า “อ้ายหนู ยายรู้ดีว่า ยายจะอยู่กับเอ็งได้อีกไม่กี่วันแล้ว รักษาตัวไว้ให้ดีนะหลานนะ เอ็งอุตส่าห์อาบเหงื่อต่างน้ำ เพื่อหาเงินมาเลี้ยงยายโดยสุจริต ขายทั้งหวานเย็น ลอตเตอรี่ หนังสือพิมพ์ และลูกโป่ง เอ็งทำทุกอย่างเพื่อหาเลี้ยงยายด้วยความกตัญญู แต่ยายไม่มีทรัพย์สมบัติจะให้เอ็ง ยายมีแต่ศีลธรรมที่ใช้อบรมสั่งสอนเอ็งมาตลอดเวลา เพื่อจะได้ติดตัวปฏิบัติเป็นความดีต่อไป คนเราอาจจะจนทรัพย์สินเงินทอง แต่อย่าให้จนศีลธรรมและความดี มีความกตัญญูรู้คุณอย่าเนรคุณคน จะมีความเจริญแก่ตัวต่อไป มีศีลธรรมความดีทำให้จิตใจเราสูงขึ้นและมีความสบายใจ ผิดกับความชั่ว มันทำให้จิตใจต่ำเลวและเสื่อมลง ที่สุดก็ต้องอยู่ในความทุกข์ จงจำคำของยายไว้ ก่อนที่ยายจะจากไป ก่อนนี้ยายเป็นห่วงเอ็งมากนอนตาไม่หลับ คิดว่าถ้ายายตายแล้วเอ็งจะลำบาก จึงฝากท่านสมภารให้ช่วยดูแลสั่งสอนเอ็งต่อไป เอ็งก็โตขึ้นทุกวันเกรงจะเสียคน เพราะไม่มีคนคอยสั่งสอนตักเตือน เมื่อวันก่อนท่านสมภารมาเยี่ยมยาย ท่านก็รับปากว่าจะช่วยดูแลเอ็งต่อจากยาย แล้วท่านได้ขอเอาดวง วัน เดือน ปีเกิดของเอ็งไปดู แล้วท่านก็กลับมาบอกยายว่า

“ไม่ต้องเป็นห่วงอ้ายหนูหรอกโยม อาตมาตรวจดูดวงชะตามันแล้ว ดวงของมันว่าจะมีคนอุ้มชูชุบเลี้ยง อุปถัมภ์มันให้มีความสุขแน่ อ้ายนี่ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ ชะตามันดี ทีแรกก็ลำบากบ้างแต่ต่อไปก็สบาย ตำราของอาตมาไม่เคยผิด”

“ยายรู้ว่า ท่านสมภารทายแม่นมากไม่เคยพลาด นี่แหละอ้ายหนู ยายจึงบอกว่ายายหมดห่วงแล้ว ถึงจะตายก็ตาหลับ”

และอีกสองวันต่อมา ยายก็ตายลงด้วยความสงบ และมีสติดี ทางวัดได้ช่วยกันจัดงานศพจนเรียบร้อย ผมมีความอาลัยว้าเหว่มาก เพราะเรามีกันสองยายหลาน หอบหิ้วไปไหนมาไหนด้วยกันตั้งแต่ผมเล็กๆ พอจำความได้ก็เห็นหน้ายายคนเดียวที่เป็นญาติ เราไม่เคยคลาดกันเลย บัดนี้ผมเหลือตัวคนเดียว ยายเคยบอกว่าเราไม่มีญาติพี่น้องที่ไหนอีกแล้ว ไม่มีใครอีกแล้วที่ผมจะรักเท่ายาย ผมมีความอาลัยและเสียใจคิดถึงยายมาก จนทนอยู่ในวัดไม่ไหว ผมจึงไปหาท่านสมภาร บอกท่านว่าจะลาไปทำงาน เพราะผมติดต่องานเอาไว้แล้ว สมภารท่านเป็นคนใจดี ท่านจึงแนะนำว่า

“ไปทำงานให้คลายความเสียใจคิดถึงยายสักพักหนึ่งก็ดีเหมือนกัน จะได้ไปพบกับคนที่อุปถัมภ์ค้ำชูเอ็งแต่ชาติก่อน จะได้สบายเสียที แต่เอ็งก็ไม่เคยทำงานที่ไหนมาก่อน อายุของเอ็งก็ยังน้อย หลวงพ่อสงสารเป็นห่วงเอ็งมาก คนเราเกิดมาก็ต้องต่อสู้ยังชีวิตเป็นธรรมดาของโลก แต่เอ็งยังเด็กและยังใหม่ต่อโลก ถ้าครั้งแรกไปพบคนชั่วเป็นตัวอย่าง ประพฤติตามจะติดนิสัยชั่วต่อไป ถ้าไปพบคนดีมีศีลธรรม ก็จะได้ตัวอย่างที่ดีติดเป็นนิสัยเช่นกัน หลวงพ่อจะให้คติเหมือนคาถาสักบทหนึ่งจะได้ท่องให้ขึ้นใจ เมื่อยามคับขันจะได้เป็นเครื่องเตือนใจ ให้นึกถึงคำของหลวงพ่อที่ให้ไว้ว่า **“พบคนชั่วให้หลีกหนี พบคนดีให้เข้าหา”** จงจำไว้ให้ดีจะเป็นทางนำเอ็งไปสู่ทางที่ดีที่ชอบ ยายของเอ็งเป็นคนดีมาก อยู่ในศีลธรรมตลอดมา เป็น

ผู้ดีตกยาก เป็นที่เคารพรักใคร่นับถือของคนในวัดทั่วไป เอ็งก็เป็นเชื้อสายของยาย และได้รับการอบรมด้วยความดี หลวงพ่อขอเตือนเอ็งว่า เมื่อทำงานแล้วให้มีความขยันขันแข็ง มีความซื่อสัตย์มั่นคง อย่ารังเกียจงานที่เขามอบให้ ต้องตั้งใจทำให้ดีเรียบร้อยและรวดเร็ว อย่าถ่วงงาน อย่าถ่วงเวลาและอย่าไถล จะเป็นการเพาะนิสัยชั่วมาสู่ตัวเราเอง ความขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์สุจริต ถ้าติดเป็นนิสัยประจำตัวของเรา จะเป็นทางนำความรุ่งเรืองมาสู่ชีวิต เพราะคนดีมีความขยันขันแข็ง มีจิตใจซื่อสัตย์สุจริต จะไปอยู่กับใครก็มีคนยินดีต้อนรับทุกแห่ง ผิดกับคนเกียจคร้านต่อการงาน มีใจไม่สจริต ชอบไถลโกงเวลางาน พวกนี้เป็นผู้ทำลายตัวเอง ทำลายความรุ่งเรืองของชีวิตอนาคต เป็นที่รังเกียจของผู้รู้ทั่วไป เขาไม่รู้ทันทีแต่ต่อไปเขาก็รู้ เราเกิดมาเป็นคนต้องมีมานะอดทน เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีศีลมีสัตย์ อย่าเอาชนะคนพาลด้วยพาลตอบ เราต้องใช้ศีลธรรมความดีเข้าต่อสู้ เราต้องชนะใจของเราเองสำคัญกว่าสิ่งอื่น

คำเหล่านี้หลวงพ่อให้เป็นสมบัติของเจ้า จำเอาไว้เพื่อตักเตือนตัวเองให้ไปสู่ทางดี ป้องกันทางชั่ว เอ็งจำเอาไว้ปฏิบัติต่อไป และขอให้คุณพระศรีรัตนตรัยจงป้องกันคุ้มครองเอ็งให้พ้นจากภัยทั้งปวง นำเอ็งไปสู่ทางที่ดีที่ชอบและพบความเจริญต่อไปเถิด”

ผมก้มลงกราบรับโอวาทของท่านสมภาร แล้วพูดว่า

“กระผมจะจดจำคำของหลวงพ่อ เหมือนเครื่องรางของขลังอันศักดิ์สิทธิ์ที่จะป้องกันตัวผมให้พ้นจากความชั่ว”

ท่านสมภารหัวเราะชอบใจแล้วว่า “เจ้าหน เจ้านี่ฉลาดเกินตัวหายากที่เด็กอายุเท่านี้จะพูดได้อย่างนี้ เห็นจะเป็นเพราะยายของเอ็งฝึกฝนอบรมมาก่อน จึงเข้าใจอะไรได้อย่างรวดเร็ว ถ้าเอ็งไปอยู่ที่ไหนไม่สบายใจก็กลับมาอยู่วัด ถ้าจะเอาดีทางศาสนาอยากบวชเณรหลวงพ่อจะบวชให้ ถ้าได้เล่าเรียนฝึกฝนศึกษาดี คงได้มหาเปรียญ

แน่ๆ นี่มันแล้วแต่บุญกุศล แต่ดวงของเอ็งไม่บอกว่าจะเอาดีทางศาสนา”

เมื่อผมลาท่านสมภารออกจากวัด ก็มาได้งานทำที่ร้านขายอาหารแห่งหนึ่ง กินอยู่หลับนอนเสร็จ ผมมีหน้าที่ทำความสะอาดและล้างถ้วยชาม ได้กินอิ่มนอนหลับสมกับสภาพของลูกจ้างทั่วๆ ไป ผมเข้าไปทำงานได้ ๔-๕ เดือน เจ้าของร้านก็รู้สึกเอ็นดูสงสารผมมากกว่าคนอยู่ก่อน แต่ชะตาของผมมักจะพบคนพาล แม้ว่าผมจะทำงานต่ำๆ ก็ยังมีคนคอยอิจฉาริษยา พวกคนทำงานด้วยกันคอยแกล้งพูดเสียดสีหาเรื่องรังแก หาว่าผมทำงานขยันเพื่อประจบเจ้าของร้าน ทำงานเอาหน้า ทำข้ามหน้าข้ามตาพวกเขา เพราะผมทำงานเรียบร้อยเสร็จเร็วกว่าเขาในงานอย่างเดียวกัน ฉะนั้น เขาจึงพากันโกรธแค้นคอยกีดกันหาเรื่องผมตลอดมา แต่ผมก็อดคิดไม่ได้ว่า เหตุเหล่านี้มันคงไม่เป็นต้นเหตุให้พวกเขาโกรธมากถึงกลับพาลหาเรื่อง คิดว่าสิ่งที่ทำให้เขาโกรธมากก็เพราะผมไปรู้เห็นว่า พวกนี้ชอบยักยอกเงินขายอาหารเอาไปแบ่งกัน แต่เมื่อผมรู้เห็น เขาก็มาทำใจดีชวนผมร่วมมือเป็นพวกด้วย โดยสัญญาจะแบ่งเงินให้ผมด้วยส่วนหนึ่ง แต่ผมนึกถึงยาย นึกถึงคาถาของท่านสมภาร ผมจึงไม่ยอมร่วมมือทำการทุจริตด้วย พวกเขาจึงโกรธมากขู่ให้ผมลาออกจากงาน มิฉะนั้นจะเจ็บตัว ผมเองก็ไม่สนใจในคำขู่ ไม่ยอมปฏิบัติตามและผมก็ทำงานมาปรกติ

เหตุเกิดขึ้นในวันหนึ่ง เวลาเช้าผมเดินเข้าไปในซอย เพื่อเก็บจานชามที่มีผู้สั่งมาเลี้ยงกันที่บ้านในวันสิ้นเดือน ตามธรรมดาเวลาเช้าเรามีเวลาว่าง เพราะเปิดขายอาหารตั้งแต่กลางวันถึงกลางคืน เมื่อผมเดินเข้าไปในซอยยังไม่ทันถึงบ้านที่จะไปเก็บชาม ก็เดินสวนทางกับชายผู้ร่วมงานกับผมซึ่งเป็นหัวหน้า ที่ขู่และแสดงกิริยาไม่เป็นมิตรกับผมตลอดมา ผมก็ไม่สนใจ แต่พอผมเดินคล้อยหลังก็ได้ยินเสียง

ร้องโอย เหมือนได้รับความเจ็บปวดอยู่ข้างตัว ผมตกใจหันไปดู เห็นชายคนหนึ่งผิวดำ รูปร่างกำยำล่ำสันจับข้อมือชายร่วมงานผู้เป็นอริกับผม บิดท่ายโดจนหลังแอ่น ร้องออกมาด้วยความเจ็บปวดและกลัวแต่ในมือยังคงกำมีดโต๊ะแน่นไม่ยอมปล่อย จนชายผู้นั้นบิดข้อมือสะบัดหนักขึ้น จนหน้าเบี้ยวบูดเห็นจะทนเจ็บไม่ไหว มือที่กำมีดไว้ก็คลายออกปล่อยมีดหลุดตกลงยังพื้น ชายผู้นั้นยังคงบิดมือไพล่หลังแน่นอยู่ไม่ยอมให้ดิ้นหลุดไป ชายร่วมงานกับผมตกใจจนหน้าซีดเหงื่อออกอ้อนวอนขอร้องให้ผมบอกให้ชายผู้นั้นปล่อย เคราะห์ดีในซอยนั้นไม่มีผู้คนผ่านไปมามากนัก เพราะเป็นเวลาเช้า จึงไม่ใคร่มีใครรู้เห็นเหตุการณ์พอที่จะมายืนมุงดู ผมหันไปมองหน้าชายผู้มีพระคุณผู้นั้นเพื่อขอความเห็น

ชายผู้นั้นมองหน้าผมแล้วพูดว่า “อ้ายหนู เอ็งยังเคราะห์ดีที่ข้าเห็นมันชักมีดออกมาก่อนที่จะทำอะไรลงไป ข้าจึงโดดเข้ามาคว้าข้อมือมันไว้ทัน ไม่เช่นนั้นมีดคงปักกลางหลังเอ็งแน่”

แต่แล้วเจ้าคนร่วมงานกับผมก็ร้องบอกขึ้นว่า “ไม่จริงผมเพียงแต่ชักมีดออกมาขู่ ผมไม่ตั้งใจจะแทงหรอกครับ กรุณาปล่อยผมเถิดผมจะไม่ทำอย่างนั้นอีก นึกว่าสงสารยกโทษให้ผมเถิดครับ” พูดแล้วร้องไห้เหมือนจะสำนึกตัว แล้วชายผู้นั้นก็หันมาพูดว่า

“ยังไง อ้ายหนู เอ็งรู้จักกับมันดีอยู่หรือ”

ผมจึงเล่าเรื่องชายผู้ร่วมงานนั้น ให้ชายแปลกหน้าฟังโดยตลอด เมื่อทราบแล้วชายผู้นั้นถามผมว่า

“นี่จะจัดการอย่างไรดี อ้ายนักเลงกุ๊ยๆ อย่างนี้”

ผมบอกว่า “ผมอยากจะให้เขาสัญญาว่าจะไม่ทำชั่วอีก แล้วปล่อยเขาไป”

ชายผู้นั้นพูดว่า “เอา! ตามใจเอ็ง ข้าไม่ชอบคนทำร้ายข้างหลัง”

ผมจึงพูดกับผู้ร่วมงานของผมว่า “เราจะต้องให้สัญญาว่าจะ

ไม่ประพฤติชั่วต่อไป และการยักยอกเงินของร้านขายอาหารก็ขอห้ามเด็ดขาด อย่าทำอีก ถ้าไม่เชื่อ ฉันจะบอกให้เขารู้เรื่องที่แกดักแทงฉัน เพราะฉันรู้ความลับที่แกยักยอกเงิน แกจะรับปากให้ฉันได้ไหม”

ชายร่วมงานรีบรับปากทันทีว่า “ได้ ต่อไปผมจะไม่คิดร้ายต่อคุณ และไม่ทุจริตยักยอก แต่ขออย่าได้บอกเรื่องนี้ให้ใครรู้”

เสียงชายผู้นั้นตะคอกว่า “เฮ้ย แล้วมันจะมีอะไรประกันล่ะวะ พูดง่ายๆ พอจะเอาตัวรอดเท่านั้น แล้วถ้ามันไม่ทำตาม ใครจะรู้”

เสียงชายร่วมงานตอบปากคอสั่นว่า “ผมสาบานให้ได้ ถ้าผมผิดคำพูดที่ให้ไว้ ขอให้ผมตายในสามวันเจ็ดวันเถิดครับ”

ผมจึงบอกชายแปลกหน้าคนนั้นว่า “ปล่อยเขาไปเถิดครับ เขาคงเข็ดและได้สาบานแล้ว”

ชายผู้นั้นมองดูหน้าผมแล้วพูดว่า “อ้ายหนูนี่ใจดีนัก มันจะเอาชีวิตเอ็งแล้วยังไม่เอาเรื่อง แต่เอ็งอยากปล่อยมันข้าก็ไม่ว่า ข้าเองก็ไม่ชอบยุ่งกับตำรวจเหมือนกัน แต่ข้าจะขอสั่งสอนให้มันรู้เสียบ้าง” ว่าแล้วก็ปล่อยมือที่ไขว่หลัง แล้วใช้มือขวาตบหน้าข้างซ้ายของชายร่วมงานจนเซไป แล้วตวาดซ้ำว่า

“ไปให้พ้นหน้าข้าเร็วๆ ประเดี๋ยวข้าเกิดกลับใจ เอ็งจะเจ็บตัวมากกว่านี้”

ชายผู้ร่วมงานของผมยกมือขึ้นไหว้แล้วไหว้อีกด้วยความกลัว พอจะก้มหยิบมีด ชายผู้นั้นก็ใช้เท้าเหยียบเอาไว้ ทั้งตวาดซ้ำอีกว่า

“ไป ไม่ต้องหยิบ ถ้าช้า ประเดี๋ยวมีดเล่มนี้จะเล่นงานมึง”

ชายร่วมงานกับผมตกใจยกมือไหว้อีก แล้วรีบตะลีตะลานเดินออกไป ไม่ยอมหันกลับมามองอีกเลย ชายแปลกหน้าหัวเราะก้มลงหยิบมีดโต๊ะขึ้นมาหัก ด้วยข้อมืออันแข็งแรงออกเป็นสองท่อน แล้วก็โยนทิ้งไปในถังขยะซึ่งตั้งอยู่บริเวณนั้น แล้วหันมาพูดกับผมว่า

“อ้ายหนู เอ็งอย่ากลับไปทำงานที่ร้านอาหารอีกเลย ข้าชักชอบ

เอ็งแล้วละ ไปอยู่กับข้า ข้ามีงานให้ทำดีกว่านี้”

ผมมองดูชายแปลกหน้าผู้นั้นด้วยความรู้คุณ ที่ได้ช่วยเหลือผมจากการลอบทำร้าย จึงพูดขึ้นว่า

“คุณจะให้ผมทำงานอะไรครับ ผมไม่มีความรู้อะไรมากนัก ผมกลัวจะเสียงานของคุณ”

ชายแปลกหน้าหัวเราะพลางพูดว่า “เฮ้ย เอ็งอย่าเรียกข้าว่าคุณเดินอะไรเลยวะ เรียกข้าว่าพี่ก็แล้วกัน งานของข้ามันไม่ยากเย็นอะไร ข้าคิดว่าเอ็งคงทำได้ หน่วยก้านเอ็งมันดี ฉลาดแต่ซื่อๆ ข้าชอบ”

ผมเลยบอกไปว่า “ตกลงครับพี่ ผมจะทำงานให้พี่ทุกอย่างที่พี่เห็นว่าผมทำได้”

ชายแปลกหน้าหัวเราะชอบใจพูดว่า “เออ ให้มันได้อย่างนั้นซีวะอ้ายน้องชาย ข้าเองก็ไม่มีญาติพี่น้องเหมือนกัน มาเราไปอยู่ด้วยกัน ข้าจะเลี้ยงเอ็งให้เหมือนน้องข้า”

ผมบอกว่า “ขอบคุณครับพี่ ผมจะไปบอกเจ้าของร้านเขาก่อน”

ชายแปลกหน้าตบหลังผมเบาๆ แสดงความกรุณา แล้วพูดว่า “เอ็งมันเป็นเด็กเรียบร้อยกว่าเด็กที่อยู่ในฐานะเดียวกัน ที่ข้าเคยพบมา ไม่ต้องไปบอกเจ้าของร้านก็ได้นี่วะ”

ผมจึงว่า “ขอให้ผมไปบอกเขาก่อนดีกว่าครับ เพราะยายผมเคยสอนไว้ว่า จะไปให้ลา จะมาให้ไหว้ และผมนับถือว่าเขาเป็นผู้มีบุญคุณ ที่ได้ให้งานผมทำ” ชายแปลกหน้าหัวเราะอย่างอารมณ์ดี แล้วก็ตอบว่า

“เออ ตามใจเอ็ง ข้าคิดว่ายายของเอ็งนี่แกเป็นคนดี ข้าชักจะนับถือยายเอ็งขึ้นมาแล้ว”

ต่อจากนั้น ผมก็ไปลาเจ้าของร้านอาหารที่ผมเคยทำงาน เมื่อเขารู้ว่าผมจะลาออก เจ้าของร้านก็เสียดายผมมาก และพยายามชี้แจง

ว่าแกรักผมเหมือนลูกหลาน ไม่คิดว่าเป็นลูกจ้าง ขอให้ผมอยู่ช่วยแกต่อไป ไม่อยากให้ผมออก เมื่อผมบอกว่าผมได้งานที่อื่นแล้ว แกเสียใจและสั่งว่า หากทำที่อื่นไม่สบายก็ขอให้กลับมาอยู่ด้วยกันใหม่ แกยินดีรับผมเสมอ จากนั้นผมก็ลาเจ้าของร้านที่ใจดีและมีความรักอาลัยผม ซึ่งผมไม่อาจลืมได้

จากนั้น ผมก็ได้มาอยู่กับชายแปลกหน้า ซึ่งผมไม่เคยรู้จักมาก่อนว่า ชายคนนี้เป็นใคร ทำงานอะไร การที่ผมมาอยู่ด้วยก็เพราะเห็นเป็นผู้มีพระคุณได้ช่วยชีวิตผมไว้ สิ่งที่แปลกใจสำหรับผมก็อยู่ที่ มีคนแปลกหน้ามาหาพี่บ่อยๆ แต่บางวันบางคืนก็ไม่มีใครมาเลย และบางเวลาชายแปลกหน้าก็หายไปหลายวันหลายคืน ได้ทราบว่ามีบ้านอยู่หลายแห่ง ส่วนบ้านที่ผมอยู่นั้น นอกจากผมแล้วยังมีเด็กรุ่นเดียวกันอีกคนหนึ่ง ชื่อ “แดง” ชีวิตของแดงน่าสงสารมาก แกเล่าให้ผมฟังว่า ชีวิตของแกได้รับความลำบาก และได้รับความกระทบกระเทือนในความรู้สึก เพราะพ่อกับแม่แยกกันอยู่ พ่อก็ไปมีเมียใหม่ แม่ก็ไปมีผัวใหม่ ต่างก็ไม่สนใจในเรื่องลูก แกก็ไม่รู้จะไปอยู่กับพ่อหรือแม่ดี แกเป็นเด็กที่น่าสงสารมาก เมื่อไปหาพ่อพ่อก็ไล่ให้ไปอยู่กับแม่ กลัวจะไปทำความรำคาญให้เมียใหม่ ไม่ยอมให้ลูกอยู่ด้วย ครั้นพอไปหาแม่ แม่ก็ไล่ไปหาพ่อเพราะแม่อยากเอาใจผัวใหม่ ที่สุดก็หมดที่พึ่ง หมดความอบอุ่นต้องพเนจรไปตามลำพัง เป็นเด็กมีกรรมต้องอดๆ อยากๆ เพราะพ่อแม่แตกกันไปคนละทาง ลูกยังไม่เดียงสาต้องรับบาป ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมาก หมดความสุขเหมือนเด็กร่นเดียวกันที่ควรมี ไม่มีที่อยู่อาศัย ต้องเที่ยวเป็นเด็กข้างถนน ไปพบเด็กจรจัดด้วยกัน ก็พากันไปนอนตามวัดหรือตามใต้สะพานท่าน้ำ บางครั้งดึกๆ ก็มีตำรวจเข้าไปไล่ต้อนจับ ต้องวิ่งหนีหัวซุกหัวซุนหลบหลีกไปในกลางดึก เช้าขึ้นไปเที่ยวขอทานอาหารเขากิน ไม่มีอนาคต กลางคืนก็นอนไม่เป็นที่

ต่อมาก็พบชายแปลกหน้าชักชวนให้มาอยู่ด้วย พอจะได้รับความสุขสบายบ้าง พอกินอิ่มนอนหลับ เราได้เล่าความทุกข์ยากสู่กันฟัง ที่สุดผมก็รู้ว่าชายแปลกหน้าที่ผมมาอยู่ด้วยคือสลัดดำ หากินในทางทุจริต มีชื่อเสียงในทางจี้ปล้น ผมรู้สึกตัวว่าได้เข้ามาอยู่ในหมู่คนชั่วเสียแล้ว ผมจะทำอย่างไรดี ที่นั่นมีข้อบังคับว่า ทุกอย่างที่เป็นความลับ ถ้าใครนำไปบอกกับคนภายนอก ถือเป็นการทรยศต่อพวก มีโทษร้ายแรงถึงตาย เพราะฉะนั้น จึงไม่มีใครกล้าทรยศ เมื่อผมได้รู้ความจริงเข้าเช่นนี้ก็ไม่มีความสบายใจ ยังจำคำของท่านสมภารที่ให้คติเหมือนคาถาประจำตัวว่า “พบความชั่วให้หลีกหนี พบคนดีให้เข้าหา” แต่สลัดดำก็มีบุญคุณกับผม ถ้าผมหนีก็เท่ากับผมเป็นคนเนรคุณ ผมคิดไม่ตก ตัดสินใจไม่ถูก ก็พอดีได้ทราบว่าพี่สลัดดำมีแผนการที่จะเข้าโจรกรรมในบ้านของท่าน ผมตกใจมาก เพราะท่านเป็นผู้มีพระคุณต่อผมมาก และท่านก็เป็นคนดีไม่ใช่คนชั่วเหมือนสลัดดำ ผมจึงเลือกที่จะช่วยท่านให้พ้นภัยจากการโจรกรรมครั้งนี้ เพราะผมตัดสินใจในระหว่างคนดีกับคนชั่ว ซึ่งเป็นคนที่มีบุญคุณต่อผมมาทั้งคู่ ผมเลือกที่จะช่วยคนดี โชคเข้าข้างผม เพราะสลัดดำได้ใช้ให้ผมนำความลับมานัดแนะให้แน่นอนกับคนใช้ที่บ้านของท่าน ซึ่งเป็นสายลับของพวกคนร้าย สลัดดำไว้ใจผมมาก ผมจึงมีโอกาสได้มาแอบกระซิบบอกให้ท่านทราบถึงเหตุการณ์อันนี้แหละครับ เรื่องของผมก็มีเท่านี้”

เมื่อผมได้ยินเรื่องราวที่แกเล่าให้ฟัง ยิ่งทำให้ผมรู้สึกสงสารจับใจ และนึกรักเอ็นดูเด็กคนนี้มากขึ้น ผมจึงถามว่า

“ทำไมเธอจึงไม่มาหาฉันเลย ทั้งๆ ที่ฉันอยากจะพบอยู่เสมอ เธอเองก็ทำบุญคุณไว้กับฉันมากมาย โดยบอกให้ฉันรู้ล่วงหน้า เป็นการช่วยรักษาทรัพย์สินของฉันไม่ให้ถูกโจรกรรม ถ้าเธอไม่บอกฉันก็ไม่รู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร อาจเสียทั้งทรัพย์สินและ

เลือดเนื้อ เพราะฉะนั้น ฉันจึงอยากพบเธอมาก เพื่อหวังจะตอบแทนความดีของเธอ”

เด็กหนุ่มตอบผมด้วยใบหน้าเศร้าๆ ว่า “ผมไม่อยากจะให้ท่านคิดมากไปว่า ผมทำเพื่อสินจ้างรางวัล การที่ทำไปก็เพราะท่านเคยมีบุญคุณต่อผมและท่านเป็นคนดี ผมจึงต้องยอมให้เขาตราหน้าว่าเป็นคนเนรคุณพี่สลัดดำ ทั้งๆ ที่เขาก็มีบุญคุณกับผมเหมือนกัน แต่เขาเป็นคนชั่วเป็นคนนอกกฎหมาย ผมจึงตัดสินใจดังที่ท่านทราบมาแล้ว” พูดแล้วเด็กหนุ่มทำหน้าเศร้าๆ จะร้องไห้

ผมจึงปลอบไปว่า “เธออย่าคิดมากไปเลย บุญคุณเป็นเรื่องส่วนตัว ส่วนความชั่วเป็นเรื่องของส่วนรวม เท่าที่ทำไปก็เป็นการกระทำที่ถูกแล้ว เธอต้องเป็นพลเมืองดี เพราะคนชั่วมีความประพฤติเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวม เธอได้ทำความดีไม่ใช่แต่ฉันคนเดียวเท่านั้น แต่เพื่อคนอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นเหยื่อรายต่อไปก็ได้ ถ้าไม่จับกุมไปลงโทษเสียก่อน จะทำให้คนสุจริตนอนตาไม่หลับ การกระทำของเธอครั้งนี้ เธอควรจะได้รับการยกย่อง ไม่มีใครเขาติเตียนเธอ อย่าคิดมากไปเลย”

เด็กหนุ่มทำหน้าไม่สบาย พูดต่อไปว่า “ถึงเช่นนั้นผมก็อดคิดไม่ได้”

ผมจึงบอกว่า “เธอหยุดคิดได้แล้ว ฉันพร้อมที่จะให้เธออยู่ด้วย และไม่ยอมให้เธอไปได้รับความลำบากอีกต่อไป การที่ฉันได้ตัวเธอมานี้ก็ทำให้ฉันดีใจจนพูดไม่ถูก อยากจะบอกว่า ฉันยังไม่เคยได้สิ่งใดที่ทำให้ฉันพอใจเท่าที่ได้เธอมาอยู่ด้วยเลย ฉันคงมีความสุขและสบายใจขึ้นมาก” เมื่อผมพูดแล้วก็คิดว่า เด็กวัยรุ่นคนนี้คงจะยินดีปฏิบัติตาม แต่ผมต้องผิดหวัง ในเมื่อแกยกมือขึ้นไหว้ผม แล้วบอกว่า

“ท่านกรุณาผมมาก แต่ผมไม่อาจจะรบกวนให้ท่านต้องได้รับ

ความลำบากเพราะผม ความจริงผมไม่อยากปฏิเสธความกรุณาของท่าน แต่จำเป็นที่ผมจะอยู่กับท่านไม่ได้ ปล่อยให้ผมไปตามทางของผมเถิดครับ”

เมื่อผมได้ยินคำพูดเช่นนี้ ผมเองก็ตะลึงงง ไม่นึกว่าเด็กจนๆ คนนี้จะกล้าปฏิเสธ ในเมื่อมีผู้อุปการะให้มีความสุข ถ้าเป็นคนอื่นก็คงรีบรับด้วยความยินดี เหตุนี้ทำให้ผมจิตใจไม่สบายขึ้นมาทันที นึกว่าเด็กคนนี้คงจะเสียสติหรือจะมีเหตุผลอย่างไร แกจึงกล้าปฏิเสธ ผมพยายามข่มใจให้เป็นปรกติ แล้วถามว่า

“ทำไมเธอถึงปฏิเสธความรัก และความหวังดีของฉันที่มีต่อเธอ และตั้งใจจะเลี้ยงดูเธอให้เหมือนบุตรของฉัน เพราะฉันไม่เคยมีบุตร เธอทำให้ฉันเสียใจและผิดหวัง”

เมื่อพูดแล้ว ผมก็สังเกตเห็นแกมีน้ำตาไหลซึมออกมา ทำให้ผมยิ่งสงสารมากขึ้น แต่นึกในใจว่าเด็กคนนี้เหมือนกับคนไม่มีหัวใจ แต่ก็เด็กคนนี้แหละ ที่ได้ช่วยป้องกันทรัพย์สินของผมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน แม้จะหยิบยื่นให้ แล้วผมก็ได้ยินเสียงพูดคล้ายสะอื้นว่า

“ได้โปรดเถิดครับท่าน อย่า อย่ารับผมไว้เป็นบุตรของท่านเลยครับ ผมจะนำความเดือดร้อนมาให้ท่าน ได้โปรดเถิดครับ”

ผมได้ยินเช่นนั้นก็เสียใจ และนึกสงสัยว่า เด็กคนนี้คงจะถูกขู่เข็ญอะไรสักอย่าง แกจึงไม่ยอมมาอยู่กับผม ยิ่งคิดก็ยิ่งเห็นใจ และแน่ใจว่าต้องมีเบื้องหลังแน่ ผมจึงปลอบโยนอ้อนวอนขอให้แกบอกเหตุผล ผมจะช่วยแกทุกอย่าง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะยากลำบากสักเท่าใด ในที่สุดแกก็บอกโดยเสียอ้อนวอนผมไม่ได้ แต่อย่างไม่ส้เต็มใจนักว่า

“ความจริงผมตั้งใจจะไม่บอกเรื่องนี้ให้ท่านทราบ กลัวว่าจะทำให้ท่านพลอยเดือดร้อนไปด้วย แต่ก็ไม่มีทางเลือกเพราะจะทำให้ท่านเข้าใจผิด คิดว่าผมเป็นคนเนรคุณ เมื่อไม่มีอะไรที่จะแก้ความสงสัยได้ ผมก็ต้องบอก

เรื่องมีว่า เมื่อลูกพี่สลัดดำถูกจับครั้งจะเข้าทำการโจรกรรมที่บ้านของท่าน เมื่อถูกจับตัวได้ ก็ต้องเข้าไปอยู่ในสถานที่จองจำและรับโทษตามความผิด เขารู้ภายหลังว่าผมเป็นคนนำความลับมาบอกกับท่าน เขาถือว่าเป็นการทรยศอย่างร้ายแรง เขาฝากบอกมากับลูกน้องว่า เขาเจ็บใจแทบจะอาเจียนเป็นเลือด แค้นใจที่เกลือเป็นหนอน เคยดูคนไม่ผิดแต่คราวนี้ใช้คนผิด คนที่เขาได้ช่วยเหลือชุบเลี้ยงมากลับเนรคุณ เขาโกรธจนพูดอาฆาตออกมาว่า “อ้ายคนอย่างนี้มันต้องฆ่าเสียทั้งโคตร จึงจะหายแค้น” ฉะนั้น พี่สลัดดำจึงสั่งลูกน้องทุกคนว่า “ข้าให้พวกเอ็งคอยระวังอย่าให้คนอื่นทำอันตรายอ้ายเด็กคนนี้ ใครไม่เชื่อข้าเมื่อพ้นโทษออกมาได้ ข้าจะลงโทษอย่างหนัก ข้าต้องการแก้แค้น ล้างชีวิตด้วยมือของข้าเอง มันถึงจะหายแค้น พวกเอ็งจำไว้ต้องทำตามคำสั่งข้า โทษของข้ามีความผิดไม่มากมายอะไรนัก ไม่นานข้าคงได้ออก พวกเอ็งคอยดูว่ามันจะหนีไปอยู่ที่ไหน เมื่อข้าออกไป ข้าขอสาบานว่า สิ่งแรกที่ข้าจะทำคือตามสังหารอ้ายเด็กทรยศ เพื่อเอาเลือดมาล้างแค้น ถ้าญาติพี่น้องของมันอยู่ที่ไหน ข้าจะจัดการให้หมดทั้งโคตร ให้สมแค้น”

นี่แหละครับ เป็นต้นเหตุที่ผมไม่ยอมให้ท่านมารับบาปร่วมกับผม เพราะถ้าท่านรับผมเป็นบุตรของท่าน ก็ต้องร่วมรับชะตากรรมกับผมด้วย ซึ่งผมทำไม่ได้ เมื่อท่านทราบแล้ว กรุณาให้ผมไปตามทางของผมเถิดครับ”

เมื่อผมได้ฟังแกเล่าจบก็แทบสะอื้น ด้วยความตื้นตันใจ เด็กคนนี้อายุยังน้อยไม่น่าจะมีจิตใจสูงเกินตัว ยอมเสียสละเพื่อความกตัญญูผมพูดอะไรไม่ออก ทั้งรักทั้งสงสารและเห็นใจ ผมรำพึงในใจว่า ในโลกนี้จะมีเด็กข้างถนนจนๆ ที่จิตใจสูงเช่นนี้สักกี่คน แล้วผมก็ต้องแข็งใจระงับความรู้สึกให้สงบ แล้วจึงปลอบแกว่า

“เธออย่าได้วิตกไปเลย เรื่องเพียงเท่านี้ โลกยังมีความยุติธรรม

สำหรับคนที่ทำความดี ธรรมะย่อมชนะอธรรม ความดีย่อมชนะความชั่ว ทุกอย่างที่เธอทำไปนั้นเข้าหลักทางธรรมในการสร้างความดี ไม่มีใครมาทำอะไรเธอได้ ฉันยังอยู่ เธอมีความทุกข์ฉันต้องช่วย ครั้งก่อนเธอช่วยทุกข์ของฉัน แต่พอเธอมีทุกข์ ฉันจะปล่อยให้เธอไปเผชิญทุกข์โดยลำพัง ฉันทำไม่ได้ อยู่กับฉันเถิด เธอจะปลอดภัยทุกอย่าง” เมื่อพูดจบสังเกตดูกิริยาแกไม่ดีขึ้นเลย แกพูดด้วยเสียงเศร้าๆ ว่า

“ผมขอกราบขอบคุณท่านที่ให้ความหวัง และกรุณาผมมากครับ แต่สลัดดำนั้นเป็นคนพูดจริงทำจริง ไม่ว่าจะมีอุปสรรคขัดขวางอย่างไร แกก็ไม่ละความพยายาม ด้วยอำนาจของความพยายามและความโกรธแค้น แกคงพลิกแผ่นดินหาทุกแห่ง ผมสังหรณ์ใจว่าต้องพบแกแน่ เมื่อแกพ้นโทษออกมาแล้ว แกคงไม่ยอมให้กฎที่แกตั้งไว้นั้นเป็นหมันไป เพราะมันจะเสื่อมเสียการปกครองลูกน้อง ทำให้หมดความนับถือ”

ผมปลอบแกอีกว่า “ฉันรับรองเธอจะไม่เป็นอันตราย แม้แต่เพียงเลือดตกยางออกก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ฉันจะส่งเธอไปที่ไร่ของฉันซึ่งอยู่ต่างจังหวัด เธอเลิกวิตกทุกข์ร้อนได้แล้ว เพราะไร่ของฉันอยู่ไกลหูไกลตาพวกสลัดดำมาก และที่ไร่ของเราก็มีคนงานที่แข็งแรงล้วนแต่เป็นคนที่ซื่อสัตย์ จะไม่มีใครที่แปลกปลอมเข้าไปได้เป็นอันขาด เธอวางใจได้ ที่ไร่นั้นมีอากาศดี มีคนงานที่แข็งแรง ทุกคนมีใบหน้ายิ้มแย้ม มีแต่ความเป็นมิตร ที่พักก็สบาย ของเครื่องใช้ก็มีพร้อมบริบูรณ์ คงทำให้เธอสบายใจขึ้นมาก ฉันจะสั่งคนงานทุกคนให้คอยป้องกันเธอ ที่นั่นไม่ใช่ตำบลหมู่บ้านที่ใหญ่โตอะไรนัก เพียงแต่คนแปลกหน้าเข้าไปเราก็จะรู้ทันที เราจะวางคนไว้ตลอดทั้งที่ตลาดและในหมู่บ้าน และชาวบ้านแถวนั้นรักใคร่นับถือฉันมาก ฉะนั้น นอนใจเสียเถิด ทุกคนจะดูแลเธอให้ดีที่สุด ไม่มีใครรอดพ้นสายตาเข้าไปทำร้ายเธอได้หรอก เธอต้องเชื่อฉัน”

ผมได้พยายามอ้อนวอนแกให้อยู่กับผม ที่สุดแกก็ตกลง แต่แกขอให้ผมรับแกไว้เป็นเพียงแค่ลูกจ้างทำงานอย่างคนธรรมดา มิฉะนั้นแกจะไม่ยอมไปด้วย ผมรู้สึกเสียใจยิ่งขึ้น เพราะขณะนี้ผมมีความรักใคร่แกเหมือนลูก แต่ผมก็ต้องตกลงตามใจแก อย่างน้อยแกก็อยู่ใกล้ผม หลังจากแกเข้าไปอยู่ในไร่ของผม สังเกตดูแกก็ไม่มีอะไรดีขึ้น แกคงเป็นเด็กเจ้าทุกข์คล้ายกับว่า ในชีวิตของแกคงจะหาความสุขไม่ได้ตลอดไป ผมพยายามทุกอย่างเพื่อให้เด็กคนนี้มีความสุขเหมือนคนทั้งหลาย ผมพลอยมีความทุกข์เป็นห่วงแก เลยไม่มีความสุขไปด้วย เพราะความรักเอ็นดูที่ผมมีต่อแกซึ่งนับวันจะมีมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น ทุกอย่างที่ผมมองเห็นว่าจะนำความสุขมาให้แกได้ ผมไม่เคยนิ่งนอนใจ แต่ก็ไม่ทำให้แกดีขึ้น ความเป็นห่วงทำให้ผมต้องไปอยู่ประจำในไร่ของผมด้วย

วัน เดือน ปี ผ่านไป ความเป็นคนเจ้าทุกข์ของแกก็ยังคงอยู่อย่างเดิม ผมได้พยายามนำแกไปหาพระตามวัด เพื่อจะช่วยให้จิตใจของแกดีขึ้น และผมคิดว่า เมื่อแกมีอายครบปีบวชแล้ว ผมก็จะจัดการบวชให้ บางทีแกจะมีความรู้สึกดีขึ้น และคงมีความสุขเมื่อได้รับความสงบทางใจโดยอาศัยรสพระธรรม วันหนึ่งคนในไร่ของเราบอกว่า มีพระธุดงค์มาปักกลดพักอยู่ที่ปลายไร่ทางทิศตะวันออก วันรุ่งขึ้นตอนเช้าผมจึงชวนแกจัดอาหารนำไปถวายพระธุดงค์ เช้าวันนั้นผมจำได้ว่าเป็นวันอาทิตย์ พวกคนงานในไร่หยุดพักผ่อน ผมถือโอกาสชวนคนงานในไร่ที่สมัครใจไปด้วย เพราะถือว่าอย่างน้อยโอวาทของพระ ย่อมจะมีประโยชน์ทางจิตใจแก่คนงานของเราบ้าง ตกลงในเช้าวันนั้น จึงมีผม เด็กหนุ่ม กับพวกคนงานในไร่อีกประมาณ ๓-๔ คน ต่างก็ช่วยกันนำอาหารคาวหวานไปถวายพระ ตรงไปยังที่ซึ่งพระธุดงค์กางกลดอยู่ เมื่อเราไปถึงเห็นคนงานในไร่ และชาวบ้านมีทั้งผู้เฒ่าผู้แก่มาคอยอยู่ก่อนแล้ว ๗-๘ คน เราก็ทักทายปราศรัยกัน

ตามที่รู้จักคุ้นเคยกัน ชาวบ้านพวกนี้มาโดยหวังจะขอเครื่องรางของขลัง ให้ทำนายโชคชะตาเป็นส่วนมาก ส่วนพระธุดงค์นั้นท่านยังนั่งอยู่ในกลดซึ่งยังไม่ได้ตลบขึ้น ยังคลุมถึงพื้น เราจึงมองไม่เห็นท่าน ได้ยินเสียงสวดมนต์ทำวัตรเช้าอยู่ในกลด พวกเราไปถึงก็นั่งรอท่านอยู่ห่างๆ รอบกลด คอยว่าเมื่อท่านสวดมนต์ทำวัตรเช้าเสร็จแล้วออกมา ก็จะประเคนสำรับอาหารคาวหวานซึ่งต่างก็หามาถวาย

เมื่อรอจนท่านสวดมนต์ทำวัตรเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านก็ตลบกลดขึ้น และทักทายปราศรัยกับผู้ที่ไปคอยถวายอาหารแก่ท่านโดยทั่วกัน ท่านสำรวมอิริยาบถสมกับเป็นสมณเพศ เป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส ทุกคนพากันกราบลงด้วยความเคารพ

ทันใดนั้นสิ่งประหลาดก็เกิดขึ้น คือ พอเด็กหนุ่มมองเห็นหน้าพระภิกษุรูปนั้นถนัด ก็ร้องออกมาอย่างลืมตัวว่า “หลวงพี่สลัดดำ” ทุกคนที่อยู่ในที่นั้นได้ยินก็ตะลึง เพราะต่างก็ชินหูกับชื่อนี้มาแล้ว ผมเองได้ยินแล้วก็ตกใจ เมื่อระงับใจเป็นปรกติแล้ว พิจารณาดูหน้าของพระภิกษุรูปนั้นแล้ว ก็จำได้ว่าใช่สลัดดำแน่ บัดนี้ท่านได้บวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ไปแล้ว ขณะที่ทกคนในที่นั้นยังตกตะลึงอยู่ พระภิกษุรูปนั้นก็ไม่ได้แสดงกริยาให้ผิดปรกติ คงสำรวมกิริยาอย่างสงบ ดวงตาของท่านเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ท่านยิ้มแล้วก็พูดช้าๆ ว่า

“ในที่นี้ไม่มีสลัดดำ คงมีแต่พระภิกษุที่จำศีลภาวนา เจริญรอยตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อได้ล่วงพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกมนุษย์ อันมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โลภ รัก โกรธ หลง เป็นต้นเหตุเป็นกองกิเลสที่มนษย์ยังล่มหลงงมงาย เวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ อาตมาได้ศึกษาพระธรรมวินัยจึงเกิดปัญญา พิจารณาเห็นจริงในเหตุที่เกิดทุกข์และทางที่จะดับทุกข์ ฉะนั้น ชื่อสลัดดำ ซึ่งมีชื่อในทางชั่วร้ายหากินในทางทุจริต จึงไม่มีอยู่ในโลกนี้อีกต่อไปแล้ว” ผมได้ยินท่านพูดเช่นนั้นก็ขนลุก เกิดตื้นตันใจจนน้ำตาไหล

ทุกคนที่อยู่ในที่นั้นต่างก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน เพราะผมได้เคยสั่งคนงานและพวกชาวบ้านทั่วไป ให้ระวังชายที่ชื่อสลัดดำและบอกรปร่างให้ทราบกันแล้วทกคน ถ้าพบบคคลผ้นี้ซึ่งเป็นฆาตกรตัวร้ายให้รีบมาบอกด่วน เพราะได้มีผู้ส่งข่าวส่วนตัวบอกให้ผมทราบว่า ชายผู้นี้ได้พ้นโทษออกมาแล้ว แต่ผมได้ปิดเป็นความลับ ผมเองก็ไม่สบายใจ แต่ผมไม่อยากบอกให้เด็กรู้ เพราะกลัวแกจะเพิ่มความไม่สบายใจยิ่งขึ้น แต่เหตุการณ์ประหลาดก็เกิดขึ้น โดยที่สลัดดำได้มาปรากฏตัวขึ้นปลายไร่ในร่างของพระภิกษุสงฆ์ เป็นธรรมดาที่ทกคนจะต้องงงและตกตะลึง แล้วพระภิกษุก็เรียกเด็กวัยรุ่นเข้าไปหาใกล้ๆ เมื่อเด็กคลานเข้าไปใกล้ท่านแล้วก็กราบลงตรงหน้าสามครั้ง ทุกคนต่างเห็นกันว่า เด็กคนนี้เข้าพระได้เรียบร้อยมาก ผิดกับเด็กที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เมื่อกราบเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระท่านก็ถามว่า

"เป็นอย่างไรบ้าง เจ้าหนู มาอยู่นี่คงมีความสุขดี อาตมาคิดถึงเจ้ามาก เพราะเจ้าทำบุญคุณให้อาตมาไม่น้อย" เสียงเด็กวัยรุ่นกลาวตอบอย่างตะกุกตะกักว่า

"กระผมสบายแต่ร่างกายเท่านั้นครับ หลวงพี่ แต่จิตใจมีแต่ทุกข์ ผมพูดไม่ถูก มองหน้าหลวงพี่ไม่สนิท ผมมีความละอายใจเพราะคิดว่าผมได้ทำผิด ทำให้หลวงพี่ต้องได้รับความทุกข์ยากลำบากเข้าไปรับโทษ เพราะการกระทำของผมคนเดียว แม้ว่ากระผมไม่มีใจเจาะจงจะให้เป็นเช่นนั้น แต่ก็เหมือนว่ากระผมเป็นคนทรยศ เนรคุณ เหตนี้จึงทำให้กระผมไม่เคยมีความสขเลย เพราะใจนึกแต่ว่าผมทำผิด"

พระภิกษุยกมือลูบศีรษะเด็กหนุ่ม ซึ่งหมอบอยู่ตรงหน้าด้วยความเมตตา แล้วพูดขึ้นด้วยเสียงอ่อนโยนเจือไปด้วยความกรุณาปรานีว่า

"ลืมมันเสียเถิดเจ้าหนู เธอไม่มีความผิด แต่เธอกลับมีความชอบ

การกระทำของเธอถูกต้องแล้ว ความผิดย่อมมีแก่คนทำชั่ว มิใช่มีแก่คนทำดี กรรมย่อมตามสนองเป็นธรรมดา คนเราเมื่อทำชั่วยังไม่เคยรู้จักความทุกข์ ก็ยังมองไม่เห็นทางทำดีในธรรม เธอไม่ต้องกลัวอีกแล้ว เพราะไม่มีนายสลัดดำผู้มีใจเหี้ยมโหด ไม่มีการแก้แค้น ไม่มีการอาฆาต ไม่มีการสังหาร เกิดขึ้นจากน้ำมือของสลัดดำอีกต่อไป เธอคงไม่รู้ตัวว่า การกระทำของเธอครั้งนั้น ได้ทำให้ผู้หลงผิดเป็นชอบ หูตาสว่างขึ้นเกิดกุศลขึ้นทางจิตใจ มองเห็นแสงสว่างของธรรมะ”

เมื่อท่านพูดกับเด็กวัยรุ่นเสร็จแล้ว ท่านก็หันมาทางผู้ที่นั่งคอยจะประเคนอาหารเช้าขณะนั้น ทุกคนในที่นั้นนั่งนิ่งเงียบฟังพระภิกษุกับเด็กหนุ่มพูดกัน เวลาล่วงไปยิ่งสายชาวบ้านก็ยิ่งทยอยกันเข้ามามีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ รู้สึกว่าจะเป็นธรรมดาของชาวบ้านแถวนั้น ที่พอทราบว่ามีพระธุดงค์มาปักกลด ต่างพากันมาหาไม่ขาดสาย ท่านหันไปยิ้มทักทายปราศรัยทั่วกัน แล้วจึงพูดขึ้นด้วยน้ำเสียงเป็นปรกติว่า

“ก่อนที่อาตมาจะรับประเคนของญาติโยม ผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายโดยทั่วถึงกัน อยากขอเวลาให้อาตมาสักหน่อย เพราะอยากจะบรรยายเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตบุคคลหนึ่ง เป็นเรื่องที่ญาติโยมทั้งหลายควรที่จะทราบไว้เพื่อเป็นประโยชน์ หรือเพื่อเป็นข้อที่นำไปคิดประดับความรู้ในเรื่องความดีความชั่ว เพราะเป็นเรื่องที่อาตมาได้รู้ได้เห็นทุกข์ เมื่อได้รับทุกข์ด้วยตนเอง จึงเกิดรู้สึกผิดชอบชั่วดี เมื่อได้ฟังเทศนาสั่งสอนอบรมของพระเถระผู้ทรงธรรมอันสูงแล้ว จึงเห็นแจ้งในเหตุที่เกิดทุกข์

เรื่องมีว่า “ครั้งหนึ่งมีหัวหน้าผู้หากินทุจริตผิดกฎหมาย ได้วางแผนการที่จะเข้าทำการโจรกรรมในบ้านผู้มีชื่อผู้หนึ่ง แต่แล้วแผนการได้รั่วไหลไปถึงเจ้าทรัพย์ จนรู้ตัวเสียก่อนที่จะลงมือ ที่สุดผู้ทุจริตก็ถูกผู้รักษากฎหมายจับตัวได้ ผลกรรมชั่วที่ทำมา ทำให้ต้อง

เข้าไปรับกรรมตามกฎหมาย ถูกตัดสินจองจำอยู่ในที่คุมขัง ชายผู้นั้นมีความโกรธแค้นมากคิดว่า แผนการของตนถูกทำลายครั้งนี้ จะต้องมีคนหักหลัง มิฉะนั้น เจ้าทรัพย์และผู้รักษากฎหมายคงไม่รู้ละเอียดลออเช่นนี้ ภายหลังจึงได้ทราบว่า มีเด็กคนหนึ่งนำความไปบอกเจ้าทรัพย์ให้รู้ตัวก่อน และก็เป็นเหตุบังเอิญบ้านที่จะเข้าไปโจรกรรมนั้น เจ้าของบ้านเคยเป็นผู้มีบุญคุณกับเด็กคนนั้นมาก่อน เมื่อทราบเช่นนั้น ชายทุจริตก็โกรธแค้นเด็กคนนั้น ถึงขนาดออกปากว่า ถ้าพ้นโทษวันไหนก็จะตามล้างแค้นให้สาสมกับความเจ็บใจ

เมื่อชายผู้นั้นถูกส่งเข้าไปรับกรรมชั่ว ทนทุกข์อยู่ในบริเวณเรือนจำแล้ว ก็รู้สึกตัวเองนั้นหมดความเป็นอิสรภาพ ได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ ในที่ต้องจำขัง อยู่ภายใต้กำแพงอันสูงใหญ่แน่นหนา เป็นเขตกั้นขาดจากโลกภายนอก เหมือนอยู่อีกโลกหนึ่งเป็นโลกของทรชนผู้มีบาป เป็นสถานที่ที่คนชั่วต้องมาใช้หนี้กรรมชั่วที่ตนได้ทำไว้ เป็นโลกที่จำขังผู้มีแต่ความโหดเหี้ยม จิตใจหยาบช้า เป็นที่ห่างไกลจากผู้มีศีลธรรม ห่างไกลจากความสดชื่นอ่อนหวาน ห่างจากสิ่งเจริญตาเจริญใจทั้งปวง ห่างจากญาติพี่น้อง พ่อ แม่ บุตร ภรรยาและมิตรสหายที่รัก

นักโทษที่เข้าไปใหม่นั้น ถ้าไม่ใช่ผู้ร้ายใจแข็งเหี้ยมโหดมาแต่กำเนิดแล้ว ย่อมจะมีจิตใจหวั่นไหวเกรงกลัว เพราะชื่อก็ไม่เป็นมงคล ทำให้ประสาทและสมองสับสน หวาดหวั่นขวัญเสียตลอดเวลา ไม่รู้ว่าจะมีอะไรร้ายแรงเกิดขึ้นกับตัวต่อไป นึกกลัวว่าจะต้องทำงานหนัก นึกกลัวจะถูกเฆี่ยนถูกโบย กลัวจะถูกตีตรวน มันเหมือนกับอยู่ในยมโลก ซึ่งมียมทูตนำตนมาส่งให้ยมบาล นักโทษบางคนที่ประสาทอ่อนกลัวจนแทบเป็นบ้า เพราะเห็นแต่หน้านักโทษส่วนมากเหี้ยมเกรียมกิริยาดุร้าย กักขพะ วาจาสามหาวหยาบคาย สวมเสื้อผ้าสกปรก หูได้ยินแต่เสียงโซ่ตรวนที่นักโทษเดินลากไปมา บางคนก็เอาผ้าพันขา

บางคนพันตรวนไว้ไม่ให้เหล็กเสียดสีกับเนื้อขา ทุกคนต้องทำงานตรากตรำตลอดเวลา บางคนก็แบกหามมือหนึ่ง อีกมือหนึ่งก็คอยจับโซ่ตรวนที่ขาดึงขึ้นมาให้ตึง ไม่ยอมให้เหล็กถูกเนื้อขา กลัวจะถูกเนื้อหนังตามแข้งขาถลอกจะเกิดเป็นแผล มองดูก็เห็นความลำบาก บางพวกก็ทุบหิน ขนหิน ตามแต่ทางการจะใช้งาน นอกจากเสียงโซ่ตรวนที่ได้ยินจำเจ เสียงตะโกนโต้ตอบกันด้วยถ้อยคำหยาบคาย เมื่อถึงเวลาเยี่ยมก็มีเสียงจอแจเหมือนอยู่กลางตลาดตลอดเวลา สำหรับพวกที่มีความรู้ และพวกช่างต่างๆ ก็ได้ทำงานที่ตนถนัด งานจึงเบากว่าพวกที่แบกหาม มีนักโทษบางคนที่กักขพะ เมื่อเห็นนักโทษที่มาใหม่มีหน้าตาหมดจด ก็คอยจ้องดูหมายตาไว้ แล้วตะโกนเชิงจองไว้ก่อนว่า “คนนี้เป็นของกู คนโน้นเป็นของข้าใครจะแตะต้องไม่ได้” ต่างก็อวดฤทธิ์เดชว่าตนเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในหมู่นักโทษ ด้วยต่างถือสิทธิ์นักโทษใหม่ที่ตนชิงจองกันไว้ หากมีนักโทษผู้อื่นขัดขวางแย่งเอาไป ก็มักใช้กำลังต่อสู้ทำร้ายซึ่งกันและกัน นักโทษที่เข้าไปใช้กรรมในที่คมขัง ต่างก็มีประวัติความผิดที่ตนได้ประกอบขึ้นด้วยกันทุกคน มีผิดมากผิดน้อย ก็ได้รับโทษหนักและเบาตามกรรมที่ผู้นั้นประกอบขึ้น ในคดีที่นักโทษต้องโทษอุกฉกรรจ์ และมีสันดานผู้ร้ายมาแต่กำเนิด ดุร้าย โทษหนักติดนาน ทางการก็ต้องคุมขังไว้อีกเขตหนึ่งต่างหาก แต่ถ้านักโทษที่ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายมาแต่กำเนิด โทษไม่หนักมากนัก ก็ถูกขังอยู่ในที่แออัดยัดเยียดในห้องที่คับแคบ และบางเวลาก็มีพระสงฆ์เข้าไปเทศนาอบรมสั่งสอน ทำให้ชายผู้นั้นนึกถึงตัวว่านี่เป็นกรรมที่ทำไว้ เพราะความชั่วจึงต้องถูกทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ ต้องก้มหน้ากัดฟันทนไปจนกว่าจะใช้กรรมจนถึงวันสิ้นสุด เมื่อนักโทษมีเวลาอยู่ใกล้ชิดกันเช่นนี้ ต่างก็ถามถึงสาเหตุที่ต้องโทษและก็เล่าสู่กันฟัง แต่ก็มีนักโทษเก่าๆ บางคนที่ไม่สนใจในการอบรมของพระสงฆ์ บางคนกลับอวดอ้างความรู้ของตัวว่าเก่งกล้าสามารถ

อวดอำนาจวิชาไสยศาสตร์ของตนว่าอยู่ยงคงกระพัน และอวดอ้างการผจญภัยอย่างโชกโชนของตนให้ทราบ เพื่อข่มขวัญนักโทษที่มาใหม่ให้เกรงกลัว จะได้ยกตนให้เป็นใหญ่ มีพวกพ้องมากในหมู่นักโทษด้วยกัน นักโทษที่เข้าไปใหม่ๆ มีความกลัวและขวัญไม่ดีอยู่แล้ว ก็เลยยึดถือเป็นที่พึ่งฝากเนื้อฝากตัวนับถือยกขึ้นเป็นอาจารย์

เรื่องของพวกนักโทษที่ทำผิดนั้นมีมาก เท่าที่เล่าสู่กันฟัง บางคนส่วนมากไม่มีสันดานผู้ร้ายมาก่อน บางคนมีความรู้ความประพฤติตลอดจนฐานะดี รู้สึกผิดชอบชั่วดีแต่ต้องมารับกรรม ก็เพราะได้ทำผิดด้วยความประมาท ทำลายชีวิตคนบนท้องถนนหลวงโดยไม่ตั้งใจ บางคนก็ดื่มเหล้าเมาไม่ได้สติ ทำผิดไปโดยไม่รู้สึกตัว มีนักโทษผู้หนึ่งเล่าให้ฟังว่า เขาต้องมาใช้กรรมเพราะความโกรธเป็นต้นเหตุ ตนเองตกอยู่ในอำนาจของโทสะ ไม่สามารถจะยับยั้งจิตใจคุมสติให้สงบได้ จึงทำสิ่งที่ไม่สมควรลงไปคือ ลุแก่อำนาจโทสะทำร้ายคนมีอาการปางตาย แต่เมื่อรู้สึกตัวว่าตนได้ทำความผิด ทุกสิ่งทุกอย่างก็สายเกินกว่าที่จะแก้ไขให้คืนเป็นปรกติได้แล้ว ฉะนั้น คนสมัยก่อนจึงเตือนไว้ว่า เวลารู้สึกว่าจะโกรธก็ให้นับหนึ่งถึงสิบเสียก่อนที่จะทำอะไรลงไป เพราะคนเราเวลาโกรธนั้นเหมือนคนบ้าขาดความยั้งคิด ลืมทุกสิ่งทุกอย่าง จะผิดถูกเวลานั้นไม่นึก อยากจะทำทารุณมุ่งจะให้สมกับความแค้นของตน การที่คนสมัยก่อนให้นับหนึ่งถึงสิบนั้น ก็จะให้ผู้อยู่ในอารมณ์โกรธนั้น ได้มีเวลาคิดพอที่จะยับยั้งชั่งใจได้สติรู้สึกผิดชอบชั่วดี พอจะหยุดยั้งไม่ประกอบกรรมชั่วตามอารมณ์ของตน นอกจากผู้เล่าเรื่องนี้แล้ว ก็คิดว่ามีนักโทษจำนวนไม่น้อยที่ต้องมาติดโทษ เพราะความโกรธเป็นต้นเหตุ

เรื่องราวของนักโทษที่ต้องมาใช้กรรมในที่นั้นมีมากมาย แต่มีเรื่องหนึ่งที่ทำให้ชายผู้นั้นต้องสะเทือนใจมากกว่าเรื่องอื่นก็คือ เรื่องของชายนักโทษผู้หนึ่งซึ่งเล่าว่า ตนเป็นผู้ที่มีความชำนาญในทางโจรกรรม

ตัดช่องย่องเบาและฉกชิงวิ่งราว มีเพื่อนร่วมใจด้วยกันอีกสองคน ในคืนวันหนึ่งเขาได้เข้าไปทำการโจรกรรมในบ้านของผู้ที่มีฐานะปานกลางผ้หนึ่ง เป็นคราวเคราะห์ของเจ้าของบ้าน และเป็นโชคดีของผู้ทำการทุจริต ทั้งๆ ที่ไม่เคยนึกเลยว่า บ้านนั้นจะมีเงินสดมากเกินกว่าฐานะคนชั้นนั้นจะมีได้ เมื่อได้ลาภมากมายเช่นนี้ต่างก็ดีใจ แบ่งเงินกันใช้จ่ายอย่างสนุกสนาน เพราะเงินหามาได้ง่ายๆ ไม่ต้องใช้ความพยายามให้เหนื่อยยากลำบาก ความเสียดายจึงไม่มี ต่อมาก็ได้ข่าวว่าเจ้าของบ้านที่ถูกชายผู้นั้นเข้าทำการโจรกรรม ได้ฆ่าตัวโดยผูกคอตาย และไม่ทราบเหตุผล ทรัพย์สินก็ไม่มีเหลือพอที่จะให้ภรรยาและบุตรครองชีวิตต่อไป แม้แต่บ้านที่อยู่ก็ได้ขายฝากเอาไว้ทิ้งภรรยาและบุตรที่ยังเยาว์ตาดำๆ อีก ๔ คนไว้เผชิญโลกโดยลำพัง บุตรทั้งสี่คนนั้นเป็นชายสามหญิงหนึ่ง คนโตอายุเพียง ๑๑ ขวบ คนรองอายุ ๗ ขวบ คนที่ ๓ อายุเพียง ๕ ขวบ คนสุดท้ายอายุเพียง ๒ ขวบเท่านั้น ซึ่งต้องกำพร้าพ่อตั้งแต่อายุยังน้อย ยังรับผิดชอบตัวเองไม่ได้ ต้องอยู่ในความดูแลของภรรยาของผู้ตายซึ่งเป็นมารดาของเด็ก

ผู้ที่มาร่วมฟังเรื่องราวอยู่ด้วยหลายคน ต่างก็เศร้าใจบางคนก็สนใจอยากรู้เรื่องให้ตลอด ถึงกับซักถามนักโทษผู้เป็นเจ้าของเรื่องว่าการที่เจ้าของบ้านฆ่าตัวตายนั้น เกี่ยวกับเรื่องที่ถูกขโมยเงินไปจนหมดตัวหรือเปล่า หรืออาจจะเป็นเพราะเงินที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนหายไป บอกใครก็คงไม่มีใครเชื่อว่าถูกโจรกรรม และไม่สามารถจะหาเงินมาใช้แทนได้ เมื่อหาทางออกไม่ได้ก็เลยคิดฆ่าตัวตายก็อาจจะเป็นได้ แต่ชายนักโทษเจ้าของเรื่องก็ไม่สามารถจะตอบได้ เพราะไม่รู้เบื้องหลังของชายที่ฆ่าตัวตายคนนั้นมาก่อน เหตุที่รู้เรื่องมาถึงแค่นั้นก็เป็นเพราะบ้านของนักโทษผู้นี้อยู่ห่างไกลจากบ้านผู้ตายมากนัก บอกได้แต่เพียงว่าการที่ตนต้องมาต้องโทษไม่ได้เกี่ยวกับคดีเรื่องนี้ ต่อจากนั้นมาก็รู้สึกว่ามีนักโทษที่มีใจเป็นธรรมได้ฟังเรื่องนี้หลายคน

พลอยจะไม่ชอบหน้านักโทษผู้เล่าเรื่องนี้ เพราะเห็นใจสงสารครอบครัวผู้เคราะห์ร้าย หลายครั้งที่มีผู้จะหาเรื่องลงทัณฑกรรมนักโทษผู้นั้นเพราะชังน้ำหน้า เนื่องจากเป็นต้นเหตุทำให้ครอบครัวนั้นต้องรับกรรม นักโทษผู้นั้นเห็นจะเข้าตำราที่โบราณว่า ปลาหมอตายเพราะปาก เพราะแทนที่นักโทษด้วยกันจะยกย่องในความเก่งกล้า กลับพากันเห็นใจภรรยาและบุตรของเจ้าของทรัพย์ ที่ต้องได้รับเคราะห์กรรมอย่างแสนสาหัส เป็นการตัดความรุ่งเรืองก้าวหน้าในอนาคตของพวกเด็กๆ ที่ควรจะได้รับ หากบิดายังมีชีวิตอยู่ ทั้งแม่และลูกจะต้องอยู่กันไปตามยถากรรม เพราะลำพังกำลังของแม่เพียงผู้เดียวคงไม่อาจจะให้การศึกษาแก่ลูกๆ ได้มากเท่าที่ควร แต่ความจริงแล้วก็มิใช่ความผิดของนักโทษผู้ก่อเรื่องขึ้น เพราะเขาเองก็ไม่รู้ว่าเงินจำนวนนั้นจะมีความสำคัญแก่ชีวิตของครอบครัวนี้ ถึงกับต้องสูญเสียพ่อบ้านไป และไม่นึกว่าเหตุการณ์จะรุนแรงเกี่ยวโยงไปถึงอีกหลายชีวิต ที่จะต้องรับเคราะห์กรรมต่อไปในอนาคต สิ่งเหล่านี้กระเทือนใจชายผู้นั้นมาก เพราะตนเองก็เคยประกอบกรรมชั่วแบบนี้ไว้มาก และตนเองก็ไม่เคยสนใจในเรื่องเช่นนี้มาก่อน แต่เมื่อฟังพระสงฆ์สอนศีลธรรมนานเข้า เมื่อมาได้ฟังเรื่องเศร้ากลับนึกละอายอดสูใจยิ่งขึ้น ทำให้นึกถึงคนที่ตนได้เคยโจรกรรมมาแล้ว คงจะมีคนที่อยู่ในสภาพเช่นนั้นบ้าง ทำให้คิดสงสารคนที่ถูกโจรกรรมเท่าที่เคยรู้ สำหรับผู้ที่ไม่มั่งมีอะไรนัก ต้องอุตสาหะพยายามหาทรัพย์มาด้วยความเหนื่อยยากลำบาก หามาด้วยน้ำพักน้ำแรง หากินด้วยความสุจริตมิได้คิดคดโกงใคร เพื่อจะสะสมเงินไว้ให้ลูกในอนาคต เมื่อรู้ว่าถูกลักขโมยไปจนหมดตัว บางรายที่เป็นหญิงก็ถึงกับร้องไห้เป็นลมไป เพราะเสียดายทรัพย์สินที่สะสมไว้ พวกที่เก็บเงินไว้กับบ้านไม่ยอมนำไปฝากธนาคารยังมีอีกมาก เป็นเรื่องน่าเศร้าใจที่สุดในชีวิต ความรู้สึกผิดชอบก็ค่อยๆ เกิดขึ้นในจิตใจของชายผู้นั้น

ต่อมา ชายผู้นั้นเพิ่มความสนใจในศีลธรรมบาปบุญมากขึ้น เมื่อได้ฟังพระเถระผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์ ซึ่งได้รับการนิมนต์ให้เข้าอบรมเทศนาสั่งสอน เพื่อให้พวกนักโทษรู้ซึ้งถึงรสพระธรรมของพระพุทธศาสนา กล่อมเกลาให้เห็นศีลธรรม เห็นบุญเห็นบาป ให้พิจารณาดูรอบตัวในแง่ของความจริง แล้วสำรวมใจให้สงบ แล้วพิจารณาสำรวจในตัวเองว่า ได้เคยทำสิ่งใดไว้บ้างจึงต้องตกอยู่ในสถานที่เช่นนี้ เราทำชั่วเราก็หนีกรรมไม่พ้น อย่าไปหวังพึ่งอ้อนวอนพระเจ้าองค์ไหนที่จะใช้อำนาจ จะลบล้างให้หายจากความผิดความชั่วได้ เราเองต้องก้มหน้ารับใช้กรรมจนกว่าจะสิ้นกรรม เมื่อหมดเวร วันเป็นอิสระก็มาถึง ก็จงประกอบกรรมดีต่อไป ชายผู้นั้นก็เกิดกุศลขึ้นทางใจ เมื่อได้รับการอบรมสัจธรรมจากพระเถระผู้ทรงคุณธรรม เทศนาโปรดชี้ให้เห็นทางดีบ่อยเข้า จิตใจก็เกิดศรัทธามองเห็นผลกรรมที่ทำมาแต่หนหลัง กิเลสที่ปิดบังดวงตาที่มืดมัวมานาน ก็ค่อยๆ กระจ่างแจ้งเป็นแสงสว่าง มองเห็นความจริงยิ่งขึ้นอย่างชัดแจ้ง ที่พวกนักโทษต้องมาถูกจำจองก็เพราะกรรมชั่วที่ตนเคยสร้างไว้ หากว่าบุคคลเหล่านี้สร้างกรรมดี ก็คงไม่มาอยู่ในสถานที่คุมขังได้รับความลำบากเช่นนี้ มองเห็นชีวิตที่หากินในทางทุจริต มีการจี้ปล้น ฆ่าเจ้าทรัพย์ ทำให้ปวงชนผู้สุจริตได้รับความเดือดร้อนนอนตาไม่หลับ แม้ตนเองจะได้ทรัพย์สินไปก็หาความสุขความสบายไม่ได้ เพราะทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นเลือดเนื้อของผู้บริสุทธิ์ แม้ว่ายังไม่ถูกจับกุมก็หมดอิสรภาพทางใจ เพราะเป็นภัยต่อสังคมเป็นที่รังเกียจของคนดีทั่วไป ต้องคอยหลบหลีกอาญาแผ่นดิน นับวันมีแต่จะเพิ่มพนกิเลสให้มีจิตใจโหดเหี้ยมยิ่งขึ้น ถือเอาอารมณ์ของตนเป็นใหญ่ หูตามืดมัว มองไม่เห็นศีลธรรม เหมือนคนว่ายน้ำออกทะเลลึก ยิ่งห่างจากฝั่งของศีลธรรมออกไปทุกที สิ่งที่ได้รับก็คือมีชีวิตอยู่ได้ไม่ยืดยาวเหมือนคนธรรมดาส่วนมาก ต้องจบชีวิตลงเมื่อยังไม่ถึงเวลาที่สมควร คือจบชีวิตลงด้วยคมอาวุธหรือกระสุน

ปืน หรือมิฉะนั้น ก็จบชีวิตลงโดยเข้าไปอยู่ในที่คุมขัง เวลาตายจิตใจก็ไม่สงบ ผิดกับผู้มีศีลธรรมหากินในทางทุจริต ไม่เบียดเบียนมนุษย์และสัตว์ ท่านเหล่านี้ตายตามอายุขัยตามธรรมชาติเจ็บและแก่ตายจิตก็อยู่ในความสงบ เหตุด้วยพิจารณาดูสิ่งที่เกิดและผ่านไปในอดีต เนื่องจากได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระเถระ ทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในรสพระธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เลยตั้งปฏิญาณไว้ว่า เมื่อพ้นโทษจากที่คุมขังไปแล้ว จะใช้เวลาที่เหลืออยู่ทั้งหมดในอนาคตของชีวิตประกอบแต่กรรมดี เพราะความชั่วที่ได้ผ่านไปแล้วก็ไม่สามารถเรียกย้อนกลับมาแก้ไขให้ดีได้ มีทางเดียว คือ ลืมเรื่องราวในอดีตเสียและตั้งต้นทำความดีต่อไป

ในเวลาต่อมา บุคคลผู้นั้นก็พ้นโทษออกมาสู่อิสรภาพอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีรูปร่างท่าทางเหมือนเดิม แต่จิตใจได้เปลี่ยนแปลงไปจนหมดสิ้น ในที่สุดเขาก็เข้าสู่ร่มโพธิ์ของบวรพุทธศาสนาครองผ้ากาสาวพัตร์ อุทิศตนเป็นคนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่แหละญาติโยมทั้งหลาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้นั้น คงจะเป็นตัวอย่างของชีวิตแก่บุคคลอื่นทั่วไป บุคคลผู้นั้นคือตัวอาตมาเอง”

ทันทีที่ท่านพูดจบ ก็เกิดมีเสียงพึมพำขึ้นในหมู่ชนที่อยู่ในที่นั้น บางคนก็ยกมือขึ้นพนมเหนือหัว ร้องขึ้นว่า

“สาธุ ท่านได้เปลี่ยนจิตใจมาสู่ทางพระได้ดีเหลือเกิน เจ้าประคุณ”

ผู้ที่อยู่ในที่นั้นต่างก็รู้สึกว่า มีความเลื่อมใสตื้นตันใจศรัทธาเพิ่มขึ้น เมื่อรู้ที่มาของพระภิกษุองค์นี้ แล้วก็เข้าไปประเคนถวายของขบฉัน โดยเฉพาะเด็กชายวัยรุ่นของผมก็มีหน้าตาสดชื่นขึ้น ความเป็นคนเจ้าทุกข์หายไป และพวกคนงานในไร่ที่อยู่ในที่นั้นก็พลอยมีจิตใจเบิกบาน เพราะรู้เรื่องว่าสลัดดำ บัดนี้บวชเป็นพระภิกษุทรงศีลอันบริสุทธิ์ เคร่งต่อระเบียบวินัย เจริญศีลภาวนาเป็นที่น่าเคารพนับถือ มิได้เป็นภัยต่อสังคมแล้ว ต่อไปก็ไม่ต้องระมัดระวังคนแปลกหน้า โดย

เกรงว่าจะเป็นสลัดดำแปลกปลอมเข้ามาอีก ทุกคนก็จะได้นอนตาหลับกันเสียที

ส่วนผมนั้น รัสึกเลื่อมใสและเกิดศรัทธาในพระภิกษุองค์นี้ยิ่งขึ้น เมื่อได้ทราบประวัติของท่านโดยตลอดแล้ว คิดว่าในสมัยปัจจุบันจะหาบุคคลเช่นนี้ได้ไม่ง่ายนัก เรารอจนท่านฉันเช้าเสร็จ ให้ท่านยถาสัพพีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นชาวบ้านและคนงานต่างก็นมัสการลาท่านทยอยกันกลับ เหลือแต่ผมและเด็กวัยรุ่นและคนงานในไร่อีก ๒-๓ คน ซึ่งยังนั่งสนทนากับท่าน ผมต้องสะอื้นอยู่ในอกด้วยความเลื่อมใสศรัทธาที่ไม่เคยได้พบบคคลเช่นนี้ ผมได้ปวารณาตัวต่อท่าน และสั่งให้เด็กวัยรุ่นและคนงานรีบกลับไปที่พัก สั่งให้คนครัวจัดอาหารมาให้ทันเวลาถวายเพล และหากท่านมีความประสงค์สิ่งใดก็ให้จัดหามาถวายทุกอย่าง เมื่อเด็กวัยรุ่นและคนงานไปตามที่สั่งแล้ว ผมก็นั่งสนทนากับท่านต่อไป ตอนหนึ่งท่านพูดขึ้นว่า

“คุณโยมได้เจ้าหนูมาอยู่ด้วย อาตมาขอแสดงความยินดี เด็กคนนี้เป็นคนมีความกตัญญ จิตใจมั่นคง มีความดี ความซื่อสัตย์สจริตเป็นนิสัยประจำตัว คุณโยมจะหาไม่ค่อยพบคนที่ไว้วางใจได้เช่นนี้”

ผมตอบว่า “จริงครับท่าน เวลานี้ผมรักใคร่แกเหมือนบุตรของกระผมเอง จะขาดแกเสียมิได้ แต่ยังรู้สึกว่าผมเป็นคนมีกรรมมาก เพราะถึงจะมีความรักใคร่แกมาก เนื่องจากผมไม่เคยมีบุตร และภรรยาของผมก็ถึงแก่กรรมไปนานแล้ว ผมตั้งใจไว้ว่าจะไม่มีภรรยาใหม่ จึงขอร้องให้แกเป็นบุตรบุญธรรมของกระผมโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ผมก็ผิดหวังครับท่านี้ เพราะแกไม่ยอมรับเป็นบตร แกขอเป็นเพียงคนงานของผมเท่านั้น จึงทำให้ผมไม่มีความสุขไม่สบายใจตลอดมา แต่ก็ยังดีที่แกยังอยู่ใกล้ๆ ผม หากว่าแกไปจากผมแล้ว ผมคิดว่าในชาตินี้ผมคงไม่มีความสุขแน่ๆ”

ผมพูดแล้วก็ถอนหายใจ เพราะรู้สึกไม่สบายใจขึ้นมาทันที แต่

ก็ได้ยินท่านพูดขึ้นว่า

"อาตมาก็เห็นใจคุณโยม แต่เด็กคนนี้เป็นคนมักน้อย และอาตมาก็อยากจะพูดว่า สิ่งใดที่ได้มาง่ายก็ทำให้ผู้ได้มารู้สึกว่ามีค่าน้อย หากว่าสิ่งนั้นได้มาด้วยความยากลำบาก ก็ยิ่งมองเห็นความดีเด่นชัดยิ่งขึ้น เมื่อได้มาก็ยิ่งเห็นเป็นสิ่งมีค่าควรถนอม เป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชนทั่วๆ ไป อย่างคุณโยมได้สิ่งของมาด้วยความยากลำบากเช่นนี้ ก็ย่อมจะทราบได้ว่า สิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งที่หายาก คุ้มกับคุณค่าของความยากลำบาก ความพยายามของคุณโยมนั้น ย่อมจะประสบผลตามความปรารถสักวันหนึ่งข้างหน้า"

ผมได้ยินท่านพูดเช่นนั้นก็บอกว่า "ผมยังมองไม่เห็นว่าจะสำเร็จตามความประสงค์เมื่อใด"

พระภิกษุนั้นจึงพูดว่า "อาตมาคิดว่าคงจะไม่นานนัก" และแล้วเราก็สนทนากันด้วยเรื่องอื่นๆ ต่อไป จนได้เวลาคนงานและเด็กวัยรุ่นของผมกลับมาพร้อมสำรับอาหารเพื่อถวายเพล เมื่อเห็นทุกสิ่งเรียบร้อยแล้ว ผมก็นมัสการลาท่านกลับที่พัก ปล่อยให้คนงานกับเด็กวัยรุ่นของผมอยู่ปรนนิบัติสนทนากับท่านต่อไป

เมื่อผมกลับมาถึงที่พักก็รู้สึกอ่อนเพลีย เพราะเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกตื้นเต้นทางจิตใจ เมื่อทานอาหารแล้วก็นอนพักผ่อนไม่ช้าก็หลับไป จะนานเท่าใดไม่ทราบเห็นจะเป็นเวลาเย็นแล้ว พอลืมตาขึ้นมาก็เห็นเด็กวัยรุ่นนั่งอยู่ข้างๆ เห็นมีธูปเทียนแพอยู่ในพานวางไว้ข้างตัว ผมจึงลุกขึ้นนั่ง ถามว่า

"เธอกลับมานานแล้วหรือ" เด็กวัยรุ่นตอบว่า

"ไม่นานหรอกครับ แต่เมื่อเข้ามาเห็นท่านหลับ ผมก็เลยนั่งรอท่านอยู่"

ผมจึงถามต่อไปว่า "เธอเอาธูปเทียนมาทำไม หรือจะลาบวช" เด็กยิ้มแล้วตอบว่า

"ผมจะมาฝากเนื้อฝากตัว นับถือท่านเหมือนบิดาบังเกิดเกล้า"

ผมรู้สึกตื่นเต้นขึ้นมาทันที หูตาสว่าง ใจเป็นสุขขึ้น จึงพูดว่า "เธอจะทำอย่างไรล่ะ" เด็กวัยรุ่นไม่พูดอะไร ยกพานธูปเทียนแพและดอกไม้ไปกราบพระพุทธรูป ผมมองดูแกปฏิบัติด้วยความตื่นเต้น เสร็จแล้วเด็กหนุ่มก็ยกพานมาวางไว้ข้างหน้าผม แล้วกราบลงสามครั้งพร้อมกับพูดขึ้นว่า

"กระผมจะมาขอเคารพท่านเป็นบิดาบังเกิดเกล้าของผมนับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ผมจะปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลธรรม จะมีความซื่อสัตย์สุจริต จะไม่นำความชั่วและความเสื่อมเสียมาสู่ท่าน จะประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงเป็นที่พึ่งที่ระลึกจนตลอดชีวิต ขอให้ท่านรับผมไว้เป็นบุตรของท่าน นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป"

ผมปลื้มใจจนน้ำตาไหล รีบสวมกอดแกด้วยความรักแล้วพูดว่า "ลูกรักของพ่อ พ่อเฝ้ารอเวลานี้มานานแล้วเพิ่งจะได้สมความตั้งใจวันนี้เอง พ่อดีใจมาก ดีใจจนพูดอะไรไม่ถูก ลูกต้องอยู่กับพ่อตลอดไปนะ ไม่มีอะไรจะแยกจิตใจของความเป็นพ่อลูกของเราออกได้ตลอดชีวิต"

เด็กหนุ่มก้มลงกราบแล้วพูดว่า "ครับ ผมจะนับถือคุณพ่อไปจนตลอดชีวิต"

นี่แหละครับ เป็นจุดหมายปลายทางที่ผมต้องการ ผมได้ทราบว่าการที่เด็กปฏิบัติต่อผมเช่นนั้น ก็เพราะได้รับคำแนะนำจากพระภิกษุสลัดดำเป็นผู้สั่งสอนให้ทำ ผมซาบซึ้งใจในความกรุณาของพระคุณเจ้าองค์นี้ยิ่งขึ้น

เช้าวันรุ่งขึ้น ผมได้สั่งให้คนงานไปนิมนต์ท่านมาอยู่ในเขตบ้านไร่ของเรา และนิมนต์ฉันอาหารเช้าด้วย เพื่อจะได้เปิดโอกาสให้บุตรผมได้ปรนนิบัติท่านได้สะดวกขึ้น ด้วยความเลื่อมใสและเคารพ แต่แล้วผมก็ต้องผิดหวัง ที่ได้ทราบจากคนงานที่กลับมาบอกว่า บัดนี้

พระภิกษุรูปนั้นได้ถอนกลดเดินทางต่อไปแล้ว ไม่ทราบว่าเดินทางไปไหน เพราะไม่มีใครเห็น ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมาก็ไม่ได้ทราบข่าวจากท่านอีกเลย นี่แหละครับเรื่องของผม ส่วนบุตรบุญธรรมของผมนั้น ผมรู้สึกเป็นสุขมากที่ได้แกมาเป็นบุตร การมีบุตรของคนทั่วๆไปนั้น ความรักใคร่ในระหว่างพ่อแม่กับบุตรในไส้ของตน จะมีมากเพียงไรผมไม่ทราบ เพราะผมไม่เคยมี แต่สำหรับบุตรของผมคนนี้ รู้สึกว่าแกเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผม ผมจะขาดแกเสียมิได้ ผมอาจจะสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อแกได้ บัดนี้แกก็ได้ศึกษาในสิ่งที่แกสนใจ ซึ่งผมได้จ้างครูมาสอนจนเป็นที่พอใจในความรู้ที่แกได้รับ และต่อมาผมก็ได้มอบงานให้แกทำด้วยความไว้วางใจ ในความขยันและความซื่อสัตย์สุจริตของแก แกเป็นที่รักใคร่นับถือของนายงานและคนงานทั่วไป เพราะแกปฏิบัติต่อคนงานด้วยความเมตตาปรานีและเห็นอกเห็นใจ”

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังท่านผู้นั้นเล่าเรื่องยืดยาว ด้วยความเพลิดเพลินจบลงแล้ว มีหลายท่านที่อยู่ในที่นั้นต่างก็ลงความเห็นว่า เด็กคนนั้นคงจะเป็นบุตรของท่านผู้เล่าในอดีตชาติ มิฉะนั้น ก็คงไม่ประจวบเหตุการณ์อันแสดงถึงจิตใจ ให้มองเห็นความดีเด่นอย่างอัศจรรย์ และเป็นเด็กที่มีอัจฉริยะผู้หนึ่ง จึงได้เข้าถึงศีลธรรมตั้งแต่อายุยังเยาว์เช่นนี้

ในหมู่ผู้ที่นั่งฟังอยู่ด้วย มีท่านผู้หนึ่งซึ่งเป็นข้าราชการเก่าเป็นผู้มีอาวุโสที่สุดในหมู่พวกที่นั่งสนทนา ท่านมีความสนใจในเรื่องนี้มาก เมื่อเห็นมีผู้วิจารณ์เรื่องนี้ มีความเห็นต่างๆ กันก็อดอยู่ไม่ได้จึงพูดกับผู้เล่าอย่างสะเทือนใจและน้อยใจว่า

“คุณเป็นคนโชคดี แม้จะมีบุตรบุญธรรม คุณก็ยังได้รับความสุขสบายใจ ดีกว่าผมมีบุตรในไส้ เพราะเด็กของคุณมีความเคารพ กตัญญูรู้คุณ มีจิตใจสูง รู้ศีลธรรม รู้ดีรู้ชั่ว เพราะคุณชนะจิตใจของเด็กด้วย

การให้ และประกอบด้วยเมตตากรุณา ส่วนเด็กก็ชนะใจคุณด้วยความกตัญญูที่เกิดขึ้นเอง เป็นนิมิตอันดียิ่ง นับว่าเป็นผู้มีบุญกุศลที่ได้เคยสร้างสมไว้แต่ปางก่อน จึงได้มาพบบตรเลี้ยงที่ดีเช่นนี้ สำหรับผมเป็นคนโชคร้าย ผมมีบุตรชายซึ่งเป็นเลือดเนื้อเชื้อไข เลือดในอกของผมแท้ๆ เขาก็ไม่ค่อยอยู่ในโอวาทนัก เห็นจะเป็นเพราะอบรมผิดแต่เด็กๆ แต่เขาก็เป็นลูกที่ผมมีความรักและเอ็นดูตามอกตามใจตลอดมา ครั้นเขามีครอบครัวแล้ว ทรัพย์สมบัติซึ่งผมได้อุตส่าห์ออมสะสมไว้ตั้งแต่ยังหนุ่มๆ ผมก็ได้โอนให้หมด เพราะผมเห็นว่าเราแก่แล้ว ถึงอย่างไรเราก็ต้องให้ลูกวันยังค่ำ เราควรจะให้เขาเสียเมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ แต่แล้วต่อมาผมก็รู้สึกเสียใจที่คิดผิดไป เพราะบัดนี้ ลูกของผมมองเห็นผมเป็นเพียงคนแก่ๆ คนหนึ่ง เหมือนไม่ใช่พ่อของเขา เป็นคนแก่จนๆ ที่ไม่มีทรัพย์สมบัติติดตัว ต้องอาศัยเขาอยู่ อาศัยเขากิน เขาแสดงกิริยารังเกียจ ด่าคน ด่าหมา กระทบอยู่ทุกวัน คล้ายๆ กับผมอยู่ไปก็เปลืองข้าวสุกไม่เป็นประโยชน์ นอกจากทำความรำคาญให้เขา ผมจะกินข้าวแต่ละครั้งกลืนไม่ค่อยจะลงคอเลย ผมต้องคิดมาก ใจคอมันตื้นตันน้ำตาตกใน มันน้อยใจตัวเอง ผมต้องใช้ทางพระเข้าข่ม เพื่อสำรวมจิตใจ ดับไฟแห่งโทสะและความน้อยใจ มิให้มันเข้าไปเดือดอยู่ในความรู้สึก ให้มันผ่านเลยไป นึกเสียว่าชาติก่อนเราทำกรรมไว้ ชาตินี้กรรมจึงตามสนอง เราต้องก้มหน้าใช้กรรมจนกว่าจะหมด เพราะอายุเราก็มากแล้ว คงทนอยู่ได้ไม่นานก็จะหมดเวรหมดกรรม เราได้ทำความดีมาแต่ต้นแล้ว ก็ควรทำให้ตลอดไป นึกได้เช่นนี้ก็มีความรู้สึกสงบเย็นชาไป ถ้าไม่นึกเอาพระธรรมเข้าข่มไว้ ปล่อยให้เป็นไปตามอารมณ์ ก็คงเสียสติ หรือมิฉะนั้น ก็อกคงแตก หรืออาเจียนมาเป็นโลหิตแน่ หรือทนไม่ไหวฆ่าตัวตายก็ได้ นี่ยังบุญอยู่หน่อยที่หลวงท่านยังให้บำนาญพอจะใช้จ่าย พอได้ทำบุญทำทานได้บ้างเล็กๆ น้อยๆ และก็ต้องหาความสงบ

ในทางเข้าวัดสนทนากับพระกับเจ้า บัดนี้ผมอยู่วัดมากกว่าอยู่บ้าน บั้นปลายของชีวิตต้องศึกษาทางธรรม ที่พอจะกำจัดกิเลสให้เบาบางลง ทำให้จิตใจสงบ จึงมีชีวิตผ่านไปได้วันหนึ่งๆ จนกว่าจะจากโลกนี้ไป ผมคิดว่าในที่นี้ไม่มีใครโชคร้ายในเรื่องบุตรเท่ากับตัวผม”

พวกเราได้ฟังแล้วก็เศร้าใจ และเห็นใจท่านผู้นั้นมาก คืนนั้นเราสนทนากันอยู่จนพระสวดอภิธรรมจบ พระกลับวัดไปนานแล้ว เราได้รับความรู้หลายอย่างที่พอจะนำมาขบคิดได้ เจ้าภาพได้จัดเลี้ยงข้าวต้มกุ้งในตอนดึก หลังจากนั้นเราต่างลาเจ้าภาพและเพื่อนร่วมสนทนาเดินทางกลับ เมื่อกลับมาถึงบ้าน แม้จะเป็นเวลาดึกแล้ว แต่ข้าพเจ้าก็นอนไม่หลับ อดนำเรื่องต่างๆ มานึกคิดไม่ได้ว่า อันบุคคลในโลกนี้ไม่ว่าผู้ใด จะมีการศึกษาความรู้สูงก็ดี มีความรู้ต่ำก็ดี สิ่งเหล่านี้มิได้เป็นเครื่องวัดจิตใจว่าจะเป็นผู้ที่มีจิตใจสูง อยู่ในศีลธรรม ประกอบกรรมดี ความดีมิได้เลือกว่าจะเกิดในตระกูลสูงหรือต่ำ ศีลธรรมและความดีจะเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกชั้น ไม่ว่าจะยากจน มั่งมี ความรู้สูงหรือต่ำ และผู้ที่ประกอบกรรมทำชั่วใจต่ำ ย่อมจะเกิดกับคนทุกชั้นได้เช่นเดียวกัน และอดคิดไม่ได้ว่าเยาวชนของเราหากได้ป้องกัน โดยการอบรมศีลธรรมเสียตั้งแต่อายุยังน้อย ให้ซาบซึ้งถึงกรรมดีกรรมชั่ว สิ่งใดควรประพฤติและสิ่งใดไม่ควรประพฤติ ให้เชื่อกฎแห่งกรรมย่อมตามสนอง คนชั่วย่อมได้รับทุกข์ คนดีย่อมได้รับความสบายทางจิตใจ เด็กย่อมมีอารมณ์พอที่จะรับเชื้อทางศีลธรรมได้ง่าย พอที่จะซึมเข้าไปทางจิตใจ เป็นเครื่องที่จะคุ้มกันสิ่งที่ชั่วไม่ให้ผ่านไปถึงจิตใจได้ ธรรมดาเด็กเมื่อได้ตกลงฝังจิตใจในความดีและศีลธรรมแล้ว ย่อมจะยึดถือมั่นอยากจะปฏิบัติทำความดี ชังความชั่วตลอดไป เช่นเรื่องของ “เด็กข้างถนน” ซึ่งเป็นผู้ที่ยึดถือศีลธรรมจากคำสั่งสอนของยายและท่านสมภาร แล้วก็ได้ถือเป็นหลักปฏิบัติ เป็นตัวอย่างที่หาได้ยากในสมัยปัจจุบันนี้ ที่จะหาผู้ปกครองรุ่นเก่าๆ ที่จะคอยอบรมสั่งสอนลูกหลาน

ที่ยังเยาว์ให้ประกอบกรรมดี ดังเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าคิดเรื่องหนึ่ง สำหรับผู้ปกครองในปัจจุบันนี้

โปรดติดตามเล่ม ๕

เรื่องที่ ๓๘ เรื่องของลุงสินธุ
เรื่องที่ ๓๙ ความดี
เรื่องที่ ๔๐ เมตตา – กรุณา
เรื่องที่ ๔๑ ชีวิตแห่งความหลง
เรื่องที่ ๔๒ คนใจดี
เรื่องที่ ๔๓ ผู้คุ้มครอง

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิท่านผู้ให้แสงสว่างของ ท.เลียงพิบูลย์

๑. เพื่อส่งเสริม การศึกษาในสถานที่ขาดแคลน และช่วยให้ผู้ด้อยทุนทรัพย์มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน

๒. เพื่อเกื้อกูล การพระศาสนา

๓. เพื่อเพาะนิสัย ให้ทุกคนมี ความจงรักภักดี ต่อ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

๔. เพื่อปรับปรุง คุณภาพของบุคลากรในชาติให้เป็นพลเมืองดี โดยจัดให้มีการเผยแพร่ธรรมทางอากาศ นำประชาชนไปขอฟังธรรมจากพระภิกษุสุปฏิปันโน และจัดพิมพ์เอกสารหนังสือเกี่ยวแก่การนั้น เป็นรูปเล่มและเป็นแผ่น จำหน่าย จ่ายแจก

๕. เพื่อร่วมมือ กับองค์การ การกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณะประโยชน์

๖. ไม่ดำเนินการ เกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

ท่านผู้ที่มีความประสงค์จะอนุเคราะห์บริจาคช่วยสบทบทุนมูลนิธิท่านผู้ให้แสงสว่างของ ท.เลียงพิบูลย์ กรุณาติดต่อได้ที่

นายยุทธนา เพ็งปาน

สถานีวิทยุทหารอากาศ ๐๑ มีนบุรี

เขตมีนบุรี กทม. ๑๐๕๑๐

ธนาณัติสั่งจ่าย ป.ณ.มีนบุรี

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่

นางสุรีย์ กิรานนท์

เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ท.เลียงพิบูลย์

โทร. ๐๒-๙๑๔๖๕๑๗, ๐๖-๙๐๕๓๑๗๑